הצפה

היום — פר' קדושים
י"ב בעומר
הפרק: תהלים יא-יב
המשנה: כלים פי"ז, ח"א
הדף — בבלי: נזיר לב
ירושלמי: סוכה יד
ההלכה: או"ח קנ, ג-ה
רמב"ם: קידוש החודש ג"ה
הזריחה: 4.45
השקיעה: 6.25
סוף זמן ק"ש: 7.30

ב"ה, יום רביעי, כ"ח ניסן תשמ"ו (7.5.1986) • שנה נ' • גליון 14080 • המחיר: 0.55 ש"ח, כולל מע"מ

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר-אילן ז"ל

צה"ל מנע ממתסיסים כניסה לאוניברסיטת שכם

כוחות צה"ל הקימו אתמול מחסומי [illegible] במבואות העיר שכם לאוניברסיטת א-נג'אח, כדי לאפשר כניסה לאוניברסיטה לסטודנטים ולמרצים בלבד.

מקורות בטחוניים מסרו לכתב עתיים, כי הפעולה נועדה למנוע פעילות פוליטית באוניברסיטה. כוחות הבטחון חששו שגורמים מתסיסים ייכנסו אתמול לאוניברסיטה היום לבחור בחירות.

[illegible] ינסו לשלהב את הרוחות. כתב עת"ים מוסר כי אכן במשך היום אתמול נשמר השקט באוניברסיטה.

תשעה חשודים [illegible] נעצרו אתמול על ידי אלמונים מבית בית הדגלים [illegible] בעת שהמשפחה היתה לבדה בבית.

אחרי ולדהיים - אוסטריה דורשת הסבר מהשר ארנס

שר החוץ האוסטרי, לאופולד גרץ, דרש אתמול הסבריים מישראל על הצהרתו של השר משה ארנס, שאמר, כי "ולדהיים" [illegible] השיבוב הראשון של בחירות לנשיאות אוסטריה.

במסיבת עתונאים אמר גרץ, כי ביקש משגריר אוסטריה בישראל לשאול את משרד החוץ הישראלי, אם השר ארנס התבטא בתור חבר בממשלה או בתור אדם פרטי. (ע"צ)

הבית הלבן מכין התקפה צבאית נוספת על לוב

הפעם יופעלו טילי שיוט במקום מטוסים כדי לחסוך בחיי אדם ☆ נקבעו יעדים וספינות מלחמה כבר מוכנות לתפוס עמדות אלא שקספר ויינברגר מתנגד ☆ רייגן חוזר על דרישותיו מסוריה שתגרש את „אבו נידאל"

טוקיו (ע"צ). הבית הלבן שב והכריז אתמול יום לאחר שהוצהרה הפיסגה של שבע המדינות מי רשמה הצהרה על המאבק בטירור, כי פעולה צבאית אמריקנית נוספת עדיין אפשרית נגד לוב, אף נגד כל מדינה שתהיה מעורבת רשמית בפעולה טירור.

מקורביו של הנשיא רייגן לא הסתירו, כי הצהרת שבע המדינות, נ"ה, כי לוב „מעורבת ברורות בטירור, מהווה בשביל ארה"ב מעין „הכשר בשתיקה", במקרה שיהיה צורך בפעולה נוספת מן הסוג שבוצעה ב-15 באפריל נגד טריפולי ובנגאזי.

בוושינגטון מסרה רשת הטלוויזיה „סי.בי.אס." בהסתמך על מקורות מקורבים בפנטגון, כי המטכ"ל האמריקני מגבש תוכניות פעולה, הכוללות הפעלת טילי-שיוט מצוידים בראשי נפץ רגילים, במקרה של פעולה נגד לוב. כבר נקבעו יעדים, ואוניות מלחמה המצוידות בטילי שיוט מוכנות לתפוס עמדות, הוסיפה הרשת.

בשוקיו סירב דובר הבית הלבן לאשר לי ספיקס להגיב על ידיעה זו, אך הדגיש כי ההצהרה של שבע המדינות על הטירור מאפשרת פעולות חד-צדדיות מצד המדינות החתומות עליה. „זה בוודאי חל על צעדים כלכליים וגם על צעדים צבאיים, אם יהיה צורך בהם. עמדתה של ארה"ב ידועה היטב, אם נדע היכן נמצאים הטרוריסטים ננקוט כל צעד מתאים, כולל פעולה צבאית", הדגיש.

רייגן מוכן לאתגר

הנשיא רייגן הודיע מצידו, כי הוא מוכן לאתגר שהשמיע מנהיג המהבלים אבו-עבאס, בראיון ברשת הטלוויזיה „אן.בי.סי.". אבו-עבאס, שהיה מעורב לדעת

(סוף בעמוד 2)

החתימה על הסכם „מלחמת הכוכבים" — ללא החלטת ממשלה

ההצטרפות לפרוייקט תפתח לפני ישראל תקציבי ענק במטבע זר לפיתוח מחקרים בנושא זה — אך תעמיד את ישראל בקו הראשון של העימות בין מעצמות העל

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ההסכם בין ישראל לארצות-הברית על השתתפות ישראל בתוכנית מלחמת הכוכבים, שעליו היסכם אתמול בוושינגטון לא נדון בממשלה ולא בכנסת והוחלט עליו רק בדרג של הרשות שריים.

יש להניח שהממשלה תקבל דיווח על כך בישיבתה ביום ראשון.

ישראל תוכל לקבל תקציבים מארצות-הברית לצורכי פיתוח טכנולוגיה, הקשורים לתוכנית „מלחמת הכוכבים", כאשר תגיש הצעות מחקר בנושאים אלה.

בכך נכנסת ישראל לעידן חדש. הפיתה לפניה אפשרויות להתקדמות טכנולוגית וקבלת כספים במטבע חוץ.

ישראל היא המדינה השלישית אחרי בריטניה וגרמניה המצטרפות לתוכנית מלחמת הכוכבים.

בריה"מ-המדוגצת הגיבה על הכניה זו בביקורת קשה, כי ישים שהיא כבניסה אותה לי מצב של פיגור בייצור אמצעי מלחמה דומים.

בשלחות מארה"ב בראשית פרופסור ג'ימס סטאר באוניברסיטת ג'ורג'טאון בוושינגטון ביקרה בישראל והכינה את הקרקע להצטרפות ישראל לתוכנית „מלחמת הכוכבים".

בחוגים מדיניים ובמעתונאים בנעשה גם ביקורת על הצטרפות ישראל להכנית זו, מחשש שהדבר עלול להפנים אותה להיות הראשונה של מלחמה בין-מעצמתית, בשעה שיותר מדינות קטנות כדי להן לי הכות ולעמוד מן הצד עד שי אפשר יהיה להכריע ביחד מה אלה תכנית זו.

דיפלומט סורי חשוד בנסיון הפיגוע במטוס אל על

לונדון (ע"ד). שלטונות בריטניה חוקרים קשר אפשרי בין דיפלומט סורי ובין נסיון הנפל לחבל במטוס „אל-על" שבפעל הנהגתה של לונדון ביחדש שעבר — על פי מספר מקורות דיפלומטים בבירה הבריטית.

המקורות מוסרים כי ראש השרות הדיפלומטי הבריטי, סיר אנטוני אקלנד זימן למשרדו את שגריר סוריה בלונדון ומסר לו שאהוד באנשי הסגל שלו נתון לחקירה.

דובר מטעם משרד החוץ הבריטי סירב להגיב בנושא זה. הוא סירב גם לאשר או להכחיש ידיעות שהתפרסמו בעתונים בבירה התיכון ובוושינגטון, כי הדיפלומט הסורי כי עזב לבירה מבריטניה.

בתי קולנוע בשבתות — גם בחיפה

עיריית חיפה-קולנוע „יהלום" בי ביל שבת הקרוב להקרין סרטים. גם מבעלי הקולנועים התכבו בי שבת.

בדובר מהפרה נוספת של המסכים קודי וכל חוקי העזר האוסרים פתיחת בתי עינוגים בשבתות. היא התאפשר „אחר שבית המשפט בירושלים של צו בניצה שאסר על הקרנת סרטים בשבת אחרת, אם כי לא ביטל את חוקי העזר העירוניים שבי גינם עדיין פתיחת בתי הקולנוע מהווה הפרת חוק. לפני חודשים כספר פסק בית המשפט לעניין כי פתיחת קולנוע „היכל" מחייבת הפר רת חוק ובניגוד להרצייהויה, אלא שבפסיקה זו אינה באכפת. פסק זה ניתן כאשר ראש עיריית פתח-תקוה שר לבניה — וזה הנדבר היום.

מוסקווה מודה: שגינו בהערכת עוצמת התקלה בצ'רנוביל

העיר הסמוכה לכור הגרעיני עדיין נטושה, וצוות מרכב המוזד את הקרינה וסכנאים שנמצאים בתוך תחנת-הכוח שנפגעה

מוסקווה (רויטר, ע"צ) — פקידים בכירים במוסקווה השמיעו אתמול על השלטונות המקומיים את האשמה שלא הבהירו בזמן מועד בעוצמת התקלה שאירעה בכור הגרעיני בצ'רנוביל.

עם זאת הדגישו הפקידים הסוביטים, כי לא נשקפת סכנה לבריאות האוכלוסיה מחוץ לגבולות האזור הסמוך לכור שנפגע.

במסיבת עתונאים במוסקווה שהוקדשה לתקלה הגרעינית ב-26 באפריל, אמר בוריס צ'רבינה, היושב בראש ועדת החקירה לנסיבות האסון הגרעיני, כי מספר הנפגעים מן האסון לא עלה על מאה.

הוא חזר והדגיש מספר פעמים כי בריה"מ סיפקה לארצות חוץ „מידע מוסמך ומוגן על האסון, ברגע שנתברר לסוביטים עצמם מה בדיוק קרה.

הוא הדגיש כי פקידים מקומיים לא היו מודעים לעוצמת התקלה, שהחלה — לדבריו — בהתפוצצות כימית בשעות הבוקר המוקדמות של ה-26 באפריל.

מתוך כך מסרה סוכנות הידיעות הסוביטית „טאס" כי מנהל הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, שמרכזה בוינה, האנס בליקס ושניים מעוזריו ניהלו „שיחות ענייניות" במוסקווה עם מומחים סוביטים. אנשי הסוכנות הבינלאומית הוזמנו לבוא למוסקווה בעקבות האסון בצ'רנוביל. אולם בשעת מסירת הידיעה לא נודע האם יטיידו גם באזור האסון עצמו.

המגפים נמסו

כבאים סוביטים, שנקפיהם דבקו בזפת חם, באבקו בלהבות שהתנשאו לגובה של 30 מטר, בתחנת הכוח הגרעינית בצ'רנוביל, כתב עתון הפלגה הקומוניסטית הסוביטית „פראוודה".

בחשיפת פרטים על האסון של ה-26 באפריל, שגרם לקרינה באזורים נרחבים באירופה, כתב העתון כי גבורתם של הכבאים הגבילה במידה ניכרת את ממדי האסון.

בודה מאת כתבינו באזור צ'רנוביל, כפר העתון כי תושבים מכפרי- ים היו אחודים בהלה. אולם לא

(סוף בעמוד 2)

ביולוג ישראלי יצא למוסקווה לטפל בנפגעי צ'רנוביל

ביולוג ישראלי שפיתח שיטה לטיפול בגוף עצמות שנפגע מחמת קרינה — יצא לברית-המועצות להשתתף בטיפול בנפגעי אסון צ'רנוביל, יחד עם רופא אמריקני ומומחים סוביטיים.

הביולוג, ד"ר יאיר רייזנר ממכון ויצמן, שוהה כיום בהשתלמות בארה"ב ומשם יצא לברית-המועצות.

כתב עתי"ם כצין, כי ישראל היא הלוצת הטיפול בשיטה החדשנית בנפגעי מח עצמות שפותחו על ידי פרופ' ל. סלבין וצוותו בבי"ח „הדסה" בירושלים.

מנכ"ל „הדסה", פרופ' ש. פנחס, אמר לכתב עתי"ם, כי לא היו כל מגעים עם בית החולים בעניין סיוע רופאים מטעמו לטיפול בנפגעי הקרינה.

מבוכה במשרד החוץ — שגריר ישראל יהיה הראשון שיגיש כתב האמנה לוולדהיים

אם ייבחר לנשיא אוסטריה בסיבוב השני של הבחירות

מאת סופרנו המדיני בירושלים

אם קורט ולדהיים ייבחר כנשיא אוסטריה, תעמוד ישראל לפני בעיה עדינה, כי שגריר ישראל באוסטריה, מר י. אליצור, עומד לסיים את כהונתו בתקופה הקרובה ובמקומו צריך ל בוא שגריר חדש, וכך יכול להיווצר מצב שהשגריר החדש הראשון שיגיש את כתב האמנתו לוולדהיים יהיה דווקא שגריר ישראל באוסטריה.

מצב זה גורם למבוכה בחוגי משרד החוץ שמחפשים פתרון כיצד לצאת ממבוכה זאת.

ייתכן שהשגריר הנוכחי יתבקש להאריך את כהונתו, או שהשגריר החדש יתבקש לעכב את בואו לאוסטריה, והתפקיד השגריר הישראלי באוסטריה יישאר ריק זמן רב, עד שיחליטו כיצד לנהוג במקרה כזה.

פרס לימין שמיר: לא נתנצל לפני ולדהיים

„לא עמנו חייב בהתנצלות, וכל ההתבטלויות שבעולם אין בכוחן לנחם אותנו על אשר עשו לנו" — אמר אתמול אתמול ראש הממשלה שמעון פרס, בהתיחסו לפרשת קורט ולדהיים, בעצרת הנעילה ליום השואה והגבורה, שהתקיימה בקיבוץ לוחמי הגיטאות.

„לא חשוב מי האיש, אם זה אדם שנשא משרה רמה באומות המאוחדות, האם זה האורח המצביע בקלפי. כל אחד שבוש נושא חותמת של גילוי שותלות ומניעת שוול. מבחינתנו, אין מחילה לגבי רצח יהודים או פרטיזנים", אמר מר פרס.

בהמשך דבריו אמר ראש הממשלה, כי ביבשות רבות נותרו בתי קברות יהודיים ובארצות רבות נקברו שרידים. אנו, באירץ הזו, אנו בונים את חוף התקווה הסרה. רק בה יש בשום מצבה למיליוני בני אחינו ולמיליוני הילדים שנרצחו. רק בה יש עריבות, שדבר כזה לא יישנה, ותוא גם הקוראת לתפוך דרכון למעשה. חלילה. לכן אנשי יהודי שליוך, אמר.

כתב עתי"ם מוסר, כי בעצרת הנעילה השתתפו השנה קהל אלפים, שכמותו לא נראה במקום זה שנים רבות.

— ושמיר לא מוותר: אסור לאפשר לוולדהיים להיבחר כראש מדינה

מאת סופרנו המדיני בירושלים

שר החוץ יצחק שמיר, תקף בחריפות רבה את אלה שמתחו ביקורת על דבריו נגד ולדהיים, כאשר התבטא שאם ייבחר ולדהיים תהיה זו פרובוקציה.

השתיקה בשנות ה-40 הביאה אסון על עמנו — אמר שמיר בעצרת ליום השואה שנערכה בגיאמסלה, בהשתתפות שרים, דיפלומטים, אנשי כנסיה וחברי הקהילה היהודית.

יש כיום סכנה באירופה של טיהור אנשים בעלי עבר נאצי. אנו מביעים את הזדעזעותנו במקרה שוולדהיים יהיה נשיא של מדינה באירופה. זה לא רק ענין שלנו, אלא דאגה לאנושות כולה — אמר שמיר.

אדם שהיה פעיל בתנועה הנאצי, אסור שייבחר כראש מדינה. נכון שכיום קשה לנהל חקירות ואין בית משפט להעמידו לדין, אך יש שתי הוכחות, כדי שלא יוכל לשמש כראש מדינה — אמר שמיר.

ראש החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית מתתיהו דרובלס:

קיבוץ נצרים לא יפונה — האזור יקבל עדיפות

„העצמתו של גיבוש הוילי לפי ביר ישוב יהודי בחבל עזה לי ישוב התהוו פליטים במצרים ליגה על דעתו כלפי הנהגת את עקרונות התנועה הציונית" — אמר אתמול מתתיהו דרובלס, ראש החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית.

אל משרדו של דרובלס הגיעו ה יוב עשרות פניות של מתיישבים בחבל עזה ומאיזור הדרום הדוחים את רעיון הפינוי מכל יכל. ראשי המתיישבים עלו ליר שלום לפגישה דרובלס הדגיש כי תפקידה יחד בותה של התנועה הציונית הוא לי ישב היהודים על אדמת ארץ ישראל, כי הוא שולל כל רעיון של החזרת שטחים ערבים, ובוודאי שלא בכי יובם של יישובים יהודים.

(סוף בעמוד 2)

תחזית מזג האוויר

הטמפרטורות: ירושלים 16—27, הגולן 15—27, נהריה 18—26, צפת 15—25, טבריה 18—32, עפולה 16—31, שומרון 17—28, תל אביב 18—26, לוד 17—30, יריחו 20—35, עזה 18—25, באר שבע 15—32, אילת 20—35 מעלות.

„ממשלה-טורס"

מחפשים ממלא מקום לממלא מקום שר ה... ?

עוד לפני ששר החוץ יצחק שמיר שב מביקורו בדרום אמריקה — יוצא ממלא מקומו משה ארנס לביקור ביפן

מאת סופרנו המדיני בירושלים

למשך כמה ימים לא יהיה שר החוץ ולא יהיה ממלא מקום שר החוץ בישראל וי יצטרכו למנות ממלא מקום לממלא מקום שר החוץ, הוא השר משה ארנס, הי נוסע היום ליפן, שעה ששר החוץ יצחק שמיר עדיין נמצא בסיורים אמריקה ויחזור לארץ רק ביום ראשון.

בחו"ל נמצא היום גם שר הביטחון יצחק רבין ועוד כמה שרים נמצאים בדרך לחו"ל. זאת לאחר שהממשלה החליטה את הרסן בהתנהגות של נסיעות לחו"ל, וכיום אין הממשלה שבה מחוסלים בפני נסיעות השרים.

יכך נוצר מצב שמספר כי חברי הממשלה נמצאים מחוץ לכי שיבת בהרי"ה ועוד יפני שהם הזהרים. ישבים מכלאי מקומם לבין השרים.

ועדת השרים לא תדון על התפטרות מנהלי הבנקים

שר האוצר משה נסים אמר אמש, כי ועדת השרים לענייני ביסקי לא תדון על הבעיה האישית של התפטרות מנהלי הבנקים.

„הממשלה החליטה להטיל על ועדת השרים להתדיין לדיון של ועדת ביסקי בכל הנוגע לממשלה במסקנות ובהמלצות הדו"ח. הנושא של האישים אינו בכלל הנושאים הנוגעים לממשלה", אמר אמש השר בראיון לרדיו.

בתשובה לשאלה זה יקרה, אם תוך 30 יום לא יתפטרו מנהלי הבנקים, כפי שהמליצה הועדה, הבהיר השר, כי לאחר מכן יצטרכו להחליט על כך תוך 30 יום הדירקטוריונים של הבנקים, אם גם יעברו הדשים אלה ללא החלטה, ייכנס לנושא נגיד בנק ישראל. שצריך להתחשב, לפי הר- לצות הועדה, בהעיך בכירים במים הבנקאית ולבנות מנהלים מורשים לבנקים.

רק אם זה לא ייעשה, יגיע תורה של הממשלה, והיא תתבקש. אם כי לא בעיניין אלא בעקיפה, הגיש לכנסת הצעת חוק, שתאפשר לנגיד בנק ישראל לפטר מנהלים של בנקים — אמר השר.

בתשובה לשאלה כיצד לא אימצה הממשלה את דו"ח ביסקי, אמר מר נסים, כי הממשלה לא צריכה ולא התבקשה לעשות זאת, כיוון שוועדת ביסקי מונתה על ידי ועדת ביקורת המדינה של הכנסה.

לדבריו, צריכה הממשלה לטפל בנושאים המהותיים הרחבים הנוגעים לשוק ההון, למצבו האוצר, לי

(סוף בעמוד 2)

אין צורך ברשיון להפגנה מול „היכל"

פרקליטי החזית הדתית בפתח-תקווה פנו למשטרה בהסתמכם על חוות דעתו של היועץ המשפטי בדבר „חרות ההפגנה"

סיעת החזית הדתית בעיריית פתח-תקוה שיגרה אתמול באמצעות פרקליטיה מכתב דחוף למפקד מרחב הירקון במשטרת ישראל, ניצב אגריס גבעתי, שבו נאמר, כי הגיעה להפגנה משפטית, שאין כל צורך ברשיון מוקדם על פי החוק כדי לקיים אסיפה מחאה נגד הפעלת קולנוע „היכל" בליל שבת.

פרקליטי הסיעה, עורכי הדין יוסי שטרסלר ושמואל ליבנר, מסתמכים על חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה בעניין „חרות ההפגנה", שיוצאה ב-1 באפריל 1983. „בדעת אורחי העיר להגשים בליל שבת הקריב את הרוחם הבסיסית להתאסף ולמחות מול קולנוע „היכל". זכות בסיסית זו אינה טעונה כל רשיון מצד המשטרה", נאמר במכתב.

עוד מציינים עורכי הדין ב הזכות דעתם המשפטית, כי רק באסיפה שיש בה ענין כהיני, אי באשר נישא בה נאום מדיני, הייבת האסיפה ברשיון. באסיפה בפתח-תקווה בעניין קולנוע „היכל" אין, לדעתם, כל נאום פוליטי, והיא נועדה רק למחאה נגד הפרת החוק.

כזכור פסק בית המשפט העליון, כי הקרנת הסרטים ב„היכל" בשבתות נוגדת את החוק. דובר מחוז הירקון במשטרת ישראל, ניצב ספסר, מסר לכתב עת"ים, כי מפקד המחוז קיבל את פניית הפרקליטים, והוא עדיין מעיין בה.

ביום שישי הקרוב עומד להתקיים המשך משפטם של הרב ברוך סלומון, הרב חיים ולקין והרב אייזנברג, הנאשמים בקיום הפגנה בלתי חוקית ליד קולנוע „היכל", בפני השופט אהרן כהן בבימ"ש השלום בכפר-סבא.

הוותיקן: לא צפוי כינון יחסים דיפלומטיים עם ישראל

בימים האחרונים לא חל כל שינוי בהופעת שבין הוותיקן וישראל, בפסח הוניס דיפלומטיים מקורבים לותיקן, ושמועה שים ידיעה שצרפתמה בנידון בעתון „גירוזלם פוסט".

לפי עתון זה, אמר נציג קתולי בכיר בירושלים, כי „בהיות ליכונו יחסים דיפלומטיים בין שתי המדינות, הוא איחר בכך הבטחות שניתנו בשבוע שעבר בריטאי למקס מנגבאום, נביא הישיל היהודי האמריקני.

הוותיקן מכיר להתפאסטי בקיומה של מדינת ישראל, ציינו החוגים הדיפלומטיים בוותיקן, אך לא חל שינוי בשאיפתו בהינא של יחסים דיפלומטיים. (ע"צ)

ראש עיריית רמת גן דחה תערוכה של צייר אוסטרי וטדי קולק העניק לו מחילה

ראש עיריית רמת-גן, אורי עמית, החליט להודיע ללא קביעת האריך אחד את קיומה של תערוכת ציורים של הצייר האוסטרי, בפסח, שעמדה להיפתח במוזיאון העירוני בעיר.

התערוכה עמדה להיפתח ב-17 לאי בהשתתפות וברכותיהם של שגריר אוסטריה בישראל וראש עיריית רמת-גן.

אורי עמית החליט על דחיית צעד זה בבואה על כך שברבים מוצעת בהעם האוסטרי בבחירות לנשיאות שם בחר בכותב אשר הורכת הציבורי אודותיו הניו רק לגבי עדת היהודי של ישראל העם היהודי.

אורי עמית אמר, כי בדיקת צעד זה באה להביע את ביותר רגשם של תושבי רמת-גן והוא משובצת שגם את ביותר רגשות של תושבי המדינה — מכך שאין מדובר שהעם האוסטרי, בוודאי יצא גדול צוררי העם היהודי. הפיק כראוי את לקחי השואה. לכן סבור ראש עיריית רמת-גן כי יש לנקוט בצעד ציבורי ברור ולא דיפלומטי בלבד גינוי.

בתגובה החליט ראש עיריית ירושלים, טדי קולק, להזמין את הצייר האוסטרי להציג בבירה.

ראש עיריית ירושלים, טדי קולק, פירסם הודעה כי הוא מזמין את הצייר, שהינו ידיד נאמן לישראל, להציג בירושלים. זאת בזכות 50 האחוז של תושבי אוסטריה, שהצביעו נגד ולדהיים. צא שהודעה זו פורסמה רק לעתונות.

צתה מחפשים את הצייר כדי להודיע לו את ההזמנה ראש עיריית ירושלים.

„יד לאחים" תובע התנצלות משולמית אלוני ומ„ידיעות אחרונות"

התנצלות פומבית על פירסום דברי בלע שקריים ולשון הרע, תובע ארגון „יד לאחים" מהעתון „ידיעות אחרונות" ומחברת הכנסת שולמית אלוני, בעקבות ידיעה השוייסת לפעילי הארגון עבירות פליליות בשריפת הכנסיה הבפטיסטית בירושלים.

במכתבים שהריץ היועץ המשפטי של „יד לאחים", עו"ד אליהו זון, לעורך „ידיעות אחרונות" דב יודקובסקי, לעורך רכטיוביוס של העתון ולכתב אברהם פלד, המתיחסים לפירסום בגיליון המטייל של פתח-תקווה, בו יוחסו לח"כ אלוני דברים על הארגון שאין להם אחיזה במציאות וקראה לציבור „להילחם" נגדו.

בנהיגת רי"ג נתבעת להזור בה מדבריה ולהתנצל. ואשר הארגון שוקלים גם הגשת קובלנה פליית נגדה. דבריה, כתובו ארגון „יד לאחים" מגפילות כספים „יהודיים" ואחרים במכסילה כדי לשמור על אי תלות. ותאה חשבון מוסכם לבקר את הפעילות הכספית, בניגוד לדבריה של אלוני, שהגדירה את „יד לאחים" כ„כת מסיונרית אלימה מאד שלקחה את החוק לידיים". (עת"מ)

הפעלה מוצלחת ראשונה של כל מערבות ה„לביא"

בחודש מוקדם מהמתוכנן, הופעלו בהצלחה בפעם הראשונה של מערבות מטוס ה„לביא" כולל הפעלה ישנית בניי המטוס.

המנוע „ובו11" מתוצרת „פרט-אנד-ויטני" הופעל בהזק מלא. וכן הופעלו מערכות כגון: מערכת הנעה מבנית, מערכת הספק החשמל, מערכת דלק והמערכת ההידראולית. כל הניסויים הדי לא נתקררו בציית ליבוקן, ותיפצרו שנה על ציפיות המתכננים.

בצרוך ניסויים זה מחשב בעיני אנשי התעשייה האווירית כשלב לסיכם הבאנדרך לקראת ההבראה לקראת התרויה של המטוס, תכנית הצבודה הנוכחית של התעשייה האווירית בתוכנית.

400 בנות דתיות נוספות לשירות הלאומי בבתי ספר דתיים באזורי מצוקה

מאת סופרנו בירושלים

של החינוך ההתישבות, יצחק נבון, אישר את הגדלת מספר הבנות ההדתית הפועלות במערכת החינוך הדתי בבתי הת „האגודה להתנדבות בעם" („השירות הלאומי").

השנה מועסקות במסגרת זאת כאלף בנות. לפי החלטת שר החינוך יתפצרו להסדיר זה עוד כ-400 בנות נוספות שהביעו את רצונן לשרת במסגרת זו.

מנהל האגף לחינוך הדתי במשרד החינוך, יצחק הדני מסר, כי הבנות הנוספות ישתלבו בתוכנית „האריכה יום הלימודים" בבתי ספר דתיים באזורי מצוקה.

התוכנית נועדה להביא לשיפור החינוך הדתי בבתי ספר יסודיים בשיטת הלמידה המצבית.

מבעד רב ובינה נייא אני אבלים על פטירת אשתי, אמנו וסבתנו, הנפש היקרה

מרת פרומה פסיה (בסי) גרשוני ע"ה

בת הגאון הרב ר' אליעזר סילבר זצ"ל

שהובאה למנוחת עולמים בירושלים ביום ראשון כ"ה ניסן תשמ"ו (4.5.86)

המתאבלים:
בעלה: הרב יהודה גרשוני
בנותיה וחתניה: רחל ובריאן ניגן, אביבה ומשה שפט
נכדיה: שובל לבנה וצפורה

תהא נשמתה צרורה בצרור החיים

שבעה יושבים בבית בתה משפחת ניגן, שה"ל 51 ירושלים

להבריתנו מעבודה

שושנה גרינברג

תנחומינו העמוקים בהלקח מעם אביה היקר באדם

ר' יעקוב מילשטיין ז"ל

בנחמת ציון וירושלים הכלולה המנוחה ולא תוסיפי לדאבה עוד

המנהל וצוות העובדים של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שפע ברכות ואחולים לבביים

לחברנו **שלום שפירא** ולרעייתו
לרגל הולדת **הנכדה**

לחברנו **דוד ציצוביץ** ולרעייתו
לרגל הולדת **הנכד**

לחברנו **גולי רפאל** ולרעייתו
לרגל נשואי הבת **אשרה** עב"ג

תזכו להרבה נחת ותענוג

הסתדרות הפועל המזרחי
הוועד הפועל

صورة عن الأصل

על הצופה

„ולא ינתשו מעל אדמתם..."

הצעתו של ראש מחלקת ההתיישבות בהסתדרות הציונית נסים זווילי — לעקור את קבוץ נצרים מאדמתו, כדי ליישב במקומו את הפליטים הערבים מ„מחנה קנדה" עומדת בסתירה מוחלטת לרעיון הציוני ולמדיניותה של התנועה הציונית. תנועה זו דגלה מאז ומתמיד בהרחבת גבולות ההתיישבות היהודית בארץ־ישראל. אין איפוא להעלות על הדעת שהצעת זווילי נהנית מתמיכת הרוב בהנהלה הציונית. יש יסוד להניח שגם ממשלת ישראל לא תסמוך את ידה עליה.

אילו העלה מר זווילי את הצעתו כאדם פרטי ניתן אולי לעבור עליה לסדר היום, לא כן כאשר הוא הציע מה שהציע בשם המחלקה שעומד בראשה. לכן חובה להביע מיד מחאה נמרצת בתוספת הודעה ברורה וחד־משמעית: קבוץ נצרים לא יירד מאדמתו, כדי לא להשאיר מקום לספיקות ולויזובות של ספקנים.

חלוצי נצרים הקימו את ביתם ברצועת עזה, כדי לבנות ולהבנות במקום. הם השקיעו ומשקיעים מיטב כוחותיהם לביסוס היישוב שלפי התכנון הוא אחד משלושה יישובים היוצרים רצף ביניהם. אין איפוא יסוד לטענה שהעלה מר זווילי כאילו מדובר ביישוב בודד בתוך אוכלוסיה של רבע מיליון ערבים. מובן שהשאלה היא מאיזו נקודת תצפית משקיפים על היישוב. מי שניצב ופניו לכיוון היישובים הערביים רואה לנגד עיניו מאות אלפי ערבים. לא כן מי שמביט מנצרים אל עבר היישובים היהודיים שקמו ועוד יקומו באזור זה יכול בהחלט לברך: „ברוך מציב גבול אלמנה" עם שובם של בנים לגבולם.

לפי הצעתו של מר זווילי — קבוץ נצרים יועבר אל תוך ה„קו הירוק" סמוך לקבוצת עלומים של הקבוץ הדתי, כחלק מגוש ההתיישבות הדתית. אם ייענו להצעתו הוא מבטיח להעמיד לרשותם משאבים מתאימים, כולל מכסות מים, כדי להבטיח את התבססותו המהירה של הקבוץ.

עם כל הכבוד לדאגתו של מר זווילי לאנשי נצרים יש לומר לו בפשטות: מוחל טובות.

הקבוץ נצרים זכאי לתמיכה גם במקומו העכשווי — ברצועת עזה. אין כל זכות לראש מחלקת ההתיישבות של התנועה הציונית העולמית לקבוע, או להציב תנאים לגבי התמיכה שהמתיישבים זכאים לה. אחרי שהוחלט על הקמת נצרים אין מקום להצעות המובילות לעקירת היישוב. מי שבאמת מודאג מבדידותו של היישוב היהודי, בתוך ים של אוכלוסיה ערבית, הדרך פתוחה לפניו להושיט יד להקמת יישובים חדשים במקום, או לפחות לייסם את הקמתם של היישובים שהוחלט עליהם במסגרת מדיניות הממשלה ליישב חבל ארץ זה שברצועת עזה.

מזכ"ל הקיבוץ הדתי, בראיון ל„הצופה" אמר: „הקמנו את נצרים, כדי לחיות במקום זה ולא כדי לנטשו. מנוי וגמור עמנו להישאר במקומנו". עם ישראל המחדש את חייו הממלכתיים במדינת ישראל לנגד עיניו דברי הנביא האומר: ושבתי שבות עמי ישראל... ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר ה' אלוקיך..."

מכוח אמונה זו שבנו לארץ ישראל, ומכוח כוחה אנו בונים את ביתנו — נצר ממטעי מעשה ידי להתפאר.

„הדיפלומטיה השקטה" בין ירדן לסוריה

ביקור הנוכחי שערך נשיא סוריה חאפז אל־אסד בירדן מציין שלב נוסף במדיניות ההתפיסות בין רבת עמון לדמשק. אמנם בתום הביקור לא נתפרסמה הודעה משותפת, דבר המתפרש כאילו חילוקי הדעות המהותיים החוצים בין שתי המדינות נשארו בעינם. בכל זאת אין להתייחס בביטול לפגישה אסאד־חוסיין. לעתים דווקא הנסתר חשוב לאינטרסנט על הגלוי הכלול בהודעה משותפת. יש איפוא מקום לבחון היטב על מה כן הוסכם בפגישת השניים ואילו השלכות לסיכומים הללו על המצב במזרח התיכון בכלל ועל יחסי ישראל־ירדן בפרט.

נשיא סוריה הגיע לירדן בימים שנתפרסמו דבריו של ראש הממשלה שמעון פרס על „דיפלומאטיה שקטה" בין ירושלים לרבת־עמון. וכיוון שאסאד ידוע בהתנגדותו הנמרצת לכל הסדר עם ישראל, לא זו בלבד אלא גם שולל הסכם נפרד בין ירדן לישראל — נשאלת השאלה: האם בנסיבות אלה יש עוד ממש ל„דיפלומאטיה השקטה" עם ירדן?

חוסיין ברוב שנות כהונתו נוהג כלולין היודע לכוון את שווי משקלו גם כשהוא מהלך על חבל דק. ממילא קשה לקבוע לאן הוא חותר. מצד אחד אינו מניח את ידו מ„דיפלומאטיה שקטה" עם ישראל, כצד אחר מפגין ידידות כלפי יריבו הקשה — חאפז אל־אסאד.

לפי דיווחים שנתלוו לפגישת אסאד־חוסיין נמסר, כי נשיא סוריה מעוניין ב„שטחים פתוחים" בירדן וכן בהצבת טילים סוריים על אדמתה. בין היתר דווח על תיאום עמדות בין שתי המדינות בכל הנוגע בכינוס „ועידת פסגה" כלל ערבית וכן הוסכם על תיאום עמדות בין סוריה לירדן לקראת כל הסדר אפשרי במזרח התיכון.

מובן שאין להסתמך על הפירסומים הללו שמקורם בנסיכויות הנפט הערביות. אף על פי כן אין להתעלם מהם. ההנחה היא ששני הצדדים שפתחו בתהליך של התפיסות מעוניינים שזה יימשך. וכדי לשמור על המומנטום צפוייה התקרבות נוספת ביניהם, חרף חילוקי הדעות בעניין מלחמת איראן־עיראק, היחס לאש"ף ועוד.

כל התקרבות בין ירדן לסוריה, אפילו אם היא „על אש קטנה" מחייבת את ישראל לעירנות מירבית. אין זו הפעם הראשונה שממלכת ירדן משנה את מדיניותה כהרף עין. כך זה היה בימי מלחמת ששת הימים. תוך ארבעים ושמונה שעות בלבד החליט המלך חוסיין להצטרף למלחמה נגד ישראל על אף השדרים שהועברו אליו על־ידי ממשלת ישראל להישאר מן הצד.

„הדיפלומאטיה השקטה" שראש הממשלה שמעון פרס מרבה לדבר עליה — אין בה משום תשובה ברורה לשאלה: פני חוסיין לאן?

ביקורו של חאפז אל־אסאד ברבת עמון וקבלת הפנים המלכותית שהמלך חוסיין ערך לכבודו פתחו עידן חדש של „דיפלומאטיה שקטה" בין ירדן לסוריה. וזאת אולי הסיבה ששני הצדדים העדיפו לסיים את הביקור בלא הודעה רשמית. מכל מקום מי שתולה תקוות ב„דיפלומאטיה שקטה" בכל הקשור ביחסי ישראל־ירדן חייב להעריך כראוי גם את „הדיפלומאטיה השקטה" שנתהדקה עוד יותר עם ביקורו של נשיא סוריה בממלכת ירדן.

התקלה בכור הגרעיני

(סוף מעמוד ראשון)

היתה בהלה כללית, ו־25,000 התושבים ביישוב הסמוך פונו תוך 4 שעות בלבד.

היה פיצוץ ולהבות עלו השמימה

זהו הדווח המפורט הראשון על האסון, שעורר סערה של ביקורת בינלאומית על בריה"מ, על שלא סיפקה מידע כראוי.

במאמר המפלגה מסר כי התאונה, בשבת בערב, החלה בהתפוצצות בבניין שבו נמצא אחד מארבעה הכורים הגרעיניים של תחנת הכח. לאחר מכן אחזה האש בציפוי של חדר המנועים, והלהבות פרצו שמימה.

עבודת הכבאים הופרעה על ידי עשן ופיח שהיקשו על הנשימה, ועל ידי טמפרטורות גבוהות שהתיכו את האספלט שמתחת לרגליהם.

בתמצית שפירסמה סוכנות „טאס" על המאמר נאמר, „לדעת מומחים, מעשיהם האמיצים של הכבאים הגבילו את ממדי התאונה במידה ניכרת.

הדליפה עלתה למעלה

„פראוודה" מסר כי הדליקה החלה בכור, הקרינה דלפה כלפי מעלה. היה קשה ביותר לכבות דליקה זו, משום שאי־אפשר היה להשתמש במים כימיקלים. לכן נוצר מצב מסובך וקשה ביותר.

התושבים נלקחו לאזורים סמוכים וקיבלו שם דיור וטיפול רפואי. העתון לא מסר פרטים נוספים על הנפגעים מהקרינה.

„פראוודה" כתב כי המצב נשאר „מסובך", אך השלטונות שולטים בו הן מסביב לתחנת הכוח של צ'רנוביל והן באזורים הסמוכים. רמת הקרינה יורדת.

העיר פריפיאט, בה נמצאת תחנת הכוח ובה עבדו כ־25 אלף מומחים ומכבאים ובני משפחותיהם, ננטשה לגמרי, מחוץ לרכב הטהרה את הקרינה, מסרו כתבי „פראוודה".

כן כתב כי מכבאים עדיין עובדים במשמרות בתחנת הכוח כדי לפקח על שלושת הכורים האחרים, שנסגרו בינתיים.

הקרמלין הגיב בהאשמות כלפי תקשורות וממשלות של המערב בהגזמה מכוונת של ממדי האסון, במטרה לפגוע באמינותה של בריה"מ.

בימים האחרונים ביקשו השלטונות הסובייטיים להפיג את החששות הרווחים בקרב העם הסובייטי. בהצהרות כי הכל נמצא תחת שליטה והקרינו סרט על האיזור שנפגע, ואשר צולם מתוך מסוק.

בינתיים הגיעו שלושה נציגים בכירים של הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית למוסקווה כדי לדון בהשלכות האסון.

כן הגיעו שלושה מומחים אמריקאים, המטפלים בנפגעי האסון שהובאו למוסקווה. מדובר במומחים להשתלת מח עצמות.

אחד מהם, ישראלי.

יוקמו פרוייקטים מסחריים בהיקף של מליוני דולר

ההחלטה על כך נפלה בדיון אצל רוה"מ ☆ בדיון הובעו ספיקות אם אלה צריכים להיות כיווני הצמיחה

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

סיכום עקרוני על קידום פרויקטים גדולים בענף הבניה בהיקף של מאות מיליוני דולר הושג אתמול בדיון מיוחד שנערך אצל ראש הממשלה שמעון פרס.

בדיון השתתפו השרים דוד לוי, משה נסים, יצחק פרץ, משה שחל, גד יעקובי, אריק נחמקין, וחיים קורפו.

מדובר בפרוייקטים של מרכז „מילאר" בירושלים, „המדרון" ביפו ו„שקמונה" בחיפה ובתוכניות למרכזים מסחריים שונים.

סגן רוה"מ ושר הבינוי והשיכון דוד לוי הביע שביעות רצון מההחלטה על תאוצה מחודשת בענף הבניה. עם זאת הובעו ספקות אם כיווני הצמיחה צריכים להתרכז עתה בפרויקטים מסחריים שאינם דרושים עתה באופן בסיסי למשק.

הרבנים הראשיים וראש הממשלה דנו על יחסי דתיים־חילוניים

מאת שלום צוריאל, סופרנו בירושלים

הרבנים הראשיים לישראל, הגר"א שפירא והגר"מ אליהו, נפגשו אתמול עם ראש הממשלה שמעון פרס, בלשכתו בירושלים.

בפגישה השתתפו גם השר משה שחל ומנכ"ל משרד הדתות הרב משה סלומון.

הפגישה נערכה ביוזמת הרבנים הראשיים בעקבות החרפת היחסים בין חלקי הציבור בארץ והרחבת הפרצות בחומת השבת.

נודע כי בפגישה הביעו כל המשתתפים את דאגתם מן המצב ובמיוחד מן האלימות הפיזית והמילולית הגורמת פירוד ושנאה בין כל חלקי העם.

רוה"מ הביע את נכונותו לסייע בשיפור היחסים ולשם כך תבדקנה מספר תוכניות, בעיקר בתחום ההסברה.

נושא אחר שעלה בפגישה הוא שמירת השבת בארץ בכלל ובפתח־תקוה בפרט. הרבנים הראשיים הביעו תרעומת על כך שעל אף שקיימים חוקי מדינה וחוקי עזר בנושא זה, מעדיפות הרשויות להעלים עין מהפרות פרצות של חוקים אלה. בהקשר לכך הביעו הרבנים הראשיים צער עמוק על הפגיעה בכבודו רב העיר פ"ת הרב שמעון סלומון.

רוה"מ הביע אף הוא את צערו על הפגיעה בכבוד רב העיר והביע את נכונותו לסייע במציאת פתרון לבעיה.

תחרויות אתלטיקה בינ"לאומית — בהדר־יוסף

24 ספורטאים ממערב גרמניה, בלגיה, וכן אירלנד יגיעו בימים אלה לארץ כדי להשתתף בתחרויות אתלטיקה קלה שייערכו ב־10 וב־11 במאי באיצטדיון האתלטיקה בהדר־יוסף בתל־אביב.

התחרויות נערכות בשלב מוקדם של עונה והיוות הכנה לקראת אליפות ישראל ה־50 שתיערך ב־26 ו־27 ביולי השנה. הספורטאים מחו"ל, בהרכב 16 גברים ו־8 נשים, שיגיעו ברובם על חשבונם, יבחנו את הספורטאים הישראלים וישמשו אתגר לאתלטים הישראלים.

ראש הממשלה יבקש מהמורים לוותר על תוספת שכר

מאת סופרנו בירושלים

ראש הממשלה ייפגש הבוקר עם ראשי הסתדרות המורים וארגון המורים העל־יסודיים בלשכתו בירושלים.

בפגישה ישתתפו גם שר האוצר משה נסים וממלא מקום שר החינוך שר הקליטה יעקב צור.

ראש הממשלה החליט לזמן את המורים לפגישה כדי לפנות אליהם בבקשה להסכים לדחות לזמן מה חלק מתוספות השכר האמורות להיות משולמות להם בשנה הקרובה במסגרת ביצוע דו"ח צדיקוני. רוה"מ יסביר את הבקשה בנימוקים כלכליים ובאילוצים תקציביים שבבסיס עמדת הממשלה.

לפי החלטת הממשלה קוצצו כ־24 מיליון דולר מתקציב משרד החינוך. החלטה זו עומדת בהסכמת אירגוני המורים שכן תוספות צדיקוני מעוגנות בהסכם עבודה שחתומים עליו הממשלה והמורים גם יחד.

מדינות ערביות — מאחורי פעילות המחבלים בד' לבנון

מאת ה' מנחם

במקום חנוכת המחלקות החדשות בביה"ח במרג' עיון נשמעו השבוע שתי התבטאויות של המפקדים והצבאיים בדרום לבנון המלמדים כי כמה מדינות ערביות עומדות מאחורי מרבית הפיגועים ונסיונות הפיגוע בדרום לבנון.

היה זה מפקד יחידות הקישור של צה"ל בדרום לבנון תת אלוף דני רוטשילד שהאשים את סוריה, אירן ולוב במרבית הפיגועים ברצועת הבטחון. מדינות אלה שולחות כספים רבים לאזרחים הלבנונים ולארגוני החבלה הפועלים ומתגוררים מחוץ לאיזור הבטחון כדי שיקנו כלי נשק וחומרי חבלה ויפתחו ב„גיהאד" נגד תושבי רצועת הביטחון חיילי צבא דרום לבנון וחיילי צה"ל.

במוקד

מהעבר השני, מפקד צבא דרום לבנון הגנרל אנטואן לחד אמר כי השקט היחסי ששורר בדרום לבנון הוא מדומה. „מידי יום אנו עוצרים חוליות חבלה המנסות להסתנן ולחדור לתוך איזור הבטחון. רק פעילות מבורכת של חיילי צד"ל מצמצמת ואף מונעת לחלוטין, נסיונות פיגוע אלה" — אומר לחד.

ואכן בשבועות האחרונים אנו עדים לנסיונות חוזרים ונשנים מצד ארגוני טרור לחדור אל תוך איזור הבטחון. מחבלים רבים נהרגו בצפון תחום רצועת הבטחון ועל גופותיהם נמצאו תעודות ומסמכים המעידים מי עומד מאחוריהם. בימים האחרונים אין המחבלים מסתפקים עוד בירי בודד לעבר איזור הבטחון או בתקיפת מוצבי צד"ל ע"י מחבלים בודדים.

לראשונה מאז שנוצרה רצועת הביטחון בדרום לבנון תקפו לפני כשבוע כ־40 מחבלים את מוצבי צד"ל באיזור גשר דלפי מעט צפונית מאיזור הביטחון לא הרחק מן העיירה ג'זין. כמה מחיילי צד"ל נפגעו ושלושה מהם אף נחטפו ע"י התוקפים. התקפה מתוכננת זו על מוצבי צד"ל הדליקה אור אדום בקרב מפקדי צה"ל וצד"ל בדרום לבנון. ההיערכות באזורים האלה תוכננה מחדש וחיילים נוספים הוצבו באזורים השונים.

רצועת הביטחון מוכיחה עד כה את עצמה. אך אם יגבירו המחבלים את נסיונות התקיפה שלהם על איזור הבטחון יהיה צורך לתכנן מחדש את הכוחות הלבנונים הפועלים בדרום לבנון ובעיקר את הגיבוי והסיוע שישראל נותנת להם.

סוריה מלבה מתיחות עם ישראל בשל המשבר הכלכלי

— מגלה עתון ערבי ☆ מאמץ סורי להסיח את דעת התושבים מהמשבר הכלכלי ולגייס כספים ממדינות המפרץ ☆ ראש הממשלה אל־קאסם ביקש להתפטר בשל המשבר

פריס (עי"מ) — העיתון „אל־טליעה אל־ערביה" מדווח כי גורמים שהגיעו מסוריה מספרים כי אחד הגורמים המסתתרים מאחורי ההמולה ההסברתית (הסורית) אודות התקרבות מועד העימות עם ישראל בגולן, נעוץ במשבר כלכלי ובמחסור חמור העובר עתה על סוריה.

המשטר בסוריה קיווה כי מינויו של ד"ר מחמד אל־עמאדי לתפקיד שר הכלכלה יביא לזרימת כספים מן המפרץ ולהשקעות מצד חברות מערביות. אולם הצעדים שנקט אל־עמאדי עד כה העלו חרס. רוב ההחלטות על החמרת האיסור על הוצאת מטבע חוץ מסוריה והמצעדים שהקיפו רבים מן החלטות רק הגבירו את הידרדרות שער הלירה הסורית ביחס לרוב המטבעות ופגעו בשליחיה של סוריה בחו"ל.

כך למשל, שער הדינר הכוויתי שעמד ב־1975 על 12 שרלינג הידרדר הגיע כיום ל־55 שרלינג.

נוכח הקשיים הכלכליים והסוציאליים עמם מתמודד האזרח הסורי, החל המשטר בדמשק להרעים בתופי המלחמה כדי להסיח את דעת האזרחים מן המשבר בחייהם היומיומיים, וכדי למשוך את תשומת לבן של ארצות המפרץ ולהשיג מהן סיוע כספי, בתואנה ה„עימות עם האויב הישראלי".

כמו כן החל המשטר להתיר לסוחרים „לנהל את עניינים" במטבע חוץ כדי לייבא את הדרוש להם מחו"ל מבלי לעבור דרך המסגרות והתהליכים שנקבעו בעבר.

העתון „אל־נהאר אל־ערבי" מוסר כי אסד מתכונן לפנות בקריאה לכל מוסדות המדינה לנקוט מדיניות חדשה של קיצוץ בהוצאות של כעשרים וחמישה אחוזים מתקציב השנה שעברה. כמו כן נמסר כי המשבר הכלכלי גרם לכך שראש הממשלה ראוף אל־קאסם הביע מספר פעמים את רצונו להתפטר. אולם אסד ביקש ממנו להישאר „בינתיים".

קשה לפרט את הסיבות למשבר הכלכלי בסוריה. אולם יש נתונים המצביעים על כך כי בין סיבות אלה אפשר למנות את ההוצאות המיוחדות על נוכחות כוחות סוריה בלבנון, גם הצמצומים הכספיים הכלכליים במדינות המפרץ, התרחבות הוצאות המימשל הסורי שהביאו לעליית החוב החיצוני לבריה"מ וכן לכמה חברות מערב אירופיות.

ארה"ב ככל הנראה מנצלת את המשבר הכלכלי כדי ללחוץ על המימשל הסורי ולאלץ אותו לוותר בקשר למו"מ חוסיין־פרס.

הביטוח הלאומי ממליץ להוריד את נטל המס

כמו־כן מומלץ להחזיר את קיצבת הילד הראשון שבוטלה — ולאחד את מערך גביית המיסים עם גביית הביטוח הלאומי

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

הורדת נטל המס הכולל על עבודה, החזרת קיצבת ילד ראשון, ואיחוד המערך המינהלי של גביית המיסים, גביית דמי הביטוח הלאומי ותשלומי חובה (על פי הסכמים קיבוציים) — אלה הן ההמלצות העיקריות של הצוותות לשינויים המתחייבים משיקולי רווחה, במדיניות המיסוי, תשלומי החובה ותשלומי ההעברה וכן במינהל וארגון מערך המיסים ותשלומי החובה על־פי החוק והסכמים קיבוציים. ההמלצות הוצגו במסיבת עיתונאים בירושלים ע"י מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי ניסים ברוך וראשי הצוותות.

הצוותות אשר התמנו בדצמבר 1984 בראשותם של ניסים ברוך מנכ"ל הביטוח הלאומי, ישראל ברון הממונה על הכנסות המדינה ובהשתתפות צבי צ'ילקר מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, עמנואל שרון מנכ"ל האוצר ויוסף גניו ראש אגף עבודה ומשאבי אנוש מטעם התאחדות התעשיינים בישראל, סיימו את עבודתם והגישו המלצותיהם בימים אלה לשר האוצר ולשר העבודה והרווחה.

* הורדת נטל המס הכולל על עבודה זה במשולב עם אחד או שני הצעדים הבאים:

הרחבת בסיס מס ההכנסה; טפול בעלויות העבודה.

* קצבאות הילדים הן בבחינת "החזר מס".

מאז הרפורמה במיסוי הישיר (בהתאם לועדת בן־שחר) חלה שחיקה במדרגות המס ובערכן של נקודות הזיכוי. כדי לחזור ולהשיג פרוגרסיביות בהתחלקות ההכנסה ובצמצום העוני בקרב משפחות עובדות להן ילדים קבעו הצוותות שיש להחזיר את קצבת הילד הראשון למתכונתה המקורית ולבטל את מסוי קצבאות הילדים, באופן הדרגתי ובהתחשב במגבלות התקציב.

* שיטת הגביה במסגרות השונות הקיימות היום גורמות לבזבוז משאבים ולמתן שירות יעיל פחות לאזרחים.

לפיכך, ממליץ הצוות לאחד את בסיסי ההכנסה לצורך החיוב בתשלום מס־הכנסה, ביטוח לאומי, ותשלומי חובה אחרים. להעלות את תקרת ההכנסה לאוכלוסיות הלא־שכירים ל־4 פעמים השכר הממוצע ובמקביל להנהיג שעורי דמי ביטוח מופחתים עד לרמה מסויימת כך שסכום הגבייה לביטוח הלאומי לא ישתנה.

מוצע שהביטוח הלאומי יגבה מאוכלוסיות השכירים את ניכוי השכר וניכויים והתשלומים הנגבים כיום ע"י מס־הכנסה, וזאת בנוסף לגביית דמי־ביטוח לאומי ומס אחיד (קופת החולים), בטופס דווח ובתשלום אחד. כמו כן מוצע שמס־הכנסה יגבה את התשלומים של אוכלוסית הלא שכירים לרבות תשלומי דמי־הביטוח ומס ההכנסה של קבוצה זו, בטופס דווח תשלום אחד.

נציג התעשיינים בצוותות הביע התנגדות: הוצעה להעלאת תשלומי הביטוח הלאומי מפי שלוש מהשכר הממוצע במשק לפי ארבע. יש לציין כי נציגי ההסתדרות סירבו להשתתף בצוותות.

ראשי הצוותות מעריכים כי כתוצאה מהאיחוד יושג חסכון גדול בכח אדם והמערכת תגיע להתייעלות רבה יותר.

התקפה נוספת

(סוף מעמוד ראשון)

וושינגטון, בחטיפת האוניה האיטלקית „אקילה לאורו" באוקטובר אשתקד, כינה את ריגן „טרוריסט מס' 1", ואיים לפגוע ביעדים בארה"ב עצמה.

„אין לו אלא לנסות", הגיב ריגן באזני כתבים, בשעה שהתכונן ליום העבודה הש' של פיסגת טוקיו. „הוא יחטיא את מטרתו", הוסיף ריגן בהתייחסו לאיומים של מנהיג המחבלים.

שינוי מדיניות?

בהקשר המלחמה בטירור, חזר הבית הלבן ביום שני על קריאתו לסוריה, הדש כי היא תגרש את אנשי „אבו־נידאל".

קריאה זו מהווה צעד חדש, שכן עד כה הפגינה וושינגטון זהירות הרבה יותר גדולה כלפי סוריה מאשר כלפי לוב.

דובר אמריקני בכיר הדגיש בטוקיו, כי למרות שהצהרת 7 המעצמות על הטירור מזכירה רק את לוב, הרי של מדינות כגון איראן וסוריה, „לציין כה היטב. סבורני כי זה יביא אותן להיות זהירות יותר".

רשת „סי.בי.אס." מסרה, כי חיל הים האמריקני קיבל הוראה לשגר אוניות חדשות המצויידות בטילי שיוט לים התיכון, כולל הצוללת „אטלנטה", שנפגעה בשבת כאשר נתקעה בקרקעית הים במיצר גיברלטר.

מחלוקת בממשל

לא נתקבלה שום החלטה לגבי פעולה צבאית נוספת, אולם מספר חברי ממשל [illegible], ביניהם שר החוץ שולץ, מצדדים בכך, הודיעה „סי.בי.אס.".

מצד שני, שר ההגנה ויינברגר „אינו נוטה לפעולה כזאת".

ויינברגר גורס כי „ההתקפה הראשונה השיגה את מטרתה, דהיינו נתנה להבין ללוב מהי תשובתה של ארה"ב על טירור. הוא סבור כי האופציה הצבאית איננה דרושה בעתיד המיידי, בשעה שמספר גדל והולך של בעלות הברית המערביות מכירות בצורך בצעדים דיפלומטיים, מדיניים וכלכליים נגד לוב".

הסיכון בחיי אדם

מקור בפנטגון הסביר, כי במקרה של התקפה חדשה, יפעלו טילי־שיוט במקום מפציצים ומטוסי קרב, וזאת כדי לא לסכן את חייהם של טייסים אמריקניים.

כידוע נעצר טייס של מטוס אף־111 שהופל בהתקפה נגד לוב ועקבותיו נעלמו.

[illegible] אפשר לשגר [illegible] צוללות או אוניות־שטח.

[illegible] 1965

[illegible]

הודעה בדבר הפקדת

שינוי תכנית מתאר מקומית

נמסרת בזה הודעה, כי בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז המרכז, ובמשרדי הוועדה המקומית לתכנון ולבניה רעננה, הופקד שינוי תכנית הנקרא, „שינוי תכנית מתאר מקומית מספר רע/288/1", ביחד עם התשריט המצורף אליו.

עיקרי הוראות השינוי: הקמת בית מגורים בקרקע חקלאית.

ואלה הם השטחים הכלולים בשינוי התכנית: גוש 6578 חלקה 55. רחוב עקיבא פינת ויצמן.

כל המעוניין בשינוי התכנית רשאי לעיין בו, ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל מעונין בקרקע, בבניין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית וכן כל הזכאי לכך עפ"י סעיף 100 לחוק האמור, רשאי, תוך חודשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, להגיש התנגדות לשינוי התכנית במשרדי הועדה המקומית האמורה.

ד. שיש — יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז

תאריך: 7.4.1986

עליה בייבוא מוצרי צריכה

הסוחרים מתנגדים לביצוע פיחות במשק

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

בארבעת החודשים הראשונים של 1986 עלה ייבוא מוצרי הצריכה ב־25 אחוז בהשוואה לממוצע החודשי במחצית השניה של 1985.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מסרה על כך וציינה כי מכלל מוצרי הצריכה עלה הייבוא של מוצרים בני קיימא ב־30 אחוז.

נשיא איגוד לשכות המסחר דן גילרמן אמר אתמול במסיבת עיתונאים בירושלים כי אין הצדקה לטענות לפיהן תנופת הקניות התחדשה וכי המיתון נגמר.

לדבריו, בחינת התפלגות הצריכה והייבוא מראים חזרה לפעילות נורמלית לאחר תקופה של כיווץ והתאפקות.

נשיא איגוד לשכות המסחר דחה גם את הדעות כי הגיע הזמן לבצע פיחות במשק. לדבריו, אין לדרישה כזו אחיזה בנתונים הכלכליים והיא איננה מוצדקת מבחינת התפתחות הייבוא ורווחיות היצוא. הוא קרא לממשלה להוסיף ולקיים את היציבות בשער החליפין ולא להטיל גזירות על היבוא.

ישראל מבקשת מקנדה לצמצם את הפער בגרעון המסחרי

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

ישראל מבקשת מקנדה להגדיל את קניות הגומלין בארץ ולצמצם בדרך זו את הגרעון בסחר בין שתי המדינות.

אתמול נועד שר התעשיה והמסחר אריאל שרון עם שגרירה החדש של קנדה בישראל ג'יימס ברטלמן.

השר שרון הצביע על קיומו של פער גדול לרעת ישראל בסחר ההדדי. בעוד שהייבוא מקנדה הסתכם בשנת 1985 ב־105 מיליון דולר, היצוא לקנדה הגיע ל־62 מיליון דולר בלבד. כדי להקטין את הפער ביקש שר התעשיה והמסחר שממשלת קנדה תיזום ביקור משלחות מסחריות של קנדה בישראל והגדלת רכישות הגומלין.

במיוחד דרש ביצוע קניות גומלין כנגד יבוא גרעינים מקנדה לישראל במסגרת רכישות ממשלתיות.

הגוש הסובייטי הגדיל את מכירות הנשק למדינות ע"ב במיליארד דולר

בריסל — משה נאמיר (עי"מ) — מכירות הנשק של ברית־המועצות והגרורות הסובייטיות בעולם עלו ביותר ממיליארד דולר ב־1984, כאשר הלקוחות העיקריים הן עיראק, סוריה, לוב והודו — כך עולה מסקר שפורסם על ידי נאט"ו.

מכירות הנשק הסובייטיות עלו מ־6.7 מיליארד דולר ב־1983 ל־7.8 מיליארד ב־1984.

58 אחוז מ[illegible] הנשק הגיעו לקבוצה של 4 מדינות — והן עיראק, לוב, סוריה, הודו. הכנסות ממדינות אלה עלו מ־3.9 מיליארד דולר ב־1983 ל־4.6 מיליארד דולר ב־1984.

קבוצה אחרת של לקוחות סובייטיות, אנגולה, אתיופיה ואפגניסטן, כולן בעלות משטרים מרכסיסטים, הגדילו מאד את רכישות הנשק מבריה"מ, מ־910 ל־1514 מליון דולר, באותה תקופה.

קיבוץ נצרים לא יפונה

(סוף מעמוד ראשון)

התושבה במשרדי החטיבה להתיישבות.

„אנו תובעים מהתנועה הציונית לחזק את ישובי חבל עזה ולמחוק מהלכסיקון את המילה פינוי של ישובים יהודים" אמרו המתיישבים וחברי קיבוץ נצרים בתוכם.

דרובלס הבטיח כי כבר בתקופה הקרובה יושקעו מאמצים מוגברים בהרחבת הישובים וינקטו צעדים להחשת התהליך ולראות באיזור זה כבעל עדיפות לאומית עליונה.

לדעתו, הצהרתו של זווילי הינה חלק ממדיניות כוללת של המערך ובאה לאחר התבטאותו של סגן שר החקלאות כי הוא בעד פינוי ישובי חבל עזה, ולאחר התבטאות רוה"מ בועידת מפלגת העבודה בדבר הכרה בעם פלשתינאי. לדעת דרובלס הצהרתו של זווילי נועדה לשרת רעיונות מפלגת העבודה בחתרנות בלתי־נלאית להקמת מדינה פלשתינאית.

דרובלס שיגר הבוקר מברקים דחופים לראש ממשלת ישראל, ל[illegible], וליו"ר ההנהלה הציונית ובהם חזר ואמר כי הישוב נצרים הוקם על פי החלטת ממשלת ישראל. ותפקידה של התנועה הציונית עם ממשלת ישראל הינה ליישב את המדינה ולא לעקור ישובים".

ועדת שרים

(סוף מעמוד ראשון)

רשות ניירות ערך, לבורסה ולכל הרשויות המטפלות בכך. „הדבר הזה ייעשה מתוך שיקול דעת, לאחר בחינה מדוקדקת, ומתוך שאיפה לעשות הכל כדי לממש את המלצות הוועדה, אם כי אינני רואה זאת כחובה לעשות זאת כמיקשה אחת", אמר השר.

ועדת השרים תתכנס בקרוב כאשר יוגש החומר הראשון של הצוות הבודק את הדו"ח, והנושא כולו יטופל במשך שבועות, לדברי השר.

השר אמר, כי לא שמע על רעיונות, שלפיהם יאפשרו למנהלי הבנקים לעבוד בחו"ל או בתפקידים אחרים, ואין הוא רוצה להתייחס ל„דברים שלא באו לעולם".

מערב ברלין (עי"א, ע"ר) — שלושה ערבים החשודים בהשתתפות בפיגוע האנטי־אמריקני בדיסקוטק „לה־בל" במערב ברלין, שגרם למותם של שני אנשים ולפציעתם של יותר מ־200 ב־5 באפריל, נעצרו ביום רביעי שעבר — מגלה העתון „מורגנפוסט" היוצא בברלין.

המפלגה הדתית לאומית / המזרחי — הפועל־המזרחי

ארגון ותיקי התנועה

המזכירות הארצית

עומדים אנו לקיים אי"ה

4 ימי ליכוד ועיון

לותיקי התנועה

משולב עם אירוח מלא

בכפר הנופש כינר — דרום הכינרת (של המשקים הדתיים ברמת הגולן), בימים י"א—ט"ו בסיון — (18—22.6.86) תשמ"ו. החל מארוחת צהריים ביום ד' וכולל ארוחת בוקר ביום א'.

במסגרת ימי העיון נקיים טיולים לשני חצאי ימים בגליל.

חברי התנועה הותיקים המעוניינים להשתתף בימי־העיון — עליהם להרשם במשך השבוע במשרדנו בבית התנועה בתל־אביב, אבן גבירול 166, חדר 217, בשעות 10.00—12.00 לפנה"צ ולשלם סכום ההשתתפות.

המעונינים בהסעה מיוחדת (תשלום מיוחד) — עליהם להודיע לנו על כך.

לחברינו באיזור תל־אביב והמרכז

מסיבת ראש חודש אייר

תתקיים אי"ה ביום ראשון ב' אייר תשמ"ו (11.5.86), בשעה 5.30 אחה"צ, במועדון לחבר, שדרות סמאטס 22, תל־אביב.

המרצה: ד"ר ש. ז. כהנא

הנושא: על חודש אייר

המנחה: החבר שלום זילברפרב

ידווח על פעולות הארגון הכנה לקראת הבחירות לוועידה ולסניף.

ציבור החברים מוזמן

תפילת מנחה בשעה 5.15 במקום

ארגון ותיקי התנועה

המפד"ל — המזרחי־הפועל המזרחי

מסתעפת חקירת חוליית רוצחי החייל משה תמם

מוחמד צוד אבוריה (30) ומוסטאפה חאלד ח'אדרה בן 26 מסכנין הובאו לפני השופט התורן יצחק קלאוזנר. נציג המשטרה רב פקד יצחק טיילר טען, כי השניים חשודים בהשתייכות לארגון עויין וסחר בנשק לשם פעילות חבלה בישראל. נציג המשטרה טען כי החשודים אלה והחשוד השלישי, ג'מאל ראג'ב אחמד מסרי בן 26 מבקה־אל־גרביה חשודים גם בסחר בנשק.

המשטרה טוענת כי שני החשודים מסכנין ביצעו בשנת 1984 עיסקה בנשק שבה היה מעורב איברהים בן־אדסה, המשתייך לארגון „החזית העממית לשחרור פלשתין" והמואשם ברצח החייל משה תמם. כן נטען, כי ג'מאל ראג'ב מסרי עשה ביוני 85 עיסקה שבה מכר רימון רסס צה"לי תמורת 100 דולרים לאיברהים בן־אדסה.

השופט יצחק קלאוזנר האריך את מעצרו של מסרי ב־15 יום ושל שני האחרים ב־8 ימים לחקירה.

איסור פרסום על כנופיית המחבלים מי־ם

מעצרם של שלושה מן החשודים בהשתייכות לחוליית המחבלים שפעלה באיזור ירושלים — הוארך אתמול ב־15 יום בפקודת בית משפט השלום בבירה.

אחד משלושת החשודים הוא הצייר, הנחשד כראש החוליה. צו הארכת המעצר ניתן על ידי השופט עזרא קמא.

כתב עתים דוד פרידמן מציין, כי לבקשת המשטרה הוציא השופט צו איסור פירסום מחודש על פרטי בקשת המשטרה להארכת המעצר. הצו איסור חל גם על פירסום שמותיהם של החשודים או כל פרט מזהה אחר.

חברי כנסת יתמודדו מול שחקני כדורגל וזמרים

ארועי יום העצמאות ייפתחו ב„אוהלו" על שפת הכינרת

מאת יפה ללביי

ארועי יום העצמאות הלאומיים ייפתחו בסמינר „אוהלו" שעל שפת הכינרת ויוקדשו למען קרן לבבי. האירועים במקום יתקיימו בחסות סגן רוה"מ, דוד לוי.

הארוע יכלול הופעות ספורטיביות והופעות אומנותיות.

המשחק הראשון יחל בנבחרת כדורסל של קצינים בכירים אשר יתמודדו נגד השחקנים מיקי ברקוביץ, מוטי ארואסטי, דורון ג'מצ'י, מייק לארבי, ושחקני הנוער של אליצור נתניה.

במשחק השני תשחק נבחרת הכנסת כדורגל נגד קבוצת עיתונאים. בשער נבחרת העיתונאים יעמוד יוסי שריד והחלוץ המרכזי יהיה ח"כ פנחס גולדשטיין, יו"ר ועדת הספורט בכנסת. המשחק האחרון יהיה בין נבחרת כוכבים לבין נבחרת חיילים וסטודנטים. בנבחרת הכוכבים ישחקו אלי אוחנה ואורי מלמיליאן ספני מלכה, אהוד בן טובים, הזמר צביקה פיק, גדעון דמתי, ויקי פרץ ועוד.

כמו כן תיערך הופעה אומנותית עם הבדרן גינגי, ביקי מקיבן, נסים גרשה, עופרה חזה, לאה לופטין ועוד.

דוד מאיחן ולהקת רוול חיברו שיר מיוחד לקרן לבבי.

מארגן האירוע רב סרן אייל מדני שהוא גם יו"ר הסטודנטים בסמינר מצפה שהצופים יגיעו עמהם

תגובת ח"כ שאקי להחלטות „בני עקיבא" על הפגנות השבת

בתגובה להחלטות ועידת „בני עקיבא" בדבר הפגנת השבת בפ"ת חיווה ח"כ אבנר שאקי את דעתו, בפגישה עם אקדמאים דתיים כי החלטה זו שגויה היתה ויש להצטער עליה מאוד, משום שזכות ההפגנה היא מן הזכויות הבסיסיות המעטות שמשטר דמוקרטי מעניק לאזרחיו, ומאבקם של תושבי פ"ת הדתיים למען סגירת קולנוע „היכל" בשבת, הוא מאבק ראוי הצריך לשמש מופת לכולנו והשתתפותם של הרב סלומון ושל מנהיגים דתיים אחרים בהפגנות אלו ראויה לתמיכתם ולהוקרתם של כל שומרי השבת בישראל, ללא הבדל השתייכות מפלגתית או סיעתית, מפני שקדושת השבת היא צורך ראשון במעלה בצלמה של יהדות והמפלגה הדתית לאומית חייבת להתגאות בכך שחבריה נטלו חלק פעיל יחד עם היהודים הדתיים חברי כל המפלגות במאבק [illegible]

שיחת היום

עם יצחק פלנזר
מזכ"ל הקיבוץ הדתי

עלינו לנצרים כדי להתיישב ולא לנטוש

אם יש מספיק קרקע ומים באזור סעד אנחנו בהחלט מוכנים להעלות ישוב נוסף במקום — קיבוץ נצרים הוא חלק מגוש הקיבוצים סעד ועלומים.

לנסים זווילי, ראש הסיעה להתיישבות בהסתדרות הציונית יש "פתרון" לבעיית יישוב פליטי "קגודה".

במקום "תל איסולטן" הוא מציע להעתיק את קיבוץ "נצרים" של הקיבוץ הדתי ברצועת עזה לתחומי "הקו הירוק" ובשטח שיתפנה ליישב את הפליטים.

הרעיון מקובל עליכם? — שאלנו את יצחק פלנזר, מזכ"ל הקיבוץ הדתי.

ת. לא! הקיבוץ הדתי עלה לנצרים כדי להתיישב בנקודה ולא כדי לנטוש אותה.

ש. גם אם זה לטובת המתיישבים היהודיים בתל איסולטן?

ת. אין שום סיבה להזיז יישוב. אנחנו בכלל מתנגדים להחזרת הפליטים, גם לא לחבל קטיף ובוודאי לא במקומנו.

אם יש אכן קרקע ומים בשפע באזור סעד, כפי שטוען מר זווילי, אנחנו בהחלט מוכנים להעלות יישוב נוסף במקום.

ש. לפי הגיונו של נסים זווילי, אין להקים יישוב יהודי בלב אוכלוסיה ערבית צפופה — מה אומר ההגיון שלכם?

ת. אנחנו היינו מודעים לבעייתיות שבדבר, ואף על פי כן החלטנו להתיישב במקום, שהוא נקודה מתאימה חיונית להשלמת הגוש שלנו עם סעד ועלומים.

אנחנו רואים את נצרים כחלק מגוש עלומים וסעד ולא כחלק מההתיישבות הערבית באזור.

ש. לדבריו של זווילי, ההחלטה להתיישב במקום שיישוב נצרים עלה עליו היא חסרת תכלית ואין בה כדי להשיג אף לא יעד התיישבותי אחד בעל השיבה לאזור.

ת. העלייה למקום, בשנת 1984, היתה לפי החלטת המוסדות המיישבים והיא ענתה על צורך התיישבותי של הקיבוץ הדתי להשלים את הגוש סעד ועלומים.

הצעתו של מר זווילי להעתיק את היישוב ממקומו הועלתה כבר בעבר במוסדות המיישבים — ונדחתה. גם היום אנחנו מתנגדים לכל החלטה שתביא להעברת היישוב.

שולה מוסטיק

קבינט ללא שיניים

לגל חילופי השרים, מדועי למשפטים ובים לאוצר, הועלו הצעות להגדיל את הקבינט המדיני, כדי להכליל בו גם את שר האוצר החדש ואת גד יעקבי, שבידו מכתב הבטחה מאת פרס להכלילו בקבינט בהזדמנות ראשונה.

באותו מכתב אגב, התחייב פרס להעביר לי משרד הכלכלה את מינהל המקרקעין. עד היום המינהל נמצא עדיין במשרד החקלאות. אלו הן "הבטחות" שנשארות על הנייר. ההצעה להגדלת הקבינט נתקלו במערכת חישובים שקשה להתגבר עליה. אם יצורף נסים לקבינט, יוגדל כוח הליברלים בו, וזה לא בדיוק מתאים לחישובים של "חרות". פרס לא מעוניין בפתיחת מלחמה בתוך שרי המערך על הכנסת נסים לקבינט. בתור עומדים מרדכי גור, משה שחל. כדי לא להיכנס לפתח עם השרים הללו העדיף פרס שלא לדון בהרחבת הקבינט.

יומן במדינה

מאת יעקב אדלשטיין

הקבינט המדיני הוא מוסד שבו דנים בעניינים החשובים ביותר של המדינה. למעשה, מתכנס הקבינט רק כדי לדון בעניינים השנויים במחלוקת בין הליכוד למערך. הדיון האחרון נערך בשאלת טאבה. מאז לא נערכו בו דיונים. פרס לא מעוניין להביא לקבינט נושאים מדיניים שהוא עצמו מטפל בהם. ענין הוועידה הבינלאומית הסכמת ישראל לוועידה כזו, לא נידון כלל בקבינט. פרס הצליח מן הקבינט את הנושא. גם השיחות עם מרפי לא נדונו בקבינט המדיני.

ביקורו של פרס בצרפת והיענות לו רכישת כור אטומי צרפתי, לא נידונו אף הם בקבינט. לפי הידיעות, מתנה צרפת את אספקת הכור הגרעיני לישראל, בהסכמת ישראל לאספקת כור צרפתי לעיראק. בטענה שצרפת המעצבת מוכנה לספק כור לעיראק ולהתחרות בצרפת. זהו נושא ראשון במעלה שצריך לבוא לסדר היום של הקבינט המדיני. הוא לא הובא כלל לדיון ולא יובא גם בעתיד.

החלק השני שהקבינט צריך לדון בו הוא ענייני בטחון. שר הבטחון לא מביא לקבינט דיונים בענייני בטחון. הוא מחליט לבד. נושא כמו הצטרפות ישראל למלחמת הכוכבים, צריך לבוא לדיון בקבינט, אך לא הגיע כלל לדיון. ברוב המקרים מתכנס הקבינט לקבל החלטות שיש בהן משום יישור הקצוות בין הליכוד לי המערך. הצטרפות ישראל למלחמת הכוכבים הוא נושא עקרוני מדרגה ראשונה. מאחר שהקבינט מורכב שווה בשווה מן הליכוד והמערך, הרי שהסיעות הדתיות אינן חברות בו, וכך הוצאו מן התמונה בכל הנוגע לענייני בטחון ומדיניות חוץ. השרים הדתיים מאזינים רק לדיווחים קצרים על נושאים מדיניים בממשלה.

הקבינט נותר מוסד מנוטרל שבו הצדדים מנטרלים זה את זה בעניינים שנויים במחלוקת. לשם כך הוא קיים. ההחלטות בעניין טאבה, שהן האחרונות שנידונו בקבינט, הן החלטות שבו המערך והליכוד מנטרלים זה את זה בקביעת העמדות בנושא זה.

הכיוון של ש"ס

הסיעות הדתיות שקמו בישראל, עד עתה הצטיינו, בנבגה של עליה בתחילתן, אך הגיעו עד מהרה לירידה. הן סימלו את האופי העדתי, שמגיע לידי התלהבות מהירה, אך גם לידי אכזבה מהירה. רבים הרהרו אם ש"ס, שהוא לא רק סיעה דתית, תלך באותו כיוון, או שיש לה כיוון אחר, כמוסד, קבוע יותר.

קיו שקיוו לראות בסיעה זו מן המשתחררות הפוליטית. בעין הפניית עורף לתכסיסי המפלגות, נסיון של תמימים להכנס לפוליטיקה, שיש בהם עדיין מן היושר הציבורי.

הנסיון אינו מעיד על כיוון כזה. ש"ס נכנסה לשירה, כמו כל המפלגות.

בהיעדר מוסדות נבחרים, קבועים, והעדר מנהיגות קובעת, שביליה, אחזו בה "שועלים קטנים".

המנהיג המוביל של הסיעה הוא המזכיר, אריה דרעי. באין מי שירסן אותו, הוא הקובע מסילות לסיעה זו. הוא מחליט, על סמך נסיון פוליטי של בחור בן 27 שעסק בפוליטיקה בהיותו תלמיד ישיבה, ורואה את עצמו מוסמך לסלול דרך בפוליטיקה.

הכספות הציבוריים שחלו לאחרונה, מסביב לשטן הקיץ, לא העידו על בגרות פוליטית.

לפנינו, נסיונות מביכים להסתבך בסבך הפוליטיקה הישראלית, לצופת התלאות, האכזבות וההתמקצעות.

זוהי סיעה שאין בה חברים קבועים, רק אוהדים, גם כיום, שנתיים אחרי שהופיעה לבחירות.

אי אפשר להכחיש שסיעה המופיעה לראשונה ומגיעה ל־4 מנדטים, מוכיחה שיש לה כוח, יתכן שיש לה גם שורשים בציבור. אולם, סיעה כזו התלויה במצב רוחו של הבוחר, בהתלהבותו, צריכה כל הזמן לכוון את עצמה אל ההתלהבות הזו ולא לאכזב. כל אכזבה סופה כשלון פוליטי.

ואם היא הלך בדרכן של כל הסיעות העדתיות? עדיין קשה להוציא פסק דין. יתכן שיש כאן שינוי מיתר הסיעות העדתיות, ויתכן שתבוא האכזבה. אך ההליכה השיגרתית בפוליטיקה הישראלית, נוסח הולכת כספים, בצנקים, ייחודיים, אין בה כדי להועיל, אלא להיפך. בייחוד, סיעה שאין לה ציבור קבוע, אלא ציבור מיטלטל, שקולו נתון בין סיעה לסיעה לפי מצב רוחו.

איך להחזיק בהתלהבות שתקפה ציבור מסויים, למשך שנים? זוהי הבעיה של ש"ס.

בניון למנות מנכ"ל משרד הפנים, צעיר שלא שירת בצה"ל, איננו מעיד על הבנה למשוך את אותה התלהבות על פני הציבור הזה. הוא צעד לא מלהיב ביותר המעיד על חוסר בגרות. על אי הבנת המנטליות של הציבור, ואולי לפנינו ציבור שאינו מתחשב במסות כאלה, אלא הוהר למסורת. מוקשים בדרך לא יכשילו ולא יזיזו אותו. יתכן שהחסרון הזה איננו כלל חסרון בעיניו. אולי כך מעריכים את ציבור הבוחרים הזה. שאם לא כן, הדבר מעיד על אטימות.

הרושם שלי הוא, שזוהי סיעה שלא תחלוף במהרה כיתר הסיעות העדתיות, גם אם היא תעשה שגיאות כפי שהיא עושה. יתכן וזה ענין של זמן. תלוי בכמה זמן. יתכן שתי קדנציות ולא קדנציה אחת בכנסת. לא הייתי מזלזל בכוחה של סיעה זו, לצבור את הרוביקון העדתי של כל הסיעות שנצלמו עד עתה מן הגוף הציבורי.

לימוד לקח

ד"

אלה שהחליטו בשעתו למסור שטח קרקע גדול, מול הר הבית, להקמת המרכז המורמוני, מן הראוי שיאזינו לסיפור, על אם מנזר ידוע בירושלים שנפטרה מרוב צער על שמסרה קרקע ליהודים.

ברחוב ממילא קיים מנזר קתולי־צרפתי, שמאכסן בתוכו אנשים אומללים, בהם גם יהודים, שמוסדות אחרים לא רוצים לטפל בהם.

למנזר היו שייכות שורת חנויות העומדות ברחוב ממילא, איזור המיועד להריסה, לשם הקמת פרוייקט ממילא הנודע.

אי אפשר היה להתקדם בפרוייקט בגלל המנזר שניצב באמצע התכנית המיועדת, בייחוד בגלל שורת החנויות שתופסת את רוב הרחוב השייכת למנזר.

לפני שלוש שנים כתב ראש העיר טדי קולק מכתב אל המנזר הזה ובו הודיע להם שמאחר ועומדים להנמיך את הרחוב, יווצר מצב שהחנויות תעמודנה על בלימה ויהיה צורך להרסן. אי לכך הציע למנזר למכור את הרכוש הזה לחברת "קרתא" העוסקת בשיקום תכנית ממילא.

המכתב עשה רושם, ואם המנזר החליטה שאין ברירה במצב הזה, אלא למכור את החנויות ולהציל את הרכוש, אחרת ילך לאבדון.

כיום מתברר שהמכתב של קולק היה מוטעה. אולי תכסיס כדי לאלץ את המנזר למכור את החנויות, שלא תיעצר התכנית כולה.

הוותיקן שיש לו מדיניות שלא למכור בירושלים קרקע ליהודים, נזף באם המנזר. הנזיפה גרמה לה צער עמוק. היא התפטרה, נדדה למרחקים ושם נפטרה מרוב צער על מה שעשתה.

אלה שמסרו את הקרקע למורמונים במקום החשוב ביותר בירושלים, לא מביעים עד היום צער על כך. בוודאי שאינם בורחים למרחקים מרוב בושה.

ארמנד האמר מממן ניתוחי השתלה לסובייטים

שני מומחים אמריקאיים נוספים להשתלת מח עצמות ושרות של ציוד ואספקה רפואיים הוטסו למוסקווה, כדי לעזור לד"ר רוברט גייל בניתוחים על אנשים שנפגעו קשה מקרינה רדיו אקטיבית באסון הגרעיני בצ'רנוביל, כפר בלילה התעשיין היהודי־אמריקני ארמנד האמר.

מומחה רביעי עמד לטוס הלילה מניו יורק כדי להצטרף אל עמיתיו במוסקווה, כדי לבצע ניתוחי השתלה על אזרחים סובייטיים, שנחשפו למנות קרינה העלולות להיות קטלניות.

המומחה הרביעי הוא ד"ר יאיר רייזנר ממרכז הסרטן סלון קטרינג בניו יורק.

קרינה רדיו אקטיבית עלולה להרוס את מח העצמות, החומר שבעצמות המייצר מרכיבים רבים של דם ושל מערכת החיסון העצמי, והיא יכולה לגרום למות מדימום ומזיהומים.

ד"ר גייל מסר בראיון טלפוני, כי כבר ביצע מספר ניתוחי השתלה. הוא סרב למסור פרטים, אך אמר כי יש לצפות ששלטונות בריה"מ בקרוב ימסרו מידע נוסף.

האמר, בעל חברת הנפט אוקסידנטל, המקיים מגעים הדוקים עם מנהיגי הקרמלין זה 70 שנה, אמר כי הוא מקיים קשר טלפוני יומיומי עם ד"ר גייל. הוא ציין כי המומחה האמריקני "נהנה משיתוף פעולה מלא מצד הרופאים הסובייטים ומשרד הבריאות".

האמר הוסיף כי חברת הנפט שלו מממנת את הוצאות הרופאים ומשלוח הציוד והאספקה. אם כי ממשלת בריה"מ הסכימה להחזיר כספים אלה לחברה. (עי"ר)

את מי הם משרתים

מאת חיים צוריה

מי מאתנו שכח כיצד השתוללו אנשי הרדיו והטלוויזיה שלנו בימי מלחמת "שלום הגליל"? באיזו שקיקה הדגישו התמונות ספרו לנו והעולם על "החפים מפשע", זקנים, נשים וילדים, המוצאים את מותם בהפגזות ובהפצצות צה"ל? או העמים לפליטים מחוסרי כל? מי מאתנו אינו זוכר באיזה תאבון מנו הם את חללינו ופצועינו? ומי מאתנו שכח באיזה מין סרקסטי ושמחה לאיד ספרו לנו על כל גילויי האיבה כלפינו ברחבי תבל בעת המלחמה?

מי שחשב באותם ימים שמדובר באנשים מוכי בח ושנאה עצמית כלפי ממשלתם, צבאם ועמם — ירד לסיבם ולהשקפת עולמם רק באורח חלקי, כי כל הגילויים האלה חזרו להם נשפו ב"היבוהם" של אנשי התקשורת שלנו גם בהקשר לנסיונה האמיץ של ארה"ב לקטוע את ראשו של נחש הטרור הלובי, המגמה לזרוע רעל והרס בכל רחבי העולם הדמוקרטי.

כל מי שעקב בעירנות ובהתמדה אחרי שידורי הרדיו והטלוויזיה הישראלים בימים שבהם ארה"ב ניסתה ללמד לקח כואב למדינות הדוגלות בטרור כבשיטה לגיטימית להפצת רעיונות ולהשגת יעדים פוליטיים, לא יכול היה שלא לגלות הדמיון מפתיע בין מה ששודר בימי מלחמת לבנון לבין מה ששודר בימים בהם רגש העולם בין הצימות בין ארה"ב לבין לוב.

הדמיון היה בולט ביותר הן בתוכנם של השידורים, כולל ידיעות ופרשנות, והן בסגנון ובסדור הדברים. כל בעל אוזן רגישה לא יכול היה שלא להבחין בעויינות שאנשי הרדיו והטלביזיה הישראליים חשו כלפי הניסיון הנועז להנחית מכה קשה ומוחצת על ראשה של המדינה הניצבת בחוצפה ובגלוי בראש הטרור הבינלאומי, מממנת אותו, דואגת לחימוש רוצחיו ונותנת להם גיבוי פוליטי ואף מקלט פיזי בשעת הצורך.

אנשי הרדיו והטלוויזיה הישראלים, השבויים בידי הקונספציה המטופחת ע"י שליטי מוסקבה וגרוריהם מן העולם השלישי, כי בטרור אסור להלחם, מחד גיסא, ואם נלחמים בו — אי אפשר לנצחו, ולמעשה רק "מגדילים את מעגל הדמים האינסופי". מאידך גיסא, עטו כמוצאי שלל רב על כל בדל פרשנות העשוי, לדעתם, לשרת את השקפת עולמם. לדוגמא, כאשר ראיינו את פרופסור יחזקאל דרור, אחד מהבולטים שבמומחינו ל"מדינות פגסיה", ניסו שוב ושוב לסחוט מפיו את התשובה כי מה שארה"ב עושה לקדאפי אין בו כדי להועיל, וכי הוא עוד עשוי לצאת כחזק מן המכות המונחתות עליו. שגגו זה ובלכד שהה זו בלטו כמעט בכל הראיונות עם מומחים, אנשי ציבור ואנשי צבא. ה"לקח" שהוצרם אנשי "קול ישראל" ללמדנו היה ברור וחד־משמעי: אין טעם להלחם בטרור, יש להשלים עמו ולהגיע עימו ל"הסדר". הנה, אף "מעצמה של מס' 1", ארה"ב, אינה מצליחה להלחם בטרור! ("הגדיל" לעשות, כדבריו, במדור "עמדה" ברדיו, מאיר פעיל, שקרא לגלות נדיבות כלפי הטרור והטרוריזם!).

באיזו שקיקה ושמחה לאיד כמעט לנו הרדיו והטלוויזיה הישראליים על כל התבטאות עויינת כלפי פעולת ארה"ב נגד לוב.

שוב ושוב חזרו על מה שנאמר בבון, ברומא, בפריס, באתונה, במדריד וכד'. כאשר דברו על תמיכתה של הגב' תאצ'ר בפעולה האמריקנית, השתדלו להפחית מחשיבותה של תמיכה זו ע"י הבלטת קולותיהם של מתנגדים בפרלמנט וברחוב. לא טרחו לציין את הנימוקים כבדי המשקל שבפי הגב' תאצ'ר, הן מבחינת ההיבט המעשי והן מבחינת ההיבט המוסרי. גם לא טרחו להזכיר את קוי הדמיון הרבים שבין ההתנגדות לפעולה נגד לוב לבין ההתנגדות למאבק נגד הנאציזם, בשנים שקדמו למלחמת העולם השניה, ואף לאחר פריצתה.

שדרי הרדיו והטלוויזיה שלנו השתדלו להראות ולהוכיח לנו, שגם בארה"ב לא הכל תמימי דעים עם מהלכיו של הבית הלבן. אותנו, לצערם, לא התאספו מיליונים ליד הבית הלבן או במדיסון סקוור גרדן בניו יורק כדי לצעוק "רייגן רוצח! ויינברגר רוצח!". אך היו כאלו כאורחים כאשר יכלו לדבר על "התפכחות" שחלה בארה"ב ועל החרדה המתפשטת שם לנוכח האפשרות של פגיעות טרוריסטיות בריכוזי שלטון ובריכוזי אוכלוסיה.

שוב ושוב הזכירו לנו כי טייס אמריקני אחד ובו שני טייסים נעדרים. הבידע לווה בשאלה: האם ההתלהבות לפעולה בקרב דעת הקהל האמריקנית לא תפוג כאשר יודע הכחיד? אין לי ספק, שגם אזרחי ארה"ב מצטערים וכואבים על כל חייל ועל כל טייס הנופלים בשרות האומה האמריקנית, אך ספק אם הם יתחילו במניין חלליהם עפ"י התכונה החדשה שהונהגה במדינתנו בימי מלחמת לבנון. (ואם יהיו כאלה שיעשו זאת, יצטרכו לבדוק ולפשפש היטב בבניניהם ובאידאולוגיה הפוליטית בה הם מאמינים. כיום כבר יש מחשבה שניה בארה"ב על גל התבוסתנות שהציף אותה בימי מלחמת וייטנאם!).

גם הרמזים שהגיעו מארה"ב בדבר מחלוקת בצמרת הממשל לגבי כל הקשור בפעילות צבאית נגד לוב, נחטפו ע"י אנשי התקשורת שלנו בבכורה בטרם קיץ. אולם, שמחתם לא היתה שלמה, כי שם, לא כמו אצלנו, בעת משבר ובמלחמה יודעים מנהיגי האומה לשים מחסום לרגשותיהם ולפיהם, וחוץ מזה, שם הנשיא אינו קשור בכבלים מפלגתיים וקואליציוניים, ואנשי מימשל שיעיזו להביע דברי בקורת על פעולות הממשל, הנשיא, ימצאו עצמם בחוץ כהרף עין.

ושוב, כבימי מלחמת לבנון נרתמו כלי התקשורת ה"ממלכתיים" הישראלים להפצת ציטוטים ומבזקים אשר נועדו להצביע על פראיתה של ההתקפה האמריקאית, "אשר פגעה בראש וראשונה באזרחים תמימים ובילדים שלא חטאו". שוב ושוב מעבירים לנגד עיני הצופה הישראלי את תמונות הבתים ההרוסים והילדים הפגועים בבתי החולים, אך לא טורחים להזכיר לו כי בהתקפות הטרור שהוכננו ובוצעו ע"י שליחי הרצח של קדאפי נפגעו עוברי אורח תמימים ובהם זקנים, נשים וילדים. האם דמם של אלה פחות אדום מדמם של אלה שנפגעו בלוב?

הציבוריות הישראלית המממנת את החזקתם של שדרני הרדיו והטלביזיה שלנו חייבת לשאול את עצמה ואת הממשלה הממונה על הפעלת רשות השידור: את מי משרתים השדרנים והכתבים הללו? אם בימי מלחמת לבנון יכולנו עוד לחשוב שמדובר בקבוצת אנשים מוכי מורכבות ושנאה עצמית כלפי עמם, ממשלתו וצבאו, הנרתמת לשרותם של כוחות עולמיים "מתקדמים ונאורים", שמצאו במלחמת לבנון הזדמנות פז לעריכת חשבונות עם העם היהודי שהעז לחרוג מן הגורל שהאנושות יעדה לו, באה עתה צורת ההתייחסות לארוע לוב ומוכיחה לנו כי יש כאן תופעה הרבה יותר עמוקה. הדורשת לא רק התייחסות פסיכולוגית, כי אם גם התייחסות פוליטית, ואולי אף בטחונית.

יתכן, כי מדובר בקבוצה הפועלת בשרותה של תפיסת עולם הגורסת כי יש להכנע לטרור בכל אתר ובכל זמן. אולם, הסלקטיביות בתפיסה זו בולטת כאשר שמים לב לעובדא, כי "הפסיקה" הנ"ל מתיחסת אך ורק לטרור המופעל ע"י מדינות וארגונים הנהנים מן "הפטרונות" הסובייטית. כאשר מדובר במדינות ובארגונים אשר אינם נהנים מחסותה האידאולוגית והלוגיסטית של מוסקבה, אין התקשורת המערבית "המתקדמת", ובעקבותיה זו המשמעה ע"י אזרחי ישראל, חוסכת שום מאמץ כדי לשכנע את דעת הקהל העולמית בצורך בדבר הכורח לנטרלם ולשים קץ לפעילותם. (כל מדינה וכל ארגון שאינם הולכים בתלם המוסקבאי — מוכתרים מיד בתארים "פאשיסטי", "ראקציונרי", "גזעני" וכיו"ב וכל מאבק המנוהל על ידם נגד כנופיות טרור זוכה לכינוי — "גינוסייד", השמדת עם וכו'...).

במדינת ישראל קיימת עתונות חפשית. כל מפלגה וחוג רשאים להוציא עתון או כתב עת שיביע את השקפותיהם ועמדותיהם. כל אזרח במדינת ישראל רשאי לרכוש בכספו את העתון שבו הוא חפץ. שונה הדבר לגבי אמצעי התקשורת האלקטרוניים, הקרויים משום מה "ממלכתיים". בתחום זה אנו דומים למדינות הטוטליטריות, הדואגות לעריכת שטיפת מוח מתמדת לאזרחיהן. קבוצה קטנה של אנשים בעלי השקפת עולם שמאלנית, מתקדמת כביכול, מפיקה את מירב התועלת מסרובה העקשני של ממשלת ישראל לאפשר הקמתן של תחנות רדיו וטלוויזיה רבות, אשר יתנו ביטוי אמיתי והולם למיגוון הדעות והתפיסות הפוליטיות הקיימות בחברה הישראלית. בגלל עוצמתם של אמצעי התקשורת האלקטרוניים הנהנים ממונופול, נתונים אזרחי ישראל לשטיפת מוח מתמדת חד־כיוונית, וכל זאת, ברוחן של מוסקווה, העולם השלישי ו"כוחות הקידמה הנאורים" בתבל.

המפלגות שלנו, אשר רוממות הדמוקרטיה בפיהן, וגם שרותי הבטחון המופקדים על בטחון המדינה חייבים לשאול את עצמם: את מי משרתים הרדיו והטלוויזיה הישראלים? האם העוצמה התקשורתית המופקדת בידי קבוצה קטנה של אנשים, ברובם בעלי השקפת עולם פוליטית שמאלנית, אינה מנוצלת לרעה? האם אנשים אלה משרתים את האינטרסים החיוניים של המדינה היהודית ושל עם ישראל, או, שמא, בדעת או בבלי דעת, רתמו עצמם לשרות כוחות עוינים? אזרחיה היהודים של ישראל, ממשלת ישראל והרשויות המתאימות חייבים להעמיד תחת בקורת קפדנית את הקו ואת המגמה הפוליטית השולטים ברשות השידור. האם אלה משרתים אותנו או כוחות וקונצפציות המנוגדות את האינטרסים שלנו?

מעולם החזנות והמוסיקה היהודית

צאצאי החזן זולצר

מאת עקיבא צימרמן

"החזן שלמה זולצר ותקופתו — פרקי תיעוד בעריכת פרופ' חנוך אבנארי בהשתתפות פרופ' ישראל אדלר וולטר פאס וניקולאס פילמאסי — הוצאת "שהרברג" וינבריגבן 1986.

על החזן שלמה זולצר מספרים כי כאשר שכב לישון שם לראשותיו כלית עפר מהר הזיתים שהביא לו ידידו הסופר לודביג אוגוסט פרנקל. תודעת ציון היתה מושרשת בנפשו של החזן שלמה זולצר ולספרו קרא "שירי ציון". הוא אף הציע שקהלת וינה תאמץ את מנהג ארץ ישראל העתיק של קריאת התורה במשך שלש שנים. "כשזולצר מקלים את שירי הקינות בראש מושח ביום הזכרון של חורבן ירושלים בישבו על המדרגות אשר לפני ארון הקודש נדמה כאילו הוא הנביא עצמו שהתאבל על חורבות השממה", כך כתב על אמירת קינות של זולצר הסופר לודביג אוגוסט פרנקל. המרשימות ביותר בין יצירותיו של זולצר היא התפלה "הערב עליך עתירתנו" העוסקת בחידוש העבודה בבית המקדש, וכן יצירותיו לקינות לתשעה באב "בליל זה יבכיון ויילילו בני" וקינתו של ר' יהודה הלוי "ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך". שלמה זולצר לא ביקר מעולם בארץ ישראל אך נינו הגס זילברמן התגורר בישראל ואף שירת בתזמורת צה"ל ובנו יהושע נמנה כיום על סגל משטרת ישראל ברחובות. לאחרונה נתגלתה עוד בת נינה של זולצר החיה בירושלים ובת נינה נוספת החיה בארצות הברית. ששה עשר ילדים ילדה פרנציסקה (פאני) לבית הירשפלד לבעלה החזן שלמה זולצר ולאחר לידת הילד הששה עשר נפטרה. חלקם של הילדים נפטרו בחיי הוריהם. לא ידוע מה עלה בגורלם של בני המשפחה הרבים וצאצאיהם. חלקם הושמדו בעת השואה וחלקם התבוללו. נינה אחרת של זולצר קתרינה סוד חיה באנגליה והיא איננה יהודיה. אביה שרת בצבא הנאצי והממונים עליו ידעו כי אשתו ממוצא יהודי. הוא היה אחד הקצינים שהתנקשו בחיי היטלר בשנת 1944 ואז הוצא להורג. אשתו ברחה להונגריה ושם הרגוה הרוסים. בתה קתרינה התגלגלה עד לקניה שם למדה ציור ועם מות בעלה עברה ללונדון ולאחרונה החלה לגלות ענין באבי המשפחה החזן שלמה זולצר.

הפרופסור חנוך אבנארי מחשובי המוסיקולוגים היהודים בדורנו ליקט שנים רבות פרטים על החזן שלמה זולצר ותקופתו ולשם כך עבר על ארכיון קהילת וינה הנמצא באוניברסיטה בירושלים, ראיין את שרידי משפחת זולצר ופרי עמלו הרב השנים הופיע עתה בגרמניה בבית ההוצאה המכובד. כאשר הגיע לידינו הספר פתחנו בקריאה דווקא בפרק האחרון המספר על גורלם של צאצאי החזן המפורסם שנחשב כאבי החזנות המודרנית. שניים מאחד עשר ילדיו שרדו בחיים עסקו בחזנות ובמוסיקה יהודית. צעיר בניו יוסף ערך את "שירי ציון" ואף שימש כמנצח המקהלה בבית הכנסת שברחוב זייטנשטטן בוינה. הוא נפטר בשנת 1926. נכדו הגס זילברמן ניצל מן השואה עלה לארץ ישראל ולמד מוסיקה בתל־אביב. לפרנסתו עבד כשוטף צלחות בבית קפה תל אביבי וכמחלק עתונים ב"על המשמר". כאשר נודע לחזן שלמה רביץ על המצאו של נינו של זולצר בת"א הוא רכש עבורו את "שירי ציון", וממשיך הגס זילברמן ומספר לפרופ' אבנארי כי בלילות נהג לישון על ספסל בשדרות רוטשילד עד אשר מצא חדר קטן בשכונת שפירא בתל־אביב. בפרוץ מלחמת השחרור גויס לצה"ל וכאשר נודע על כישוריו המוסיקאליים הוצב בשורות תזמורת צה"ל. משם עבר לתזמורת האופרה הישראלית ולאחר מכן עבד בתזמורת של גיורא גודיק וכשזה התמוטט עבר לאוודיה שם הוא מנגן באבוב ומופיע בקונצרטים. את בנו יהושע שנולד בישראל הוא שלח לשורה בצה"ל ולאחר מכן הוא התגייס למשטרה ומשרת במשטרת רחובות והוא מוסיקאי חובב. פרק זה העוסק בגורלם של בני משפחת זולצר מסיים את הספר בן שלש מאות העמודים המכיל מסמכים ותצלומים הנוגעים לתולדותיו של החזן הדגול ששינה את פני החזנות באירופה. אחת התעודות המענינות המופיעות בספר הוא מכתבו של החזן שלמה ברדקי. במכתבו הכתוב עברית מליצית בחודש טבת תרי"ח מודה החזן שלמה ברדקי מירושלים לחזן שלמה זולצר על הספר "שירי ציון" ומספר כי הגבאים של בית הכנסת "בית יעקב" בו הוא מכהן אינם רוצים לשלם עבור זמרי מקהלה וכן עבור תוים. רק בימים הנוראים כותב שלמה ברדקי מעמידים לרשותו מקהלה והוא מבטיח לזולצר כי ישיר את יצירותיו. בנוסף למכתב מירושלים מובאים בספר עוד מכתבים של חזנים המשבחים את "שירי ציון". המכתבים הרבים מעידים על כך, כי השפעתו של זולצר חרגה מתחומי עירו והגיעה עד ארצות הברית. תעודות אחרות בספר כוללות את פרשת מנויו של זולצר לחזן בוינה. במכתב שכותבים ראשי קהלת וינה לשלמה זולצר למקום כהונתו בהוהנאמס הם מציינים כי על החזן שהם מבקשים למנות בקהלתם להיות בקי בתפלות וכן ב"דקדוק לשון הקודש" עליו להיות שומר מצוות וכן מוכשר ללמד זמרה לנערי המקהלה. לאחר שנתקבלה מועמדותו של זולצר ראשי הקהלה מאיצים בו לבוא לוינה בהקדם עוד לפני יום הולדתו של הקיסר פראנץ השני כדי שיוכל להשתתף בתפלה חגיגית לכבוד הקיסר. כן נדרש זולצר להבטיח כי המזמרים במקהלה יתנהגו בהתאם לחוקי הדת. מצוין במפורש כמה יהיה שכרם של הזמרים. אלו סכומים יקבלו החזן והמקהלה מהכנסות בית הכנסת ואלו סכומים מערכת "מי שברך". אנו קוראים בספר תאורים על חיי הקהלה בוינה באותה תקופה, על הנסיונות להנהיג רפורמה בסדרי התפלה בוינה כפי שהונהגו בגרמניה ועל כשלונות של נסיונות אלו. כן קוראים אנו על מעורבותו של זולצר בחיי הקהלה בוינה ועל האהדה שרכשו לו מוסיקאים שאינם בני ברית כגון שוברט וליסט. פרנץ שוברט אף תרם מיצירותיו ל"שירי ציון". שלמה זולצר השתדל להיות נאמן למנגינות המסורתיות אך שכללם ברוח ההרמוניה המוסיקלית. הוא שאף להעלות את רמת החזנות ולעשותה חלק מעולם המוסיקה הכללית. הוא שיכלל והרחיב את המקהלה שכללה עד ימיו מספר ילדים וזמר בוגר בעל קול בס. זולצר הרכיב מקהלה הרמונית שבה נשמעו צלילים בגוונים של כל הקולות.

(סוף בעמוד 4)

אחרי 40 שנה

פגישה בין ניצול השואה לבין מצילו

מאת דינה רייס, כתבת עתי"ם

מפגש מרגש בין המציל לניצול שואה היה ביום שני בעצרת יום השואה והגבורה בקיבוץ תל יצחק בשרון.

לאחר 40 שנה נפגשו בפעם הראשונה אברהם כץ, ניצול שואה החי בישראל, עם מצילו הפולני יורק רדזיק.

בשלהי המלחמה נפגשו השניים כשהם נערים בני 16. יורק בן למשפחה פולנית מעוטת אמצעים עבד במאפייה ונהג להבריח להם לחם לתושבי גטו ואורשה. בני משפחתו עזרו והסתירו באר־בעת בני משפחת כץ במשך שנתיים ימים.

לאחר 40 שנה הגיע לישראל בפעם הראשונה כדי לקבל את אות חסידי אומות העולם ולנטוע עץ ביער חסידי אומות העולם בירושלים.

"כל השנים שמרנו על קשר מכתבים הדוק", סיפר אברהם כץ. "כל השנים אני מרגיש כלפיו כמו שאני חייב לו את חיי. בשדה התעופה בלוד, כאשר ירד מן המטוס התקשיתי להכירו. זכרתי אותו כנער צנום וגבוה כמוני. אני נשארתי כזה רזה אך הוא השמין. כאשר התקרבתי אליו גיליתי את פניו המוכרות וזיהיתי אותו מיד. התחבקנו ארוכות ו מעיניו זלגו דמעות". יורק הגיע לתקופה של חודשיים לישראל, ובהגעתו עזרה ונבוכה המשפחה שניצלה, רוב הזמן הוא שוהה בבית הניצול כץ ובבקר באתרי ארץ ישראל.

"עשיתי מה שעשיתי בתוך הרגשת המצוקה הקשה והסבל הנורא שעבר עליהם", אומר יורק. בערב יום הזכרון הכבד בהדליקו כמו אחת הבין נאום קצר. אך ההתרגשות הגדולה שבה היה נתון הקשתה עליו והוא לא יכול היה לדבר.

מצילי יהודי בוריסלאב הוכרו כחסידי אומות העולם

מאת אריה מאיר
כתב עתי"ם

43 שנים לאחר שמשפחת פודלו מהעיר בוריסלאב בפולין הסתירה בבונקר בביתה שמונה יהודים מתושבי העיר שעלה בידיהם להימלט מגירוש למחנות השמדה — הוענק ביומים אלה לבני המשפחה התואר חסידי אומות העולם.

כתב עתי"ם מוסר, כי מבני המשפחה נותרו בחיים רק הילדים. הוועדה ב"יד ושם" שהכירה בהם כחסידי אומות עולם המליצה גם על מתן עזרה כספית לבת, שמצבה הכלכלי כיום קשה ביותר.

בשנת 1943 בנה האב סטניסלב פודלו בונקר במרתף ביתו מבלי שאיש מבין השכנים ידע על כך. בבונקר הסתתרו במשך כשנה שמונה היהודים ובתוכם גם גברת חנה כפר ובתה נורית, כיום תושבות חיפה.

על אף הסיכון הרב דאגו בני המשפחה הפולנית למחסורם של השמונה וסיכנו את חייהם בהצלתם.

גב' ספר עלתה ארצה לאחר המלחמה יחד עם בתה ונקשרה בקשרים הדוקים עם בני המשפחה, ומפעם לפעם שלחה להם חבילות מזון ובגדים ישנים, בשל מצבם הכלכלי הקשה. לפני שנים כספר כתו השנים.

בשנה שעברה פנו הבת ואחיה לגב' ספר ושאלו אם ניתן לכבד את ההורים על המצוה שעשו. הגב' ספר פנתה ל"יד ושם" ולאחר בדיקה יסודית, שכללה גביית עדויות מניצולה נוספת מאותו בונקר, הוחלט ביומים אלה להעניק את תואר "חסיד אומות העולם" להורים שנפטרו וגם לשני הילדים, שהם היום בנות ה־60 לחייהם, על חלקם בהצלת שמונת יהודי בוריסלאב.

כתבו שם שירים

מיסמך נדיר ויוצא דופן, הכולל 20 שירים בשפה הצ'כית שנכתבו במחנה הריכוז טריזאנשטאדט על ידי הרופא קרל פליישמן, שניספה לאחר מכן במחנה ההשמדה אושוויץ — הגיע ביומים אלה למוזיאון לוחמי הגיטאות.

כתב עתי"ם מוסר, כי פליישמן נולד בשנת 1887 בעיירה קלטובי בבוהמיה. הוא נעצר על ידי הנאצים והועבר יחד עם בני משפחתו למחנה טריזאנשטאדט ובו עסק כרופא בין השנים 1944—1942.

באותה תקופה החל גם לצייר ולכתוב שירים. במשך השנתיים ששהה במחנה זה צייר למעלה מ־700 ציורים ורישומים שהועברו על ידי לוחמי מחתרת אל מחוץ למחנה. כולם נמצאים בצ'כוסלובקיה, פרט לאחד מהם, שהגיע לישראל ושמור כיום, במוזיאון לוחמי הגיטאות.

משיריו לא נותר שריד ועד לעת האחרונה לא היה ידוע כלל כי קיימת המחברת ובה 20 השירים.

אולם באחרונה עלה בידי מרים נובקי להשיג את המחברת, שבה נכתבו בכתב ידו של פליישמן 30 שירים בשפה הצ'כית המתארים אותם במחנה הריכוז. המחברת נשמרה בצורה מפליאה והתגלגלה במשך 42 שנה ועתה הגיעה בדרך־לא־דרך מצ'כיה למוזיאון בישראל.

במוזיאון אין יודעים כיצד הגיעה המחברת לגב' נובקי. היא שהתה לפני כחודשיים באירופה להשגת מסמכים ותעודות עבור המוזיאון וחלתה באורח אנוש, כך שלא ניתן לדובבה כיצד הגיעה אליה המחברת. (עתי"ם)

צרפת נגועה ב"חידק היהודי"

מאת ל' לנמן (פאריס)

בעת שקראתי את "ההערכה" הקצרה אבל רבת המשמעות של תוצאות הבחירות בצרפת, שהופיעה בשבועון הביירותי "אל אחאד" של הקנאים המוסלמים, התחשק לי להכריז, הרי זה פספוס אורלי שאין לו שום שייכות למציאות. שוטו סמיים! שמעו מה שנאמר בעיתון: "הבחירות לפרלמנט הצרפתי אמנם הביאו לביטוי הכוח של המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית, אבל קודם כל זוהי הצלחת ההשפעה היהודית הגדולה למעשה בהנהגת היהדות המשית בצרפת" — כותב "אל אחאד" וממשיך: "החידק היהודי הדביק ותוצאות הבחירות טובות ליהודים יותר מאשר לצרפתים, יהיו הם שמאליים או ימניים. היהודים הקיפו את צרפת ברשת, המאפשרת להם להשתלט על הריכוזים העיקריים של השלטון ובעיקר לחזרה "לריגול הצרפתי".

"וכדי להמצא עוד יותר חן בעיני היהודים חבשו כל האישים הפוליטיים כיפות ונסעו לי כותל המערבי. החידק היהודי מצוי בכל מקום: בעטם של הסופרים הצרפתיים, בשורם של אנשי הבורסה וכמו גם ברשת של נשי הרחוב, בשוק השחור ובחברות הלוויות". וכך הפך ז'אן דניאל את כתב העת שלו לבית כנסת פוליטי!

בשורות הללו המבוססות מ"ההערכה" הכל מבוסס בעיוות מבאבת. הכל יודעים שבתוצאות הבחירות אבדו הסוציאליסטים את השלטון ו ניצח הימין, ובממשלה החדשה אין אף שר יהודי אחד או ממוצא יהודי, או אפילו מזכיר מדינה. הכיצד איפוא זה ניצחון של "השפה היהודית" ושל "חידק יהודי"? כן בצמרים מיניסטרים הידועים כידידי ישראל אבל ב"אל אחאד" לא מזכר לעולם שבח של ישראל ולא של הציונות. ההתקפה הרבעתית מכוונת ישירות נגד היהודים. אכן זה מפשי מאד כי כי אינו יודע למשל שכיום אין בצרפת שום שיך שהוד וכד' ..."חברות הלוויה אינם משחקים שום תפקיד בכלכלה המדינה.

אלא שלא המציאות בצרפת מענינת את כל החיזבאלים הפנאטיים המקבלים את השראתם מהאייאטולה. הם מעוניינים בשלהוב הנחת על אדמת "החידק היהודי", פירושו של דבר "קשר יהודי" כוח מסתורי המשתלט על מרכזי החיים של המדינה. מניין נובעת עליה שטנית שכזאת? ברור שמקורה ב"פרוטוכולים של זקני ציון", שהבריאו את הבלבול שיהודים אורגו רשת סתרית האפשרת את כל הארצות והרבשת בהגנה להשתלט על כל העולם.

ז'אן דניאל: מה אתם רוצים מאתנו הרי אנו ידידיכם?

אופייני ביותר בכל המסע האנטי יהודי הזה הוא ההתקפה האישית על ז'אן דניאל, העורך הראשי של השבועון "נובל אובסרוואטר", אותו מאשימים החיזבאלים בהפיכת עיתונו ל"בית כנסת פוליטי". ז'אן דניאל הוא דמות המוכרת מאד בחיים הפוליטיים בצרפת. יהודי אלג'יראי, בעל כישרון כתיבה ופובליציסט מעולה, הגן בשעתו בשבועון שלו על זכותה של אלג'יריה לעצמאות ותבעה גילה יהדות לערבים ולאיסלם. במקביל אלשר לראותו כידידה של ישראל. מקורב למפ"ם אבל גם לפלסטינים של יאסר ערפאת.

בגליון "נובל אובסרוואטר" שהופיע מיד אחר ההתקפה האנטישמית של החיזבאלים, ענה השבועון במאמר מערכת ראשי חריף כאשר אבל ז'אן דניאל עצמו יוצא מבוש בזעקת כאב: מה אתם רוצים מבני וצרפת? הרי אנו ידידיכם! ובמאמר תחת הכותרת "בהגנה על צרפת" כותב דניאל בין היתר: "צרפת, ללא ספק היא המדינה שהתייצבה יותר במיפוי אצר לצד הפלסטינאים. כנאומו של פרסומה מיטראן לישראל היה מחווה של ידידות. אבל בנאומו שנשא בכנסת הרגיש הנשיא את זכותם של הפלסטינאים להגדרה עצמית, ו למדינה משלהם. מעולם לא ביטאו הדברים בצורה מלאה כל כך".

לא בגלל התמיכה בישראל

"קשייה העיקריים של צרפת בלבנון ובמזרח הקרוב — כותב להלן — ז'אן דניאל — אינם נובעים מהחשד שהיא תומכת בישראל", א"א בשל האופן שבו הגנה על אש"ף ועל ערפאת. לפני שנתיים לצו הסורים לשים קץ "ערפאת ולאנשיו". היתה זו צרפת שהצילה אותם בטבלה, כאשר ארגנה פינוי המוני — עם סיוע עקיף מצד הסובייטים" ואגב יש כאן גילוי עקיף, שעל אודותיו איש לא כתב בשעתו (ל' ל').

"ומה קרה אחר כך? כל הבדיקה האיראנית שטיפה לערפאת — אוסטריה של הבונגי קרייסקי היהודי האנטי ציוני, איטליה של בטינו קראקסי הפרו ערבי וצרפת נעצבת בהתנקשויות קשות המבוצעות על אדמתה ע"י טרוריסטים פלסתינאים מתנגדי ערפאת ופרו־סוריים"...

"לעיתים רחוקות קיים ראש מדינה ויחסים טובים כאלו עם שלושה ממנהיגיהן החשובים ביותר של הארצות המוסלמיות — כמו שבשה ואת פרנסואה מיטראן... מזכיר, ז'אן דניאל, המזכיר את הפגישות הידידותיות של מיטראן עם הנשיא המצרי מובארק ועם מלכי ירדן וסעודיה. לאחרונה חידש נשיא צרפת את קשריו הישירים עם הנשיא הסורי, ושוחח איתו מספר פעמים טלפונית בענין בני הערובה הצרפתיים המוחזקים עדיין בידי החיזבאלים וזה חדוש של שיתוף פעולה הדנאמי בין פאריס לבין דמשק".

"כך שאם האיסלם הערבי מקבל עכשיו פרצוף כבועד יותר דווקא בעיני הציבור הצרפתי, אין לכך שום שייכות ליחסים שבין פאריס ותל אביב, את הסיבות לכך יש לחפש במליגים שבעולם הערבי והחיזי לפרונו של יאסר ערפאת לגלות אומץ כמו שהירשה ואת ירדן, וכן גם במלחמה האבסורדית שבין עיראק לאיראן..."

התעמולה המוסלמית נאצית בצרפת

"הגרוע ביותר יהיה — מסכם ז'אן דניאל באזהרה משמעותית — כאשר הסכסוכים בין המוסלמים הרחוקים מצרפת, יגרמו לכך שבצרפת עצמה תורעל היחסים בין הקהילות השונות". הכוונה כמובן בראש וראשונה, בין המוסלמים לבין היהודים. "חשים כאן שהמוסלמים המתעוררים בצרפת לא יהיו תופעים לי תעמולה הנאצית של החיזבאלים, וגם עכבה העליה של הימין הקיצוני, שלא יהססו הצרפתי להביט על שכנו המוסלמי כעל סוכן של המוסלמים האינטגרליסטים היינו החיזבאלים. ומי יגן על "פרצופו האמיתי של האיסלם"? שואל לבסוף הפובליציסט הצרפתי היהודי — הכואב את האופן שבו ידידיו הערביים שספגים רבות להם למענם והגן עליהם — כתיים לו.

יש להוסיף עוד שבאותו מאמר ראשי של "נובל אובסרוואטר" שהוזכר כאן, הצביעו על כך שבשבועון "אל אחאד", מלבד ההתקפה על ז'אן דניאל והסיפור על "החידק היהודי", פרסם גם מאמר שבו מצויים הרגשות, וניפשים המחקים בנאמנות את התעמולה הנאצית. כתב העת של החיזבאלים מופץ בהמוני בקרב המוסלמים בצרפת.

בשביל היישוב היהודי בצרפת, משמעות הדברים היא שהוא מצב עכשיו בפני ניסיון קשה וסכנה כפולה. הבאה מצד אחד מהימין הצרפתי הקיצוני ומצד אחד מה"גיהאד" המוסלמי.

مطابق للأصل

על מצפה המשק

לא להשתתף במרוץ

השלכות רבות יהיו לאסון הכור הגרעיני בצ'רנוביל שבברית-המועצות: אלה יהיו בתחומים רבים — מדיניים, צבאיים, חברתיים כלכליים ועוד. אין ספק כי ההתפתחות הגרעינית לצורכי שלום קיבלה מכה קשה והיא תאבד את התנופה שקיבלה בעשרות השנים מאז שהופעלו כורים אלה. תוכניות להפקת אנרגיה גרעינית מכורים חדשים משוכללים יותר ובטוחים יותר, מקודמיהם, יעוכבו.

יש לקוות שגם ישראל תלך בדרך זו ותפסיק את המרוץ להקמת כורים להפקת חשמל, שתוכננו לפני שנים רבות אך הדבר לא יצא לפועל מסיבות מדיניות ותקציביות.

ישראל יכולה רק לברך על כך שלא נכנסה לנושא זה בזמנו. יש לקוות שלא תתפתה לרכוש כורים, שיוצעו עתה ודאי בבחינת "מציאה". משבר אנרגיה אינו צפוי בעתיד הנראה לעין והירידה הדרסטית של מחירי הנפט, גם אם זו תפסק, עדיין יהיה מקור אנרגיה זה זול ובטוח יותר מאשר הפקת אנרגיה מכור גרעיני. מקורות הנפט לא זו בלבד שאינם מתדלדלים אלא אף גדלים והולכים והם יוכלו למלא את הצרכים של ישראל לעוד שנים רבות.

מימושי רווחים בענף הזהובים

מאת חיים לנגלבן

מגמת המימושים בשוק מטבעות הזכרון נמשכה גם בשבוע האחרון. כתוצאה מההיצעים חלה ירידה נוספת במספר סדרה מטבעות וייצמן, בת שני מטבעות זהב בערכים של 50 ל"י ו-100 ל"י, בסחרה בין הסוחרים במחיר של 600 דולרים של ארה"ב, לעומת 630 דולרים לשמת 520 דולרים לפני כשבוע. יתר מטבעות זהב נסחרו במחירים יציבים.

ענף מדליות זהב

אשר למדליות זהב, יש לציין מספר היצעי מכירה מעל ל-רגיל. כתוצאה מההיצעים, מספר מדליות זהב הפסידו ממחיריהן. כך, לדשל, מדליית צליינים השיגה סכום של 330 דולרים, לעומת 335 דולרים לפני כן; מדליות רובינשטיין עם חתימה, מהשנים 1974, 1977, ו-1980, נסחרות בשוק הזהובים במחיר של 350 דולרים ליחידה, לעומת 400 דולרים לפני ההיצעים.

הודות למספר ביקושים שמרו יתר מדליות זהב על מחירים יציבים. מן הראוי לציין, כי כל סחורה שהוצעה לשוק נקלטה על-ידי הסוחרים ללא כל בעיות, אם כי בבקרים מסוימים המחירים נמוכים יותר.

חוגי מסחר שונים אינם מודאגים מהמצב בענף הזהובים. בדרך כלל המחירים צמודים לשער הדולר ומחיר הזהב בשווקים הבינלאומיים. פרט למספר פריטים להם ערך נומיסמטי גבוה, יתר הפריטים נסחרים בשוק המטבעות והמדליות במחיר תכולת הזהב בתוספת פרמיה מקובלת.

מחירי מדליות זהב

להלן מחירי מדליות זהב הנהוגים בשוק מטבעות הזכרון. בסוגריים המחירים שמשלמים הסוחרים למוכרי המדליות:

בר-מצוה (3 מדליות) 1961 — 280 דולרים המדרש מהקונה (לעומת 250 דולרים משלמים הסוחרים למוכרי המדליות); העובר המצטיין 1962 — 240 דולרים (לעומת 200 דולרים שמשלמים הסוחרים); צליינים 1963 — 370 ד' (לעומת 330 ד'); מצדה 1965 — 200 (170); ירושלים 1965 270 (320); רוטשילד 1965 — 380 (330); בלפור 1967 — 380 (335); אל-על 1969 — 380 (335); קרן היסוד 1970 — 380 (335); שחרור (3 מדליות) 1971 — 300 (370); רובינשטיין 1974 ללא התימה — 370 (320); רובינשטיין עם התימה 1974 — 400 (350); פלסיבה 1973 — 400 (350); סבינן 1974 — 370 (320); ההל.ם 1975 — 370 (330); שאגאל 1976 — 900 (750); יהונתן 1977 — 370 (325); מורשת בבל 1976 — 800 (700); שלום 1979 — 380 (330); מכסיקו 38 מ"מ 1979 — 420 (365); מכסיקו 30 מ"מ 1979 — 220 (185); רובינשטיין עם התימה 1977 — 400 (350); רובינשטיין עם חתימה 1980 — 400 (350); לוס אנג'לס (15 גרם) 1980 — 200 (150); לוס אנג'לס 1980 — 130 (80); אגם הקטנה 1985 — 610 (500); 1985 — 230 דולרים, לעומת 190 דולרים שמשלמים הסוחרים למוכרי המדליות.

המחירים בדולרים משמשים גם באינדיקציה בעסקות חליפין בין אספנים ומשקיעים, ביניהם לבין עצמם, מבלי להזדקק לתיווך.

מטבעות ומדליות

לפני כשבוע: הסדרה "לזכר של הנשיא הראשון של מדינת ישראל, כהונה בה כיהן הד"ר חיים וייצמן עד ליום מותו ב-כ"א חשון תשי"ג — הונפקה בשנת 1962 במהדורה של 6,202 עותקים למטבע בן 50 ל"י ו-6,203 יחידות למטבע בדרג של 100 ל"י. משקלו של מטבע בן 50 ל"י הוא 13.34 גרם ואילו של 100 ל"י — 26.68 גרם ב-טוהר 916.6, על גב המטבעות, שוויץ, להצ"ב בתוך מלבן שקוע בעל פינות עגולות, דיוקן וייצמן פונה לשמאל ול"ד סמל הסדרה הבולים: חיים וייצמן.

את המטבעות עיצבה מרים קרולי, ישראל, בהציבה במרכז המטבע את סמל המדינה, בין שני קווים עגולים את הערך במטבע הגדול: "מאה לירות ישראליות" ובמטבע הקטן — "חמישים לירות ישראליות", ב-תוספת השנים "תשי"ג—תשכ"ב 1952—1962"; היקף המטבעות כתורץ. המטבעות הוטבעו ב-מיטבעה הפדרלית השוויצית בברן.

כן הראוי לציין, כי יש להקפיד ולבדוק היטב אם סדרה זו של וייצמן איננה פגומה. בדרך כלל נתגלו בסדרה זו, מצבר ליתר סדרות, פגמים רבים הפוגעים בהם מאוד והמקטינים בהרבה את ערכם בשוק המטבעות. בנוסף למטבע וייצמן, גם מטבע בנק ישראל רגיל, משנת 1964 במהדורה כוללת של 6,014 יחידות נסחרת בהפסד כה, לעומת המחיר שהיה נהוג לפני כשבוע. מטבע זה בערך של 50 ל"י, נסחר בין הסוחרים במחיר של 290 דולרים, לעומת 300 דולרים לפני הירידה; המטבע שוקל 13.34 גרם זהב בטוהר 916,6. לעומת זאת, מחיר מטבע בנק ישראל קשוט, לא השתנה ו-מחירו איתן בשוק הזהובים.

גם סדרת כיה למדינה, ב-ערכים של 200 ל"י, 100 ל"י ו-50 ל"י, גולת הכותרת של הנפקות זהב עד היום, כאשר הנושא הברכוני הוא "מגילת ה-עצמאות", מחירה ירד בשוק הזהובים בגין מימוש רווחים. הסדרה בת 47.5 גרם זהב 900/000, בשיגה בין הסוחרים רק 500 דולרים לסדרה שלמה.

השימוש בפחם בתעשייה כדאי גם לאחר ירידת מחירי הנפט

החברה הלאומית לאספקת פחם חתמה על הסכם עם חברת הפוספטים, להספקתם של 20 אלף טונות פחם, למפעל הפוספטים שבנחל צין בנגב.

המפעל יתחיל לשרוף פחם בחודש מאי, לאחר שהשלים את בנייתו של תנור בוחן בפחם לקליית בוץ של פוספטים. מטען הפחם פורק בימים אלה בנמל אשדוד ויובל במשאיות למפעל, לפי קצב הצריכה.

מנכ"ל חברת הפחם, רם רון, אמר, כי גם לאחר הירידה התלולה במחירי הדלק הנוזלי, עדיין נשאר מחיר הפחם נמוך ממחיר המזוט. הוא קרא למפעלי התעשייה להמשיך בהליכי ההסבה לפחם, כיון שגם במחירו חלה ירידה לאחרונה. לדעת מומחים בעולם, צפויים מחירי הנפט לעלות בעתיד, בעוד שבמחירי הפחם לא תהיה עליה.

רם רון ציין, שתחנת הכוח בחדרה, חסכה מאז הופעלה בפחם, לפני כ-4 שנים, כ-550 מיליון דולר ובשנת 1986 החסך, קרוב לודאי, 40—50 מיליון דולר נוספים.

חברת הדרים תשקיע עד סוף העשור 150 מיליון דולר

עם סיום שנת הכספים 1985/86 מציינת קבוצת הברום המשך הגידול במחזור המכירות ובהיקף היצוא.

מחזור המכירות של הקבוצה הסתכם בכ-160 מיליון דולר — גידול של 15 אחוז לעומת אשתקד. היקף היצוא הסתכם בכ-118 מיליון דולר — גידול של כ-12 אחוז לעומת שנה קודמת. בקבוצה מועסקים כ-1,000 עובדים בארץ ובחו"ל, ומחזור המכירות לעובד מגיע ל-160,000 דולר.

קבוצת הברום המבנית על חברות קונצרן כימיקלים לישראל, מייצאת 97 אחוז מתוצרתה ל-90 מדינות, בעיקר באמצעות חברות הבנות שלה הממוקמות בהולנד, יפן, ארה"ב, אנגליה, ברזיל, צרפת ודרום אפריקה.

הגידול ביצוא הקבוצה התאפשר הודות להגדלת כושר הייצור והרחבת של הכתרים ומיגוון השימושים של תרכובות ברום.

בשנת התקציב שהסתיימה השקיעה הקבוצה כ-30 מיליון דולר ובשנה הקרובה מתוכננת השקעה בסך של כ-40 מיליון דולר בהרחבת אמצעי הייצור במפעליה השונים, במחקר ופיתוח ובמערכות השיווק.

עד סוף עשור זה מתכננת קבוצת הברום השקעה כוללת בסך של כ-150 מיליון דולר. השקעות אלו יאפשרו לקבוצה לעמוד בתכניות הפיתוח המתוכננות שיביאו להכפלת מחזור המכירות ולקליטת 300 עובדים נוספים למפעליה.

הזמנה ראשונה למערכות אחסנה יבשה

הזמנה ראשונה בערך של 100,000 דולר, למערכות אחסנה יבשה חדישות לציוד ותומרים רגישים, נתקבלה בימים אלה ברבינטקס תעשיות, מחברה לחיפושי נפט באמריקה הלאטינית.

שמואל גומר, שמסר על כך, ציין, כי מערכות האחסנה היבשה המיוצרות ברבינטקס הן לפי ידע אירופי.

מערכות אלה מאפשרות ניוד הציוד ללא צורך במערכת המעטפת ולכן הן מתאימות לשימושים אזרחיים וצבאיים כאחד.

מהפכת הנפט השניה

מאת ברוך אדלר

תוך שנים מספר עבר המשק העולמי שינויים מרחיקי לכת, שהיו להם, והיה להם בעיה, השפעה רבה על כלכלת העולם. בפרק זמן קצר זה צבר המשק שתי מהפכות נפט, הראשונה — לאחר מלחמת יום הכיפור, שתוצאותיה היו, בין היתר, משבר אנרגיה חמור בעקבות העלאת המחירים התלולה של הדלק. המהפכה השניה מתחילה עתה לנגד עינינו והיא כאופיינית בשינוי מהותי, בירידת מחירים תלולה. מהפכה זו היא עדיין בעיצומה ותבוא לידי ביטוי בשנים הבאות, עם שורשת של תוצאות בכל מיגזרי המשק העולמי.

שליטתם הכמעט מלאה של מדינות ערב על מקורות הנפט העיקריים בעולם הביאה להם לא רק עושר אגדתי אלא גם השפעה מדינית רבת עוצמה. בהחזיקם ב"ברז" מקור האנרגיה העיקרי של דור הארץ יכלו להכתיב לעולם כמעט כל מה שרצו. המדינות הנאורות בעולם כיתתו ברך לפני שליטים בערב ונסיכים. נשק הנפט הפך לנשק יעיל ובאמצעותו ניתן היה להשיג הישגים כבירים. נשק זה כוון בעיקר נגד ישראל, על ידי איומים בהפסקת האספקה של הנוזל החיוני, הנפט. כך סחטו מנהיגי ערב ממדינות המערב לא רק כספים אדירים אלא גם רתימתם למאבק נגד ישראל. קשה היה לגלות יחס אוהד לישראל ולסכן בכך את הדלק שבלעדיו קשה היה למדינה להתקיים.

מעז יצא מתוק

מעז יצא מתוק המחירים האסטרונומיים שנקבעו לדלק עד כארבעים דולר לחבית, גרמו למאמץ אדיר של מדינות העולם להפחית את צריכת הנפט ולחיפוש מקורות אנרגיה חליפים לנפט ובלבד לא להיות תלויים במדינות הנפט. המאמץ התרכז גם בחיפושי נפט אינטנסיביים. בכל היעדים הללו של המדינות המתועשות הושגו הישגים עצומים, שסללו את הדרך למהפכת הנפט השניה. המחירים הגבוהים של הדלק אילצו את ציבור הצרכנים לחסוך בו בכל האפשר — אם על ידי הפסקת צריכה מיותרת, או לקנות לא בזבזנות, ואם בעזרת פיתוחים טכנולוגיים — מנועי מטוסים ומכוניות חסכוניים בצריכת דלק, מתקני תעשיה המתוכננים לניצול יעיל של הדלק שהם צורכים ועוד. פעולות אלה ואחרות נחלו הצלחה רבה וצריכת הנפט בעולם ירדה בעשרות אחוזים.

השבוע במשק

המאמצים בתחומים אחרים נשאו אף הם פרי וקידוחי הנפט הרבים הביאו למציאת שדות נפט עשירים מחוץ למדינות ערב, דוגמת אלה של הים הצפוני, שמהם נהנים בריטניה ונורווגיה. אותו דבר אמור גם לגבי פיתוח מואץ של מקורות אנרגיה חדשים, או כאלה שלא היה כדאי כלכלית לנצלם — השמש, רוח, פחם ועוד. פעולות אלה ואחרות, וכן הצטברות מלאי עצום של נפט שנרכש במחירים גבוהים מחשש למחסור, עשו את שלהם ופתאום החלו להתגלות סימנים לעודפי נפט. אלה הדליקו "מנורה אדומה" אצל יצרני הנפט הגדולים. תוך זמן קצר התברר כי הארגון הכל יכול, קרטל "אופק", שהכתיב בעבר לעולם את כל אשר רצה, מאבד את "שיניו". עודפי הנפט ופוטנציאל התפוקה הגדול עשו את שלהם והחלה תחרות מחירים שלוחת רסן, תחילה בסתר ולאחר מכן בגלוי, על ציבור הצרכנים. הפעלת קרטל "אופק" נכשלה כי המציאות היתה חזקה מכל הסכם כתוב. כדור השלג החל להתגלגל במהירות והמחירים ירדו בתלילות, עד לשפל שנראה בזמנו דמיוני, לפחות מ-10 דולר לחבית. חוסר האפשרות להשתלט על השוק מורד את קרטל "אופק" וכיום הוא קיים על הנייר בלבד.

את פריו של שינוי כלכלי רב עוצמה זה נאכל עוד שנים רבות וגם אם יחול מיפנה במגמה של ירידות המחירים ואלה אף יעלו בשיעור מה — אין חשש סביר שיחזור המצב ששרר רק לפני עשר שנים.

משקיעים מארה"ב הקימו חברת השקעות בישראל

קבוצת משקיעים בארצות הברית, בראשה ריצ'רד (דיק) סמראל, עורך דין ואיש עסקים יהודי אמריקאי החבר בכח המשימה הכלכלי, הקימו לאחרונה חברת השקעות — פלטקס אינטרנשיונל — הפועלת בישראל. החברה מינתה את ירון איתן כנשיא החברה בארץ והיא פועלת בישראל כחברת אחזקות.

פלטקס אינטרנשיונל היא חברת בת שכל מניותיה מצויות בידי חברת פלטקס קואפ בארצות הברית, שהון מניותיה כיום הוא 50 מיליון דולר. ברשות החברה האמריקאית פטנטים רבים בתחום הלייזר.

עד כה השקיעה פלטקס אינטרנשיונל בארץ כ-3 מיליון דולר. 2.1 מיליון דולר השקיעה פלטקס בחברת "רשף" לפיתוח ולייצור מרעומים אלקטרוניים ומוצרים אלקטרוניים צבאיים אחרים.

מפעל נוסף בו שותפה פלטקס הוא מפעל חדש — רוטלקס אופטיקה — שהוקם בשיתוף קבוצת מדענים מהקריה למחקר גרעיני בדימונה. המפעל עוסק בפיתוח מערכות אופטיקה ומנהל אותו ד"ר עודד כפרי. בהקמת המפעל השקיעו בשלב הראשון 500 אלף דולר ועוד 400 אלף דולר משקיעים בעת הקמת רשת שיווק בארה"ב עם חברת "אפולו" בקליפורניה, שאף היא חברת בת של פלטקס קואפ.

לדברי ירון איתן — מנכ"ל ונשיא החברה — מחפשת חברת פלטקס אינטרנשיונל להיכנס לשותפות בפרויקטים ישראליים מקוריים נוספים בתחומים עתירי ידע, במיוחד באופטיקה ובלייזרים. החברה מביאה עמה לשותפות לא רק כסף, אלא גם ניהול, יכולת שיווק בשוק האמריקאי וקשרים עם רשויות שוק קיימות.

אנשים ומעשים

●●● שר החקלאות א. נחמקין מינה את ד"ר יוסף שלהבת כראש מינהל המחקר החקלאי והמדען הראשי של משרד החקלאות.

ד"ר שלהבת בא במקומו של פרופ' ג. לובנשטיין, שסיים תשע שנים בכהונה זו וחוזר לעבודת המחקר במחלקה לוירולוגיה; ד"ר שלהבת הוא מדען בתחום הקרקע והמים ועוסק בחקר יחסי צמח-מים והשקיה במים מליחים.

ד"ר יקותיאל אלפר, חוקר בכיר במכון להגנת הצומח ומנהלו של מכון זה עד לפני כחצי שנה, נתמנה סגן ראש המינהל למחקר. ד"ר י. אלפר התמחה באיסוף מכאני של ירקות וגידולי-שדה.

✱

●●● עו"ד יעקב גל, בן 48, בוגר הפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית בירושלים, נבחר לדירקטור מועצת המנהלים של חברת "נתור" המאגדת למעלה מ-200 סוכני נסיעות בארץ.

גל משמש גם כיו"ר מועצת המנהלים ומנכ"ל חברת "מרסורד" — נציגים בלעדיים בישראל של חברת "אמריקן אקספרס".

✱

●●● חברת "נתור" מציעה לציבור שומרי המסורת בארץ מגוון של טיולים לעשרים שנים באירופה, בארה"ב ובמזרח הרחוק, כשבכולם יש הקפדה מלאה על שמירת השבת ועל הווי דתי. במקומות שבהם אין מסעדות מקבלים נוסעי "נתור" סלי מזון כשרים, המאורגנים בעזרת מוסדות הקהילה היהודית.

נוסף על כך מציינים אנשי "נתור" כי בכל הטיולים הרגילים שלהם, יש הקפדה על כך שבשבתות ובחגים אין נסיעות ארוכות אלא רק סיורים מקומיים, כך שמטיילים שומרי מסורת יכולים באותם ימים להמנע מפעילות או לטייל ברגל, ולהמשיך למחרת השבת עם הקבוצה כולה, במסלול המקורי של הטיול.

✱

●●● חברת מידע עסקי בינלאומי מתל-אביב וחברת גל אינטרנשיונל מחיפה, סיכמו בימים אלה פרויקט משותף לקידום הסחר הבינלאומי והמקומי עם גורמים בעולם. חברת מידע עסקי, בינלאומי עוסקת באיתור הצעי וביקוש וההזדמנויות עסקיות במדינות השונות לשירות אנשי עסקים מישראל ואילו גל אינטרנשיונל עוסקת ביבוא/יצוא וסחר בינלאומי.

את גל אינטרנשיונל מנהל גד מגור, קצין צה"ל לשעבר העוסק בסחר בינלאומי ואת מידע עסקי בינלאומי מנהלים העתונאי מאיר הרמן ודני גוב.

✱

●●● "פאן-אמריקן", המקיימת עתה טיסות יומיומיות בקו תל-אביב—ניו-יורק, פירסמה תכנית "וויה" חדשה לתיירים ישראליים המבקשים לטוס בתוך ארצות-הברית בקווי "פאן-אם".

כל מי שירכוש כרטיס טיסה לארצות-הברית ב"פאן-אם" יוכל לרכוש 6 (מינימום) עד 8 (מקסימום) קופונים במחיר 37 דולר הקופון.

✱

●●● משתלת "מצפור", במושב תקומה נחשבת למשתלת הפרחים הגדולה בישראל ולמשתלה השניה בגודלה בתחום התמחותה — פרחי העציצים היפים. ניהולה של משתלה בסדר גודל שכזה — הכפופה למערך הזמנות ושמני אספקה קשיחים, נחשב למשימה קשה במיוחד. מאיר בן ישי, בעלי "מצפור", זוכר עדיין את הימים בהם גויסה כל משפחתו לעבודה המתישה של נטילת הזמנות ממשק האם, שיתלתם בפרק זמן קצוב בהזמנות, קטיפת הפרחים ואריזתם למשלוח.

כיום, מנהל מאיר בן ישי את המשתלה באמצעות מחשב ובאמצעות יישום-תוכנה מיוחד, שנכתב עבורו בידי מהולל-התוכניות "מאגיק צ'", מבית "משוב תוכנה ליייצוא". מערך התוכנה כולל מערך ניהול הזמנות ומערך מלאי: כמות היתורים במשק האם. דוחו"ת תיכנון שתולה שיתאימו לזמני האספקה הצפויים — בניצול אופטימלי של השטח הנתון ובעיקר — של נפח מקררי הפרחים, מהם מועברים היתורים ובהם מאוחסנים הפרחים לקראת המשלוח. עונת השתילה קצרה במיוחד, בסוגי הפרחים בהם עוסקת "מצפור" ולתיכנון המדויק חשיבות רבה במיוחד.

✱

●●● מחברת "מירן מחשבים" נמסר על התקנתה של מערכת משולבת חומרה-תוכנה בבסיס כוח הצופים של האו"ם באל-עריש בסיני. מערכת המחשב שהותקנה "מירן מחשבים" מיועדת לניהול הלוגיסטי של גדודי כוח האו"ם.

על הניהול הלוגיסטי של כוח האו"ם בסיני אחראי צבא ארה"ב. בעקבות זכייתה של האוניה במכרז הגדול מסוגו, למיחשוב המערך הלוגיסטי של צבא ארה"ב ברמה הטקטית, נקראה "מירן מחשבים" למכן את המערך הלוגיסטי של מפקדת הדיביזיה האמריקנית של כוח האו"ם בסיני, המעניקה את שירותיה לכלל כוחות האו"ם באיזור.

✱

●●● עשרות פקחי-רשות שמורות הטבע מבצעים תצפיות יומיות ואוספים נתונים מדעיים לגבי בעלי חיים, פרחים נתונים גאולוגיים ואקלימיים. נתונים אלה יקלטו במערכת מחשב ייחודית שמפתחת "אימוס פתוח ושווק" לרשות שמורות הטבע במשרדי הרשות בירושלים.

אורי בידין, מנכ"ל רשות שמורות הטבע, מסר כי מאגר מידע זה ישמש את הנהלת הרשות בקביעת מדיניות ל-ניהול השמורות.

בעקבות מחקר מקיף על מספר הטורפים בנגב נתגלה כי נשקפת לזולתם סכנת הכחדה והוחלט על הקמת מרכז טורפים ובו גרעיני רביה לחיות המדבר.

נתוני ספירת עופות המים והצערכת מדי שנה מעובדים ומעובדים באמצעות המחשב למאגר מידע בינלאומי ובכך תורמת מדינת ישראל את חלקה לשמירת הטבע העולמית.

תורכיה מעוניינת בהשקעות בישראל

שרי החקלאות של מדינות אירופה החברות בארגון המזון והחקלאות של האו"ם יתכנסו לועידה אזורית בישראל בשנת 1990, מסר שר החקלאות אריק נחמקין בעת שובו מישיבת הכנוס האירופי שהתקיים בתורכיה.

השר נחמקין מסר כי זו הפעם הראשונה מזה עשר שנים ששר ישראלי מבקר בתורכיה וכי קבלת הפנים של השלטונות היתה נאה ביותר.

בעת הכנוס נפגש השר נחמקין פעמים עם שר החקלאות התורכי שהדגיש בפניו כי תורכיה מעונינת מאד בהשקעות פרטיות של ארצות חוץ, ובתוכן ישראל, בחקלאות התורכית. וכי הממשלה התורכית תפעל לעזור למשקיעים אלה.

גידול של 17% בביקוש כח אדם בענף המחשבים

בחודש אפריל חל גידול של 17 אחוזים בביקוש לכח אדם בענף המחשבים באמצעות מודעות "דרושים" — עולה מסקר שערכה לירן סקרים בענף המחשבים.

בסך הכל הוצעו באפריל 474 משרות לעומת 405 משרות בחודש מרץ.

בחמשה מקצועות היו עליות שנעו בין 37.5 אחוזים ל-266 אחוזים. בחמשה מקצועות היו ירידות שנעו בין 28.2 אחוזים ל-100 אחוזים.

התפלגות העליות היתה כדלקמן — אנשי מכירות מחשב עליה של 266 אחוזים; מהנדסי מחשב עליה של 150 אחוזים, מפעילי מחשב עליה של 137 אחוזים; קלדניות עליה של 73 אחוזים ורכתבים סכנים עליה של 37.5 אחוזים.

התפלגות הירידות היתה כדלקמן — מנתחי מערכות ירידה של 43.5 אחוזים, מחשב ירידה של 43 אחוזים, תוכניתנים וזוטרים ירידה של 32 אחוזים ומהנדסי תוכנה ירידה של 28.2 אחוזים. למנתחי זמן אמת לא היה ביקוש כלל.

ירידה של 17.1% במכירת דירות בסקטור הפרטי

שיעור מכירת הדירות בסקטור הפרטי ירד בחודש אפריל 1986 ב-17.1 אחוז לעומת החודש שקדם.

דיווחים כ-9 חברות בניה גדולות מצביעים על כך כי המכירות הסתכמו ב-413 דירות החודש לעומת 504 דירות בחודש מרס ש.ז. (ירידה של 17.1 אחוז) ולעומת 373 דירות בחודש המקביל אשתקד (עליה של 12.0 אחוז).

מהנתונים מתברר עוד כי בשליש הראשון של השנה השוטפת מכרו אותן חברות בניה 1692 דירות חדשות היקף זה היה גבוה ב-5.1 אחוז בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 1985 (1,600 דירות).

מספר חברות דיווחו בחודשים האחרונים על הקפאת מלאי הדירות הבלתי מכורות.

משרד הבריאות אינו מצליח להרגיע את הציבור בישראל

אזרחים מודאגים מטלפנים ל-המקשר לשלוחות משרד הבריאות, כדי לברר פרטים בדבר הממצאים הרדיו-אקטיביים בגשמים האחרונים.

הפניות הרבות גרמו לשיבוש העבודה בטלפונים של משרד הבריאות, והמשרד פנה לציבור להפסיק ולהתקשר בעניין זה.

מטעם משרד הבריאות הוצהר פעם נוספת, כי אין כל שמץ סכנה במי הגשמים שירדו — ועקבות היוד הרדיו אקטיבי שנמצא במספר מקורות בארץ, אין להן כל משמעות מבחינה בריאותית.

עם זאת, מסרבים במשרד הבריאות לפרסם היכן בדיוק נמצאו אותם "עקבות לא משמעותיים של יוד רדיו אקטיבי".

זרם של פניות טלפוניות היה בימים האחרונים גם למשרדי השרות המטאורולוגי בבית דגן.

אנשים שאלו "אם יאונה להם רע, לאחר שנרטבו בגשם". החזאים היו עסוקים בעבודה והרגיעו את המטלפנים.

ממשרד הבריאות נמסר, כי אין גם כל חשש לנסוע לכל אתר בעולם, למעט אזור האסון בצ'רנוביל.

במקביל נמשכים בישראל ליקוטי דגימות עפר, ירקות ופירות ומים, כדי לבדוק בדיקה מעבדתית שיגרתית, הנערכת בלאו-הכי מעת לעת.

טיל שיוט ראשון גרעיני בצרפת

(ייצ) — טיל שיוט צרפתי ראשון, מצויד בראש נפץ גרעיני הוכנס לשרות מבצעי בחיל האוויר הצרפתי, במסגרת טייסת המפציצים "האסקפדה" שבבסיסה במון-דה-מארסאן.

בפיתוח טיל זה, המכונה "אוויר קרקע טווח בינוני", הוחל ב-1976, ומעתה יצוידו בו 6 מטוסי מיראז' 4 בבסיס הנ"ל. בהמשך יצוידו בו 18 מפציצי מיראז' 4 של הכוח האווירי האסטרטגי. החל מ-1988 יצוידו בו גם 75 מטוסי מיראז' 2000 של הכוח האווירי הטקטי ו-24 מטוסי סופר-אטנדר של הכוח האווירי הימי.

טיל-שיוט זה, שאורכו 8.30 מטרים ומשקלו 840 קילו, מצויד בראש נפץ גרעיני בעוצמה של 300 קילו טונות (פי 15 מעוצמת פצצת הירושימה).

זהו צעד גדול קדימה בכוח האווירי הגרעיני הצרפתי. זהו גם טיל אסטרטגי וגם טיל טקטי. יש לו טווח אוטונומי של 200 ק"מ בהטילו מאך 3, או 80 ק"מ לשעה בטיסה בגובה נמוך. מיבנהו מקשה על גילויו באמצעות מכשירי מכ"ם.

הענן הרדיו-אקטיבי הגיע לצפון-אמריקה

הלסינקי (רויטר - שתיים ועיצ) — רדיו אקטיביות מהאסון הגרעיני הסובייטי בצ'רנוביל נתגלתה אתמול לראשונה בשמיים מעל צפון אמריקה, אך לא היוותה סכנה לתושבים — מסר כוח משימה נשיאותי באמצע הלילה.

כוח המשימה מסר כי רמה נמוכה של רדיו אקטיביות מצ'רנוביל עברה את האוקיינוס השקט לצפון מערב ארה"ב באמצעות רוחות ה"ג'ט סטרים", שנשבו במהירות של 160 קמ"ש בגובה של כ-9 ק"מ.

הקרינה נתגלתה ע"י מטוסים שטסו בקירבת החוף של צפון מערב ארצות-הברית.

מבריסל נמסר, כי 12 מדינות השוק האירופי הסכימו ביום שני על הצעת הנציבות להגביל כבר היום הצעה לפיקוח על הרדיו אקטיביות של מצרכי המזון המיובאים מאזור אירופה.

ההחלטה נתקבלה מחשש לזיהום אפשרי של מצרכי מזון מיובאים.

צאצאי החזן

(סוף מעמוד 3)

הוא הלחין גם שירים חילוניים וביניהם שירים שחוברו לצורך המהפכה 1848. הוא שלל את ההונות המאולתרת אך בכל זאת השפיע מחוני בורח ארופה שביקרו אצלו. בנוסף לספרו הגדול בן שני החלקים שלאחרונה הופיע במהדורה מדעית חדשה חיבר זולצר ספר בשם "דוראים" הכולל זמירות ונגונים לבתי ספר ולבית.

שלמה זולצר זכה להכרה ולאותות כבוד מטעם ממשלת אוסטריה. הסופר מגדל שטרן עורך "כוכבי יצחק" פרסם שיר הלל לכבוד יובל הארבעים לכהונתו של זולצר בוינה. השיר הכתוב בצורת אקרוסטיכון על השם שלמה זולצר מיועד ל"שר הזמרה שלמה זולצר נ"י". הסופר אברהם גוטלובר מספר בספרו "זכרונות ומסעות" על חגיגות יובל השבעים של זולצר ועל השפעתו הרבה של זולצר על חוגי דורו. גוטלובר כותב "חוגי ההוד החדש מתפללים על דרך סידורו של זולצר, אשר אזן וחיקר ותיקן את הנוסחאות הישנות שהשמיעו החזנים את הדי יופיים ויסד מהם כל הבלי החזנים שנדבקו בם ברוב ימים, והלבישם מחלצות הנגינה הערוכה בכול על פי חוקי החכמה" ומוסיף גוטלובר האומר "היכל ה' אשר בוינה מלא מפה לפה בכל שבתות השנה ובמועדי ה' מקראי קודש, כי עד מאוד יערבו לאזני השומעים שיר זמרה של פרופסור זולצר והדרשות הדוקטור יליניק".

הספר שכבר עוסקים בתרגומו לעברית ראוי להמצא בספריותיו של כל חובב מוסיקה וחזנות ואף חוקרי תולדות ישראל ימצאו בו ענין רב. מחבר הספר הפרופ. חנוך אבנארי נולד בדנציג בשנת 1908. מאז ילדותו נמשך למוסיקה היהודית והחזנות. בשנת 1936 עלה לארץ ומאז הוא מתגורר בתל-אביב. הוא פרסם עשרות מאמרים ומחקרים על המוסיקה היהודית. הוא משמש כמרצה למוסיקה בפקולטה למוסיקה באוניברסיטת תל-אביב ומרצה אורח בוינה ובהיידלברג. ראוי לנו כי הגיעה השעה לרכז את מאמריו ומחקריו הרבים של הפרופ. אבנארי. הנייה זה נכס רב ערך לשמחת המוסיקה היהודית.

מכתבים למערכת

"מלכות שבתפארת"

השנה חוגגים אנו את יום העצמאות הל"ח (38) של מדינת ישראל. 38 שנה הן שני מחזורים של 19 שנה, תקופה המכונה "פרק קטן" (פ"ק). אחד מסימני המחזור של 19 שנה הוא שבו חופפים הפגישה התאריך העברי והתאריך הלועזי. ואמנם כמו בשנת תש"ח, גם השנה יחול ה' באייר בתאריך 14 במאי.

אנו חוגגים, כאמור, את יום ה' באייר כיום העצמאות של המדינה, אולם הערבים אינם מציינים, במקביל, את יום ה-14 במאי כ"יום האסון" של תקומת מדינת היהודים, אלא את יום ה-15 בו, שחל בשנת תש"ח (וגם השנה) ביום ו' באייר. ואמנם, מדינת ישראל לא "נולדה" ביום ה' באייר אלא בליל ו' באייר, שעה 24.00, ברגע בו פקע תוקפו של המנדט הבריטי על ארץ ישראל. יום ה' באייר הוא היום בו נערך טקס הכרזת העצמאות. טקס זה לא חייב היה להיות צמוד לרגע בו פקע המנדט, ויכול היה להערך גם מאוחר יותר ולא היה בזה כדי לשנות את רגע "לידתה" של מדינת ישראל.

כדי להבין את משמעות הרגע הזה נבדוק, אחד לאחד, את פרטיו: שעה 24.00 בליל שבת, ו' באייר, כ"א בעומר שהיא ספירת "מלכות שבתפארת".

א. השעה 24.00, לפי השעון, חלה בתקופה זו מספר דקות אחרי חצות הלילה שבין צאת הכוכבים לעלות השחר. השעתיים הראשונות שלאחר חצות מתאימות למזל "טלה" של חודש ניסן שבו מתחילה ספירת השנים של המלכים (מסכת ר"ה, פרק א', משנה א').

ב. יום השבת, שהוא יום השביעי בשבוע, הוא יומו של דוד המלך, השביעי מבין ה"רועים". כידוע, דוד נולד (ונפטר) ביום שבת (בחג השבועות, בהיותו בן שבעים). יש בזה גם כן רמז למלכות.

ג. חודש אייר הוא החודש של שבט אפרים בן יוסף. מזל החודש הוא "שור" ואף על יוסף נאמר: "בכור שורו הדר לו". כידוע זכה יוסף למלכות. וגם שבט אפרים זכה להנהיג מלוכה בישראל, עד שלפעמים כונתה כל ממלכת ישראל בשם "אפרים" ("הכעיס אפרים תמרורים").

ד. ו' באייר, הוא סיומו של שבוע המתחיל ב-א' דר"ח אייר (ל' בניסן). שבוע זה הוא של ספירת "תפארת", השלישית מבין ה"ספירות" והמתאימה ליעקב אבינו, השלישי מבין ה"רועים". יעקב נקרא גם בשם "ישראל", ועל שמו נקראת גם המדינה — "מדינת ישראל".

ה. יום ו' באייר עצמו הוא בספירת "מלכות שבתפארת". אמנם ספירת "מלכות" כשלעצמה מתאימה לדוד המלך שהוא משבט יהודה (ליוסף מתאימה ספירת "יסוד"), אולם בספירת "מלכות שבתפארת", היינו, המלכות היוצאת מיעקב, ניתן לדבר על מלכות יהודה ועל מלכות יוסף, גם יחד, שהרי שניהם היו בניו.

לסיכום: אפשר לומר כי מדינת ישראל "נולדה" בסימנים של יעקב (ישראל) אבינו שהוא אבי האומה. השיר ועל שמו היא נקראת, והסימנים של שני בניו שזכו למלכות: יהודה (דוד) ויוסף (אפרים). וכך אמר הנביא (יחזקאל, ל"ז, י"ט): "דבר אליהם: כה אמר ה' אלקים: הנה אני לוקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חבריו, ונתתי אותם עליו את עץ יהודה, ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידי... ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכולם ...וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב ...ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם".

יעקב גני, פתח-תקוה

בי הקב"ה יותר משש מאות ריבוא חבילות מצות, אפילו הן של חב"ד, והבוהני מבין נבעצת מר-שנתה "מאחורי הפרגוד" [illegible] ג) את התפילין הניחו היהודים חילונים אחרי שהתגלתה הפצצה. אבל כיוון שמ"ז פ' טוען שזו צנזורה אותה הסיבה ל"נס", אמור מכאן שהקב"ה עשה נסים על מעשים שבשעת הנס עדיין לא היו ולא נבראו. היש לחי פ' אסמכתא לרעיון מר זה?

אמנון שפירא
קב' מירת צבי

יהודים המשכיחים את השואה

נזדמן לי להתפלל השנה בשביעי של פסח, שבו כידוע, מזכירים נשמות, באחד מבתי הכנסת שבקרית צאנז שבנתניה. הנה המתפללו עד כדי תדהמה, ששליח הציבור לא מצא לנכון לומר את תפילת "יזכור" לא לחללי צה"ל ולא לקדושי השואה.

מדוע מתעלמים בזכר קדושי השואה ביקשתי ל-הבה שיאמר לי את נוסח האזכרה המקובל ואני אקראנו, אך בכל בית הכנסת לא נמצא שום נוסח לאזכרה החשובה הזאת ושום תפילה לא נאמרה לזכרם...

מסתבר, שגם ביתר הימים, שבהם מזכירים נשמות לא מזכירים בביכנ"ס זה את נשמותיהם של חללי צה"ל ושל קדושי השואה. וקרוב להניח שמתפללי אותו ביכ"נ אף אינם משתתפים בתפילות המיוחדות, שנקבעו לזכר הקדושים בבי"כ בכ"ז ניסן ובעשרה בטבת.

ומכאן, שיהודים אלה — וכנראה שכמותם יש עוד — מסייעים, ואפילו שלא בכוונה, בידי גויים רבים המבקשים לשכוח ולהשכיח את אימי השואה, שהתרחשו רק לפני מעט יותר מארבעים שנה.

לדעתי צריכים מוסד "יד ושם" ומשרד הדתות לטפל במחדל הזה ולדאוג, לכך, שלא יימצא ביכ"נ לא בארץ ולא בחו"ל, שבהם לא יזכירו את נשמות הקדושים בימי הזכרון הקבועים בלוח השנה היהודית.

מ. מורדסר — ת"א

המצפה לתגובה לכבודה של תורה

זה כמה וכמה ימים שאני, ובטוחני שגם רבים אחרים, מצפה לתגובה הולמת לכבודה של תורה, על המאמר המשמיץ שנתפרסם בעשיק שמיני בעתון "הארץ" (העתון של אנשים שחושבים שהם חושבים").

כותב אני לעתון "הצופה" דווקא, באשר הוא כלי הביטוי לציבור הדתי הלאומי. לדברים נוספים כמו לענינים שבחיובה. אקווה רק כי של כולנו מקבלת הערכה לכבוד של דיון ולכבודם של תלמידי חכמים.

כולנו נפגענו מביטויים משמצים ושלבים שפורסמו ב"הארץ" כלפי מורנו ורבנו הגאון הצדיק העניו (הבכור של הדור) הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל.

כולנו, רוצים לראות בארץ תלמוד התורה בכל מקצועותיה ואת לתפני התורה כמשולבים בענייני הדור השפה.

כולנו, חיים לאורו של מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל. האין זה כך? ומדוע שתקו ואנו הוגן שתקו קוראיו?

הרב יוחנן פריד — ירושלים

הערת המערכת: "הצופה" מגן על כבודה של תורה, והוא עומד בשער המערכה, עם זאת, לא על כל כתבה ב"הארץ" מגיבים תגובה. דומה שהמכתב הנכבד היה נוהג נבון יותר אילו שיגר מכתב תגובה ל"הארץ" של פניה בכבוד התורה, במקום להסתפק בתגובה עקיפה באמצעות "הצופה", תוך הלעאת תגובות שאינן במקומן.

סימון "כשר לפסח" על כל מוצר

לתמהוני הגדולה, השנה לא סימנו בתוויות שום גלידה, שיוצרה במיוחד על טהרת "כשר לפסח". אף לא על [illegible] שאני קונה. אותו הדבר גם כל אקונומיקה והמוצרים של [illegible]. האם צריך להסתפק בהכרזה של המנהלי — שהדבר מובן? — שמצד היה מסומן "כשר לפסח" על הטלוויזה המיוצרת של כל המשלוח הגדול? אם כך, אמור לקוות. דעת כזו אני מקווה שבפסח יתוקן כמשה הבא, שבי רבנות תדאג גם לפרסמה.

עקרת בית

אנשי "מה יפית" בהתרפסותם

קשה להרדם... לדעתם של ראשי מפלגת "רץ" ו"שינוי" מה היה בדעתם להביע בהפגנה שערכו בחברון: חיים ביחד? שלום בין שני עמים אם לא מרשים ליהודים לגור בחברון איך יתכנו חיים ביחד ואם מביתים תושבי חברון נגד מתנחלים יהודים איזה שלום יכול לקום בין שני העמים? השאלה היא שנאת סתם והתרפסות לערבים. אם ליהודי הפלני שהי בחסות של הפריץ והוא היה תלוי בו במהותו וגם בנפשו לצנו על שיר מה יפית, איך יש ללעוג למתרפסים בפני אישי אש"ף? כנראה לא בכדי התבטא פעם ראש המתפללים שהוא סומך על מתנה השלום בישראל. כנראה כמו שישנה אהבה שאינה תלויה בדבר כך יש גם שנאת ישראל שאינה תלויה בדבר. אך אנשים משפילים את עצמם עד כדי כך?

אך יש לי שאלה גם למפגינים של הביטחון: איך נתנו לאנשים האלה רשיון לאסיפה במלון בחברון? הלא מטרת האסיפה היתה להסית את סוכני אש"ף נגד המתנחלים היהודים? האנשים האלה המתנגדים לאש"ף המתנחלים, מנצלים את הדמוקרטיה, כדי להרוס את הדמוקרטיה. על ידי הסתת התושבים הערבים נגדנו. לכן על שלטונות המדינה להתייחס אליהם בהתאם לפעולותיהם ה-חתרניות. יש לשים לב לתוצאות בין תנועת רץ ו-שינוי לבין הרשימה "המתקדמת" מי יותר יתמה את התושבים הערבים נגד המדינה.

מ. קורנבלום — פתח תקוה

השידורים המסולפים בטלוויזיה

"הנצחי מי הביטן קראתי את רשימתו של מארן [illegible] שידור שיחות או השעשה, בו הוא מתלונן על הדיווחים המסולפים של השידורים בטלוויזיה. מפני שב, מפני לפני כן הכליתו הכותבים את חבר הכנסת משמאל ובראשם כמובן את ראשי "שלום, עכשיו" ואת הגרמים שנגרמו כביכול על ידי כוחות צה"ל במכללה התברונית, הכתב בריוחה הוסיף, כי כאן — במכללה חברון השפיל צה"ל את שלוא כתב באשר ברקע להערה זו, נראה ה-רידום ההרוס של כיתות לימודים, ומכלל זה ניתן היה ללמוד, כאילו נגד המתנחלים שהסמכו את ה-כביש לא הופעל מלזאהובות".

גם אני צפיתי באותו ערב ב"מבט". הפוסל כלי מוקש מבלבלת השתומים ההיגיונים של מדינתו אנשי רשע ופשע, שביצים המצור על ביזיות אין דרך אחד מהם להיפגש עם עראפאת, המדינה שלנו לא העמידה אותו לדין על פגישה עם אויב. יש־ראל מספר אחד. ראיתי גם את אותה חזרת ה-בנות, אשר נולדה מאיר ציה לא סבלה אותה, ובמקום, ראינו גם את הנגיל לשעבר מזי מלד ש-נפגש עם הארכי רוצח ערפאת, ולא אחר שאל: "מי ילד את כל אלה?" שאים רוצים בשטחי ארץ ישראל ההיסטורית את מולדת של עם ישראל — מה כמהם שהממשלה התירים לאופ"ה ל-צערנו, השמאל בישראל, משלה את עצמו ואת אחרים, כי עם הקמת מדינה פלשתינאית שלום יהיה לנו. אבל רחב רובו של העם אינו חושב כך. ולכן על כבשלת ישראל, לדיון את השמאל בטלויזיה כל יראה לנו הטובה ממלכות כא-לנה.

אפרים מגמר

התערוכה "בלבב ירושלים" אינה מעניינת את הטלוויזיה העברית

כליל הארץ מצודי מוזמ, נבר למשפחות סלונים, רבלין שטרליץ, בן עזר (ראב) ואסטשינסקי, מ-מייסדי השכונות היהודיות בירושלים, בחברון, בי-צוח, והיורשי החלם הראשון בפתח-תקוה, אני בסמר ונרגש.

בשבוע שעבר נפתחה בבית באולפני פאראני הגדולה של האמן צלם גאגני "בלבב ירושלים" — הגדולה שמכוונה לתוכנו את האהבה, הקשר והידע לירושלים על קדושתה, אתריה האוכלוסיה; התערוכה שערוכה התרגשת והתפעלות — בבבעת הקפיטול בושינגטון ובקנדה.

את הפתיחה הקיגומית של התערוכה כיבדו ב-נוכחותם נשיא המדינה חיים הרצוג, סגן ראש הממשלה ושר החוץ יצחק נבון וכן מחמד בסיני מימה הכוח המצרי בישראל.

והאה זה פלא: הטלוויזיה בשפה הערבית סוקרה בגדלה יפה את התערוכה, במלים ותמונות, אם אשר כתבתי לעיל, עם הדגשה שמר בסיוני מקווה לראות התערוכה זו מוצגת בקהיר ובנגד. לשמת מה הטלוויזיה בשפה העברית, אינה מקדישה אפילו מלה אחת לתערוכה זו.

כאשר התחכבתי בין מאות רבות של אורחים הצרתי על נושא זה. תשובתם היתה: הטלשטעית "אילו היה משהו הכלה, נמצא באולפן פאראני או חס וחלילה מתמרצץ הטלוויזיה בשפה העברית היתה סוקרת ארוע זה. אך כמה רוחני מטען של אהבה לירושלים בירתנו הנצחית אינו מעניין אותם".

אני לאזנים השומעות ואני לעינים שאינן רואות דברים תובבים בטלוויזיה בשפה העברית.

יאיר אסיסקוביץ, פתח-תקוה

הסנבלטיזם לא יביא את השלום

שתי שאלות לי לשלושת חברי הכנסת מר"ץ שבאו לחגיגות ציון 18 שנה לחידוש ההתיישבות היהודית בחברון כדי לנחם את הערבים ולהגיד להם "לא אלמן הערבי".

א. נפגשתם עם ראש העיר המודח מצטפא נתשה וחבריו, האם חברי הכנסת הנכבדים, היה לכם עוז האומץ לשאול אותם, למה אתם לא דורשים ולא מרימים קולכם למען ביטול "האמנה הפלשתינאית" שלפי הסעיפים באמנה, אני יוסי שריד, רן כהן, ומרדכי בראון וחברינו מ"שלום עכשיו" — אין לנו זכות לגור ולחיות לא רק בחברון אלא אפילו לא בצפון תל-אביב ובוודאי לא ביפו, עכו, לוד ורמלה וכו' אלא אנחנו כולנו צריכים לשוב לארצות שמהן עלו הורינו אחרי שנת 1917?

ב. האם היה לכם פעם אחת עוז, ואומץ, להופיע ביחד עם חבריכם מ"שלום עכשיו" בחוצות טול-כרם, רמללה, שכם, וכו' ולהרים שלט בזו הלשון: "חברנו הערבים דורשי שלום, דרשו ביטול האמנה הפלשתינאית". היכן העוז והאומץ שלכם נגד ה-לאומיות הערבית הדורשים מדינה ערבית במקום ישראל?

חברי כנסת הנכבדים בהתרפסות, וסנבלטיזם לא תביאו את השלום, אלא צחוק ולעג בפני הערבים, שאתם עושי מלאכתם.

דוד פרת, הצבנת — חבצלת

"הנס" בנמל התעופה היתרו

בתשובה מיום י"א בניסן הופיעה רשימתו של חיים פיקרש על פרשת מוזרת הנמצ הנמץ שנתגלתה בדרך למטוס "אל-על" בלונדון, ובוה ה-כותרת: "הנס בהתרו — בזכות מצות שמורה של הרבי מליובביץ'". הי פי פרנץ כי "חלק מה-נס קשור היה לבטח במשלוח המצות לחסידים ומצוות הנחת התפילין". (שהגיעו אחרי (!) האירוע).

להלן שלוש הערות:

א) הרמב"ם ב"מורה נבוכים" קבע כי מאמר שההתגלות התורה ביותר לקיומו של אלוקים הוא המקיות הנפלאה שבטבע ("חוק נתן ולא יעבור") — על כן יש בנס (שהוא שינוי סדרי הטבע) משום הכחשה קיומו של אלוקים. ולכן, מוטב ליהודי מאמין לצמצם ככל האפשר את פרשת "הנסים" לגבי התפעל הטבע בעולם. משום כך עדיף למצוא כי בחברון לא היה גם כלל אלא גילוי בדרך הטבע ע"י איש הביטחון המקצועי של "אל-על" שעשה מלאכתו נאמנה.

ב) אם אמנם אירע בלונדון "נס" (זהירות — שלפי חוקי הטבע לא היתה המודעה צריכה ל-התגלות כלל, ודק התערבותו השירות של ה-קב"ה גרמה לכך) — מניין יודע ה"פ שלא זכו-תם של 400 הנוסעים גרמה לכך אלא דווקא 600 חבילות המצות של "חב"ד"? לפי הנבואה, אזכבה הקטנה הזו של ילד תמים מישראל חשובה למ-

מכתבים למערכת — מסתיים בעמוד הבא

מאבק בטרור ובמסייעים לו

שראל ניצח רב במאבק נגד הטרור ריף, האמצעים המאמצים שהשקיעה ום זה הכריזו את עצמם מסבים רבות ך אסונות כבדים.

מיוחד שהתקיים שלשום במשרד ה זהה סובב כי בכינוס הקרוב של אירו התעופה העולמי תציג ישראל תכנית פה למלחמה בטרור האווירי, הן במני הן בהרתעה והן בענישה. יש להניח ינות באירופה, לכשישמעו על נסיונה שא זה, יאמצו רעיונות ויישמו אותם על. שהרי עניינה של כל מדינה הוא כלל ולייעל את האמצעים לסיכול פעו : פיגוע במטוסים, מצד כל ארגון שהוא. נך המלחמה בטרור האווירי אינה רק ינם של הגופים המקצועיים המופקדים בטחון התעופה. זהו גם עניין מדיני מק, המורג מאמצעי בטיחות הגנה. ה ור אינו רק בעיה של הארגונים המבצ ן אותו בפועל. אלא בעיקר של המדינות עודדות וממממנות אותו. לאחרונה הפנ ה אצבע מאשימה, ביתר שאת, כלפי יס לוב, מועמר קדאפי, כמי שידו מעו ת בפעולות טרור בארצות שונות בעו . אך העידוד והמימון לפעילות הטרור נו בא רק מלוב. ולסוריה ואיראן יש יק רב למעשים רצחניים בחלקים שונים ולם.

אך מדינות שונות במערב נמנעות, כי שקים מדיניים, לצאת חוצץ נגד המדינות השומרות במשורי הטרור והמשתולל. אחרי הפעולה האמריקנית נגד לוב „זכתה" ארה"ב לקיתונות של דברי גינוי מצד בעלות בריתה באירופה. מדינות מערביות שונות לא רק שאינן מוכנות לנקוט פעולה של ממש, אלא אפילו נמנעות בגינוי המדינות המעניקות סיוע לטרור העולמי. על רקע זה יש חידוש בהחלטת ועידת הפסגה שהתקיימה בטוקיו, ובה קריאה לנקיטת צעדים ממשיים נגד הטרור, תוך הדגשת חלקה של לוב בפעולות רצחניות שונות בעולם. שר החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, הביע סיפוק מהחלטה ואמר בין היתר: „אתה מבחין קדאפי, אתה מוכר כטרוריסט".

אך גם עד היום היה קדאפי מוכר כטרוריסט. אלא שהעולם החפשי עמד חסר אונים מול תעלוליו. פסגת טוקיו יש בה משום התקדמות בכיוון של מודעות בינלאומית לצורך ללחום בטרור באופן מעשי, ולא להסתפק בהצהרות חסרות כיסוי. השאלה היא, באיזו מידה ייצקו מדינות המערב תוכן מעשי בהחלטה ללחום בטרור העולמי ובמדינות המעניקות לו סיוע ועידוד.

י"ש

מגמה מעורבת בבורסה

מאת מרדכי זפט

ביקושים הוסיפו לזרום לבורסה, אף שהיקפם היה נמוך בזה שביום המסחר הקודם.

לקרנות הנאמנות המתמחות בנאמנות היתה צבירה של 1,5 מיליון ש"ח ובקרנות הסולידיות 4 מליון ש"ח.

האווירה במסחר היא חיובית כש־ לכך תורם המעבר מפקדונות שקליים וכן בשל הרגיעה במשק בכלל ובבורסה בפרט.

הודעת השר לוי אתמול בצהריים כי לאפשרו פרויקטים לענף הבנייה בהיקף מיליארד דולר הוסיפה אופטימיות רבה.

בההון המסחר נקבעו 168 עליות לעומת 112 ירידות ו־115 נירות ערך נסחרו ללא שינוי בשער. המחזור הסתכם בכ־8.2 מיליון ש"ח במניות הבנקים שבהסדר. המניות הכבדות נסחרו ביציבות ובעליות עד 3.3% ב„חסקיות" היו תנודות מתונות יחסית לשני הכיוונים.

לאגרות החוב הצמודות למדד היה צורך ביקוש לשני הכיוונים לצימתן, האגרות הדולריות ריכזו צורך הצע של 700 אלף ש"ח והן נסחרו בדרך כלל בתנודות עד חצי אחוז.

אתמול בבורסה

הודעות מהבורסה

„כור" — רווח מתואם של 790 אלף ש"ח לעומת הפסד מתואם של 2 מיליון ש"ח אשתקד. החברה תחלק מניות הטבה בשיעור 500%.

שערי המניות

החברה	השער	השינוי בנקי	השינוי ב־%
אי.די.בי.	81700	+780	+ 1.0
אגוד	60900	+750	+ 1.3
דיסקונט א'	104300	+80	+ 0.1
מזרחי	33560	+200	+ 0.6
ספנות 0.1	1105	— 65	— 5.6
פרלים	55100	+400	+ 0.7
כללי	141500	—1600	—1.1
בל"ל	35210	— 90	— 0.3
מימון 1.0	47200	+570	+ 1.2
הבינלאומי	3513 *		
פי.בי.	3770	+ 65	+ 1.8
אדנים	12540	+1140	+10.0
לאור' מש' ש	4580	+180	+ 4.1
פיתו' מש' ש	1130	+ 50	+ 4.6
משכן ש	2030	— 70	— 3.3
עצבאות	5800 *		
טפת' רג' ש	1169	+199	+ 1.7
מירב	4160	+ 7	+ 0.2
שלמון	350	— 15	— 4.1
לאור' תעש' ש	4500	+ 80	+ 1.8
הכנה ש	491	— 4	— 0.8
הפניקס 0.1	1540	— 10	— 0.7
סקוריטס	2360 *		
ציון 5.0	4500	+120	+ 2.7
דלק ש	5200 *		
הראל 1.0	2525	+120	ק'י
שופרסל א'	4560 *		
אחוזים	5050	—390	— 7.2
אפריקה 1.0	24550	+200	+ 0.8
דנקנר 1.0	3880	—122	— 3.1
נכסים	2605	+ 20	+ 0.8
גב־ים 0.5	2355	+100	+ 4.4
הכשי' הישי' ש	46900	+1500	+ 3.3
ישפרו	2640	— 13	— 0.5
ישרס	13650 *		
רסקו מ"ר	6172 *		
א ג ן	20200	+896	+ 4.6
אורדן 0.1	10950	—150	— 1.4
אי.פי.	820	— 17	— 2.0
אלקו 0.25 ש	2980 *		
אלקטרה 0.5	5780	+100	+ 1.8
דשנים 0.5	1650 *		
כבלים	12630 *		
קוסט' פח 1.0	1042	+ 42	+ 4.2
חיפה כימיקלי	863	— 2	— 0.2
טבע ש	53400	—200	— 0.4
כלל אלקטר'	2710 *		
לודזיה 0.4	998	+ 10	+ 1.0
ים־המלח	14970	+ 70	+ 0.5
מעלי־נייר	174900 *		
פטרוכימיים	485	— 11	— 2.2
נחושתן 0.5	7900	+150	+ 1.9
פולימר	6800 *		
פרוטרום	11899	— 1	(—)
אי.די.בי. פית'	3610	+ 35	+ 1.0
אלרן	2470 *		
חב' לישר' 1.0	6045	— 5	— 0.1
אמפא	13690	+390	+ 2.9
דיס' השי' ש	2176	+ 75	+ 3.6
פועלים השי'	4501 *		
ירדן	3500 *		
מזרחי השי' ש	14990 *		
כלל נדל"ן	342 *		
כלל תעשיה	1295	+ 20	+ 1.6
עזו 0.5	1198 *		
פכה 0.5	4320 *		
פריון	2660 *		
פז נפט	12750 *		

* ללא שינוי

זכו בלוטו

בהגרלת הלוטו מס' 18/86 עלו בגורל המספרים הבאים: 2, 3, 9, 10, 25, 31. המספר הנוסף 22.

זכרון להולכים

ד"ר בצלאל דובנר ז"ל
(ליום השבעה)

הלך לעולמו אחד הרופאים המיוחדים בתל־אביב. ד"ר בצלאל דובנר הצטיין לא רק כרופא, אלא גם בתכונותיו כאיש חסד ואמת. בביקוריו אצל חולים, כאשר ראה כי אין ביכולתם לשלם תמורת הביקור, לא דרש מהם מאומה ואף השאיר את הסכום הדרוש לרכישת התרופות להן נזקק החולה.

ד"ר דובנר היה אדם דתי ושומר מצוות, וכאשר היה עליו לרשום תרופות לחולים, בשבת או בחג נהג לגשת עם החולה לבית המרקחת ולהורות לרוקח את פרטי התרופה.

בצעירותו הצטרף להסתדרות צעירי המזרחי בפולין ואף השתתף כציר לוועידה הראשונה של הסתדרות זאת שנערכה בלודז' בשנת תרצ"ו. בשלהי מלחמת העולם הראשונה, סיים למודיו ברפואה באוניברסיטת וארשה השתלם, יחד עם אחיו, אף הוא רופא, בברלין.

בתחילת שנות השלושים, עלה ארצה ומאז — כחמשים שנה, טיפל בחולים אשר בחלקם הכירוהו עוד בלודז' שבפולין, ואחרים — אשר שמעו — כרופא וכאדם — הגיעו אליהם.

הלך לעולמו בשם טוב.
יהי זכרו ברוך.

דב קורנבך, נתניה

עיריית עפולה

הועדה המקומית לתכנון ולבניה
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה עפולה בקשה להיתר הקלה על ידי קוי בניה צדדיים 3,6 מ' במקום 4,0 מ', קו אחורי 5,4 מ' במקום 6,0 מ', אחוזי בניה 46% במקום 40% בשתי קומות.

מקום הבניה: גוש 59 16 חלקות 30, 29, שכון ממשלתי עפולה.

את ההתנגדות להתרת הקלה הנ"ל אפשר להגיש תוך שבועיים מתאריך הודעה זו לוועדה המקומית, במשרד בשעות קבלת קהל.

אם לא תתקבל התנגדות בתקופה הנ"ל, תובא הבקשה לדיון בוועדה מקומית לתכנון ולבניה עפולה והיא תחליט בנדון.

י. דווידוביץ
יו"ר ועדת משנה של הועדה המקומית לתכנון ולבניה עפולה

מודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה לוועדה המקומית לתכנון ולבניה עפולה בקשה להיתר הקלה קו בנין אחורי 5.0 מ' לפי קו קיים אחוזי בניה 25.3% במקום 20% בקומה א'.

מקום הבניה: גוש 17234, חלקה 20 רח' בן יהודה 381 גבעת המורה.

את ההתנגדות להתרת ההקלה הנ"ל אפשר להגיש תוך שבועיים מתאריך הודעה זו לועדה המקומית, משרד מהנדס העירייה, רחוב יהושע עפולה בשעות קבלת קהל.

אם לא תתקבל התנגדות בתקופה הנ"ל, תובא הבקשה לדיון בועדה מקומית לתכנון ולבניה עפולה והיא תחליט בנדון.

י. דווידוביץ
יו"ר ועדת משנה של הועדה המקומית לתכנון ולבניה עפולה

הועדה המקומית לתכנון ולבניה רעננה

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה— 1965
להלן העתק:

ניתנת בזה הודעה כי בהתאם לסעיף 139 לחוק, הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה רעננה (להלן הועדה המקומית) בקשה לאשור תשריט בסטיה מתכנית רע/ח/229 א' בגוש 6580 חלקה 95.

כל המעונין רשאי לעיין בתשריט ובתכנית במשרדי הועדה המקומית רעננה במקום ובימים שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל הרואה עצמו נפגע מאישור התשריט רשאי להגיש התנגדותו תוך שבועיים מתאריך הודעה זו לועדה המקומית במשרדי המועצה.

ב. וולפוביץ
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה

בתנועה

המכס"ל — הפועלים בתל־אביב. הערב ב־7.30 יתחדש השיעור ברמב"ם מפי הרב ד"ר יהודה מיריאל באהבת חסד רח' נחמני 61, תל־אביב.

בתי מרקחת

ירושלים: מרי סלום — בר־אילן 2, 822237.
תל־אביב: לב העיר — אחד העם 69, 631862. קופ"ח כללית — אמסטרדם 7, 225142.
פתח־תקוה: קופ"ח הכללית — חיים עוזר, 905271.
נתניה: הנשיא — שד' ויצמן 36, 23639.
ב"ב—ר"ג: הרצל — הרצל 52, ר"ג, 722372.

הועדה המקומית לתכנון ולבניה הגליל המזרחי טבריה

הודעה לפי סעיף 149(1) לחוק התכנון והבניה התשכ"ה — 1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה לועדה בקשה להיתר בניה להקמת מגורים בגוש 13990 חלקה 31 ביסוד המעלה.

מאושר שימוש חורג בית מגורים בתחום לא מאושר לבניה.

כל מי שיש לו התנגדות לבקשה הנ"ל יואיל להגישה לועדה תוך 15 יום מפרסום הודעה זו.

פעיד ע. חק
יו"ר הועדה

תצפית

עצות כיצד להצר את צעדי ישראל

מירון בנבנישתי, הסטוריון בהכשרתו, איש השמאל בהשקפתו הפוליטית רואה עצמו מומחה לבעיות המזרח התיכון בכלל ולסכסוך הישראלי־ערבי בפרט. מדי פעם בפעם הוא מחווה דעתו ברבים בתחום זה. הקו המנחה אותו הוא: נסיגה ישראלית מכל השטחים, כתנאי להסדר בינה לבין שכנותיה הערביות.

השבוע הפיץ את רעיונותיו גם כצל דמי השבועון רב־התפוצה „ניוזוויק". בראיון שהעניק לשבועון זה אמר בין היתר: „אנחנו לא זקוקים עוד למשא־ומתן, אנחנו זקוקים ללחץ כבד מבחוץ דבר שיחייב את ישראל לקבל החלטות אמיצות.."

עצתו היא להגביר את הלחץ המדיני על ישראל. ולא סתם לחץ — אלא לחץ חזק מאד, כדי שזו תתרכך...

במילים אחרות: מר בנבנישתי מייעץ לגורמי חוץ ללחוץ על ישראל באורחות שונות, אך משכנעות, כדי שלא תהא לה ברירה אלא להגיע להסדר עם הערבים.

אמנם, פה ושם הוא מציין, כי יש ללחוץ גם על הערבים, שלא ירצו לתאר־שינגטון, דבר שיחייב גם אותם להתרכך, אולם — מר בנבנישתי ככל הנראה שכח שלערבים יש גם אפוטרופסות סובייטית, כך שעצתו לגורמי חוץ להפעיל לחץ על הגורמים הנוגעים בדבר במזרח־התיכון מכוונת בעיקרה כלפי ישראל.

יש לקוות שבעולם הגדול בכלל ובארצות־הברית בפרט לא יקבלו את עצתו של בנבנישתי, מה גם שהם יודעים, כי ישראל יודעת לעמוד מול להציץ. יחד עם זאת יש להצטער על כך שעוד אזרח ישראלי נמנה עם אלה הקרובים למשרד ראש הממשלה משיא עצות שיש בהן כדי לפגוע במדינת ישראל ובגמישות עמידתה במשא ומתן להשגת שלום במזרח התיכון.

איך אמר הנביא: מהרסיך ומחריביך ממך יצאו.

מא"ין

„והסר ממנו יגון ואנחה"

בתפילת שמונה עשרה, אנו מתפללים להשבת שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה ומוסיפים משאלה: „והסר ממנו יגון ואנחה", מה מקום לבקשה זו? וכי אפשר להעלות על הדעת, שהשופטים והיועצים שהקב"ה יחזיר אותם על כנם לעתיד לבוא יגרמו לנו חיי יגון ואנחה?

הסביר לי ידיד יהודי תלמיד חכם ומעמיק מחשבה:

בשגרת הלשון אנו אומרים על חוג. או מוסד מסוים המצוות את מלדתין: הרי הוא נוהג „כמו בסדום".

מדוע אומרים „כמו בסדום" ולא למשל כאנשי „דור המבול"? הרי בדור המבול היו מושחתים יותר, עד שאפילו הארץ שינתה את חוקיה הטבעיים שלה, „ונמלאה חמס וגזל"...

התשובה היא: אמנם כן, דור המבול נהג בהפקרות, לא היה חוק ולא היה משפט. אולם השלטון עצמו לא התבסס על חוקה, וכמו־כן לא עיוות את הדין. לא כן בסדום. כאן היה ממשל והיה שלטון, והיה חוק אלא שהחוק עצמו היה מעוות והסב יגון ואנחה לאזרחים. התפילה היא איפוא שכאשר תבוא הגאולה ויחזרו החוק והמשפט, השופטים והיועצים, — לא יגרמו לנו יגון ואנחה.

ואכן היהודים נוגים כאילה צולים במחשבותם כאשר אנו רואים כיצד נוהגים שופטים ויועצים במדינת ישראל בעניינים הנוגעים לעניני דת, כגון שמירת שבת. למשל, זכור לכולנו „זיוותו" של צבי ברנזון השופט העליון בדימוס, כאשר נענה לעתירת אורח תל־אביבי מסוים, שאינני זוכר את שמו, ובעצם יום השבת הוציא צו המחייב את הממשלה להפעיל את הטלויזיה גם בשבת.

הלא קיים במדינת ישראל חוק יום העבודה והמנוחה, המחייב שמירת שבת בכל מוסדות הממשלה ומפעליה. אילו השופט ברנזון, היו לו רגישות וכבוד מינימאלי לשומרי השבת, צריך היה להימנע מהוצאת הצו ואת בטענה פשוטה ונכונה: חוק המדינה אסר לעבוד בשבת, ולכן אדונה הטיפול בעתירה עד אחרי שבת. מר ברנזון לא נהג כך, ומאז יש לנו טלויזיה גם בשבת הגורמת לאזרחי המדינה לא מעט יגון ואנחה.

אותו הדבר אמור עכשיו לגבי פסק הדין שהוציא שופט שלום בחיפה, המתיר למספקי שעשועים רוחשי־בצע, לקיים הצגות קולנוע בליל שבת, אעפ"י שיש חוקי עזר האוסרים כל פעילות עסקית בשבתות ובמועדים.

ואותה שערוריה מלפפית קיימת בפתח תקוה ובתל־אביב, שבמקום שהרשות השופטת תקפיד, שבעלי בתי הקולנוע יקיימו את חוק העזר להעמיד לדין את העבריינים, מעמידים לדין את המוחים והמפגינים נגד הפרת החוק. היועץ המשפטי לממשלה, אף הוא אינו נוקט שום צעדים, לקרוא לסדר את השופטים המסייעים בפסיקתם למפירי חוק. אכן יש שופטים ויועצים במדינת ישראל המחודשת, אבל לא בלי יגון ואנחה...

מג"י

יומה יפה של „חוג לרמב"ם" בטבריה

מעשה הראוי לשבח יזם חוג לרמב"ם שע"י [illegible] בטבריה, כמאה מהמשתתפים בחוג יצאו ביום ראשון ג' חול המועד פסח לשייט בכנרת ואגב כך לקיים את השיעור התורני בקיבוץ עין גב שעל חוף המזרחי של הימה.

בהגיעם לבית הכנסת קיבל את הבאים חבר המשק מנחם סלומון וסיפר להם על הפעולות המתקיימות בבית הכנסת, מסר שיש מניין כל שבת, וכן הכנה לילדי הקיבוץ לבר מצוה, יש גם חוגים ללימודי יהדות משנה וגמרא.

שני ספרי תורה וספרי קודש אחרים מצויים בבית הכנסת ויש לציין שהם מצאים בשימוש תדיר.

בהזדמנות זו נתן הרב יעקב כץ ראש ישיבת הכותל מירושלים, שיעור בענייני חג הפסח, ואיחל לחברי הקיבוץ המשך העמקה בתודעה היהודית, בקביעת עתים לתורה ותשומת לב לבני הנוער שידעו על מסורת ישראל ותורת ישראל.

הרב מגדל ברנדוין סגן ראש המועצה הדתית בטבריה דיבר על גודל המצוה של „הגדת לבנך", עמוסים בחוויות מרגשות חזרו חברי חוג הרמב"ם לטבריה.

משתתף

מן המעיין

לא תלך רכיל בעמך, לא תעמוד על דם רעך אני ה' (ויקרא י"ט ט"ז) אבל במקרה של שונאינו והנלחמים בנו מותר לשלוח מרגלים במגמה לעמוד על סודם כדי להינצל מידם. לא תעמוד על דם רעך: אעפ"י שצוויתיך לא ללכת רכיל, אל תאמר שגם אם נודע לך שעומדים על רעך להרגו או שרודפים אחריו, — אינך צריך לגלות את אזנו — לא כן הדבר, במקרה כזה אל תעמוד על דם רעך, אלא לך להצילו מיד רודפיו או מכל סכנה אחרת.

עפ"י רש"י

עיריית פתח תקוה
הועדה המקומית לתכנון ולבניה פ"ת

הודעה על פי סעיף 149(1) לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה פ"ת בקשה להקלה בגוש 6355 חלקה 541 ברח' הרב בלוי מס' 15 לפי תכנית המתאר החלקה הנ"ל נמצאת באזור דיור ב' בו מותר להקים בנין דיור בן 4 קומות על עמודים 110% בניה 5,19 דירות במרווחים צדדיים 4.0 מ'.

בקשת בעלי החלקה היא להתיר להם להקים בנין דיור בן 4 קומות על עמודים ו־1־2 חדרים על הגג, 6 דירות 121% בניה במרווחים צדדיים 3,6 מ'.

כל מי שיש לו התנגדות לבקשה הנ"ל, יואיל להגישה לועדה תוך 15 יום מפרסום הודעה זו.

ד. תבורי
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה פ"ת

הועדה המקומית לתכנון ובניה מרחב רמת השרון

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965 שהוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב רמת השרון בגוש 6614 חלקה 38 ברחוב סימטת דליה 7 המסומנת כאזור מגורים מיוחד בקשה למתן אישור להקלה באחוזי בניה שינוי מתכנית בינוי. ההקלה המבוקשת בשטח המרתף בקו"ק של 32.59 מ"ר במקום 19.82 מ"ר. ההקלה המבוקשת באחוזי בניה מגיעה ל־4.05%.

כל מי שיש לו התנגדות להוצאת ההיתר/אישור ההקלה, במקום זה, רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב תכנון רמת השרון. את התנגדותו המנומקת ולציין כתובתו המדויקת.

ההתנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך קבלת הודעה זו ותובאנה לדיון בפני הועדה הנ"ל.

מ. ורבין
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב רמת־השרון
ה.ב. 2416

חוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה
תל אביב — יפו

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965

הרינו מודיעים בזאת כי הוגשה לועדה המקומית לתיכנון ולבניה ת"א יפו בקשה ליתן אישור לשימוש חורג מגורים למשרד ביטוח, בקומת קרקע, להמשך שנים, בשדרות רוטשילד 117, גוש 6935, חלקה 269, תיק בנין 117 — 3/8.

בעל קרקע או בנין או המחזיק בהם שיש לו התנגדות להוצאת ההיתר/אשור הנ"ל במקום זה רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל אביב־יפו, שד' בן גוריון 68, את התנגדותו המנומקת ולציין כתובתו המדויקת וטלפון.

ההתנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך פרסום מודעה זו ותובאנה לדיון בפני הועדה הנ"ל.

י. כספי
סגן ראש העירייה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל אביב—יפו

חברות וחברים שעלו ארצה ונרשמו כחברים בפוהמ"ז בשנת תרצ"ו — 1936

או נולדו בארץ ונרשמו לתנועה בשנה הנ"ל ומלאו יובל שנה לחברותם

זכאים לקבל השנה את עטור יקיר התנועה תשמ"ו

מתבקשים לטובתם להודיע לועדה המארגנת את פרטיהם: מס' פנקס חבר, ת"ז, כתובת.

כתובת הועדה:
אבן גבירול 166 ת"א 62032 טל. 445149.

למזכירי הסניפים:
הנכם מתבקשים להעביר בהקדם את רשימות הזכאים לקבל את העטור.

נרשמו לנשואין

לשכת הרבנות — בת ים

אבנר עמנואל בן דניאל (רוק) ישראל—בת ים; כץ כרמלה בת מקסימילאן (רוקה) רומניה—ירושלים.

אוחיון שלמה בן שמעון (גרוש) מרוקו—צרפת; בנאון סילביה בת שרל (רוקה) מרוקו—צרפת.

בית לחים אבי בן משה (רוק) ישראל—יפו; שמיר יהודית בת יחיאל (רוקה) ישראל—בת ים.

בן שושן שמעון בן מרדכי (רוק) ישראל—בת ים; חסון מזל בת יוחנן (רוקה) ישראל—בת ים.

בני עמוס בן יום טוב (רוק) ישראל—יפו; לוי צדית בת סלמן (רוקה) ישראל—בת ים.

ברסק גיא בן מנחם (רוק) ישראל—כרמיאל; יוחנן צבת בת שמעון (רוקה) ישראל—בת ים.

בן מנחם זאק בן רפאל (רוק) צרפת—בת ים; איבגי אורלי בת מאיר (רוקה) ישראל—בת ים.

בן ראובן דוד בן שלום (רוק) ישראל—ירושלים; פילי צפירית בת שמואל (רוקה) ישראל—בת ים.

גנון פנחס בן מרדכי (רוק) ישראל—בת ים; קוריש מלכה בת יוסף (רוקה) ישראל—בת ים.

בבירק נחמיה אשר בן אריה (גרוש) ישראל—ראשל"צ; מלטה מלכה בת אברהם (רוקה) ברה"מ—בת ים.

גולדנברג פנחס בן חיים (רוק) ישראל—קרית אתא; עטר ויקטוריה בת דוד (רוקה) ישראל—בת ים.

גלעד דניאל בן נפתלי (רוק) ברזיל—בת ים; בורדו מרינה בת פליקס (גרושה) ברה"מ—בת ים.

גלילי הרצל בן שלמה (רוק) ישראל—בת ים; דנסט פנינה בת שמואל (רוקה) ישראל—בת ים.

דזנשווילי אליהו בן אקקי (רוק) גרוזיה—בת ים; ציצואשווילי מרינה בת שוסה יעקב (רוקה) ברה"מ—חולון.

דאדון דוד בן אברהם (רוק) ישראל—בת ים; אנדיבו דליה בת יצחק (רוקה) ישראל—חולון.

הולינגר סרג'יו בן וילי (רוק) רומניה—נצרת עלית; רפפורט חנה בת רומי (רוקה) ישראל—בת ים.

ורדן דוד בן ליאון (רוק) ישראל—בת ים; מרקו איריס בת אריה (רוקה) ישראל—בת ים.

ואנה עמוס בן ישראל (רוק) ישראל—בת ים; זאבי יבנה בת מיימון (רוקה) ישראל—תל אביב.

זאדה סולפן יהודה בן דוד (גרוש) פרס—בת ים; כהן אורה בת רחמים (גרושה) ישראל—תלאביב.

טלמור יהושע בן דניאל (רוק) טוניס—בת ים; מרקוביץ גוסלין בת נאן (פ.ויה) צרפת—בת ים.

כהן יעקב בן משה (רוק) ישראל—רחובות; אלפנדרי רינה בת יוסף (רוקה) ישראל—בת ים.

לביא ציון בן דוד (רוק) ישראל—בת ים; גרוס דבורה בת איזו (רוקה) ישראל—בת ים.

מזרחי אברהם בן אליהו (רוק) ישראל—בת ים; אליעזר מדי מזל בת פריץ (רוקה) ישראל—בת ים.

נחום רפאל בן ליאון (גרוש) ישראל—בת ים; סופיר תמר בת אוזיאה (רוקה) ישראל—יבנה.

סידי יעקב בן יוסף (רוק) ישראל—בת ים; מרוסי עליזה בת יוסף (רוקה) ישראל—גבעתיים.

סויסה דוד בן חיים (רוק) ישראל—בת ים; אלורקי סגלית בת חיים (רוקה) ישראל—בת ים.

סבג יעקב בן נסים (רוק) מרוקו—בת ים; נעים מלכה בת אגאגאן (רוקה) ישראל—תל אביב.

פרבר גדעון בן בנימין (רוק) ישראל—בת ים; גולדשטיין שרי בת ברונו (רוקה) ישראל—חדרה.

פוליאק טוני לאון בן ארשי (רוק) דרום אפריקה—הרצליה תמיר צפורה בת יצחק (רוקה) ישראל—בת־ים.

קלימי סולימן בן קאנזר (גרוש) אירן—בת ים; חמדני אסתר בת אברהם (גרושה) אירן—בת ים.

קריים משה בן סולי (רוק) ישראל—ארה"ב; דקה ויקי בת אברהם (רוקה) ישראל—בת ים.

קלז רם בן עמנואל (רוק) ישראל—בת ים; בירויטי לבנה בת יוסף (רוקה) ישראל—תל אביב.

שמואלי רון בן שמואל (רוק) ישראל—בת ים; רובין מזל בת משה (רוקה) ישראל—בת ים.

שורץ אריה לייב בן צבי (רוק) ישראל—בת ים. סעדון עליזה בת שלום (רוקה) ישראל—חדרה.

שמן יעקב בן חיים (רוק) ישראל—בת ים; שטש רבקה בת ששון (רוקה) ישראל—חולון.

שטראבני שמשון בן עזרא (עזרא) (רוק) ישראל—יפו; זייפן שרה בת איגנדיו (יצחק) (רוקה) ברזיל—בת ים.

לשכת הרבנות — ראשון לציון

אלבוהר יצחק בן מסים (רוק) ישראל ראשל"צ; בן־סושן שמחה בת ישראל (רוקה) ישראל ראשל"צ.

בסון שאול בן עובדיה (רוק) ישראל ראשל"צ; מוטולה אהובה בת יצחק (רוקה) ישראל נס ציונה.

ברקוביץ מרדכי בן וולף (רוק) ברה"מ ראשל"צ; קסלר אביה בת מרדכי (רוקה) ישראל ראשל"צ.

גבע רן בן ישראל (רוק) ישראל ראשל"צ; זלצמן מירה בת נתן (רוקה) ישראל בני ברק.

זויברמן אריה בן מאיר (רוק) ישראל חולון; אבנר מאיה בת מישל (רוקה) ישראל ראשל"צ.

חלבני משה בן אליהו (רוק) ישראל אשדוד; גרש רונית בת חיים (רוקה) ישראל ראשל"צ.

טויטו אבי בן שמעון (רוק) ישראל אשקלון; בן עוזיהו מירה בת חיים (רוקה) ישראל ראשל"צ.

טטלפסה אברהם בן אזורי (רוק) ישראל ראשל"צ; גולן לילית בת שמעון (רוקה) ישראל ראשל"צ.

יהודה דניאל בן יהודה (רוק) ישראל רמת השרון; יעקובי רחל בת יהודה (רוקה) ישראל ראשל"צ.

ישעיהו אברהם בן יוסף (רוק) ישראל ראשל"צ; ירמיהו רחל בת אלי (רוקה) הודו לוד.

כהן משה בן אהרן (רוק) ישראל ראשל"צ; יצחק יעל בת יוסף (רוקה) ישראל ראשל"צ.

לפיד יוסף בן ארי (רוק) ישראל ראשל"צ; בן גרא ליאת בת בר־כוכבא (רוקה) ישראל ראשל"צ.

לייזרוביץ שמואל בן אליעזר (רוק) ישראל ראשל"צ; ברוך כרמלה בת ברקו (רוקה) ישראל ראשון לציון.

מיילס אבי בן צבי (רוק) ישראל ראשל"צ; דנה לימור בת משה (רוקה) ישראל ראשל"צ.

משה אברהם בן משה (רוק) ישראל ראשל"צ; ה; ענת בת אברהם (רוקה) ישראל חולון.

מדמוני ארז בן מרדכי (רוק) ישראל ראשל"צ; נה סימה בת מכס (רוקה) ישראל ראשל"צ.

סבג עבוש בן אלי (רוק) ישראל ראשל"צ; ציאנשו מרים בת משה (רוקה) ישראל ראשל"צ.

שירץ אליאן בן חיים (רוק) רומניה קרית ים; ליבסקי קורינה בת לובין (רוקה) רומניה באר שבע.

שכעוני חיים בן יוסף (רוק) ישראל ראשל"צ; סופר גליה בת מרדכי (רוקה) ישראל ראשל"צ.

שלום אבנר בן נסים (רוק) ישראל ראשל"צ; אלי תקוה בת שלום (רוקה) ישראל מליית.

תבורי יוסף בן יחזקאל (רוק) ישראל ראשל"צ; קדר רחל ראובן (רוקה) ישראל אבן יהודה.

לשכת הרבנות — ישעי

אבר אנדרו בן מאיר (רוק) אנגליה—קבוץ צרעה; לפידות נועה בת אבשלום ישראל—קבוץ צרעה.

גבית אברהם בן אליהו (רוק) ישראל—קרית ביאליק; הבורר הילי פרלק בת חנן (רוקה) ישראל—קבוץ צרעה.

חביביאן אליהו בן יוסף (רוק) ישראל—קבוץ נתיב הל"ה; הרשנינר מיכל בת משה (רוקה) ישראל—קבוץ נתיב הל"ה.

ועדת המשנה לתכנון ובניה מרחב תכנון מקומי ראשל"צ

הודעה לפי סעיף 149 (1) לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965
27.4.86

ניתנת בזאת הודעה כי הוגשה לועדת המשנה לתכנון ובניה ראשל"צ, בקשה למתן הקלות על א) חלקה 83 בגוש 4242 רח' החבצלת לפי תכנית מתאר/תכנית מפורטת, נמצאת החלקה הנ"ל באזור מגורים ומותר לבנות עליה: בית מגורים פרטי דירה אחת — שתי קומות כתוספת למבנים קיימים במגרש.

בקשת בעלי החלקה: הקלה של 1,5 מ' לחזית הבנין בהתאם לבנינים הקיימים.

ב) חלקה 84 בגוש 6287 רחוב ברנשטיין 14 לפי תכנית מתאר/תכנית מפורטת, נמצאת החלקה הנ"ל באזור א' ומותר לבנות עליה: — בית מגורים דו משפחתי.

בקשת בעלי החלקה: הקלה של 6% למבנה עזר.

לכל מי שיש התנגדות מאיזו סיבה שהיא לבקשה הנ"ל יואיל להגישה לועדה תוך מועד של 15 יום. החל מיום פרסום הודעה זו.

באם לא תתקבל כל התנגדות בתקופה הנ"ל, תובא הבקשה לאישור.

מ. ניצן
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ובניה ראשון לציון

חוק התכנון והבניה, תשכ"ה — 1965
מרחב תכנון מקומי ראשון לציון
הודעה בדבר אישור
שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון הבניה, תשכ"ה — 1965, כי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז, אישרה באישור שר הפנים, שינוי תכנית מפורטת הנקרא „שינוי תכנית מפורטת מס' רצ/129/14.

ואלה הם השטחים הכלולים בשינוי התכנית: ג' 3945 ח' 26 במפגש הרחובות דבורה־ברון, האחות שורה ורוטשילד בראשל"צ.

עיקרי הוראות שינוי התכנית: 1. חלוקת הלקה. 2. קביעת שטחים לצרכי ציבור. 3. קביעת הוראות הבניה וכמספר הדירות הכולל.

ההודעה על הפקדת שינוי התכנית יחד עם התשריט המצורף אליו, פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 2325 ה'תשל"ז, עמ' 1475 ובעתון בוקר דבר מתאריך 8.5.77 ובעתון ערב מעריב מתאריך 8.5.77 בשפה העברית ובעתון בוקר נוסף הארץ מתאריך 8.5.77.

שינוי התכנית האמור בצורה שבה אישרה הועדה המחוזית, ביחד עם התשריט המצורף אליו, הופקד במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה.

וכל המעוניין רשאי לעיין בו, ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

ד. שיש
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז המרכז

מרחב תכנון מקומי כפר סבא

הודעה עפ"י סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

בדבר בקשה להקלה ובשימוש חורג

הועדה המקומית לתכנון ולבניה כפר־סבא מודיעה בזה כי הוגשה בקשה להתיר על חלקה 434 בגוש 6433 רחוב נחל קנה מס' 10 הקלה כדלהלן: 10% בקו בניין אחורי 7,2 מ' במקום 8.0 מ'.

כל המעוניין יוכל לעיין בבקשה הנ"ל ובתכניות המצורפות אליה, במשרדי הועדה המקומית כפר סבא, רחוב ויצמן 137, בשעות קבלת קהל ללא כל תשלום וכן רשאי להגיש התנגדות למתן ההיתר המבוקש.

התנגדויות מנומקות בשני העתקים אפשר להמציא לועדה המקומית לתכנון ולבניה לכפר־סבא, עד לתאריך שבועיים מיום הפרסום.

יצחק ולד
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבנייה כפר־סבא

עיריית הרצליה

חוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק הנ"ל, כי לועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב הרצליה ע"י של נעמי ואורי מרחי קרן היסוד 50 הרצליה בקשה המתייחסת לקרקע שברח' הקדמה מס' 27 הרצליה גוש 6669 חלקה 133 ומהווה הקלה לגבי המותר באזור בו מבוקשת ההקלה האמורה דהיינו: הקלה של 1% באחוזי בניה סה"כ תהיינה 6% מקומה א' לקומת קרקע.

כל המעוניין יכול לעיין בבקשה הנ"ל במשרד הועדה המקומית ברחוב סוקולוב 10 הרצליה בימים ובשעות שהמשרד האמור פתוח לקהל. וכל הרואה עצמו נפגע ע"י אישור הבקשה הנ"ל יוכל להגיש התנגדות מנומקת למשרדי הועדה המקומית האמור בכתובת הנ"ל תוך שבועיים מיום פרסום מודעה זו.

אלי לנדאו
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה — מרחב הרצליה

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע בודדים עד לסך 1,000 דולר ובותר המטבעות עד חרץ ליום 6.5.86 עד למחרת בשעה 12:30, לעסקות שווי 500 דולר, נהיו כמפורט להלן:

יתוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחד'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.4668	1.4852	1.45	1.51
בריטניה	לישט	1	2.2493	2.2776	2.22	2.32
גרמניה	מרק	1	0.6628	0.6711	0.65	0.68
צרפת	פרנק	1	0.2074	0.2100	0.19	0.21
הולנד	גילדר	1	0.5883	0.5957	0.58	0.61
שוויץ	פרנק	1	0.7937	0.8037	0.78	0.82
שוודיה	כתר	1	0.2065	0.2091	* 0.20	* 0.21
נורווגיה	כתר	1	0.2096	0.2123	* 0.20	* 0.22
דנמרק	כתר	1	0.1790	0.1913	0.17	0.18
פינלנד	מרק	1	0.2937	0.2975	0.28	0.30
קנדה	דולר	1	1.0628	1.0762	1.04	1.09
אוסטרליה	דולר	1	1.0780	1.0916	1.02	1.12
דר.אפ	רנד	1	0.7046	0.7129	0.69	0.72
אוסטריה	שילינג	10	0.9444	0.9563	0.93	0.97
איטליה	לירה	1,000	0.9681	0.9803	** 0.91	** 1.00
יפן	ין	100	0.8775	0.8885	0.86	0.90

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות
לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות זרות.

רדיו

קול המוסיקה

06.00 „שמע ישראל"; 07.07 „בוקר טוב"; 07.30 „פתיחה מוסיקלית"; 09.30 „קונצרט בוקר"; 12.05 „דפי פסנתר"; 13.00 „לבקשתכם של אמצע השבוע"; 15.00 „בין חברים"; 16.00 „אומנים באולפן"; 17.00 „מוסיקה כאן ועכשיו"; 18.00 „מאולמי הקונצרטים בעולם"; 19.30 „דומיננצרי"; 20.05 יוסף הידין; 20.57 „בגיישים שירי"; 23.00 „צלילי לילה".

רשת א'

06.00 שידורים לעולים"; 07.30 „היו שירים"; 08.05 „הוגה"; 09.05 „השיר לא תם"; 09.30 „מפגש"; 10.30 „רדיו קליל"; 11.05 רגע של עברית; 11.10 השידור היומי לבתי"ס; 11.30 „השכלה ודעת לכל"; 12.05 „רשוב אתכם"; 14.06 „לבת ולבן ולכל המתענין"; 15.55 „באוצר הספרים"; 16.05 „מועדון שעון הזהב"; 17.20 „האוניברסיטה הפתוחה"; 18.06 „מינחת ערב"; 19.05 סיכום ההלכה היומית; 22.05 „הבר מאותו כוכב"; 23.55 „מה נשמע".

רשת ב'

06.00 „שמע ישראל", „מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית; 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 לחקלאי שרות ידיעות יומי; 06.30 סקירת מאמרי המערכת של עתוני הבוקר; 06.40 „מה בשמע"; 06.53 „אור ירוק"; 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „שעו לשלום"; 10.05 חדשות בעניני עיצוב ואיכות הסביבה; 10.10 „כל צבעי הרשת"; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 „גלפתוח"; 13.00 „בחצי היום"; 14.06 „מ־11 הנקודות עד דגל הדיו"; 15.05 חדשות בעניני חוק ומשפט; 16.05 „שירים ושעורים"; 17.05 חדשות בעניני משק וכלכלה; 17.10 „יומן בלכלה"; 17.30 „על מספרים ואנשים"; 18.06 „ורקורי"; 18.45 היום בספורט; 19.00 „היום הזה"; 19.35 „מוסף לעניני צבא ובטחון"; 20.05 „ניחוחי חצרי"; 21.05 „שיר לדרך"; 22.05 „בימה רמסך".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן מילולי; 06.00 אות פתיחת השידורים; 06.05 צלילי בוקר; 06.30 „פרקמים צייל"; 07.07 שבע אפס שבע; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 „אלה בוקר"; 10.05 „הפסקה טו"; 11.05 נכון לעכשיו; 13.05 „קשר רדיו"; 13.55 יוכן שירותרים; 14.05 „די רה ימני"; 15.05 „מגישה יוביץ"; 16.05 ארבע אחר הצהריים; 16.55 באופן מילולי; 17.00 יומן גלי צה"ל; 17.30 ערבטק; 18.05 „יצד משודרי"; 18.55 הידיעות לחיילים; 19.05 „מה יש"; 20.05 „בלוז דה־לוקס"; 20.55 מינה תהא לליבי; 21.00 בבס לחדשות; 21.30 פזמונים לכולם; 22.05 על הדבש ועל העוקץ; 23.05 „לילה ליילה"; 23.55 „שיחה חצות"; 00.05 ציפורי לילה קלאסיות; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 לא רוצים לישון; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

08.15 ארץ מולדת; 08.40 אנגלית ד'; 09.00 מדעי הטבע; 09.20 אנגלית ד'; 10.10 מדעי הטבע ה'־ו'; 10.30 הגיל הרך; 11.00 חשבון ו'; 11.15 הלו ישראל; 11.30 קשת ועבן; 12.00 אנגלית ח'; 12.25 אנגלית י'; 13.00 מדעי הטבע; 14.00 אלפרד ברנדל; 15.00 האוניברסיטה הפתוחה; 16.00 בלי כהדות; 16.20 פיצוחים; 16.45 כלכלה; 17.00 ערב חדש.

טלוויזיה כללית

17.30 „יום יבוא"; 18.30 קיצור החדשות; 18.32 „על ספרות ותרבות"; 19.00 „בקו הבריאות"; 19.30 חדשות; 20.00 כותרות מבט; 20.02 „סיפורי בדיים"; 20.30 „שניים אוחזין"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 „מוקדי"; 22.05 „גברת נוצצת"; 23.30 פסוק של יום החדשות.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל' 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, 979333, עכו — 912333, קרית־טבעון — 931401, קרית־ביאליק — 721817, חדרה — 063־22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067־90111, קרית־שמונה — 067־44334, בית־שאן — 065־8722, עפולה — 065־93333/4, חצור הגלילית — 067־36333, קצרין — 067־61333, נצרת עלית — 065־73333, מגדל־העמק — 065־4006, רחובות — 054־451333, אשדוד — 055־51332/3, אשקלון — 051־23323, לוד — 054־229133, רמלה — 054־221022, קרית־גת — 051־881333, קרית־מלאכי — 055־8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051־97074, באר־שבע — 057־78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059־72333, צפת 067־30333.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ל־6.5.86

דולר ארה"ב	1.4745
לישט"ג	2.2619
מר"ג	0.6655
פר"צ	0.2091
פל"ה	0.5906
פר"ש	0.7984
כת"ש	0.2077
כת"נ	0.2106
כת"ד	0.1798
מר"פ	0.2950
דולר קנדי	1.0706
דולר אוסטרלי	1.0870
רנ"ד	0.7041
פר"ב (10)	0.3259
שיל אוס' (10)	0.9467
לירה איטלקית (1,000)	0.9713
ין יפאני (100)	0.8804
פאונד אירי	2.0275
פזטה ספרדית (100)	1.0469
דינר ירדני	4.1910
לירה לבנונית (10)	0.5671
לירה מצרית	0.8176

בתי חולים

ירושלים: שערי צדק (ילדים), הדסה עין כרם (פנימית, נשים, כירורגית, עיניים), הדסה הר הצופים (אורטופדית), ביקור חולים (א. א. ג.).
תל אביב רוקח (ילדים) איכילוב (פנימית כירורגית).
נתניה: לניאדו.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' הסטנר 66, טל': 336056, ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144 ★ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל: 02—234910, בערב טלפון: — 02—639524 ★ סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04—663628 ★ דפוס העשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמבצעים

طبق الأصل

طبق الأصل

המשטרה מאשימה את דוד בלס בהונאת התק"ם

מעצרו הוארך בשבוע ✡ נאשם במשיכת בטחונות שנתן ל„א.ש.ת." ללא החזרת תעודות הפקדון ✡ בלס: הגעתי להסדר עם התקים — תנו לי לממשו

מעצרם של דוד בלס וצבי אהרוני, שני אנשי העסקים ה־ יהודים במרמה, הוארך אתמול ב־7 ימים בבית משפט השלום בתל־אביב. הארכת המעצר נעש־ תה בהסכמת סנגוריהם, עורכי הדין אורי סלונים וצורא אורלה.

דוד בלס בן 61 מתל־אביב בעליה של חברת „איגוד השקעות בע"מ", ידוע כמי שעסק בקבלת ובמתן הל־ וואות „בשוק האפור". אחד הגופים שעימם עבד בלס היה „א.ש.ת." — כספים בע"מ, תאגיד הנשלט ע"י התק"ם. פעילותו העיסקית של בלס עם התקים החלה בפברואר 84.

בבקשה למעצרו של בלס צויין, כי הוא לוה כספים מהתקים וב־ תמורה נתן בטחונות מסוגים שו־ נים. באותה תקופה שימש צבי אה־ רוני כמנהל בכמה מחברותיו של בלס.

ביולי 84 נתבקש בלס למסור את הסדר הבטחונות שהיה מצוי עד אז, צבי אהרוני חתם אז על הסכם עם בנק דיסקונט, לפיו יוציא ה־ בנק תעודות פיקדון להון קצוב כנגד כל הפקדת כספים. סידור זה התקיים מאז עד ינואר 85, הו הסתבר להנהלת „א.ש.ת." כי ל־ תעודות הפקדון שהוחזקו אותה עת ע"י החברות של בלס לא היה כל כיסוי. ערך התעודות היה או 30 מליון דולר.

בצינור היחידה הארצית לחקירות הונאה טוענים, כי בלס ואהרוני היו מושכים פקדונות מהבנק מבלי ל־ החזיר את תעודות הפקדון כפי ש־ מתחייב מן ההסכם. זאת, ללא ידי־ עת הנהלת „א.ש.ת." ותוך ידיעה כי תעודות אלה נטולות ערך למע־ שה. עוד טענו נציגי היחידה הא־ רצית לחקירות הונאה כי בלס ואהרוני נהגו כך באותה שיטה משך כחצי שנה.

אתמול בבוקר המתינו עשרות צל־ מים ועתונאים לבלס ואהרוני בבית משפט שלום בתל־אביב. מפקד יחי־ דת הליווי המשטרתי בבית משפט מסר כי בלס סרב להיכנס לניידת משטרתית וההעסק לנסוע לבית ה־ משפט ברכב אזרחי. מאוחר יותר הוכחש הדבר. ... בבוקר בבית המשפט מלווה בשוטרים ... עד שעות הצהרים ... בלס.

בתשובה לשאלות כתבים אמר בלס כי הוא ... טוב ותגרע להוציאו. „... שנה ... שמח שהענין עומד להסתיים. ידעתי, כי אי ה־ הבנות הכן אזרחיות ולא פליליות. אני ... פעולה עם המשטרה ... הסדר של 100 מליון דולר ע"ש לי עם התקים. זה ... שמעניין אותי. את ההסדר היה צריך לממש וזה ... לדעתי ...", אמר בלס.

שופט ... בבית המשפט ... של שני החשודים „גורמים לי לבסלה" בעקבות הסכמתם לכל תנאי של המשטרה. בין המשטרה לסנגורים ... עוד לפני הכש־ פט, כי בלס ואהרוני ייעצרו ל־7 ימים ... בלס בער־ בות של 150.000 ש"ח ואהרוני של 75.000 ש"ח. כן הופקדו דרכוניהם במשטרה ... מן הארץ. סנגורו של בלס, עו"ד אורי סלונים, ביקש ... לבלס מזון דיאטטי מיוחד ... במעצר עקב טיפול ... באחרונה. ... הצהיר כי ... פרסומים משתף לקוחו פעולה עם המשטרה וכבר מסר לה דיווחים שארכם מאות עמו־ דים.

רייגן שיגר מכתב ברכה לרבי מליובביץ ליום הולדתו ה־84

הנשיא קרא לאזרחי ארצות־הברית לאמץ את שבע מצוות בני־נח

מאת סופר „הצופה"

נשיא ארה"ב, רונלד רייגן, שיגר מכתב ברכה נרגש לאדמו"ר מליובביץ ליום הולדתו ה־84.

למכתבו צירף הנשיא העתק של מנשר נשיאותי שפירסם „לכבוד יום הולדתו של המנהיג הרוחני הדגול" ובו קרא לאזרחי ארה"ב לאמץ לעצמם את קיום „שבע מצוות בני נח", שהן המצוות האוניברסליות שהיהדות העניקה לאנושות כולה ומהוות ערכים בסיסיים של מוסר אנושי.

הקונגרס קיבל אישור הצהרתי של שני בתי המחוקקים של ארה"ב שהצטרפו פה אחד לקריאה האמורה.

בהתוועדויות חג הפסח שקיים עם חסידיו התייחס האדמו"ר לדברי נשיא ארה"ב. וחזר על קריאתו להשפיע על לא־יהודים שיקיימו את המצוות המוטלות עליהם.

דברים מיוחדים הקדיש הרבי לנושא העומד כדבריו בראש סולם העדיפויות של הכלל ושל הפרט, והוא ענין החינוך, הטעים כי על כל אחד ואחד מוטלת חובתה המיוחדת של התקופה לפעול להגברת החינוך היהודי. באופן מיוחד ציין הרבי, כי לקראת חופשת הקיץ הקרובה ובאה יש להשתדל שילדים יהודים יתחנכו בקייטנות במסגרת שרוחה תהיה לפי התורה. גם לדבריו אלה של הרבי היתה היענות מצד הכינוס של ארה"ב שהכריז על יום הולדתו של הרבי כ„יום חינוך", שבו יוקדשו מאמצים ומחשבות להגברת הפעילות החינוכית למען חברה מתוקנת.

בכינוס ילדים גדול שהתקיים בחצרו של הרבי הופיע הרבי לפני הילדים והשמיע דברים על זכותם של הילדים המקבלים חינוך תורני. בין השאר אמר, כי ליל הסדר מלמדנו שעל ילד יהודי לשאול כל דבר שלא מובן לו, מתוך הנחה שהוריו ומחנכיו ישיבו לו תשובות מספקות.

בהזדמנות זו הודה הרבי לכל אלה ששיגרו לו ברכות או התפללו עבורו ליום הולדתו, והזכיר את דברי חז"ל כי כל המברך יהודי אחר זוכה לברכתו של הקב"ה שהיא גדולה ורבה יותר ממה שמסוגל אדם להשפיע בברכתו.

סולל בונה פותחת במו"מ עם האוצר על הבראת החברה

מאת סופרנו בתל־אביב

נציגי חברת העובדים ו„סולל בונה" פותחים במו"מ עם ה־ אוצר והבנקים לתכנון על הס־ כם להבראת הקונצרן.

הועדה המנהלת של חברת העוב־ דים הינחתה את מנהלי המו"מ ל־ סכם מספר נושאים עם הממשלה ובמיוחד בענין יישומה של תכנית ההבראה ודרך פרישת העובדים.

סופר „הצופה" מוסיף כי מנהלי המו"מ מתכוונים להגיע עוד השבוע לסיכומים חיוביים עם הצדדים כדי לאפשר כניסה מיידית לתהליך ה־ הבראה והיחלצות מהמשבר הכס־ פי.

כזכור החליטו הנוגעים בדבר לה־ קטין את הפסדי החברה על ידי שינוי המבנה הארגוני וצמצום מס־ פר העובדים וכן בהקטנת חובות החברה על ידי מכירת נכסים ו־ קונסולידציה של החובות, קצרי ה־ מועד. סוכם גם על סיוע לסולל בונה לכיסוי הוצאות הרה־ארגון והקיפה המעבר על ידי הגדלת ה־ הון.

הועדה המנהלת קבעה כי במס־ גרת תהליכי ההבראה תשקיע חברת העובדים בסולל בונה בעשרות מל־ יוני דולרים וכי סולל בונה תמכור נכסים בלמעלה מ־100 מליון דולר.

כינוס בינלאומי של ראשי ערים — בירושלים ביום א'

15 ראשי ערים מארה"ב ו־ מאירופה ישתתפו בכינוס ירו־ שלים השביעי של ראשי ערים, שיתקיים בירושלים בין 11 ב־ מאי ל־17 בו, ויעסוק בנושא ממשל עירוני בתקופה של צנע.

הכנס מאורגן על ידי עיריית ירו־ שלים ומכון ירושלים בשיתוף עם ארגון ראשי הערים בארה"ב ו־ ... הקונגרס היהודי האמריק־ ני וקרן ויזל. ישתתפו בו ראשי ערים מארה"ב, גרמניה, לוקסמ־ בורג, נורווגיה, בלגיה ושוודיה.

בכנסים מסוג זה שנערכו בשש השנים האחרונות השתתפו עד כה למעלה מ־130 ראשי ערים מצפון אמריקה ודרומה, אירופה ואוסט־ רליה. הכנסים הוקדשו להיכרות בע־ יות יסוד אורבאניות וירושלים היו־ תה דגם מייצג של היבטיה ההיס־ טוריים, התיכנוניים, החברתיים ו־ הדתיים, ותהליכי התפתחותה ה־ מודרנית.

בין מקיימים ראשי הערים מפ־ גשים עם אישים וקהילות ואף מבקרים בערים אחרות.

מחנות צה"ל — פתוחים לקהל ביום העצמאות

ביום העצמאות ה־14 במאי יי־ פתחו מחנות צה"ל לביקורי אזר־ חים ותיירים.

ואלה המחנות: מחנה קורדני בעכו, מחנה נוה יעקב ומחנה עמנואל (מרכז), מחנה נתן ומחנה פלוגות (בדרום) ובסיסי חיל הים בחיפה ובאשדוד.

המחנות והבסיסים יהיו פתוחים בין השעות 9 בבוקר ו־2 אחר הצ־ הרים. בבסיס חיפה וברציף הצבאי שבנמל, תוצג תערוכה. הכניסה תי־ היה ברציף הצבאי מכשה 3 (ליד ב־ סיס המכס).

הכניסה לבסיס אשדוד תהיה דרך הנמל האזרחי. בסיס חיל הים באילת יהיה פתוח ביום העצמאות, 13 במאי, בין השעות 7.30 בבוקר ו־ 10.30 בלילה.

זיהוי האורחים הנכנסים למחנות והבסיסים יהיה על ידי הצגת תעו־ דת זהות בלבד, ואילו של התיירים — על ידי דרכון בר־תוקף. לא תותר הכנסת מצלמות. ... למח־ נות הפתוחים.

„צור" — מכון להפצת היהדות, גוש־עציון, 02—405186
„מכון מאיר" — ללימודי היהדות ... ע"י אוניברסיטת בר־אילן, 03—347340
משרד החינוך והתרבות — האגף לתרבות תורנית

„...התקוה בת שנות אלפיים - להיות עם חופשי בארצנו..."
✡ האם באמת רק על זה חלמנו שנות אלפיים?
✡ יש מדינה ועצמאות — אז מה? מה עכשיו? מה הלאה?
✡ מהי המדינה, הצבא, העצמאות, הארץ והעם — בשבילך?

לקראת יום העצמאות

נשב, נתלבט, נשמע ונדון בהיבטים הרוחניים האמיתיים של חיינו כאן

הרב איסר קלונסקי, ירושלים:
עצמאות מדינית — צורך לאומי או מעשה אלוקי?

מר יצחק מאיר, ראש המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה:
מדינת ישראל והגולה — שוב בבל וירושלים?

הערב יתקיים ביום א', ב' באייר 11.5.86, בשעה 19.30,
באולם ליברנט, בניין מכסיקו — אוניברסיטת בר־אילן

תחבורה: דן: 68, 69, 70, 45, 64,43 ; אגד: 164 — הכניסה חופשית

ההרשמה לסמינר יום ירושלים המתקיים בי"ד אייר — 23.5.86
פרטים ב„מכון מאיר"

דגל ישראל מוכתם בדם חיילי הבריגדה מוצג במוזיאון צה"ל

מפקד הפלוגה שמר את הדגל ✡ גילה את נושאו לפני 40 שנה והלה מסרו למוזיאון

דגל ישראל, מוכתם בדם חיילי הבריגדה היהודית ובדם חיילים גרמניים, שליווה את פלוגה ג' מהגדוד השלישי בבריגדה לאורך כל הקרבות במלחמת העולם השניה, מוצג במוזיאון צה"ל. זאת לאחר שמפקד הפלוגה, סא"ל (מיל.) יוחנן פלץ, גילה את נושא הדגל מלפני ארבעים שנה, חיים זליקוביץ' ממצפה רמון.

פלץ, ששמר את הדגל ברשותו במשך כל השנים הללו, העניק אותו לידי זליקוביץ', והלה מסר אותו למשמרת למוזיאון צה"ל.

זליקוביץ' היה אחד מלוחמי אצ"ל שניתנה לו פקודה להתגייס לצבא הבריטי ולהילחם בנאצים. עם קבלת הפקודה, נמסר לידיו דגל הלאום ומפקדו השביע אותו להניף את הדגל על כל מוצב ועמדה גרמנית שתכבוש יחידתו במהלך קרבות. וזליקוביץ' מילא פקודה זו בקפדנות.

לפני כארבעים שנה הגיעה פלוגתו של זליקוביץ' למוצב גרמני בהר גבוה ליד הנהר סניו באיטליה ועמדה להסתער על המוצב. על הפלוגה ניתכה אש תופת של הגרמנים והוחלט לכבוש את העמדה בקרב כידונים. בסיוע תגבורת של גדוד לחמים ... אז התגנב חשש לליבו של זליקוביץ', שמא לא ייצא בחיים מן הקרב, לכן מסר את הדגל לידי מפקד הפלוגה יוחנן פלץ. זליקוביץ' ביקש מפלץ להניף את הדגל על העמדה לאחר הכיבוש, אם הוא עצמו יפול בקרב. העמדה נכבשה, הדגל הונף עליה ונשאר בידי פלץ, אף שגם זליקוביץ' נותר בחיים.

לפני כשמונה חודשים נערך חידון נוער ... הישראלית בנושא מורשת קרב, בו הועלה הדגל של זליקוביץ'. פלץ הביע משאלה לאתר את הלוחם האמיץ זליקוביץ', כדי להחזיר את הדגל לידיו.

בעקבות המשדר אכן אותר זליקוביץ', תושב מצפה רמון, העובד במועצה המקומית.

הדגל נמסר לו והלה מסרו לשמירה במוזיאון צה"ל.

אלפים ביקרו ב„יד ושם"

אלפים ביקרו ב„יד ושם" והתייחדו עם זכר קר־ בנות השואה במשך כל שעות יום הזכרון לשואה ולגבורה, שחל אתמול.

בטקס הנחת זרי פרחים למרגלות אנדרטת הגבו־ רה נשא דברים יו"ר ההנהלה הציונית העולמית, אריה דולצין. כחמישים זרי פרחים הונחו מאת אישים, ארגונים, גופים ציבוריים ובתי ספר. השנה הונח זר גם בשם הועד לחקר פרשי הפלוגה בפולין, ע"י נציג הועד העושה בישראל.

במעמד התייחדות המוני שהתקיים באוהל „יז־ כור" אמר האספים „קדיש" החזן הצבאי הראשי אמר „מלא רחמים".

בעצרת ליום השואה בקיבוץ יד מרדכי השתתף נשיא המדינה, חיים הרצוג. הנשיא אמר, כי „אם העולם החופשי חפץ חיים, עליו להתלכד עתה, בטרם יהיה מאוחר, למערכה נמרצת, בהנהגתה של ארה"ב, נגד כל ארגוני הטרור הפועלים ונגד כל המדינות התומכות בטרור הבינלאומי".

פתח את העצרת, שנערכה לרגלי האנדרטה של מרדכי אנילביץ', מי שעמד בראש מרד גטו ורשה, נציג הקיבוץ המארח, אשר העלה על נס את פועלם של קומץ צעירים יהודים שהתמרדו נגד הנאצים בגטו ורשה.

נציג הלוחמים והפרטיזנים ד"ר שלום חולבסקי, אמר, כי פרשת ואלדהיים היא פרובוקציה איומה נגד האנושות כולה ונגד העם היהודי בפרט. „זוהי ... של מעשי הנאצים בעבר" — אמר. „האנטישמיות", המשיך הנואם, „היא המחלה ה־ ממאירה של האנושות והאנטי ציונות היא תולדה לאנטישמיות מובהקת. החלטת האו"ם על הגדרת הציונות כגזענות היא דרדנית ומרושעת מאין כמותה. היא היתה ההחלטה בהשראה הנאצית".

25 עצורים חשודים בהשתייכות לרשת החבלה שנחשפה בירושלים

בעקבות חשיפת רשת החבלה בירושלים עצורים עתה בידי ה־ משטרה 25 אנשים, תושבי אזור ירושלים ומזרח העיר, החשודים בהשתייכות לרשת זו.

לחברי הרשת מיוחסים רצח שני אנשים בירושלים ונסיון לרצוח ש־ ניים אחרים.

מעצרם של שלושה מן החשודים בהשתייכות לחוליית המחבלים ש־ פעלה באיזור ירושלים — הוארך אתמול ב־15 יום בפקודת בית מש־ פט השלום בביתה.

אחד משלושת החשודים הוא ... הנחשד כראש החוליה. צו הא־ רכת המעצר ניתן על ידי השופט מר עזרא קמא.

כתב עתי"ם דוד פרידמן מציין, כי לבקשת המשטרה הוציא השופט צו איסור פירסום מחודש על פרטי בק־ שת המשטרה להארכת המעצר. ה־ איסור חל גם על פרסום שמותי־ הם של החשודים או כל פרט מזהה אחר.

פרשת השיפוטו של תא „החזית העממית לשחרור פלשתין", שכמה מחבריו מואשמים ברצח החייל מ־ שה תמם, מסתעפת והולכת. על כך נודע אתמול בבית משפט השלום בחיפה, בהליך הארכת מעצרם של שלושה חשודים, תושבי הכפרים סכ־ נין ובקה אל גרביה.

מוחמד עבד אבוריה (20) ומוס־ טאפה תאלד תיאורה (26) מסכנין חשודים בהשתייכות לארגון עוין ו־ מסר בנשק לשם פעולות חבלה ב־ ישראל. ב"כ המשטרה מגן כי חשו־ דים אלה החשוד השלישי, ג'מאל ראג'יב אחמד מסרי (26) מבקה אל גרביה, חשודים גם בסחר בנשק.

המשטרה טוענת כי שני החשו־ דים מסכנין ביצעו בשנה 1984 עי־ סקה בנשק שבה היה מעורב איבר־ הים ביאדסה, המשתייך לארגון „ה־ חזית העממית לשחרור פלשתין" ו־ המואשם ברצח החייל משה תמם.

ציון־לשבח לאזרח שהציל ילד מטביעה

תושב אשדוד עזרא בזור, נשוי ואב לשניים, שסיכן נפשו אשתקד והציל ילד שהחל לטבוע בחוף ה־ ים יקבל מחר מידי שר הפנים מ־ כתב לציון אזרחות למופת.

המקרה אירע ב־12.8.85 בחוף ים אשדוד שהוא חוף לא מוסדר, כאשר האיש הגיע בלווית בנו לביקור הים ואז שמע צעקות וקריאות לעזרה. כשהגיע לחוף מצא משפחת תיירים מצ־ פות ... לעזרה ומצביעים לעבר ילד הנאבק עם הגלים. עזרא ... על עצמו שאינו שחיין מ־ עולה, לא היסס רגע, קפץ למים וב־ שארית כוחותיו משה את הילד.

עיריית אשקלון המליצה בפני שר הפנים להעניק לו ציון אזרחות ל־ מופת.

הטקס יתקיים בבית סוקולוב בתל־ אביב.

לוחות מודעות הושחתו באשקלון

התופעה של השחתת לוחות מודעות הגיעה כנראה לשיאה גם לאשקלון.

אלמונים שפכו כמויות סיד לבן על פני לוחות מודעות ... פרסומת לבגדי ים ולתמונות של ... אותם בת־ מונות שונות.

מפקד משטרת אשקלון סגן ניצב ... שפירא מסר לכתב עתי"ם, ש־ איש לא הגיש תלונה למשטרה והיא אינה חוקרת במקרה.

עושים כסף מזבל — בירוחם

הרעיון „לעשות כסף מ־ זבל" לא פסח גם על העיי־ רה ירוחם ... המועצה ה־ מקומית ...

בגליון ... של ירוחם ... „בחירה פומבית ..." ... המכילות את ה־ פריטים הבאים: מוסף לשבת ... ביום 2.4.86 — קצת ... ניירות שונים, חוטי ... פריטים שונים ...

„שקיות אלה נאספו על ידי ברוך אלמקייס, יו"ר המועצה, ג'קי אזולאי, מזכיר המועצה, ופליטי האשפה חתומים בחתי־ מתם של השניים. בהצעות יש לפנות למחלקת התברואה. ה־ הכנסות — פרס לנקיון ה־ ישוב".

החלטת הכינוס העולמי של „אמונה":

קידום וחיזוק המשפחה היהודית על פי ההלכה

תהיה משימתה העיקרית של התנועה

בכינוס השנתי של „אמונה" העולמית שהתקיים אתמול ב־ ירושלים הוחלט, כי התנועה תפעל לקידום וחיזוק המשפחה היהודית לפי ההלכה.

הכינוס בהשתתפות של הרבנית צ־ פיה גורן שנערך באולם „ישורון" החליט כי „אמונה" רואה עצמה כ־ חלק מתנועות הנשים בעולם אך ת־ פעל במסגרתן לשמירת המורשה ה־ משפחתית היהודית.

דיוני הכינוס — בו השתתפו 55 נציגות מ־22 תנועות־אחיות של א־ מונה — תנועת האשה הדתית לאו־ מית בישראל — עסקו בין השאר לפעילותן של תנועות הנשים ... בעולם והשפעתן על המש־ פחה היהודית.

משתתפות הכינוס אישרו שיתוף הפעולה עם תנועות הנשים לקידום האשה בפעולותיה הכלכלית והפולי־ טית.

חלקו השני של הכינוס הוקדש ל־ היערכות לקראת הקונגרס הציוני ה־ בא.

יו"ר התנועה העולמית, ציפורה לוין, מישראל, שפתחה והנחתה את הכינוס מסרה כי תפעל לדרוש ב־ ציגות הולמת לכל ארץ וארץ בקו־ נגרס הציוני הבא על מנת לחזק את ייצוג הנשים הציוניות־דתיות.

בכינוס השתתפו יו"ר אמונה ב־ ישראל חברת הכנסת לשעבר שרה שטרנקסן. ראש המחלקה לחינוך ותרבות בהסתדרות הציונית יצחק מ־ איר וראש ישיבת מעלה אדומים ה־ רב ד"ר נחום רבינוביץ.

מגיפת „עקירת פרדסים" קיבלה תאוצה:

פרדס מניב בן 450 דונם נעקר במושב ינון בגלל חוסר ריווחיות

בעקבות הוראת משרד החקלאות לקצץ במכסות המים ✡ תועלה הצעת חוק לביטול המועצה לשיווק פרי הדר

מאת כתב „הצופה" דוד אפל

תהליך עקירת פרדסים מחו־ סר רווחיות נמשך והולך, וב־ ימים אלה נעקר פרדס מניב בן 450 דונם במושב ינון ליד באר־ טוביה.

תהליך העקירה החל לפני שנים אחדות אך בשבועות האחרונים קי־ בל תאוצה. לאחר שמשרד החקלאות העביר הנחיות לכל החקלאים וה־ ארגונים מאוגדים וישובים חקלאיים, בדבר קיצוץ מיכסות המים לקראת השנה החדשה.

בעקבות קיצוץ זה, המגיע לכדי 10—15 אחוז מהמיכסות שבשנים כ־ תיקונן, החליטו ישובים רבים לע־ קור פרדסים כדי לא לבטל ענפים אחרים, ריווחיים יותר, ויש המג־ דירים זאת כ„מגיפת עקירה".

פרדסן מראשון לציון, נפתלי מ־ אור, העומד בראש מגדלי פרי הדר בישראל, מסר לכתב עתי"ם בדרום כי בעקבות ידיעות שהגיעו אליו יצא אתמול למושב ינון ליד באר טו־ ביה, והיה עד ראיה לעקירת פרדס מניב של 6 עד 7 טון לדונם, הנח־ שב לדעתו לפרדס טוב.

מחר מתכנסים מגדלי פרי ההדר בתל אביב ובין היתר תועלה הצעת ח"כ מאיר שיטרית מהליכוד, ל־ העביר חוק בכנסת לביטול המועצה לשיווק פרי הדר, הפועלת לפי חוק משנת 1947.

חבר מושב ינון, יוסף נחליאלי, מסר לכתב עתי"ם שעקירת הפרדס נעשתה בעקבות החלטת האסיפה ה־ כללית, „אין מקום לסנטימנטים ו־ מוטב שיתייבש הפרדס ולא החקל־ אי".

נחליאלי הוסיף, שמרבית המוש־ בים בשפלת הדרום ובאיזור אשק־ לון, וכן קיבוצים ובעלי פרדסים פרטיים, מייבשים פרדסים מניבי פ־ רי, בעיקר בעקבות קיצוצי מיכסות המים ומדיניות הייצוא של המועצה לשיווק פרי הדר, אשר ... באחרונה תלונות קשות מצד המ־ גדלים.

הפרדסן מראשון לציון מסר לכתב עתי"ם, שלפי המידע שבידיו נוט־ עים פרדסים על שטחים נרחבים ב־ קפריסין ובספרד, וקיים חשש שתוך זמן קצר נאבד את שארית השוק ש־ עוד נותר בידינו במדינות אירופה המערבית.

צווי עיקול על 250 אלף ש"ח — נגד בעל ה„קייטרינג" שנמלט מהארץ

צווי עיקול על סכום של 250 אלף ש"ח שהוצאו בבית הדין האיזורי לעבודה בחיפה נגד בעל שירותי ... הקייטרינג דוד מנור ומפעלים ... עבודה.

זאת לצורך הבטחת שכר עבודה ופיצויי פיטורין ל־135 מעובדי מפעלו — רשת שירותי מזון בטירת כרמל.

רשם בית הדין השופט יעקב שורר נענה לבקשת באי כח מועצת פועלי חיפה, עו"ד יוסי כץ וא. פפר, הט־ ... עיקול על כל הכספים המגיעים לדוד מנור ולשירותי מזון בטירת כרמל מ־17 מוסדות ומפעלים שעי־ מם היה קשור באספקת שירות קיי־ טרינג.

135 העובדים טוענים, כי ביום 23 באפריל נסגר מפעל שירותי מזון בטירת כרמל ללא כל הודעה מוק־ דמת. לאחר שבעליו דוד מנור נעלם וכנראה עזב את הארץ. העובדים טוענים כי שכר העבודה ... חייב להם מסתכם בכ־62 אלף ש"ח ולכך יש לצרף פיצויי פיטורין ותשלום עבור הודעה מוקדמת, ב־ סכום כולל של כ־130 אלף שקל.

הועדה המקומית לבנין ותכנון עיר בני־ברק

4.5.86 — בס"ד

הודעה

עפ"י סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965

ניתנת הודעה בזה כי הוגשה בקשה לועדה זאת בתכנית מס' 1948ב לבנות בנין בן 3 קומות מעל קומה מפולשת ברח' עזיאל 39, גוש 6118 חלקה 186, באיזור ב' בהקלות הבאות:
5% אחוזים בנין בנית מעלית מעל 105 המותרים.
זה שלא בהתאם לתכנית בנין ערים 107 החלה במקום.
כל המעוניין יכול לעיין בבקשה האמורה במשרדי הועדה המקומית בעיריית בני־ברק בשעות קבלת קהל. הרוצה להגיש התנגדות מנומקת לועדה המקומית תוך 14 יום מיום פרסום זה.

מר מ. אירנשטיין
יו"ר הועדה המקומית לבנין ותכנון עיר — בני־ברק

מרחב התכנון מקום „שורקות"
חוק התכנון והבניה
תשכ"ה — 1965

בהתאם לסעיף 149 לחוק — הרינו מודיעים בזאת, כי הוגשה לועדה המקומית „שורקות" בקשה למתן הקלה בגוש 4996, מגרש 20 — ...

מהות ההקלה:
1. הוספת יח' דיור.
2. הגדלת % בניה במסגרת 3%.

כל מי שיש לו התנגדות להוצאת ההיתר, רשאי להגיש התנגדותו ה־ מנומקת בכתב תוך 14 יום מפרסום הודעה זו, למשרדי הועדה המקו־ מית „שורקות" דואר גבעת ברנר 60948.

ציון כהן
יו"ר הועדה המקו' לתכנון ולבניה „שורקות"

2000 עובדים אזרחים במערכת הביטחון פוטרו ב־1984/85

מאפריל 1984 לא נתקבלו עובדים חדשים

מאת חיים פיקרש, סופר „הצופה"

קרוב לאלפיים עובדים אזר־ חים במערכת הבטחון פוטרו ב־ שנתיים האחרונות ומאפריל 84' לא נתקבלו עובדים אזרחיים חדשים, פרט למקרים חריגים של קבלת עובדים חיוניים ב־ מקצועות ההנדסיים, האלקטרו־ ניקה והאופטיקה — כך אמר אתמול אריה יבין, המזכיר ה־ ארצי של ארגון עובדי צה"ל בפגישה עם עתונאים, לקראת הבחירות לועידה הרביעית של הארגון, שיתקיימו ביום שני ה־ בא.

יבין הוסיף, כי נעשה מאמץ מיוחד מצד העובדים למניעת פיטו־ רין, במיוחד בקרב הצעירים, ש־ רבים מהם נתקבלו לעבודה במהלך מלחמת שלום הגליל אך לגבי ה־ ותיקים, רובם פרשו מרצונם ול־ אחרים ניתנו פיצויים בגובה של 150 אחוזים, למרות שפיצויים מוג־ דלים אינם מעוגנים בהסכם הע־ בודה לאזרחים עובדי צה"ל.

מספר הפורשים לגימלאות מוק־ דמות מגיע ל־600 בעוד שכמחצי־ תם פורשים מדי כל שנה במסגרת של פרישה רגילה.

בתשובה לשאלת סופר „הצופה" נמסר כי במערכת הבטחון יפוטרו 1280 עובדים נוספים עד אפריל 1987.

עם זאת נמסר על סיכום חיובי שהושג באחרונה עם משרד האו־ צר לגבי הסכם השכר החדש של עובדי צה"ל האזרחים, כשההטבה העיקרית היא — תוספת של 2 דר־ גות למעלה ותוספת שכר של 3 אחוזים, כפי שקבלו המהנדסים, ה־ טכנאים והעובדים בדירוג האחיד.

באשר למערכת הבחירות הקרובה בארגון עובדי צה"ל נמסר על קוא־ ליציה שהוקמה לקראת הבחירות בין נציגי המערך הסיעה הדתית של הפועל המזרחי ופועלי אגודת ישר־ אל.

בבחירות ישתתפו למעלה מ־20 אלף חברי הארגון, בהם גימלאים. בעלי זכות הבחירה יצביעו בבסיסי צה"ל ובוועדות הפועלים. 134 קל־ פיות יוצבו ביחידות הצבא.

בבחירות הפעם תתמודדנה רק שתי רשימות האחת, המשותפת ל־ „מערך" ולדתיים ורשימה שניה של הליכוד.

„מקורות" צמצמה אספקת מים לישובים בגבול הצפון

חב' „מקורות" צמצמה מאת־ מול את אספקת המים לישובים רבים בגבול הצפון, המאוגדים באגודת מימי הגליל, בגלל חוב מצטבר של שני מליון דולר.

דובר חברת מקורות מרדכי יעי־ קוביביץ מסר, כי כל ההתראות ב־ כתב ובעל פה לכיסוי החוב לא הועילו ולכן לא נותר אלא לנקוט באמצעים החוקיים.

כתב עתי"ם בצפון שלמה חוד מוסר, כי באחרונה הוקמה ועדה קרואה למושבי הגליל. מנכ"ל ה־ מושבים, אבא שורץ, מסר כי ל־ מושבי הגליל חוב של למעלה מ־ 70 מליון דולר שנשאר מההנהלה הקודמת, שפוטרה בעקבות הקמת הועדה הקרואה. הוא הבטיח לכסות עד כמה שאפשר את כל החובות ובלבד שהנושים השונים יתאזרו ב־ סבלנות.

עיסקה ב־70 אלף דולר נחתמה ביריד „יודאיקה"

עיסקאות ראשונות החלו להירקם במסגרת יריד ה„יודאי־ קה" לתשמישי קדושה ומוצרי אמנות יהודית, המתקיים במלון „הילטון" בירושלים.

במשך שני הימים הראשונים של היריד ביקרו אלפים בין דוכניו הרבים, בעיקר אספנים וקניינים, תיירים אוהבי אומנות והיסטוריונים. כן נראו קבוצות גדולות של מבקרים מן הציבוריות הדתית והחרדית. זאב בירגר, מנכ"ל היריד, מסר, כי עיסקה גדולה אחת בשווי 70 אלף דולר כבר נחתמה בין אספן אנגלי לבין יצרן של תשמישי קדושה אומנותיים בירושלים.

המכירה הפומבית המרכזית במסגרת היריד תתקיים היום בערב בבנייני האומה, ובה יוצעו למכירה מאות פריטים, בסכומים עד מיליון דולר.

שר האנרגיה:

אספקת „אתילן" ל„פרוטארום" תיפסק אם לא תכסה חובותיה

אם לא תשלם חברת פרו־ טרום עד סוף חודש מאי את חובה לבתי הזיקוק לנפט עבור אספקת אתילן בחודשים מארס־אפריל, תופסק אספקת האתילן לפרוטרום ביום הראי־ שון של חודש יוני. כך הודיע אתמול שר האנרגיה והתשתית משה שחל לשר האוצר ולשר המסחר והתעשיה.

השר שחל הדגיש, כי במקרה שפרוטרום לא תעמוד בהתחייבויו־ תיה, תצטרך הממשלה לפצות את בתי הזיקוק עבור ההפסד שייגר־ מו. השר ציין כי ערכו של ה־ אתילן המסופק מבתי הזיקוק ל־ פרוטרום בחודש אחד — בסך כ־800 אלף דולר.

השר שחל הסביר, כי מתוך התחשבות במצבה המיוחד של פרו־ טרום, הוא פנה בערב פסח לבתי הזיקוק, שיחדשו לאלתר את אספ־ קת האתילן למפעל חודש נוסף, אך כתוצאה מכך הצטברו חובות נוספים ושר האנרגיה והתשתית עומד על כך שפרוטרום תסלק אותם עד סוף חודש מאי.

ישראל קניג — מנכ"ל החברה הכלכלית של עיריית עכו

ישראל קניג מי שהיה עד לפני 6 חדשים הממונה על מחוז הצפון במשרד הפנים והתפטר בגלל אי־מימוש צווי הריסה ב־ מיגזר הערבי, שהוצאו על ידי בתי המשפט בצפון הארץ — נתמנה למנכ"ל החברה הכלכ־ לית של עיריית עכו.

כתב עתי"ם מוסר, כי על פי תקנות התקשי"ר, חייב קניג לעבור תקופת צינון של 3 חודשים ולאחר מכן יותר לו לעבוד בעי־ רית עכו. בעקבות כך פנה ראש עירית עכו אלי דה קסטרו ליועץ המשפטי לממשלה וביקש להתיר לקניג להתחיל לעבוד לאלתר ל־ לא תשלום, להוציא הוצאות שיהיו לו, או תמורת שכר אחר ... עד שתחלוף תקופת הצינון.

חייל עתר נגד העמדתו לדין בבית משפט למחבלים

חייל צה"ל, המואשם בגניבת 184 רימונים ומכירת 50 מהם למחבל מהשטחים, עתר לבג"ץ נגד העמדתו לדין בפני בית המשפט הצבאי בלוד, הדן ב־ משפטי מחבלים ופועל מכוח תקנות לשעת חירום.

בעקבות העתירה הוציא בג"ץ צו־ביניים האוסר על בית הדין ה־ צבאי בלוד לדון בעניינו עד תום הדיון ... כן הוציא צו־ביניים המורה לנציג היועץ המשפטי לממשלה לנמק מדוע לא יועבר הדיון לבית דין צבאי הפועל לפי חוק השיפוט הצבאי (ולא לפי תקנות שעת חי־ רום).

פרקליטו של הנאשם, עו"ד ירום אבידב, הגיש בשמו עתירה לבג"ץ, בטענה כי בבית דין זה זכויותיו של שהוא מקופחות, מאחר והוא יכול להטיל ... שבתי דין צבאיים הפועלים לפי חוק השיפוט הצבאי אינם יכולים להטיל. וכן אין על החלטת בית דין זה זכות ערעור.

כן טען שאין להעמיד אזרח ישראלי לדין לפי תקנות שעת חירום.

אישים ומוסדות

— עקיבא צימרמן יצא לניו יורק בהזמנת הועידה ה־39 של כנסת החזנים ש־ תתקיים במלון קונקורד בניו יורק. ה־ ועידה תיפתח בקונצרט לזכרו של החזן דוד קוסביצקי כן יצויין יום הזכרון ה־70 של שלום עליכם. ה־ ועידה תסתיים ביום העצמאות וב־ ערבים סידורים להעברה בלווין של תפילת ה„הלל" מבית הכנסת הגדול בירושלים מפי החזן נפתלי הרשטיק והמקהלה בניצוח אלי יפה.

— בהשתתפות רבנים, אישי צי־ בור וקהל רב הוכנס בשבת שעברה בבית הכנסת של „המשמרת הצעי־ רה" בחיפה הרך הנולד בניהו, בנם של דן צמח ותימה גץ ונכדם של איש רב הפעלים, מנהל המספנה ב־ קרית ים מר יצחק ואילה גץ. בסנד־ קאות נתכבד הרב הראשי וראב"ד בחיפה הרב א. בקשי דורון ובאמי־ רת הברכות הרב יעקב רוזנטל ראש ישיבת הגר"א בחיפה. בסעודת המ־ צוה נאמרו דברי תורה וברכה מפי הרב הראשי בקשי דורון, הרב רוזנ־ טל, יו"ר המועצה"ד ישראל לבנון, רבני השכונות הרב יהודה אסף והרב ראובן פרץ, אבי התינוק, עו"ד אשר רוט שבירך בשם החברים ומתפללי בית הכנסת וסבא של התינוק ר' יצחק גץ.

משלחת של הסתדרות פועלי המזון מגרמניה — לישראל

מאת סופרנו בתל־אביב

משלחת מגרמניה תגיע לישר־ אל בחודש יולי לביקור גומ־ לין באורחות הסתדרות פועלי המזון. לא מכבר ביקרה משל־ חת של הסתדרות פועלי המזון מישראל בגרמניה, למשך שבוע ימים.

חברי המשלחת ביקרו במפעלי שוקולדה, בירה ומאכלים לתינוקות בפרנקפורט ובהמבורג וכן נפגשו עם ראשי אירגון המזון וחברי הוע־ דים ועמדו מקרוב על זכויות העוב־ דים וההטבות הניתנות להם.

בישיבה האחרונה של מזכירות מועצת פועלי תל־אביב דיווח אריה רובין, מזכיר עובדי המזון, שנמנה על חברי המשלחת, על מהלך הבי־ קור שם.

גשש בדואי איתר 10 כבשים

במבצע בלשי מהיר וללא התערבות המשטרה הצליח גשש בדואי המתגורר בצפת לאתר את עשר כבשותיו, שנגנבו מ־ הדיר שהקים במערב העיר.

הגשש איסמאיל אחמד זהל ה־ לך בעקבותיהן לאורך הכביש, עד השכונה הדרומית של צפת. שם מצא אותן מוסתרות ב... צי־ בורי. הוא נכנס ל... דרך ה־ חלון, הוליך את הכבשות החוצה לדיר.

„זאת הפעם הראשונה שאני ...", סיכם מבצעו בפני כתב עתי"ם בצפון.

„כוכית" הביאה לאילת ד"ש מהונגריה

דרישת שלום מהונגריה התקבלה השבוע באילת, ל־ אחר שבמקום נתגלתה צי־ פור שבנדידתה הגיעה מהונ־ גריה לישראל.

אל תחנת סימון הציפורים ב־ אילת הגיעה השבוע כוכית, ש־ על רגלה נמצאה טבעת שהוצ־ מדה לה בבודפשט. הכוכית היא מן הסנוניות, בעלת זנב קצר, ה־ נודדת „עוברת בנדידה דרך איי־ לת. היא דוגרת באירופה ומקנ־ נת בתוך כוכים בקירות בני־ נים. היא ניזונה מחרקים ומ־ יתושים, שהיא לוכדת תוך כדי מעופה.

הצפר הראשי של המרכז ה־ בינלאומי לצפרות באילת, הדר־ רם שירי חי, מסר שכוכית „הונ־ גרית" נלכדה בשדה של קיבוץ אילות והיא כבת שנה. היא עב־ רה סיבוב (הצמדת טבעת עם רישום ומועד הסיבוב) בבודפשט, כנראה עוד בהיותה גוזל רך בקן. הוא הוסיף, שכיום מצויות בשדות קיבוץ אילות ל־ מעלה מאלף כוכיות, הנמצאות בנדידה בדרכן לאירופה ולא־ סיה.

חולצה אופנתית הביאה ללכידת חשוד בסחר סמים

חולצה אופנתית בעלת גוונים מיוחדים הביאה להעמדתו של סוחר סמים ביום שני בלילה בתל־אביב.

צוות בילוש של משטרת תל־אביב הבחין בשני בחורים המסתובבים ב־ גן ציבורי ברחוב עזרה. הבלשים ה־ בחינו את השניים וידעו שאינם תו־ שבי המקום, ולכן החליטו לבדוק את מעשיהם.

רס"ל שמואל כרמלי נטל מאחד הבחורים את חולצתו, שהיתה בע־ לת גוונים מיוחדים, לבש אותה והמתין בגן במקום שבו עמד ה־ צעיר. לפתע הגיע צעיר אחר ו־ הכניס לידו של הבלש חבילה ובה 1.12 גרם הרואין. הבלש שהחזיק את ראשו מורכן, ... את החשוד כסוחר סמים המוכר ...

פרס התנועה

ע"ש השר חיים משה שפירא ז"ל

לשנת תשמ"ו

ועדת הפרס מודיעה בזה כי פרס התנועה (פרס שפירא) יחולק השנה כמו בשנים הקודמות ביום הזכרון לשר שפירא, ביום ראשון י"ג תמוז תשמ"ו (20.7.86) — 16 שנה לפטירת השר.

א) פרס ליצירה בתחום מחשבת הציונות הדתית

ב) פרס ליצירה בתחום ספרות ופה דתית

מחברים ומו"לים המעוניינים בפרסים הנ"ל מתבקשים להמציא ספריהם (5 עותקים) לוועדת הפרס עד יום ראשון ט"ז אייר תשמ"ו (25.5.86) — לפי הכתובת: תל־אביב אבן גבירול 166, 62032.

המרכז העולמי — ירושלים
ועדת פרס התנועה — המפד"ל

כוחנות מול חזון

מאת משה אישון

בשלושת החודשים האחרונים נערכו שלוש ועידות של מפלגות מדיניות בישראל; שתיים מהן מרכיבות את הקואליציה הממשלתית ואילו השלישית, כפי שהוצגה ברשות הרבים, היא יצירה חדשה המתיימרת „למלא את החלל" שנוצר בחיינו הפוליטיים עם הדוק הקשר בין הליבראלים לתנועת החרות. כל אחת מהוועידות במעמד הפתיחה הצטיינה בהוד והדר, באורחים רמי דרג, כולל נשיא המדינה. בעוד שבמעמד הנעילה בלטו בהן הרעש, והמהומה כשאימת הפילוג מרחפת מעליהן. מסתבר שבעניין זה אין הבדל רב בין „חרות" לליבראלים, או „המרכז הליבראלי" שזה עתה יצא לאוויר העולם כאפרוח מתוך קליפתו.

הכוחנות מושלת בכולן. בעלי המרפקים נדחקים אל ראש התור. לעתים הם נותני הטון, מי יעלה ומי ירד בהררכיה המפלגתית. בנסיבות אלה אין פלא שבחירות מוסדות מנהלים את המפלגה הפכה לעיקר בוועידות ואילו כל השאר, כגון בירורים מדיניים ורעיוניים, אינם מעוררים התלהבות יתירה. ממילא גם אינם מלווים ויכוחים סוערים, אפילו אלה, והם מעטים, המגלים עניין בנושאים שברוח הנוגעים לחזון ודרך של מפלגה אינם עולים על הבאריקדות כדי לגייס תומכים להצעותיהם. בדרך כלל אף הם מתפשרים אחרי שהתברר כי בגוף החיים המפלגתי אין ערך רב להחלטות ומצעים. מעטים מעיינים בהם בודדים דבקים במצע ובהחלטות ועידה. רבים פניהם — לשררה. כתוצאה מזה המצעים הפכו ל„הלכה ואין מורין כן..."

הדעת נתונה לשררה ולא לחזון. עם החזון — אומרים — מסתדרים, על השררה נאבקים. לא אחת זהו מאבק קשה ואכזרי בפרט כאשר מדובר בוועידה בה הכל רואים עצמם מועמדים מועדפים לחברות במרכז, במזכירות, בלשכה, בצוות המוביל וכיו"ב. כי שם הכוח. שם נקבעים הדברים. שם בוחרים את המועמדים לכנסת ולחברות בממשלה. וזה, ככל הנראה, העיקר. כל השאר כנטול דמי.

כל עוד תופעות כגון אלה היו שוליות לא היה בהן כדי לעורר עניין ציבורי. כיום, כשהן הפכו נחלת רוב המפלגות בישראל, אין לעבור עליהן לסדר היום. הן מדאיגות. לאמיתו של דבר אף מעמידות בסכנה את משטר החיים הדמוקראטי.

באותו רגע שהרוע מכניעה את הקול הרתי מקבע — את הקול הנשמע בוועידה שאינו עולה בקנה אחד עם דעתו של „בעל הרוצ", ובעת ובעונה אחת אף מבטלת את משקלו המגולי של הקול בקלפי — גם נופלת חומת הדמוקראטיה.

בוועידת „חרות" הפכו שולחנות ערב והצבעו. לאחריה בישלו במחייד את ההיצאות באמצעות תרגיל מבריק של נעילת הוועידה, בלא שזו הספיקה לבחור במרכז, בלא שנערה בידיה התפשה — בלא כלום.

גם בוועידת מפלגת העבודה היינו עדים למאבקים כוחניים. אמנם במושב הראשון שלה שכל כולו הוקדש לבירור דרכה של המפלגה — התנגיות משלה בכל. לא כן במושב השני של הוועידה שכל כולו עמד בסימן בחירת מרכז המפלגה. אז נתחלפה התפאורה. במקום התגיגות — התקרבצצות ביטה ליגן. הם התכודדו בתוך המחנות ובין המחנות של שמעון ויצחק — מזה, כל עוזי, מיכה ואורי — מזה.

שלושת אלפים צירי הוועידה — כל אחד מהם ראה עצמו מועמד למרכז המפלגה. ברגע של משבר אף היה מי שהציע: נבחר על צירי הוועידה כחברי מרכז המפלגה. לבסוף אחרי יום של מתחים, של מצור ומצוד על מזכ"ל המפלגה הורכבה הרשימה, אך לא על פי המפתח שנקבע בחוקה.

נפרצו הסכרים. במקום אלף חברים במרכז נבחרו קרוב לאלף וחמש מאות. אי"ם גם אז הרוחות לא נרגעו. הבלתי מרוצים [illegible] המודרים אינם מאושרים אחרי [illegible] כי ברגעים של הכרעה לא המרכז בין הקובעים: המזכירות והלשכה הם הקובעים.

הוויכוח לא נסתיים. הוא נמשך. יש אומרים כי הוא פתה בעיצומו. על כל מקום פנוי במוסדות־בלשכה — מאה מתמודדים. אין זאת בוזמה, כאלה הם פני המציאות הפוליטית הישראלית של שנות השמונים.

ואין זאת כאלה של מימסד בו רגילים לראות את כל הסאאה הלוחמים בו ובתופעות הלוואי שלו אינם שונים ממנו. זאת נוכחנו לדעת גם בוועידה של „המרכז הליבראלי החדש". יומרותיו גדולות. העומדים בראשו במעמד הפתיחה שילחו ללא רחמנות חיצי ביקורת לעבר כולם — ימינה, שמאלה וכן כלפי הדתיים והחרדים. לדבריהם, יש מפלגה אחת בישראל המסוגלת להושיע את ישראל, הלא היא מפלגת „המרכז הליבראלי" מיסודם של יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית וההנהלה הציונית, ראש עיר גדולה ועוד שניים־שלושה ראשי ערים שרישומן לא ניכר על המפה. גם שר לשעבר תופס מקום בשורה הראשונה ולצידו עוד מספר חברים שעברו גלגולים במפלגות השונות ועתה באו לחפש שבר „במרכז הליבראלי".

במעמד הפתיחה הם התנבאו בסגנון אחד. במעמד הנעילה — יד איש ברעהו... הם אינם שונים איפוא מהממסד המפלגתי המסתאב: גם לא מתאבי שררה. כל אחד מהם נפגע בשרבים הגנראל שביזו. הצעקות הגיעו עד לב השמיים. „לא למפלגה כזו ייחלנו... לא ניתן לפרמפיסטים להשתלט על מוקדי כוח..."

אכן, המאבק הוא על מוקדי כוח. כך ב„חרות" ובליבראלים וכן במפלגת העבודה ו„במרכז הליבראלי" הפושה את צעדיו הראשונים כדי לתפוס מקום על המפה המפלגתית הישראלית. גם יתר המפלגות נגועות במחלה הכוחנות — במאבקים על עמדות כוח. כי אלה — למרבה הצער — הפכו לעיקר וכל השאר פותרים בשתי מלים — „לא חשוב..."

ומכיוון שזוהי צרת רבים חובה להזהיר, כי אין זאת חצי נחמה. אין לצרה זו מנחם. היא הרסנית מיסודה, היא אוכלת כל חלקה טובה בחיים הפוליטיים, אף מכרסמת תחת היסודות הדמוקראטיים של המדינה. באותו רגע שידם של „בעלי הכוח" תהיה על העליונה, אפילו אם יוסיפו לדבר על דמוקראטיה, לא תהיה זאת מדינה דמוקראטית — תהיה זאת מדינה חסרת חזון ודרך — מדינה שהכוחנות מושלת בה.

*

מי גרם למירוץ המרתוני אחרי שררה — פשוטי העם, או העומדים בראשו? בכלל. מדוע כה רבים הפכו לתאבי שררה?

כי השררה הפכה למעמד חברתי: היא פותחת שערים לא רק לכבוד אלא גם היתה סגולה לעושר...

כך הם נראים בעיני הציבור הרחב בכלל ובעיניהם של תאבי שררה בפרט. אין פלא שכה רבים רוצים להידמות להם. דבר זה מתבטא בוועידות מפלגתיות ובמיוחד בעת בחירת מוסדות.

אז הכל מרעמים לכל...

פעם הקפידו לחזור על דברי חכמים: „שררה נתתי לכם, עבדות נתתי לכם..." כיום אינם עוד בושים לרדוף אחרי השררה את העבדות משאירים לאחרים...

ואפ־אס — השררה הפכה למקצוע. היא חדלה להיות שליחות. והעובדה שכה רבים פונים למקצוע זה מעידה, שככל הנראה גם שכרו בצידו...

מכל מקום אילו דובר בשליחות המחייבת התנדבות והיחלצות, ספק רב אם כה רבים היו דוחקים אל ראש התור...

לכן דרוש בדק בית יסודי בגוף המפלגתי כדי לנכש את העשבים השוטים ולהחזיר למפלגות את מימד השליחות. רק בדרך זו ניתן להחזיר למפלגות את מעמדן הציבורי הפוליטי. אין דרך אחרת זולת זו, כדי להחזיר להן את אימון הציבור אותו אבדו מאז שידם של תאבי שררה על העליונה...

אין זה סוד שאימון הציבור במפלגות נתערער. ובמקום לחפש אחרי מפלגה יש אשר חדלו תרים אחרי מנהיג, המסוגל להוביל את האומה הנבוכה...

ולאן זה עלול להוביל?

התסריט הוא לערך כזה: תחילה נהרסת הדמוקראטיה הפנימית, בתוך המפלגות, ובהמשך נהרסת הדמוקראטיה גם במדינה. אם לא נדע לעצור תהליך זה בעוד מועד, הרי [illegible] מכה גדולה לדמוקראטיה הישראלית [illegible] ולאו דווקא מאותו כיוון שנוהגים להצביע עליו. כי אם מבית מתוך תוכן של המפלגות הדמוקראטיות שעל מפת החיים הפוליטיים שלנו.

הגיע הזמן, לשים אצבע מזהירה על הנקודה האמיתית, במקום להפריח סיסמאות סרק „הדמוקראטיה בסכנה"...

מי שעוקב אחרי הוועידות המפלגתיות יודע זאת. ואם קצרה דעתו להבין — יש לפקוח את עיניו ולהסביר לו את גודל הסכנה שהכוחנות נושאת בחובה. הסברה מסוג זה חיונית לחינוך לדמוקראטיה. לא חלילה על ידי השנאת המפלגות הפוליטיות הקיימות על הציבור הרחב, אלא על־ידי עידוד לחשבון נפש בתוך המפלגות, כי ישובו אל מחוז החפץ — אל החזון ואל מעש מתוך חזון.

מפלגות שמעשיהן אינן מלוות חזון בהכרח סגורות בפני בעלי חזון ומצע. אלה כן אלה מתרחקים זה מזה באין מכנה משותף ביניהם. ובאותו רגע שבעלי החזון ומצע נדחקים לשוליים סבבי שחסרי החזון מוצגים כ„ברוכי מעש". אך „באין חזון — כנאמר במשלי — יפרע עם"...

ואז באה הפורענות.

הרבה פנים לפורענות. לא תמיד היא מופיעה בלבוש של מצוקה. להיפך, יש ימים שהיא נושאת כביכול בשורת העושר והאושר לפרט ולכלל; ויש שהיא מהולה תרבות זרה שכל עיקרה לעקור שורשים של בני אומה עתיקה.

הרבה פנים לפורענות. קשה להבחינה, ממילא לא קל להתגונן מפניה שלא להיתפס במצודתה הפרוסה...

בכלל, כדי להנצל ממנה דרוש כוח אבחנה, דרושה דבקות בחזון שזור מעש ולא במעש מרוקן מכל חזון...

המפלגות הפוליטיות בישראל, למרבה הצער, ניתקו את עצמן מהחזון. וכה הן הפכו אמנם ל„ברוכות מעש", אך עם זאת חסרות חזון, בלא להרגיש כלל שכתוצאה מזה הפורענות רובצת לפתחן...

אין בכוחה של ההישגיות כדי להציל מפורענות. יש מפלגות שכבר נענשו על נטישת החזון. ויש מפלגות שאפילו ההצלחה מאירה להן פנים הן בתור ליתן דין וחשבון...

*

הציונות הדתית נמנית עם אותן המפלגות שנפרעו מהן על נטישת החזון ואובדן דרך. היא שילמה מחיר יקר מאוד. כיום היא ניצבת על פרשת דרכים — בפני הדילמה השקספירית: „להיות, או לא להיות"?

על פי הצעדים שנקטה עד כה, עם עריכת המפקד וההכנות לבחירות לוועידה, יש יסוד לתקווה, כי עלתה על הדרך הנכונה. עם זאת היא עדיין על אם הדרכים. השאלה היא: באיזה כיוון תפנה?

על שאלה זו לא השיב המפקד, על אף העובדה שלמעלה ממאה וחמישים אלף חברים התפקדו; על שאלה זו טרם השיבו חמשת אלפים המתמודדים על חברות במועצות הסניפים ועל צירים בוועידה.

בשלב זה המצב בולט לעין: החזון — לא. מעטים לדבר על עניינים שבחזון. הדעת נתונה ל„מוקדי כוח" — להתארגנויות; לצירופים על „שלישיות" במקום סיעות. אם כי אף הן קופצות בזקן...

הפנייה לבחור היא אישית: „אנא בחור בי ובחבריי", בלא הצגת תעודת זהות רעיונית, בלא ציון דרך בלא תשובה לשאלה — לאן?

עצם ההתעוררות אחרי שנים של משבר — יש בה משום עידוד. אולם, אם תהיה זאת התעוררות ארגונית בלבד סופה להחזיר את התנועה להתמודדות כוחנית, על פי אותו תסריט של ועידת „חירות", „העבודה", „המרכז הליבראלי" ועוד.

ואז, הכל עלול לרדת לטימיון...

האם מודעים לזה?

ספק רב. מקוצר רוח ומעבודה ארגונית קשה, כדי לכבוש את לבו של הציבור הבוחר הדעת אינה נתונה לבחינת הדרך — לבירורים רעיוניים הדרושים כאוויר לנשימה להפקת לקחים מכשלונות העבר ועוד יותר לשם התוויית דרך לקראת העתיד.

יש אומרים: הוועידה תעסוק בנושאים הללו. ייתכן. עם זאת בלב מכרסם הספק אם אמנם תתפנה התנועה לחשבון נפש ובחינת דרך שהרי על הפרק תעמוד שאלת בחירת ההנהגה לתנועה, בחירת מרכז, ועד פועל, מזכירות, לשכה ועוד.

ויש להודות, כי גם הציונים הדתיים הם בסופו של דבר בשר ודם. אף ביניהם יש נגועים במחלת העסקנות הפרופסיונאלית שהצבענו עליה ועל פגמיה. לא מעט מבין המתמודדים נושאים עיניהם לשררה: רבים רוצים להיבחר למרכז ולוועד הפועל, כך שלא יישאר זמן רב לבירורים הרעיוניים, כדי להתוות דרך לחידוש פני התנועה והנהגתה. יתירה מזו, בירורים מסוג זה אי אפשר למצות במסגרת הועידה. כדי להתמודד כראוי עם הבעיות האידיאולוגיות דרושה הכנה לפני כינוס הוועידה. ומכיוון שעד כה לא נערכו הבירורים עולה השאלה הקשה והמכאיבה כאחד: האם יפסידו כדאתמול? האם גם הוועידה לחידוש פני הציונות הדתית תיהפך כוועידה שהכוחנות משלה בה?

השאלות נוקבות. אין להתעלם מהן. חובה להציגן במלוא הצוו, כדי להבטיח שאחרי שנים של פורענות שפקדו את המחנה בוא תבוא התמורה המיוחלת ותנועת הציונות הדתית מחדש תניף את דגלה המקורי השזור בחוטי זהב של חזון ומעש.

יש תקווה לציונות הדתית; אם נרצה לא תהיה זאת אגדה, גם לא חלום באספמיא.

הקשר האירופי של ישראל

מאת יעקב אדלשטיין

השבוע עמדנו בסימן ביקורים של אישים בולטים מאירופה, כמו שר החוץ האיטלקי, ג'וליו אנדריוטי ואנשי משלחת נשיאות הבונדסטאג הגרמני. במוצאי שבת עומדת להגיע לארץ ראש ממשלת בריטניה מרגרט טאצ'ר. שר התיירות אברהם שריר, ביקר השבוע ביוון ונפגש עם אישים פוליטיים.

ביקורים אלה פותחים הזדמנויות לדון במדיניות של מדינות אירופה כלפי ישראל, כל מדינה לחוד, והקהילייה האירופית ביחד. הוסף לכך את הסערה שנתחוללה סביב פגישתו של ראש הקהילייה האירופית, שר החוץ של הולנד ואן דה ברוק, עם יאסר ערפאת בתוניס, והרי לך מסכת של יחסים בין מדינות אירופה לבין ישראל, על הסכסוך הישראלי־ערבי.

בהיותו פעיל המפלגה הסוציאל־נוצרית באיטליה, היה ג'וליו אנדריוטי כמזכירו של ראש הממשלה בשנות הארבעים המאוחרות, דה גספרי. בתקופה זו קיבל היישוב היהודי סיוע סמוי מממשלת איטליה. מנמליה של איטליה הפליגו לארץ אניות המעפילים, תוך עצימת עין של השלטונות. [illegible] בריטניה בנושא. [illegible] שיקולים [illegible], איטליה הביטה בעין זועפת על המימשל הקולוניאלי של בריטניה בארצות רבות אפריקה ובאסיה. היא עצמה איבדה את מושבותיה באפריקה, ביחוד בלוב ובחבש. אך היא לא יכלה להביע את עמדתה בגלוי. משום שהיא עצמה היתה בחסות בריטית. הצבא הבריטי עדיין חנה באיטליה שלאחר המלחמה. לכן הביעה את עמדותיה בצורת הרשאות עקיפות לאניות מעפילים להפליג מנמליה.

פעילי עליה ב' באיטליה מצאו באיטליה אוזן קשבת. העם האיטלקי, אוהב חיים, הביט בעין טובה על המאבק של היישוב היהודי בארץ ישראל לעצמאות, וביחוד על מאבקם של שרידי השואה למצוא להם מולדת.

המדיניות האיטלקית שונתה בשנות השישים והשבעים משיקולים כלכליים, כאשר איטליה ראתה במדינות ערב מקור ליצוא והסכמים מסחריים. ג'וליו אנדריוטי היה אחד האישים הבולטים ששינו את המדיניות האיטלקית. הוא היה אחד מראשי מנסחי הצהרת ונציה של מדינות אירופה למען ההכרה באש"ף. בתור ראש ממשלת איטליה במשך שנים רבות קבע מדיניות אוהדת לאש"ף, עד לכדי פגישות עם יאסר ערפאת. המחבלים מצאו באיטליה אווירה נוחה לפעילות חבלנית. אם נאסרו, הרי היו בטוחים שישוחררו במהרה. זאת היתה המדיניות של המפלגה הדמו־נוצרית, בעוד המפלגה הרפובליקנית, שבראשה עומד שר ההגנה ספאדוליני, התנגדה למדיניות זו ואף גרמה למשבר ממשלתי על רקע זה.

גם היום בביקורו בירושלים, בא ג'וליו אנדריוטי לנבון להוסיף לנו מוסר. לפיו, אנו צריכים „להיות רגישים לסבלם של עמים אחרים. לאחר נסיון הסבל שעבר העם היהודי". והוא התכוון לגורל הפלשתינאים.

הקהילה היהודית באיטליה ראתה בדאגה את התמורה במדיניות איטליה. היא הצביעה על אנדריוטי כאחד האחראים לקביעת מדיניות זו כלפי ישראל. השבוע כאשר אנדריוטי עמד לבקר בבית הכנסת האיטלקי בירושלים, פקפקו ראשי בית הכנסת אם עליהם לקבל אותו, משום שהם ראו בו את אחד המתנגדים של ישראל. לעומתו, הם קיבלו בחמימות את שר ההגנה האיטלקי, ג'ובאני ספאדוליני שביקר לא מכבר בירושלים. רק לאחר שכנוע מצד משרד החוץ בירושלים, שטען כי יהיה זה משום פגיעה ביחסי שתי המדינות, הסכימו לארח את אנדריוטי. נזקי הטרור הערבי מורגשים היום בתיירות האיטלקית, אך לא בעיקרי המדיניות.

ביקורה של הגב' תאצ'ר

ביקורה בישראל של ראש ממשלת בריטניה, מרגרט טאצ'ר, יהיה הביקור הראשון של ראש ממשלה בריטי בישראל מאז סיום המנדט הבריטי על ארץ ישראל, ולכן אפשר לראות בביקור זה ציון בתהליך היסטורי.

מסכת היחסים בין ישראל לבריטניה מאז הקמת המדינה היא ארוכה מכדי לסקור אותה במאמר אחד. בריטניה הטילה אמברגו על אספקת נשק לישראל מאז מלחמת לבנון, ביוני 1982, [illegible]. צעדים אלה אינם פוגעים בישראל, אך הם משאירים בפינו טעם רע.

בביקורה האחרון בירדן הזמינה טאצ'ר משלחת ירדנית־אש"פית לביקור בבריטניה. המשלחת הגיעה ללונדון, אך התפרקה לאחר שנציגי אש"ף סירבו להיענות לבקשת הבריטים לחתום על הכרה בהחלטות 242 ו־338 של האו"ם. הבריטים ביטלו את הפגישה עם המשלחת הזו.

בביקורו האחרון של ראש הממשלה, שמעון פרס, בלונדון, הוסכם על ביטול האשרות הבריטיים ליצוא סחורות למדינות ערב, שניסוחם היה, כי אין לחברה המייצאת כל קשר לישראל ואין היא עוסקת בניגוד לחוקי החרם הערבי. אך על ביטול האמברגו הבריטי ביחס לנשק לא הוסכם. ידיעות בלתי רשמיות אומרות, שפרס הגיע להסכם עם טאצ'ר בנושא זה: בריטניה תבטל את האמברגו וישראל לא תבקש לקנות נשק מבריטניה. ענין זה עוד יתברר במשך הביקור.

טאצ'ר הזדהתה עם המדיניות של הנשיא רייגן במלחמה נגד הטירור. בריטניה היתה המדינה האירופית היחידה שהסכימה לתת למטוסים האמריקניים לעבור בתחומה בדרכם להפציץ את לוב. יש לציין, כי השיקולים שלה היו שונים. רייגן הזדהה עם בריטניה במלחמת פוקלאנד וגרם בכך למשבר ביחסי ארה"ב עם ארגנטינה. טאצ'ר היתה חייבת לו תודה דומה.

ביקורה של טאצ'ר בישראל יעורר זכרונות מתקופת שלטון המנדט הבריטי בארץ ישראל. את קבלת הפנים היא תערוך במלון „המלך דוד", שם שכנה מפקדת שלטון המנדט הבריטי [illegible], ואשר נהרס בחלקו על ידי האצ"ל בפעולה מחתרתית מבריקה.

יוון אוהדת את אש"ף

ביקורו של שר התיירות, אברהם שריר ביוון, היה בציון צורת מחודשת למדיניותה של יוון כלפי ישראל, על רקע הסכסוך הערבי־ישראלי. יוון מכירה עד היום בישראל רק דה פקטו. גם הצטרפותה לקהילייה האירופית בשנת 1980 לא הביאה לנורמליזציה ביחסיה עם ישראל. הממשלה היוונית הסוציאליסטית אוהדת לאש"ף. יאסר ערפאת מתקבל שם כאורח כבוד. הפער שבין אתונה וירושלים אף גדול יותר מאשר הפער שבין ירושלים ורומא. גם תיירות יוון נפגעה בגלל הטירור הערבי. [illegible] קהילה יוונית גדולה [illegible] מאבק העם היווני בקפריסין נגד הצבא התורכי. [illegible] שריר שבע בפני [illegible] כמה הצהרות [illegible].

הגרמנים מודעים לאשמת עמם

ביקורה של משלחת הבונדסטאג הגרמני, שכללה את כל חברי הנשיאות, באה על רקע שונה. יש בו ביטוי עדה למודעות של כל הגורמים המדיניים בגרמניה „לאחריות ההיסטורית כלפי העם היהודי" לאחר השואה. זו הפעם הראשונה שכל חברי הנשיאות של הבונדסטאג יוצאים יחד לביקור במדינה כלשהי. המדיניות הגרמנית כלפי המזרח התיכון [illegible] כיוון של איזון בין ישראל לערבים. [illegible] דבקות בהצהרת ונציה של הקהילייה האירופית. עם זאת גרמניה המערבית תומכת [illegible] ישראל בכל הבעיה [illegible] בין הסכמים הכלכליים שבין השוק האירופי לבין ישראל.

נשיא הקהילה האירופית: היפגש עם ערפאת?

השבוע [illegible] את נשיא הקהילייה האירופית, ואן דה ברוק, שר החוץ ההולנדי, מלהפגש עם יאסר ערפאת בביקורו בתוניס. [illegible] פגישה כזו [illegible] הולנד שהיתה אוהדת לישראל שינתה את מדיניותה בהדרגה לאחר מלחמת יום הכיפורים, כאשר מדינות ערב הטילו חרם נפט על הולנד בשל אהדתה לישראל. [illegible] יש סבורים [illegible] כלפי ישראל.

שר החוץ, יצחק שמיר, [illegible]

פגישה כזו בין נשיא הקהילייה האירופית לבין יאסר ערפאת יש בה משום נסיגה [illegible] הקהילייה האירופית.

*

הביקורים של האישים האירופאים בישראל בימים אלה מבטאים את אותה מדיניות [illegible] שסילה את פיתו של התוקף [illegible].

ישובי העימות לקראת עימות

מאת חיים פיקרש

אחת מפצצות הקטיושה נחתו לאחרונה בגליל העליון, פערה בור עמוק, או אז מיהרו כמה מראשי הישובים שם, הפועלים במסגרת של מטה פעולה משותף, לראות מה קרה, ומה ראו? כיצד חקלאי מיובל הידיים, שותל לו שתיל בבור שפערה אותה פצצת קטיושה וכי ילדיו, משתעשעים בליקוט הרסיסים...

לעזוב? מחזיר החקלאי בשאלה, לא, איני חושב על כך, „וכי יש לי להיכן לעקור"? אחר הוסיף כי בכל מקרה, הוא מקווה להתרגל „לחיות עם זה", שרק לא יהיה יותר גרוע!

אם תרצו, בדבריו אלה של [illegible] היישובים הפזורים בגבול הצפוני, [illegible] מאבק נגד משרדי הממשלה, [illegible] כדברים של יוסי גולדברג, ראש המועצה האזורית, [illegible] של היישובים שם, את ההבטחות [illegible] „פתור את הבעיה [illegible] יישובי הארץ".

יוסי גולדברג שרק באחרונה יצא להתבייל את פניו של רופא צעיר [illegible] שבא להשתקע עם משפחתו, דוקא ביישוב הצפוני אינו מאמין שתופעת העזיבה או הנטישה [illegible] מצד התושבים, [illegible] אך הכל תלוי בהיקפה של הבעיה הבטחונית.

השבוע כינס בלשכתו שבבנין המועצה המקומית [illegible] את ראשי היישובים הנכונים „יישובי העימות" כדי לטכס עצה, מה יעשות מול [illegible] „כל צעדי הממשלה, [illegible] של הבטחות, אך בכאן ועד לביצוען וביצוע של ההבטחות הללו הדרך מאוד ארוכה...

הישיבה, מספרים משתתפיה, היתה סוערה [illegible]

הנה כי כן, בימי האחרון, ערב יום העצמאות [illegible]

כך היה גם לפני כן עם הנער [illegible] בבית הספר [illegible] בקרית שמונה, [illegible] של בית הספר.

[illegible] גולדברג קובל גם על כך שאין עדיין אמבולנס [illegible]

פרסומת כן, מעשים — לא!

[illegible]

(סוף בעמוד 4)

מבוכה סביב הנגידות

מאת יצחק דויטש

בשולי אירועים

מצד אחד מתקשה הממשלה להגיע לביצוע המלצות „ועדת בייסקי" בפרשת ויסות מניות הבנקים. עדיין לא התחילו בטיפול של ממש בנושאים העניניים של קביעת תחומי סמכויות הבנקים הייעוץ ושוק ההון. הרבה אבק עוד יכסה את הדו"ח של הוועדה עד שיישומו המלצות אלה. אבל גם בתחום האישי נשארו נושאים פתוחים, בין לגבי אלה אשר כבר הגישו את התפטרותם ובין לגבי אלה אשר טרם הגישו התפטרותם. אך מצד אחר, מתגלה הממשלה בחולשתה: היא אינה מצליחה לגבש הסכמה למועמד מתאים לנגיד בנק ישראל.

ישנה ראשית של הסכמה מי לא יהיה נגיד. נראה, כי בשבוע שעבר הושגה הבנה שאין מקום למינוי פוליטי; כלומר לא יכול אדם לקפוץ מהתפקיד פוליטי לתפקיד הנגיד. ממילא נופלת מועמדותו של סגן שר האוצר, עדי אמוראי. אין רואים מקום להציג את מועמדותו של שר האוצר לשעבר יגאל הורוביץ. וכך גם של מנכ"ל הביטוח הלאומי גדי ברוך, יהיו אשר יראו בכך עבודה חוסמת בעד. מהלך שבו מנסרל הליכוד את המערך, ולהיפך. אבל כעבר לניגוח זה יש טעם לעמדה. הרי מותר הפקיד הבנקאי, לעומת חולשותיו, בכך שהוא על־פוליטי. ברגע שמכבים איש פוליטי הבא הישר מהמהלכה, הרי באילו הוספנו עוד תפקיד פוליטי מובהק.

הנטייה היא לכיוון האקדמיה. אלא שגם כאן התעוררו בעיות, תחילה הוצע לתפקיד הפרופ' מיכאל ברונו המוכר כאדריכל התכנית הכלכלית ובעל מוניטין בינלאומיים בתחומו. למען האמת, ישנה הסתייגות בפני אלה: א) בהצרכת ההצלחה של התכנית הכלכלית; ב) בהערכת חלקו של הפרופ' ברונו בתכנית. חלק גדול מאוד מהצלחת התכנית הינו תוצאה כבר שקרה בכלכלה הבינלאומית: הירידה הדראסטית במחירי הדלק, ההוזלה הגדולה של חומרי הגלם (גרעינים ובשר) והשחיקה בשער הדולר. מעבר לכך הישגי התכנית עוד ראויים לבחינה. אשר לאבות התכנית, עובדה מרכזית היא תפקידם של שר האוצר, מזה, ושל ראש הממשלה, מזה — כמי שהשפיע על ההסתדרות להסכים לשחיקת השכר. אבל הציבור שהל לגבי מועמדותו של פרופ' מיכאל ברונו גם לו רקע פוליטי. התברר הסבר, כי הוא מזוהה עם „שלום עכשיו" והשתתף באופן פעיל בהפגנות שלה. ערבבו את שכבו גם בנושאים אחרים המעוררים הסתייגות אצל הקובעים ומקבלי ההחלטות. מכאן שבשלב זה מועמדותו של פרופ' ברונו עומדת בספק.

ואזי באה גלריה של שמות. דומה כי זורקים שמות מועמדים כבלוני ניסיון. יש מהם מתאימים יותר ויש פחות מתאימים פחות. אבל לא היתה התייצבות מאחורי מועמד מסויים שמצביעה בבירור על יתרונותיו. כה שנעשה הוא כמעט בשיטת הגרלה. כיוון שכך מצביעים על מרכיבים שונים בשיקולים: לא די להיות פרופסור. צריך ניסיון ויכולת בתחום הניהול, דרוש מוביל של צוות. אלא שעדיין לא ניתן להצביע על בעל מזיגה שכזו: גם כלכלן, גם איש מנהל ובעל יכולת להוביל צוות, וגם מי שאין לו תווית פוליטית מובהקת.

העיקר: בלי להיות מוכתם ע"י „ועדת בייסקי". כי מה שקרה הוא שוועדת בייסקי פסלה שכבה רחבה של מועמדים פוטנציאליים.

לאחר כל ה„לאיימי" המבחר נעשה מצומצם מאוד. לא זו בלבד שלא הגיעו להסכם בין המפלגות, אלא שבכל מפלגה עצמה היסוסים גוברים ואין מועמד שאפשר לומר עליו כי זה האיש. התוצאה היא שהמבוכה גוברת. נוצר אמנם פסק זמן כתוצאה מדחיית מועד הגשת ההתפטרות של הנגיד הנוכחי, ד"ר משה מנדלבוים, אבל עדיין לא מסתמן מועמד העונה על הדרישות.

והדים סיפקו שרי אוצר. יועצים כלכליים ובנקאים גדולים למדינות רבות וגדולות. אבל בארצנו שלנו המבצאי הבעט. אם בשל פסילה מוצרות ואם בשל התמעטות הדורות, עובדה.

אותות מדאיגים

אין מקום ל„פאניקה", אבל בהחלט יש לשים לב לסימנים המדאיגים. מדד חודש אפריל עלה ב־3.3 אחוזים, שהוא שיעור יותר מכפול לעומת כל אחד מהחודשים האחרונים (1.6 אחוזים בפברואר ו־1.5 אחוזים במרס). יש במדד זה מרכיבים עונתיים, אבל היו גם הוזלות ביחידות הנובעות מירידת מחירים בחו"ל.

כיוון שהמדד עולה הולכת ומצטברת רשימה ארוכה של מוצרים ושירותים שבהם יש פיגור בהתאמת המחירים. כמה „תבילות" של התאמות מחירים נקתו בשמונת הימים האחרונים: מסובסדים, מוצרי הלוח, תקשורת ושירותים שונים. רשימת הממתינים בתור גדולה והולכת. אם בחודשים הקודמים אמרו שאין אינפלציה כבושה. היום אמירה זו כושלת בספק.

בליפת האינפלציה נראית עכשיו שברירית יותר מכפי שהיתה. אולי בהשפעת פריצות שכבר היו בתקציב. אולי בהשפעת ההזרמה לגופים הכושלים. אולי השפעה פסיכולוגית. אבל בסך הכל פחות רגוע מכפי שהיה.

כדי לשמור על היציבות צריך לסלק ספיקות. בראש ובראשונה לגבי שכר ותקציב. כי אם יתרבו סימני השאלה, האותות שאנו רואים בימים אלה עלולים להתגבר.

עונש לאוכלי בשר

מזה זמן רב יש הצמדה של הבשר הקפוא המיובא לעוף הקפוא. כאשר מייקרים את העוף, מייקרים גם את הבשר. בסוף השבוע שעבר כאשר ייקרו את העוף נמנעו זאת הפעם מלייקר את הבשר. מדוע נשברה ההצמדה? כי עברו את גבול האבסורד, במדיניות הסובסידיות למזון קיימת תופעה אשר לא תאומן: על בשר קפוא קיים היטל בשיעור 160 אחוז בהסכום אשר המפלגה משלמת על רכישתו. ההיטל מכניס לאוצר 70 מיליון דולר במונחים שנתיים. אלא שההמטרה הישירה להיטל זה אינה גביית כספים, אלא הגנה על יצרני הבשר המקומיים: העוף, תרנגולי הודו ובקר. אלה נהנים מסובסידיה, אשר הולכה והצטמצמה. לאחר הייקור האחרון הסובסידיה לעוף הקפוא היא 18 אחוז במחירו. והגנה העיקרית היא ההיטל על היבוא המתחרה.

מתברר שהבדלי המחיר משיגים את שלהם. התוצאה: רק 20 אחוז מכלל צריכת הבשר לסוגיו הם של בשר קפוא. יותר מ־50 אחוז — בשר עוף, כ־16 אחוז בשר הודו, וכ־14 אחוז בשר בקר טרי. הרכב הצריכה משתנה מדי פעם עפ"י תנודות המחירים. ככל שהפער גדול יותר, צריכת העוף עולה וצריכת הבשר יורדת.

בסך הכל, אין זה נורא כל כך. לא על הבשר לבדו יחיה האדם. נכון, כתוצאה מ„הזיפת" העוף השביאו אותו על הציבור. „רבע העוף" מזוהה כמעט לגלגני בישראל. אין זו שאלה של „תאווה לבשר". [illegible] יש מקום להעלות את השאלה מהו גבול „הכניסה הכספית" שבה אפשר להשתמש כדי לאלץ את הציבור לצרוך עוף ולא בשר, כאשר הוא אינו רוצה בכך.

מיותר בהחלט ליצור תמריץ לצריכת בשר עוף כייצור מקומי במקום בשר בקר ביבוא. אבל זאת בגבול סביר. סובסידיה, מזה, היטל, של 160 אחוז, מזה, הדרגים כהסביר.

אילו היה השימוש בעוף ובשר אחר מייצור מקומי זול יותר למשק — ניחא. לא כך הדבר בפועל. תחשיבים שנערכו ע"י משרד התעשייה והמסחר, ואשר לא נסתרו ע"י היצרנים ומשרד החקלאות, מראים שההוצאה במטבע חוץ על יבוא גרעינים לשם ייצור ק"ג בשר עוף אכיל גבוהה יותר מאשר יבוא ק"ג בשר קפוא. במלים אחרות: הצרכן משלם מחיר כפול ומכופל. ובאותו זמן המשק משלם מחיר גבוה יותר במטבע חוץ.

שיטה זו גורמת לנחשלות ברמת ייצור העוף והבשר המקומי. במשקים שלנו העופות אוכלים יותר מזון מכפי שאוכלים עופות במדינות אחרות, עד אשר הם מגיעים צוואר לשחיטה.

כה לא עושים כדי ליצור תקומה צבורה למגדלי העוף, תרנגולי הודו ובקר לבשר? וכאן האבסורד הגדול. ענף גידול הבשר אינו מוצר עבודה כלל. דו"ח מבקר המדינה שהגיע לא מכבר מראה, כי מרכיב העבודה בתוצאות הייצור אינו עולה על 7 אחוזים. העלות העיקרית מתרכזת דווקא במספוא המיובא.

לשם מה אם כן מאלצים את האוכלוסייה לאכול דווקא בשר עוף? למה מענישים את אלה המבקשים לאכול בשר בקר בהיטל של 160 אחוז ממחירו? צריך לסייע לחקלאים. בוודאי שיש ללכת לקראת יישובי ההר. אבל את הכסף הזה אפשר לנצל בצורה יעילה יותר ולא בהכרח לחייב את האוכלוסייה לאכול בשר עוף עד אשר יצא מאפם — אם אינם רוצים בכך. זוהי הכתבה צריכה בלתי סבירה. טוב לפחות שבני התאמות המחירים האחרונות לא העמיקו את הציות.

هكذا من الأصل

هكذا في الأصل

מירון של רבי שמעון

מאת נעמי גוטקינד

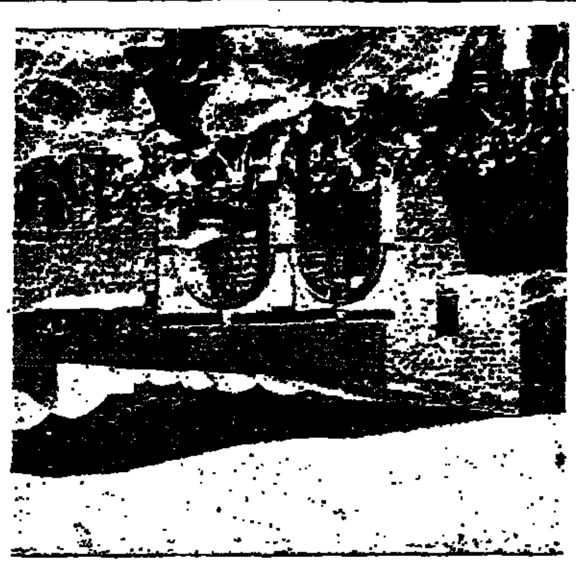

„לילה אחד כאן זה עולם הבא בטוח, תעשי לבדך חשבון כמה זה שבוע שלם" כך אמר לי השבוע יהודי עבדקן שרוע בצהרי יום בסוכת שמיכות פרחונית לי' מרגלות קברו של רבי שמעון בר־יוחאי במירון, חיל החלוץ של משפחה רבת בנים, נכדים ונינים מנתיבות. „אני, פנ־סיונר" נידב עוד פירור אינפור־מציה. „באתי עם הטנדר של הבנים שבוע קודם. הם חזרו לעבודה ויקחו חופש רק ביום שני, בינתיים אני שומר להם מקום..."

ראיתם פעם את הפילהרמונית חמש דקות לפ־ני קונצרט? הכנרים מכוונים את הכלים, מישהו חורק בכסא מחפש פוזה נוחה לישיבה. רחש של צעדים כבדים על פני הכנצח, הקהל זורם פנימה בשילון דקיק הגובר והו־לך. יש איכות מיוחדת לכל שניה שעוברת.

ראיתם ספורטאים לפני תחרות? קפיצות הי־מום. מיתוח שרירים, ריכוז כוונות, שקט שלפני הסערה, עוד רגע קט ויהיו הרעש, המהומה, קרי־אות הקהל, ההפגנה האדירה של רצון אנוש. ו־העיקר — ההתלהבות. במירון — שבוע לפני ה־הדלקה, זו האווירה.

שוטרים מסתובבים הלוך ושוב בין תחנת ה־אוטובוסים לכסה ו„הציון". למעלה ומנסים את מכשירי הקשר, מחליפים תמסורות שיצרה „ב־חקי־טוקי", ב„מטבח הכנסת אורחים" — מנצחת ה„צפתית" הצדקת. „מה תשוב איך קוראים לי?" על צוות של מתנדבות, היא ושתי אחיותיה, מתוחה כמו מיתר העומד לפקוע: האם יגיעו בזמן חבי־באות כיכרות הלחם שהוזמנו? המשלוח של ה־ביצים אלף הכוסות החד־פעמיים? והחשמלאי שהבטיח לסדר את החשמל — נעלם פתאום, הר־דיה, רבה הראשי של צפת, שבנה שתי קומות הישות בשביל ה„כולל" שלו לעל הקבר הקדוש, הרס לה את אולם האוכל, האם הספיק לארגן או־תו מחדש?

„יש תעודת זהות? מה יש בתיק הזה?" שואל ג'ורג' פארס, שומר הסף היושב ליד שער הכי־סד לחצר הקבר. גם הוא מתאמן לקראת הי„ם הגדול.

כמה יבואו למירון ביום שני? חצי מיליון ע־נה האיש ללא הנד עפעף, מנשה אייכלר, איש משרד הדתות, בחדר שליד השער, מחייך לשי־הגחמה. יש אומרים שמאה אלף יהודים מציפים את מירון בל"ג בעומר. אחרים זוקפים לעוצמת שלוש אצבעות, דהיינו: שלוש מאות אלף.

בכל מקרה — כמויות אדירות.

הטרקטורים בצידי ההר ממול כובשים עוד ו־עוד חלקת שדה לחנייה.

„יאללה, מהר! מהר!" זעק פתאום מנהל ה־עבודה על הגג שמעל השער. בונים שם תחנת משמר נוספת, זמנית, לשוטרים וצריך לגמור ב־זמן, הפועלים שהתיישבו לרגע קופצים ומרימים שוב את הפטישים.

„הברסלאווים" מגיעים

בינתיים מגיע טנדר עמוס עד להתפקע במז־רנים, הפורקים אותו, בוחרים בכיפות לבנות סרוגות עגקיות, פיאות עד הכתפיים לא מדברים עם עתונאים. אבל כולם יודעים שאלה: „הברס־לאווים".

עוד טנדר מגיע עמוס תמונות של הבבא סא־לי ובקבוקי ערק יתומים בתחתיתו. החבר'ה של ישיבת „מחנה ישראל" מנתיבות בונים דוכן. לידם — מתמקם הנוער של ישיבת „אור החיים" ר' בשכונות לאלה — בחדר המוכר נפרודים נצוצים בפרוסות עגולות של פקק, „נר נשמה". מולי־קים את הגפרור ובוהים על קערה שטוחה מלאה שמן והשלהבות הקטנות מרצפת שפה ארוכה.

יש כאן גם מכרי שתיה קרה ותרות ונפרורים, ומשלים, ויש כבר רמז ראשון למחנה האוהלים האדיר העומד להשתרע כאן למחרת השבת.

רחל עמר, עשרים שנה רצופות משמשת כשו־מרת התוקה לילדיה, מסדרת שש או שבע מיטות מתוח לסוכת בדים, שלוה ושיטתית כאילו ניצ־בה ליד הבית שלה בירושלים. הבנים התוהים שלה מארגנים בינתיים ארוחה. „כולנו לקחנו חו־פש מהעבודה, „בוביה" שלי ובאנו לקבל כאן טוחות לעבור הלאה כל השנה" אומרת רחל ב־עיניים נוצצות. „אני, כולם יודעים שאת החופש השנתי שלי לא לוקחת בקיץ אלא בזמן ההילו־לה של רבינו הקדוש, שבועיים אני פה באוויר הנפלא הזה יותר טוב לי מבית הבראה וגם את הילדים לימדתי ככה לעשות. נחים פה, אוכלים פה, ישנים פה, וביום שני נביא גם את ה־סבא...".

במקום טוב באמצע, מעל היציע אפשר לומר, צופים בהכנות האינטנסיביות הללו, תלמידי ישי־בת בנ"ע במירון, הישיבה הקרובה ביותר. פיזית, אל „הציון".

פנים שתומים, ראשים מתולתלים, מקדמים את פני בשער.

ארבעים תלמידים אתיופיים נקלטו בישיבה, חבורה העיקרית היטב לצד ששים או שבעים הצב־רים.

להחבר'ה בכיפות הסרוגות, זו ההזדמנות אחרונה להתרשם כמה שהולך.

ביום שני ישלחו אותם הביתה. הם חוזרים רק ביום רביעי לאחרי ההילולה. „הישיבה נסגרת לחצי שבוע" — אומר רענן לרין, המנהל האדמי־ניסטרטיבי זה עשר שנים. „כי מי יכול להת־רכז בלימודים, שבמרחק של כמה מטרים מהכי־תה יש תזמורות ומוסיקה הבולה ועולות של מאות הכבשים הנשחטים בבית המטבחיים?"

כל מירון מתבצרת בשבוע ל"ג בעומר

כל מירון מתבצרת ונסגרת בשבוע ל"ג בעו־מר. את בית החרושת ל„שימורי שזיפים — סוג־רים. הפועלים הולכים הביתה. את הגדרות בדרך אל הקבר — מחזקים ומתקנים בהן פרצות. במו עיני ראיתי מירוני אחד מתקן בבהילות ציר שבור של תריס. „מה הבהילה?".

„אוי ואבוי לי אם לא אסגור את הדלתות וה־תריסים חזק חזק. „הוא אומר גלויות בלי להת־בייש, „יתחילו להיכנס אלי הביתה, זה בשביל כוס מים לאמו החולה שהתעלפה, זה לבקש קו־ביות קרח, אחר לשאול אם יש לי גפרורים, ואם לא איזהר — אצטרך לעמוד כל היום במטבח ו־לחלק כוסות מים..."

לא כל כפר מירון שוכן על מסלול עולי הרגל להדלקה. רוב הכפר — מעבר לגדר הסגורה ב־שער, מנומנם, אפרורי בשמש האביבית. כמה מירוניים התלוננו באוזני שהורסים להם את המט־עים השוברים גדרות. אחרים הגדו: אכסון האור־חים בבתיהם, זה ענף הכנסה שנתי מכובד.

המרויח ביותר נראה בעל הקיוסק והמסעדה שליד הכביש הראשי. א.ס.טו והוא עושה לא רק את ה„יומית" ו„החודשית" אלא גם את השנ־תית" שלו — ובפחות משלושה ימים...

יש אורחים ליום במירון, יש אורחים לשבוע. הרב אברהם אנגל, עטרת ביתו עטרה, ארבעת הבנים והבת הקטנה, הם דיירים של קבע. כל ה־שנה — מירון. פותחים דלת של פינת האוכל, רו־אים את צלע הר מירון נדחף כמעט לתוך הבית; פותחים את דלת הכניסה — רואים את מחנה ה־סככות האוהלים. עד לפני שנה — ר"מ. השנה — ראש הישיבה. איך זה לנהל חיי משפחה ליד הסוד וההויה שבקברי הצדיקים בארץ ישראל?

באו לשלוש שנים ונשארו קבע

שש שנים חיים עטרה ואברהם אנגל ליד „הצי־יון". באו עם גרעין מבר"ך בירושלים לשלוש שנים, התאהבו במקום ואין הם זזים ממנו אפילו ב־שבוע ההדלקה. קונים לחם וחלב לשבעה ימים, כדי לעמוד ב„מצור" ונהנים מכל רגע.

הלילות הראשונים שלהם במירון היו חווית מיוחדת.

„תארי לעצמך, באישון לילה, באשמורת ה־בוקר, מעירים אותנו פתאום צעקות מן ההר... נבהלנו, קפצנו מהמיטה ורצנו החוצה ומן היער אנחנו שומעים: „אוי! שמע ישראל! או! שיבוא המשיח!".

במשך הזמן התרגלנו לקולות, ידענו: חסידי ברסלב מתבודדים שם בין העצים...

והרבנית עטרה: „כשהגיעו הימים הנוראים, בשנה הראשונה שלנו במירון, בקעו לעת ערב קולות שירה ערבים מכיוון הציון של ר' יוחנן הסנדלר. התרגשתי. הלבשתי את הילדים במה־רה ומעילים וירדנו לראות מה זה. ראינו מאות תלמידי ישיבה יושבים ושרים בדביקות את כל תפילת הימים הנוראים...

הרב אנגל: „בראש השנה הראשון — התרו־צצתי ממניין למניין, רציתי לזכות בכל השלמות כביכול... הלכתי תפילה אחת למניין של רב אשר, תפילה אחרת למניין הברסלבי, תפילה שלישית למניין שבבית הכנסת בכפר. רקדתי על כל החתונות ולבסוף נדבקתי בתפילת ברסלב ויש לי אצלם מקום קבוע..."

אלפים, אלפים באים...

תפילת ראש השנה במירון?

„אלפים! אלפים באים!" אומרת פרומה עם מטפחת הבנויה כמגדל על מצחה. כסתבר שלא כל כך מדייק להבר על ל"ג בעומר כעל יום עלות המסך על מירון. מירון של קבר בר־יוחאי אינה רוגעת כל ימות השנה. המירונים הוותיקים מבססים בעל־פה, בעיניים עצומות כמעט, את „לוח הביקורים השנתי".

חסידי ברסלב, שנשמת רבם היתה, מאמינים, הם ניצוץ מנשמת בר־יוחאי „משתלטים" על ה־איזור עם „בוא הסתיו". הם מביאים בתים טרו־מיים מפלסטיק ירוק, שוכרים את כל חדרי ישיבת בנ"ע (בשבוע ל"ג בעומר עצמו שוכרי הישיבה הם השוטרים!) לוקחים פיקוד מפרומה על מט־בח הכנסת אורחים וערב החג על הסף והנשים, באלפיהם, מתמקמים בחדרים שבקומה השנייה סביב לחצר, בין בתי הכפר ובצריפים הזמניים. שבע מאות גברים ישבו לארוחה על שולחנות שנמתחו מן המטבח ועד לשער החצר — מתפא־רה, במאור פנים. הצדקת המוכרת „לחצי עם ישראל" כמי שמחלקת פתל וורה, תה, קפה, ו־סנדוויצ'ים חינם אין כסף לעולים אל ההדלקה. גם בשבת חנוכה, באים החסידים ובז' באדר — יום פטירתו של משה רבינו על אחת כמה וכמה, יש חבורה מגובשת שלא זזה בשבת זו מן ה־קבר, שנה אחר שנה. אפילו בחורפים המושלגים המועדים ביותר.

אוי, סליחה, שכחתי להזכיר. עוד לפני שבת חנוכה, את הבאים להילולת רבי אלעזר, הבן של ר' שמעון, בבית אהל, ובצום גדליה, וביום הכיפורים, באים חסידי ספינקא. גם חסידי סלו־נים עושים פה שבת.

הרבי מלילוב עם חסידיו מופיע בפרשת „מאז־לותך", ו„רב אשר" המפורסם, מייסד צרכניות „יד צורה" למשפחות מרובות ילדים שהופיע עם חסידיו כל שבת ראש חודש. היום רב אשר חולה מאוד. אבל את חסידיו השביע להמשיך במסורת הם אכן באים. בכל ערב ראש חודש שהוא יום כיפור קטן — באים המניינים, ביחוד ערב ר"ח ניסן ו־ר"ח אלול, ולפעמים גם בין השבתות והחגים. פת־אום נאבקת משאית במעלה ומשפחה שלמה יורדת ממנה, מורידה את המחסום האחורי, משכת כבש, לשחיטה ולכירה, עם זמירות ושירים. אבי המשפ־פחה ניצל בנס מתאונה או אולי זכה במכרז גב־בר עשה עסק טוב, והנה הוא מקיים נדר ובא לעשות סעודת מצווה... באים לפעמים גם נערי בר־מצווה, קוראים בתורה בבית הכנסת שליד הקבר ואת הסעודה עורכים באולם הגדול. ועל צאן הקודשים, המובא לכאן, בגיל שלוש. ל„חל־קה" אין מה לדבר. לכולם מחכים התה תקפה והסלסים של „פרומה" ושתי אחיותיה. עשרים ו־שתיים שנה ממשיכות הכ..ש כשורת שהחולה לפניהן אמם שלא זזה מציון חמישים שנה. ב־ראשית המאה הימצא פים לעולים לרגל על דהדי בחושת עם זרים וקרשים וחילקה הזה בפוחית שימודים. בנותיה עזרו לה לעבור לעידן הפרימוס והפתילייה והיום הן מראות לי בגאוה את הכי־ריים הגדולות המעולות. על גז ואת הזהדים המו־שימים.

שני צעדים מהמטבח — „הפתח" של מערכת הקבר.

אשה כפופה, כבת שבעים, נשענת על קביים, בוכה שם בכי קורע לב ומרטיבה ספרון תהי־לים. שברתי את עצם הירך, היא מגלה, בשוך הסערה, אבל על מירון לא אוותר.

גם אותה הביאו הבנים לשמור על השטח והיא יושבת ושופכת את לבה על כל צרותיה יום יום, מנצלת את הגישה הנוחה אל הפתח. בשבוע ה־בא — „לא תוכל להגיע אליו. יצטופפו הצפצים ולה אין מרפקים, אבל „הוא ישמע אותי גם שבוע לפני...".

„ישמע! ישמע! הרבה נשים נושעו כאן". או־מרת לה שכנה למחנה, מסעודה משעריים, פתח תקוה. עקרה שלא מאמינה עוד בכל נפלאות הגי־ניקולוגיה המודרנית „רק פה יש ליפוד תקוה, רק פה תצמח ישועתי". את מסעודה ראיתי עשר דקות לפני כן בעמדת אל הסבכה המגינה סביב סביב על קברו מכוסה הפרוכת של הצדיק. היא זורקת נרות לזוית שבין הסבכה לקבר.

אלפי נרות מכסים את הרצפה

הנרות בעשרות או באלפים מכסים בינתיים את הרצפה. ביום שני, התנדבה להיות לי מדריכת תיירים זמנית, הנרות יגיעו עד למעלה, מטר וחצי לגובה. ראיתי גם מטבעות בין הנרות הרבה זה־בה דומעת. עם ישראל שופך את לבו כאן, מא־מין בלהט צרוב, להט אש, הגדול יותר מכל מדי־נת, בקשר הישיר שיש לו פה אל השמים.

„אני עצמי נרפאתי בזכות הצדיק" לוחשת כלה רסס. יהודיה אחת, כת לוב, מוקפת שלוש כלות, שתי בנות וחמש נכדות, המאושרות לה בפרצופים רציניים „בבכיתי, התפללתי ביקשתי בן וברוך ה' אחרי שבע בנות נולד לי הקדיש, והיכף ומיד קראתי לו שמעון־אלעזר..."

קומה אחת מעל לשיח הנשים, בישיבה של ה־רב דוד דיין — עשרות גברים מתנדנדים על גמ־רות פתוחות. כאן — דממה מהלסת.

בחדר הכניסה — אורחים לשעה, אחד בסדרים, אחד עם תרמיל צד — באו לתפילה או לשעה קצרה ומנצלים אותה ללימוד. בחדר הפנימי — סביב שולחנות, הלימוד הרציני. מכאן לא ראיתי סללניקים בארשת מרוכזת יותר.

נוכחותו של הרב במקום (הרב דיין מפקח על השלבים המארגנים של הבנייה החדש) תורמת ודאי גם היא לריכוז. ובמדור המדרגות, מן הישי־בה ולמטה — קרשים, פיגומים, מוטות ברזל. פרומה מפקחת כפיים. לא נספיק! לא נס־פיק! היא רוצה להכין חדר לינה לנשים הקשי־שות והחולות (שלושים נשים תלין על גבי שול־חנות וספסלים. את מיטות הברזל איכסנו בינ־תיים, בגלל השיפוצים) והיא רוצה לכתוב גגון מעל השביל כדי להפכו לחדר אוכל. היא אומרת: הקב"ה מזמן את מי שרוצה לעשות מצווה — כשאני שואלת מאין הכספים לכל הסנדוויצ'ים?...

שלוחי מצווה אינם ניזוקים, אני תורמת פת־גם אל מול פתגם, וכשיגיע ל"ג בעומר הכל יהיה מוכן. הלוואי שתה האשה הרצה אל בין הסירים במטבחה.

למעלה, בינתיים, השקולות. עוד שלושה טנ־דרים הגיעו. שמיכות, מזרנים, ציוד מטבח פרי־קים שולחן וכיסאות וארון קטן.

לוי שמעון (לוי שם פרטי) מבאר־שבע מס־ביר: „אם כבר אנחנו פה שלושה ימים, אז למה לא בנוחיות?"

„בעגלה" הבאה יביא גם כבש שקנה במיוחד ביום השוק של באר־שבע ועוד בתוכנית להביא מקרר הפועל על סוללות וגנרטור קטן שיאיר ב־לילות, ואת הטייפ־קסטות כבר מצוי איתו ממנו מקשה כפי שהוא מגדיר „זמירות בנוסח חסידי „אבוחצירא".

מירון, ערב ההדלקה.

התזמורת של „מוטה" ברלין עורכת חזרות אח־רונות. היא תנגן פה כל הלילה. הקצין הממונה, מטעם המשטרה יושב בחדר דומי הצדיק שליט־לה הטלפון דבוק לו אל האוזן. אין לו זמן לע־נות על שאלה. הניי"ם של הישיבה, חמש מש־פחות, נוספים לקנות מצרכי מזון לשבת, הטרק־טוריסטים קמים מהפסקת הצהריים וחוזרים לכ־עד מסר במגרש החנייה והושב במרובים רואה הכל ומחייך לו חיוך של נחת...

הנה לפניך כל ההשמצות, למרות כרסום ה־אמונה ומתקפת הספק — בנין דבקים בצדיקי, שואבים מהם עוצמה וכוח, מעיינות ההתלהבות לא יבשו בנשמתם, אש התקווה דולקת בליבם וזה הדי העיקר.

ואמרתם
כה לחי
רבי שמעון
בר־יוחאי

בוגרי ב"ע „כבשו" את בודפשט

השם הרשמי של האירוע היה די בנאלי: כנס בוגרי בני־עקיבא באירו־פה; אבל, למעשה היה זה אירוע חד־פעמי, חוויה שתיחרט בזכרונם של 130 המשתתפים משמונה מדינות באירופה. היה זה כנס, שהחל בנסיעות ארוכות מכל רחבי היבשת אל מקום הכינוס בווינה והגיע לשיאו בפגישות מרגשות עד דמעות עם שרידי יהדות הונגריה בבודפשט.

חוטי הכנס הזה, שהתקיים באחרונה, נמשכו מהארץ ומאנגליה. בארץ — במשרדי המזכירות העולמית של בני־עקיבא, שם נהגה הרעיון; ובאנגליה — בפעילותו של ישעיהו יחיאלי, נציג בני־עקיבא באירופה, אשר הפך את הרעיון למעשה.

מאנגליה גם יצאה לכנס קבוצת המשתתפים הגדולה ביותר: 40 בוגרי בני־עקיבא. צעירים בגילאי 19 — 24. נסעו לפנות־בוקר באוטובוס לדובר, עלו על מעבורת, ירדו בקאלה שבצרפת והשלימו נסיעה של 24 שעות עד לינץ שבאוס־טריה. כאן נפגשו כל משתתפי הכנס. רבים מהם הכירו זה מכבר אלה את אלה, לאחרים היתה זו היכרות ראשונה.

לאחר התארגנות קצרה עשו 130 הבוגרים את דרכם למחנה הריכוז מטהאוזן שבאוסטריה. סיור מודרך הוביל אותם בשבילי הזוועה של המחנה הזה. בצל אותה אימה נערך גם מיפקד הפתיחה של הכנס: במחצבות האבן מול 168 מדרגות המוות.

עיקר עבודות הכפייה במחנה מטהאוזן היתה במחצבות האבן הענקיות שבסמוך לו. האסירים היו חוצבים את האבנים הכבדות, עומסים אותן על כתפיהם — משקל כל אבן לפחות 40 ק"ג — ועולים בשורת המדרגות האינסופיות אל ראש ההר. לא רבים עצרו כוח לחיות ולשרוד בתנאים נוראים שכאלה: 120 אלף איש נפחו את נשמתם במחנה המוות ההוא. ועתה, עשרות שנים לאחר מכן — בוגרי בני־עקיבא באירופה פותחים את הכנס שלהם. בקול רוטט נאמרת תפילת „יזכור" ונישא ה„קדיש" לעילוי נשמתם של הרוגי המחנה וניספי השואה.

„אי־אפשר להתחיל תכנית יהודית באירופה", אמר ישעיהו יחיאלי, „מבלי להתייחס לנושא ה־שואה מחד גיסא ולהיבטים המודרניים של האנ־טישמיות מאידך גיסא. והדברים אמורים במיוחד באוסטריה. נוכח פרשת ואלדהיים ונוכח גילויים נוספים באירופה, המצביעים על כך שהנחש האנ־טישמי זוקף את ראשו מדי פעם במקום אחר".

ממטהאוזן נסעו משתתפי הכנס לווינה, אליה הגיעו ביום חמישי בשבוע. מחציתו הראשונה של היום הוקדשה לדיון בנושא האנטישמיות, שבמרכזו עמדה הרצאת פרופ' צבי בכרך מאוניברסיטת בר־אילן. במחצית השנייה של היום נערך מסע־חוליות, במסלול מיוחד, להכרת תולדות הקהילה היהודית בווינה. האתרים הבולטים במסלול זה היו — המוזיאון הפרטי של מקס ברגר, סגן נשיא „המזרחי" באוסטריה; בתי־כנסת; בתי־קברות יהודיים ועוד.

גלויות
מלונדון
*
מאת מנחם מיכלסון

בערבו של אותו יום נערכה הפתיחה החגיגית של הכנס. המשתתפים, אליהם הצטרפו יהודים וינאיים נוספים, התכנסו בבית ה„מזרחי", שמעו את דברי ברכתו של הרב חיים אייזנברג, בוגר בני־עקיבא המכהן כיום כרב הראשי בווינה; האזינו להרצאתו המרתקת של ד"ר אבשלום הודיק, מנהל הקהילה, על תולדות קהילת וינה.

אבל, לא רק הרצאות היו באותו ערב — גם ריקודים היו שם. והסיבה לריקודים היתה — תריסר צעירים יהודים, שהצליחו להימלט באח־רונה מאיראן והגיעו לווינה, וצעיר יהודי שאך ארבעה ימים קודם לכן יצא מרוסיה והגיע למערב. אכן, סיבה למסיבה.

למחרת, יום שישי, התעמקו בוגרי בני־עקיבא בסוגיית יחס היהדות לתרבות המערב והוויכוח עם הרפורמים על חידושים באורח־החיים היהודי, נושא, שרבים ממשתתפי הכנס מכירים אותו באו־רח בלתי אמצעי מטבע היותם — לפחות עדיין — בגולה.

הרצאה מעניינת שמעו משתתפי הכנס בליל שבת. הנואם, פרופ' יוסף גרינברגר, נשיא „המז־רחי" הפדראציה הציונית באוסטריה, ממייסדי בני־עקיבא באוסטריה לפני 35 שנה, סיפר פרקים בהתהוות התנועה. עמד על תמורות ותה־ליכים בבני־עקיבא העניק לשומעיו פרספקטיבה מקורית ואישית על תנועת הנוער הדתית לאומית. העובדה שהמרצה עצמו נמצא עדיין באוסטריה בוודאי העניקה גם היא תוספת־מחשבה מעניין לבוגרי התנועה, שכל עתידם עוד לפניהם.

חוויה בלתי נשכחת בבודפשט

דיונים שונים בשבת — ובמוצאי־שבת החלה הנסיעה לקראת החוויה הבלתי־נשכחת. בשלושה אוטובוסים נסעו משתתפי הכנס לעבר בודפשט. ארבע שעות נסיעה פנימה למעבר הגבול, שפתיים ביקורות ודרכונים — ועם שחר הגיעו 130 הצעירים לתפילת שחרית עם אנשי הקהילה האורטודוקסית בבודפשט. כחמישים איש היו בבית־הכנסת, רובם ככולם זקנים. הם התרגשו מאוד למראה צעירי בני־עקיבא, וראש־הקהל סיפר לבאים על החיים היהודיים בהונגריה. סיפרו, כי ההערכה היא שב־הונגריה חיים כיום כ־80 אלף יהודים, 70 אלף מהם בבודפשט. אולם, רק ל־10 אלפים יהודים בלבד קשר כלשהו עם הקהילה היהודית.

עם תום התפילה, ולאחר לימוד פרק משניות בצוותא, יצאו בוגרי בני־עקיבא לסיור ברחובות בודפשט. אין ספק, לא בכל יום נראים עשרות צעירים בכיפות סרוגות מטיילים ברחובות הבירה ההונגרית. רבים מבין העוברים־ושבים שמו לב לתופעה זו ואחדים מהם — יהודים, כמובן — אף בירכו אותם במלה אחת, מוכרת, ובעברית: „שלום!"

שניים־שלושה צעירים ערכו אתנחתא קלה בבית־קפה. הם הבחינו במוכרת כרטיסי־לוטו, זקנה כבת 70, שעברה משולחן לשולחן והציעה את כרטיסיה למכירה. כאשר הגיעה לשולחנם צדה עינה את הכיפות הסרוגות והיא שאלה: „שומרי שאבעס?". „כן", השיבו לה. „איך ידעת?". והיא השיבה: „יארמולקעס של שאבעס"...

לא הרחק משם נכנסו כמה ממשתתפי הכנס למאפייה יהודית וביקשו לקנות עוגות. בעל ה־מאפייה היהודי, תוך שהוא אורז להם את מבוקשם, שאל אותם למעשיהם. הם סיפרו לו על הכנס, על עצמם וגם על הביקור שערכו במחנה מטהאוזן.

„מטהאוזן?" — אמר האיש — „גם אני ביקרתי שם פעם. זה היה ב־1945 ולא הגעתי לשם מרצוני הטוב. הקדוש־ברוך־הוא היה בעזרי וני־צלתי ממוות".

שומעיו, שהתבקשו לשמוע את סיפורו, פרצו בשירה וריקודים סוחפים וגררו אותו למעגל. לפתע הוא ניתק ממעגל הרוקדים, הרים טלפון לאשתו ואמר לה: „תקשיבי, תקשיבי מה שהולך פה בחנות... אני לא מאמין... לא מאמין..." — ופרץ בבכי.

משתתפי הכנס פקדו גם בתי־כנסת ובתי־עלמין יהודיים בבודפשט. חלקם שמורים ומטופלים — חלקם מוזנחים. באחד מבתי־העלמין גילו מצבה עליה היה כתוב, באותיות מהוהות, השם: „הרב יעקב קופל רייך".

„זה סבא שלי!" — קרא בני פולק, נינו של הרב המנוח. בני פולק הוא שליח בני־עקיבא באוסטריה ונמנה עם מארגני הכנס. הוא בוודאי לא ישכח את הביקור בבודפשט.

כנס בוגרי בני־עקיבא באירופה הסתיים בביקור בבית־הכנסת הניאולוגי בבודפשט, שהוא הגדול ביותר באירופה: 5000 מושבים. אולם, רק ביום־כיפור אפשר למצוא שם מתפללים רבים. בחצר בית־הכנסת קבר אחים של אלפי יהודים. שנרצחו על־ידי שכניהם הנוצרים בתום מלחמת העולם השנייה, אחרי כניסת הגרמנים. כמו כן ניצבת שם מצבת־זיכרון ליוצאת בודפשט, שנרצחה אף היא שם: חנה סנש.

שם, ליד בית־הכנסת, נערך מיפקד הסיום של הכנס ונישאו דברים: „נוכח ההשמדה הפיזית שראינו במטהאוזן והשמד הרוחני שראינו ב־בודפשט — לעבר עיר ואם בישראל — המסקנה המתבקשת היא: קומו ונעלה ציון ה'".

„התקווה". ואחריה — התקווה שאכן יגיעו משת־תפי הכנס אל המסקנה הנכונה.

בירורים לקראת הבחירות

מפלגה דתית־לאומית ויחסה לדעת תורה

במסגרת הבירורים האידיאו־לוגיים שעורך „הצופה" לקראת ועידתה הנבחרת של התנועה הדתית לאומית, אנו מביאים הפעם את עמדותיהם של שניים מהדמויות הבולטות בעולם ה־תורני הציוני: הרב יעקב (יענ־קה") פילבר ממייסדי „נעם" ה־עומד בראש ישיבת „ירושלים לצעירים" שליד „מרכז הרב" ואת הרב יצחק שילת, ר"מ ישי־בת „מעלה אדומים". השניים השיבו לשלוש שאלות זהות:

א) האם על התנועה הדתית־לאומית להידרש לחוות־דעתם של גדולי תורה או לרבנות ה־ראשית בכל נושא עקרוני העומד על סדר־יומה של המדינה?

ב) מה הם לדעתך העקרונות מבחינתו של עולם התורה הצ־יוני, שעל התנועה הדתית לאו־מית לדבוק בהם, והם מבחינ־תו „קווים אדומים"?

ג) האמנם מסתמנת מגמה של הקצנה דתית בעולם הישיבות שלנו הקרובה להשקפת עולמו של המיגזר החרדי?

מאת שאול שיף

הרב יעקב פילבר: תנועה דתית לאומית חייבת להדרש לדעת ההלכה

לשאלה א':

השאלה שצריכה להשאל אינה האם צריכים להדרש וכו', אלא מדוע בכלל נשאלת שאלה כזו. האם היה עולה על דעתנו לשאול האם להדרש לחוות דעת רפואית בבעיות רפואיות? או חוות דעת הנדסית בבעיית גורד שחקים וכד'?

שאלה כזו נשאלת אצל אדם או תנועה שמב־קשת, בעצם, מערכת חיים חילונית לעטיפה דתית. תנועה המבקשת להנהיג חיים תורניים ממלכתיים, אינה יכולה שלא להדרש לחוות דעתם של גדולי תורה, או הרבנות ראשית. אין צורך לכפות עליה דבר כזה בהחלטה היא בעצמה מעוניינת בזה, כפי שאדם שחש בבעיה רפואית הולך לקופת חולים.

מתי בכל זאת עולה על הפרק שאלה זו? אצל אנשים המעוניינים במערכת חיים חילונית עם עטיפה דתית להם חוות דעת של אנשי תורה, עשויה להתנגש עם תפיסת עולמם, או לפגוע באורחות חייהם החילוניים.

לשאלה ב':

אין אני מתנגד לחקיקה דתית אך אינני מאמין בה. נתקבל בכנסת חוק נגד הפלות, אך המציאות לא השתנתה. קודם ביצעו הפלות תחת הסעיף הסוציאלי ועכשיו החליפוהו בסעיף רפואי.

חברה שאינה מעוניינת בחוק — עוקפת אותו. יש חוק עזר לשמירת שבת. והרשויות המקומיות כפוס מצפצפות עליו. הייתי עומד על שלושה דברים:

א. כל דבר שהוא בבחינת מעוות לא יוכל לתקון שאי קיומו יהיה בכיה לדורות כמו חוק נישואין וגרושין, על זה יש להלחם בכל תוקף.

ב. לאפשר במדינה ליהודי שומר תורה ומצוות להיות אזרח סוג א', או יותר נכון לא להיות אזרח סוג ב'. לדוגמא: שלא לחסום שום מפעל או מקום ציבורי בפני שומר תורה ומצוות. בבון כש־רות בצבא בבתי אבות ובבתי חולים, או שלא למנוע שומרי שבת מלהיות שותף ועובד בכל זרועות המדינה ומוסדותיה.

ג. כשפרצה השרפה בעיר ברודי הובא חיים הקטן שהיה אחר כך רבי חיים מצאנז לסאטוב אל ביתו של ר' משה לייב. אמר הצדיק אליו: „ספר מה ראית בשרפה? ראיתי — אמר הילד — שבצד אחד עמדו היהודים וכיבו את האש ובצד אחר עמדו הגויים והציתו. שאלתי את עצמי מדוע מתייגעים כל כך היהודים בכיבוי האש, הרי מוטב היה לגרש את הגויים ולא תהיה עוד שרפה?

אנחנו עסוקים יותר מדי בכיבוי שרפות במע־רכות הציבור שלנו. לדעתי על היהדות הדתית לתבוע ערוץ תקשורת מיוחד ברדיו ובטלוויזיה שתאייש אותו במיטב הכוחות הרוחניים ובבעלי מקצוע בתחום התקשורת, ולפתוח במתקפה הס־ברתית. להצגת היופי שביהדות ועל הכיעור שב־חיים החילוניים ובאמצעים התקשורתיים המת־קדמים ביותר.

כמעט כל הציבור הדתי נזקק לרדיו וחלק גם לטלוויזיה, כך שהנוער והמשפחה הדתית חשופים לעטיפה כהמדת של כל. כלי התקשורת עלינו לעמוד על ההדדיות שיותן גם לנו לכל בית ומש־פחה בישראל לעשות שימוש חיובי בכלי התק־שורת האלקטרוניים. הגיע הזמן לפתוח בקרב על נפשו של עם ישראל.

לשאלה ג':

אי אפשר להבין את הוויכוח על ההקצנה מב־לי להכיר בהתעצמותן של שתי קבוצות בציונות הדתית. האחת היה חיים חילוניים בעטיפה דתית ואחת המבקשת לחיות לפי הנורמה ההלכתית. אין לציבור הקרוי חרדי מונופול על השולחן ערוך וחובש כיפה סרוגה והמקפיד על קלה כבחמורה הוא נחשב חרדי ומקצין רק אצל מי שהנורמה ההילו־נית היא לגביו שביל הזהב. לימוד תורה, צניעות, הקפדה במצוות בשילוב מצוות יישוב הארץ, קיום החובות הלאומיות והשתלבות בכל מערכות החיים במדינת ישראל — הם סימני ההכר של הציבור התורני הציוני. בכל מה שקשור להקפדה על דיני השולחן ערוך ישנה קרבה בין ציבור זה לציבור החרדי, כששניהם יונקים ממקור אחד. לגבי היחס לאתחלתא דגאולה דומני שחוגי „אמוני תורה ועבודה" קרובים לצבור החרדי שכן, הציבור התורני הציוני, מאושם על ידם במשיחיות וכדי כך שהמשותף הוא ברור וגם המפריד בינינו בין עולם הישיבות שלנו לעולם החרדי אינו מטושטש.

הרב יצחק שילת: יש להבחין בין שאלות הלכתיות לשאלות פוליטיות

לשאלה א':

לא כל הנושאים שווים. יש להבחין בין שאלות הלכתיות, או בעלות היבטים הלכתיים מובהקים (יהודי אתיופיה, הר הבית, וכו'), שלגביהן קבלת חוות דעת תורנית מוסמכת היא הכרחית ואלמנטרית, לבין שאלות בתחומים שלטוניים מובהקים, כגון מדיניות כלכלית ובטחונית, שהן נתונות לשיקול דעתן ולהכרעתן של רשויות השל־טון, וכבר כתב הרמב"ם בספר המצוות, בעניין „ונשיא בעמך", שיש בישראל רשות שלטונית ורשות תורנית.

אמנם, קשר ואימון בין שתי הרשויות, והיוו־עצות קבועה של מנהיגי ציבור בגדולי תורה — רצויים מאד. קודם כל כדי למנוע מצב של חוסר מודעות לאספקטים תורניים של נושא נדון. וש־נית — סתם טוב להתייעץ עם אנשים חכמים, במיוחד אם הם גם אנשי מוסר ואנשי קודש.

הרשות התורנית בישראל כיום, באין לנו סנ־הדרין, היא הרבנות הראשית לישראל. עלינו לשאוף לכך שכל גדולי התורה האמיתיים שבדור ימצאו את מקומם ברבנות הראשית.

לשאלה ב':

בתחום הפצת התורה והחינוך — עלינו להקצות משאבים הרבה יותר גדולים, משאבים אדירים, להכוונת ההתעוררות הדתית והצימאון הרוחני בעם לאפיקים הרצויים; לתת אפשרות למחנה התורני הלאומי לבטא את כוחו ולהשפיע. צריך לחזק ולהרחיב את ישיבות ההסדר ואת המכל־לות, וליצור מסגרות לימודיות גדולות למחזו־רים ולמחפשי דרך. המשך הפיגור שלנו בתחום ההשפעה הרוחנית בדור — הוא קו אדום. אפשר לומר: קו שחור.

עוד עלינו לטפח את החינוך המדעי והטכנו־לוגי. יש לנו במדינה יותר מדי עורכי דין, עיתו־נאים ומקימי ועדות חקירה, ופחות מדי מדענים. עתידנו הבטחוני והכלכלי תלוי בהתפתחות המדע והטכנולוגיה, והירידה במספר הפונים למדעי הט־בע מדאיגה. צריך להעלות בדחיפות את רמת לי־מודי המדע בישיבות התיכוניות. ישמש נא הצי־בור הדתי לאומי מופת גם בתחום זה.

בנושא העם היהודי — יש להרתם באומץ נמרץ ונחרץ להגדלת העליה, ולמלחמה בהתבוללות וב־גיור שלא כהלכה. יש לעמוד בתוקף על אי מתן לגיטימציה דתית לרפורמים למיניהם.

בנושא ארץ ישראל — הקו האדום לעניות דעתי הוא התפתות ל„משא ומתן" עם ירדן. המשא ומ־תן עם ירדן נגמר באייר תשכ"ז, עם השיר המ־פורסם של אשכול דיל לחוסיין. לעומת זאת, אילו היה עם מי לדבר בסוריה — היה זה דבר רצוי.

לשאלה ג':

אם הקצנה דתית פירושה יותר רצינות בתורה וביראת שמים, יותר שאיפה לשלימות רוחנית — תבורך, לצערי, אינני מוצא „הקצנה" כזאת כתופעה כללית בישיבותינו. היינו צריכים כבר לראות יותר גדולי תורה צעירים, ויותר בני תורה מובהקים היוצאים לכל שדרות החיים, בקרב שורותינו. אנחנו צריכים להקצין את הדרישות הרוחניות של ישיבותינו.

באשר לנטייה לכיוון הלא־ציוני — אינני חושב שיש מגמה כזאת. אני מודאג מהפיחות שחל במ־עמדו של צה"ל בציבור הכללי, וסבור שאסור לנו להיגרר לאווירה הזאת. צריך לחשוב על דרכים לחיזוק מיקוד צה"ל בכוונות משלנו. באומץ אב־סורדי, מסלול ה„הסדר", שתורם כה רבות לצה"ל, עוצר את צעירינו המוכשרים לכך בדרגת סג"ם.

ישובי העימות לקראת עימות

(סוף מעמוד 3)

במרירות, ומוסיף כי אם שטחי הקרקע בקריית שמונה היו זולים, יוקרים, אין ספק שגם יזמים פרטיים היו מגיעים למקום ובונים, וכל בניה יכולה להצמיח תעסוקה, וכך אפשר לפתור גם בעייתם של עובדי הבנין המובטלים.

ראש העירייה עייף מלחזור ולתבוע

פרופסור צבן, ראש עיריית קריית שמונה, עייף, כדבריו, מלחזור ולשטוח את מכלול תביעותיה של הקרייה הצפונית בפני משרדי הממשלה, אך כל שר וכל פקיד בכיר, בכל משרד ממשלתי יודע, מה הובטח לקריית שמונה, מה ניתן לה ומה היא מבקשת, כי „ספר של דרישות ותביעות הוצגו לכל משרד ומשרד, בנפרד".

ראש העיר ועוזרו, יודעים כמעט על פה את הכתוב בספרים הללו. התביעות בנושא הבטחון? בבקשה. שיפור המקלטים, הגדלתם ב־6 בני ה־ילדים, הפעלת מערכת הטלוויזיה בכבלים, על כל ההשלכות שיש לה בימי מתח, שיפור ואורות הרחובות, התקנת מנחת להליקופטרים, ואפילו הקמת אנדרטת יד לבנים, כפי שהובטח.

בתחום האנרגיה? הכנת תשתית החשמל ב־איזור הגבעות. על שטח של 300 דונם ניתן להקים שם שורה של מפעלי תעשיה וחרושת, אך אין, כאמור, התשתית הדרושה בתחום אספקת החשמל.

למשרד הפנים הוצגו בין השאר תביעות לכיסוי גרעונות מצטברים. עוד מימיה של הוועדה ה־קרואה שפעלה בעירייה, בצד תביעות ודרישות נוספות, שכולם הוכרו על ידי שר הפנים, אך לא מומשו „כי אין תקציב"... אין תקציב גם לביצוע נוסף של כוח אדם להספקת השירותים המוניצי־פליים בתנאים המיוחדים של קריית שמונה, ה־צריכה עוד עובדים סוציאליים, פסיכולוגים, עוב־דים סכניים. אנשי חינוך וכיוצא באלה. „כי מי שעובד עם אוכלוסיה הנתונה במצבי לחץ, זקוק לעוד עובדים" — והלה אינם מתקבלים. „כי אין תקציב"... „אין תקציב יאמרו לך גם אנשי משרד הבריאות", שבאו, כזכור, לקריית שמונה, יחד עם השר, לקיים את הישיבה המיוחדת בקריה, ושם, אל מול מצלמות הטלוויזיה ואנשי התקשורת הרעיפו שפע של הבטחות, ומה יצא מכך? שואל עוזרו של פרופסור — לא יצא דבר.

לא יצא דבר, יאמר לך גם מנהל בית החולים הממשלתי בנהריה, ד"ר אליעזר חזני, שהוא בנו של השר המנוח מיכאל חזני. השבוע, סגרו רופאי בית החולים הממשלתי בנהריה את מרפאות החוץ, במחאה על מה שהגדירו „היחס המזולזל והבלתי הוגן מצד משרד הבריאות כלפי החולים וכלפי אוכלוסיית הגליל המערבי".

משרד הבריאות, קובלים בנהריה, אינו מזרים לבית החולים משאבים, כפי שהבטיח, ומשאבים אלה חיוניים כדי שבית החולים יוכל להעניק לחולים את הטיפול הנאות שהם זכאים לו. ד"ר אליעזר חזני, מבוגרי מדרשיית נעם בפרדס חנה, אומר כי המצב בבית החולים הוא בכי רע, מצב הכסף שנתקבל ממשרד הבריאות, אינו עונה על הצרכים ובשל כך „ירד כבר מלאי התרופות ועבר את הקו האדום". חסרות תרופות חיוניות, חסר ציוד רפואי, וציוד שהתקלקל לא ניתן לתיקון בשל המחסור באמצעים כספיים, ובית חולים זה, אומר מנהלו, אינו נמנה על בתי החולים המבזבזים כספים. הוא נוהג זה שנים בייצור חיסכון. „כאן שום כדור אינו נזרק חינם" — אומר ד"ר חזני.

כך, בזה אחר זה נבנים כל ישובי העימות לפרש את מה שמבטיחים להם ואת מה שהם מקבלים, כשהמאזן הכולל הוא „קילוח אחד גדול" — מדברי יוסי גולדברג, ראש מועצת מטולה, וראש מטה הפעולה של הישובים.

ונוכח הקיפאון הזה, נוקטים שם צעדי מחאה, „שעליהם נשמע מילנו בתחילת השבוע הבא! — כפי שמזהירים ראשי הישובים, אלא אם כן יבינו שרי הממשלה את חומרתו של המצב ויחישו את הטיפול, מוקדם ככל האפשר.

אהרן מאיר, מנכ״ל בנק המזרחי, לאחר התפטרותו:

הוועדה התעלמה מעדויות רבות לטובת בנק המזרחי

טענות רבות בפי מנהלי הבנקים שהתפטרו על אמצעי־התקשורת. לטענתם, יצרו חלק מהעתונאים (והפוליטיקאים) אווירת לינץ׳ על מנכ״לי הבנקים והם נכנעו לאווירה זו והתפטרו תוך אי־הסכמה לדו״ח בייסקי שחרץ את גורלם לשנים הבאות.

גם אהרן מאיר, שהתפטר השבוע מתפקיד מנכ״ל בנק המזרחי, הודה כי הלחץ שהפעילו פוליטיקאים והעיתונות הוא שהביא להחלטה כי עליו להתפטר אחרי 25 שנות שירות מהבנק, שבניהולו הוצעד קדימה עד כדי היותו אחד הבנקים המרכזיים במדינה.

כשזומנו, כמספר עתונאים, ללשכתו של מר מאיר, מיד אחרי שהגיש את התפטרותו למועצת המנהלים, חשבתי לראות עתונאים מרוצים שהנה הדברים שכתבו נשאו פרי: אהרן מאיר התפטר. אך לא היא. כל העתונאים שנכחו בפגישה ישבו קודרים וכאבו את כאבו של אהרן מאיר, כאילו היו שותפים להרגשת העוול שגרמה לו ועדת בייסקי.

תוך כדי הפגישה קיבל מר מאיר מספר שיחות טלפון מעבר לים. רבים ושונים מנסים לעודד אותו בשעה קשה זו.

גם ועד עובדי הבנק שלח לו מכתבי תמיכה (דבר שלא נעשה במרבית הבנקים האחרים) וכך גם עובדי הדירוגים המנהליים בבנק ומאות כמכתבי אוהדה אחרים. די בדיד למצוא היום מנהל במפעל המעסיק אלפי עובדים, הזוכה לתמיכה כה חזקה. בבנק המזרחי — זהו המצב. על אישיותו ואופיו של אהרן מאיר (המכונה בפי ידידיו אגדי), תשמע רק מלים טובות — מהמחלקה הנהלה ועד לראשי המשק בארץ ובעולם.

בבוקר שאחרי הגשת ההתפטרות, ושעות מספר לפני שיצא לחו״ל, נפגשנו שוב עם מר מאיר.

שאלנו: מה אתה חש כיום למסקנות האישיות של ועדת בייסקי?

ההתייחסות לעבר — מעוותת ולא צודקת

ת. אני חושב שנעשה אי־צדק משווע לבנק וגם לי אישית כמי שהיה אחראי לפעילות הבנק.

ש. האם ציפית למסקנות אישיות כה חמורות?

ת. בהחלט לא.

ש. מה לדעתך צריכה היתה הוועדה לפסוק, רק מסקנות לעתיד? לא להפנות אצבע מאשימה על האחראים לפעולות שנעשו בעבר?

ת. בהחלט הייתי מודע שתהיה גם התייחסות לעבר אך יחד עם זה, לא ציפיתי שתהיה ההפרזה הזו כפי שכתב אחד מחברי

מאת מרדכי זפט

הוועדה „בין עבריינים לשוטרים". בהחלט לא היו כאן שני צדדים, מצד אחד אנשים שעשו עבירה, ומולם שוטרים שהיו צריכים לעשות מאמץ לגלות את העבריינים. הדברים נעשו באופן גלוי, בשיתוף פעולה מלא ובמידה מסויימת גם בעידוד של גורמים ממלכתיים שונים ולכן ההתייחסות לעבר במסקנות הוועדה בנוגע לכן היתה מעוותת ולא צודקת.

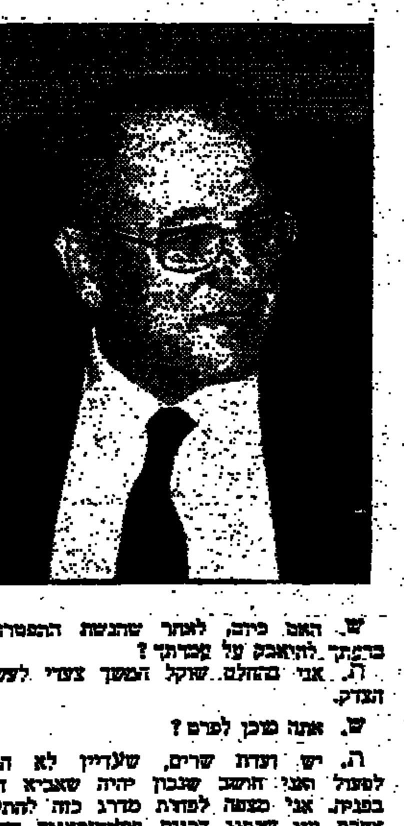

ש. האם כיום, לאחר שהגשת התפטרותך, בכוונתך להיאבק על עמדתך?

ת. אני בהחלט שוקל המשך צעדי לעשיית הצדק.

ש. אתה מוכן לפרט?

ת. יש ועדת שרים, שעדיין לא החלה לפעול ואני חושב שנכון יהיה שאביא דברי בפניה. אני מצפה לפחות מדרג כזה להתייחס אחרת מזו שנהגו דרגים פוליטיקאים שעסקו בנושא זה עד כה.

ש. ניבאת לך כבר תכניות אישיות לעתיד?

ת. הואיל ורק זה עתה התפטרתי הייתי ראשי ורובי שקוע בפעילותי בבנק וכלל לא נתתי את דעתי על תכניות לעתיד.

ש. התפטרת מתפקיד מנכ״ל הבנק ולא מחברות במועצת המנהלים. אפשר להבין מכך שבכוונתך להמשיך לעסוק במסגרת הקבוצה?

ת. העובדה שלא התפטרתי ממועצת המנהלים מצביעה על כך שעדיין איני רואה סוף פסוק ומקווה שבכל זאת תימצא איזושהי דרך שאמשיך לפעול. בשלב זה, למרות שאני מתלבט אם עלי להמשיך בכל צורה שהיא במסגרת בה הייתי עד כה, לא רציתי לשרוף את כל הגשרים ואני משאיר למועצת המנהלים את האפשרות לשקול עד כמה היא יכולה לנצל את שירותי.

ש. התבטאת כי התפטרת בשל הלחץ והאווירה הציבורית. כבר אתה יודע על תמיכה מאסיבית של עובדי הבנק כך, ועל מאות מכתבי עידוד שקיבלת. מה אלה עשו לך?

הסתה חסרת מעצורים

ת. היו גילויי אהדה רבים מאוד. בראש וראשונה עודד אותי הגיבוי שקיבלתי מציבור העובדים, מכל הדירוגים. זה באמת נתן לי סיפוק שעמלי כאן לא היה לשוא מכיוון שתמיד שמתי את הדגש בחשיבות העובד, תרומתו לבנק והתמורה שהוא מקבל. אבל בטעותי. התכוונתי לחלק ניכר מאמצעי התקשורת שהביאו להסתה חסרת המעצורים לרוב בדיקת הדברים לאמיתם וללא ידיעת הדברים לאשורם. במין אווירה כזו שהיתה בתקשורת היה לי קשה לעמוד ובעיקר למשפחתי.

ש. ועדת בייסקי התעלמה בדו״ח שהגישה מעדויות שנשמעו בפני היו״ר כאמור הן, המפקחת על הבנקים גליה מאור ומנכ״ל הבנק הבינלאומי כי אינו צודק, לפיהן בנק המזרחי היה הבנק היחיד שפעל להפסקת הוויסות, הפסיק ומניותיו הן שבע לדעת המומחים הנ״ל בנק המזרחי לבדו לא יכול היה לרדת לבדו מן הוויסות. כיצד זה לדעתך התעלמה הוועדה מעדויות מבריקות כאלה. כלום מישהו מחברי הוועדה אינו „אוהב" דווקא את בנק המזרחי?

ת. אני לא יכול להצביע במיוחד על מישהו שאינו אוהב את הבנק, אך באישיותו כקום יש לי הרגשה מאוד לא טוב בקשר לעבודה ז.ו, למרות שאני חייב לומר שבמשך כל השנים שייצגתי בנק עם רקע דתי לא נתקלתי בשום בעיה בגלל זה. הפעם יש לי הרגשה לא טובה דווקא על רקע זה.

ש. הופעת לפני ועדת בייסקי מספר פעמים. מה התרשמותך על בקיאותם והבנתם בנושא כלכלה ובנקאות?

ת. אני מבקש להימנע מלהיכנס להערכות אישיות ביחס לכך.

ש. האם הפסקת עבודתם וזכויה, של כל ראשי מערכת הבנקים בארץ לא הביא זעזוע במערכת? כיצד מתייחסת לכך הקהילה הבנקאית בעולם?

ת. אין ספק שהשינוי הזה לא יועיל למערכת ובמיוחד לקשרים עם הגורמים בחו״ל. בעולם הגדול פשוט לא מבינים מה קורה כאן ואיך אנחנו מסוגלים לעשות מין „שחיטה" כזו של צמרת בנקאית בבת אחת. יחד עם זה אני מעריך שייכנסו למערכת גורמים חדשים ובמהירות הזמן הכל יחזור ואני מקווה שיתפקד בצורה תקינה.

ש. יש לך מועמד לתפקיד מנכ״ל בנק המזרחי?

ת. הייתי מעדיף לא להתייחס לשאלה זו אך עלי לציין שיש בבנק המזרחי אנשים מוכשרים שהוכיחו עצמם בעבר, ולמעשה פעלו לצידי כמעט מראשית דרכי בבנק הם ראויים להיות הממשיכים. אגב, הבנק שלנו מצטיין ביציבות הצוות הבכיר שלו. בהנהלה האקסקוטיבית של הבנק יש היום חברים שכמעט כולם משרתים בו מראשית הדרך.

ש. הוועדה המליצה על רפורמה מקיפה בשוק ההון ובכלל זה הוצאת קרנות־הנאמנות והגמל מידי הבנקים. האם להערכתך המלצות הוועדה לשוק ההון האם הדבר כלל ניתן לביצוע?

ההמלצות בעניין שוק ההון אינן ניתנות לביצוע

ת. אני בהחלט סבור שהם לא ירדו לעומק סוגיה זו, אינני מבין כיצד יכלו להגיע להמלצותיהם ללא שמיעת עד מומחה אחד באותם תחומים. אני חושב שההמלצות לא ניתנות לביצוע ויישומן רק יפגע במערכת הבנקאית וכמובן בשוק ההון בכלל.

ש. שירתת בבנק המזרחי 25 שנה והצעדת אותו קדימה. איזה פיקדון קיבלת ומה אתה מחזיר?

ת. קיבלתי בנק כמעט בלי פקדונות ובלי הון. ב־1961 היה סך המאזן של הבנק 11.4 מיליון דולר ובשנה האחרונה הסתכם המאזן ב־5.1 מיליארד דולר. אני מחזיר בנק שהוא במקום ה־330 מבחינת גודלו בעולם. פקדונות הציבור בבנק גדלו באותה תקופה מ־6.4 מיליון דולר ליותר מ־2.8 מיליארד דולר. הון הבנק גדל מ־855 אלף דולר ל־190 מיליון דולר. מספר העובדים גדל מ־190 ל־1941. כיום זהו קונצרן בנקאי הכולל 81 סניפים בישראל ושלוחות באירופה וביבשת אמריקה, המחזיקה בשלושה בנקים למשכנתאות (המחזיקים כ־40 אחוז מסך כל המשכנתאות בארץ). בבנק מסחרי, בבנק לקידום השקעות, בשתי חברות השקעה ובחברת ביטוח. יש לנו צוות עובדים מסור ומיומן, ציבור לקוחות טוב ואמון ושם טוב גם בקהילייה הבנקאית הבינלאומית.

ש. מר מאיר, במבט לאחור — מהן נקודות השיא בקריירה הבנקאית בה 25 השנים שלך?

הישגים הנותנים סיפוק

ת. כשנכנסתי לבנק המזרחי עבד איתו רק ציבור מצומצם מאוד, כזה שלא היתה לו ברירה אחרת. הפכתי את הבנק לאחד המוסדות המרכזיים, שמשקלו ותרומתו למשק הישראלי, עקב המדיניות המיוחדת של שימת דגש בענפים יצרניים, הם רבים, וזה אחד ההישגים החשובים שנותנים לי סיפוק. גם העובדה שהצלחתי כמעט, לאורך כל הדרך, לשמור על יחסי עבודה תקינים, למרות שלא הובלנו בתנאי העבודה, גם זה הישג ואני רואה בכך סיפוק והצדקה לאותה רוח שהכנסתי לבנק, ואשר קיבלתי אותה בתקופה הראשונה של עבודתי הציבורית בהתיישבות השיתופית.

כמעט מאז שעליתי ארצה (ב־1939) הייתי בשירות הציבור (למעט שנתיים בבית ספר החקלאי במקווה ישראל). בשלב הראשון במסגרת המשק (משואות יצחק), דרך עבודה מוניציפלית (בשנים 1949—1956 הייתי ראש המועצה האזורית הראשון בשפיר). באותה תקופה ייסדתי את בית הספר הראשון על בסיס אזורי, שבו למדו ילדי משק ותיק יחד עם עולים חדשים מעדות שונות. כיום זהו המרכז האזורי שפיר, מרכז חינוכי לתפארת.

אחרי כן, משואות־יצחק היתה בין גרעיני ההתיישבות שמרדו בקיבוץ־הדתי כיוון שרצינו ללכת בדרך עצמאית ולא הסכמנו להצטרף לסיעת־צבי בה שהיינו בהכשרה. בשלב מסויים יצאנו לגרעין עצמאי עד שבהתערבות המנוח השר מיכאל חזני הסכים הקיבוץ הדתי להחזיר אותנו למסגרתו בתנאי שנעלה לגוש־עציון (לפני כן כבר היינו שם כמעט שלוש שנים מ־1945 עד 1948), וכאשר נפל הגוש נלקחנו לשבי הלגיון שם „בילינו" תשעה חודשים יחד עם חברי, היה זה כמעט הזמן היחיד שיכולתי לנצל ללימודים.

בשנים 1956—1961 הייתי מנהל קרן המשבים החקלאיים הדתיים.

לבנק המזרחי נכנסתי ב־1961 (ב־11 ביוני) כמנהל הסניף המרכזי כאשר המנכ״ל דאז, נפתלי פיינגולד, שכנע אותי לעזוב את תפקיד מנהל קרן המשבים ולבוא לבנק.

ויסות בהיסוס

בהודעת ההתפטרות שמסר אהרן מאיר למועצת המנהלים של הבנק, הוא פירט מספר עובדות חשובות שוועדת בייסקי לא מצאה לנכון לציין בדו״ח.

הוועדה אכן ציינה שבנק המזרחי הצטרף לוויסות בהיסוס רב, שנים לאחר שהבנקים האחרים עשו זאת. במשך שנים נמנע הבנק מלווסת את מניותיו וכתוצאה מכך, היתה התשואה על מניותיו במשך תקופה של עשר שנים כמעט — שלילית.

הוועדה קבעה כי הוויסות, במובנו הצר, החל ב־1977 ואילו בנק המזרחי התחיל להשתתף בו רק במהלך 1979 כשהמדד עבר לראשונה את מחסום מאה האחוז.

צויין כי עקב הויכוחים הפנימיים, ויסת את מניותיו במשך מספר חודשים בלבד והפסיק את הוויסות בתחילת שנת 1980. ההפסקה נעשתה לתקופת נסיון קצובה מראש, כדי שבעלי המניות יבינו שהדבר לא נעשה מפאת חולשת הבנק לעומת הבנקים האחרים, אלא כנסיון ראשון להציב אתגר להפסקת הוויסות על ידי כל הבנקים. במשך כל התקופה הנ״ל, שנמשכה כמעט שנה וחצי, פרסם הבנק במפורש, ברבים ובאופן בולט, בתשקיפים שפרסמו באישור הרשות לניירות ערך והבורסה, כי אם אפילו רק בנק גדול אחד יצטרף להפסקת הוויסות, לא יחדש בנק המזרחי את הוויסות.

בתחילת שנת 1981 (לקראת תום תקופת הנסיון) פקד משבר את שוק המניות, בתקופה של שלושה חודשים, שבה מניות הבנקים האחרים שמרו על ערכן הריאלי עקב ויסותן, איבדו מניות בנק המזרחי, שלא ויסתו, למעלה מרבע מערכן הריאלי. הציבור מכר את מניות בנק המזרחי ועבר למניות אחרות.

בנסיבות אלה, וכדי להגן על הבנק ובעלי מניותיו, נאלץ הבנק בסוף שנת 1981 לחזור לוויסות.

מר מאיר ממשיך בהודעתו: כל העובדות הנ״ל מצויינות בדו״ח הוועדה. מה שלא נאמר בדו״ח הוועדה, ולכך אין לי הסבר, הוא שכל העדים שהופיעו בפני מליאת הוועדה, ללא יוצא מן הכלל, העידו שמשנת 1981 ואילך, בנק המזרחי כבודד לא יכול היה להפסיק בעצמו, אחת ולתמיד, את הוויסות. כך העיד יו״ר דירקטוריון הבורסה לשעבר, מאיר חת, שכיהן בעבר כמפקח על הבנקים ושהוועדה נתנה אמון ומשקל לעדותו בכל הנושאים בהם העיד לפניה; כך העידה המפקחת על הבנקים, הגב׳ גליה מאור, שהוועדה נתנה אמון בעדותה והערכה לאופן בו מילאה את תפקידה; וכך העיד המומחה שהוזמן ע״י הוועדה, מנכ״ל הבנק הבינלאומי, צדיק בינו, שנשאל במפורש בנקודה זו, ואמר באופן הבולט ביותר לגבי המצב משנת 1981 ואילך, שאין לו ספק שאם בנק בודד כמו בנק המזרחי היה מחליט להפסיק את הוויסות, הוא „היה מתחסל ע״י הלקוחות" תוך עשרים וארבע שעות. הפקדונות היו נמשכים ממנו למערכת היום.

זו היתה גם עדותה המפורשת של הגב׳ גליה מאור, שיש להבחין בין המערכת לבין הבנק הבודד; זו היתה גם הסכנה שמפניה חששו המומחים בבנק ישראל, כפי שנכתב במסמך בנק ישראל לגבי האפשרות שבנק המזרחי יפסיק לבדו את הוויסות. וזה, ולא הרצון להמשיך ולווסת, היה החשש של הדירקטוריון של בנק המזרחי ושלי. בעניין זה לא סמכתי רק על עצמי. כפי שעלה מהעדויות שהובאו בפני הוועדה, פניתי והתייעצתי עם המפקחים על הבנקים באותם ימים הממונים בחוק על שמירת יציבות הבנקים. שאלתי אותם אם לדעתם יכול בנק המזרחי כבנק בודד להפסיק לבדו, לתמיד, את הוויסות. התשובה היתה חד־משמעית: בנק המזרחי אינו יכול לרדת לבדו לתמיד מן הוויסות.

כל הדברים שצוטטו לעיל היו חלק מהעדויות של עדים שהעידו בפני הוועדה. אבל הוועדה במסקנותיה לא התייחסה לאף אחד מהם.

בפתח דברי אמרתי שהוועדה קבעה את הסיבות שגרמו לוויסות. אבל הוועדה לא התייחסה לשאלה מדוע לא הופסק סופית את הוויסות. זו ועדה משפטית. יושבים בה שלושה משפטנים שאינם מומחים לבנקאות. ואין בכך פגם. אבל, כמו כל שופט, עליהם לפסוק בהתאם לעדויות המוסמכות שנשמעו בפניהם. אינני יכול להבין, הקשה מר מאיר, כיצד העובדות דלהלן לא מצאו ביטוי בדו״ח:

- דבר היותו של בנק המזרחי האחרון להצטרף לוויסות הראשון להסכים לכל הצעה „לרדת" מן הוויסות;
- דבר היותו הבנק היחיד שלקח סיכון הפסיק את הוויסות לתקופה מוגדרת וקצובה מראש, תוך הזמנה פומבית לכל בנק אחר להצטרף אליו, שאז תהפוך הפסקת הוויסות מזמנית לסופית;
- דבר היותו, כבנק בודד, ללא מוצא וללא אפשרות להפסיק לבדו את הוויסות;
- העובדה שלא הוא החל בו ושהצטרף אליו האחרון;
- העובדה שבנק המזרחי התייעץ באשר פן שותף עם האחראים על המערכת הבנקאית, שידוע שגם הם לא היו שלמים עם הוויסות, ואלה הסכימו עימו שאינו יכול לבדו להפסיק עם הוויסות.

סיכומו של שבוע

תפיסת הזמן בטקטיקה הסורית

בנאומו־הודעתו, בפתח כנס הקיץ של הכנסת, על המצב המדיני, הציב ראש הממשלה שמעון פרס, במרכז הבעיות שני נושאים: התארגנות העולם הערבי נגד המהלך הבינלאומי, והצביע על שלוש המדינות המסייעות לתהליך זה, והן: לוב, איראן וסוריה; היערכותה של סוריה בגבולנו באיום הקפי, שלפי שעה הוכלה ההסלמה המילולית בינינו.

מותר לפקפק במידת התבונה שיש באמירה והנחה שמה שלא יושג במו״מ אתנו, כל עוד פרס יהיה ולפני ביצוע הרוטציה, ספק אם יושג אחרי כן. נדמה שבכך אתה מכין מראש האשמה עצמית, שאם שום מו״מ מדיני לא יצלח, יאמרו שישראל אשימה בכך...

דברים שמענו במהלך הדיון מפי חה״כ דן מרידור, בנושא סוריה. הוא הסביר כי שלושה מרכיבים ישנם בסוריה: עוצמה צבאית (חצי מיליון חיילים, מטוסים, טילים ונשק מתוחכם אחר); קיצוניות מדינית בהצהרה גלויה להשלום עם מדינה יהודית במזרח התיכון וסבלנות. מרידור התייחס לגורם השלישי, הסבלנות הסורית, בהדגישו את תפיסת הזמן אצל אסאד. על הקיר בלשכתו של הנשיא הסורי, מצויה תמונת הקרב בקרני חיטים, בו ניצח סלאח א־דין את הצלבנים. הסורים נהגים לומר, עברו מאה שנה עד שגירשנו את הצלבנים, יעברו מאה שנה עד שנגרש את היהודים. יש לנו זמן.

הנואם סיפר על ספר של לבנוני אחד, פאקרדוני שמו, בשם „השלום הסורי", בו כותב שסאדאת, לפני בואו לירושלים, ניסה לשכנע את אסאד שמהלכו זה אינו בגידה והוא מהלך טוב. אסאד השיב: מה אתה ממהר? שלושים שנה לא הכרנו במדינת ישראל, נחכה עוד שלושים שנה. יש זמן. גם הנשיא־לשעבר קארטר סיפר שאסאד אמר לו: אינני דואג בקשר לרמת הגולן. עוד עשרים—שלושים שנה אקבל אותה.

שם, אצל הסורים, הוסיף חה״כ מרידור, אין „שלום עכשיו". להם תפיסת זמן אחרת. להם יש זמן וסבלנות. מוטב לדעת וללמוד זאת, כול כוח וסבלנות חייבים להעמיד כוח וסבלנות.

ועוד מדיוני הכנסת השבוע: א. גרנות מבפ״ם הרגיז בראותו בטלוויזיה את ראש הממשלה שמעון פרס מברך את משתתפי חידון התנ״ך ביום העצמאות בירושלים וכיפה לראשו. גרנות אמר בדיון המדיני:

— אדוני היו״ר, מילא הלכת לכותל, זה ענייניך האישי בינך לבין אלוקיך. כדרג באת לחלק פרסים למשתתפי חידון התנ״ך וכיפה לראשך? למה ועל מה? וכאן הוסיף נציג מפ״ם: „אנחנו נמצאים בבלהות התרבות, וכל כניעה מולידה כניעה נוספת".

עד להיכן מגעת תלישותם וניתוקם של ראשי מפ״ם מהיום מהמסורת ומנהגי ישראל. עוד יעקב בניהם ויאמרו, כפי שכמה מהם אמרו להורים בקיבוץ הארצי: לא נסלח לכם על אשר גזלתם מאתנו. אתם ידעתם מה הנה מנהגי ישראל, מנהגי שבת ומועד, מנהגים שרשיים ועתיקים ובחרתם להתרחק. אנחנו אינו יודעים כלל טעם של מנהגים אלה, והוצגנו ככלי ריק. נבחין בסבלנות. לעם ומורשתו יש זמן.

יונה כהן

דו־שיח חדש בין איטליה וישראל

שר החוץ האיטלקי, ג׳וליו אנדריאוטי, ערך השבוע ביקור בישראל, ביקור קצר, אבל בעל משמעות. ביקור זה צריך היה לסמל את סיום מדיניותה של איטליה שהסמכה באופן סמוי בסוריה של אש״ף.

ראש ממשלת איטליה, בטינו קראקסי, התבטא כמה פעמים בזכות אש״ף והיתה זו ממשלת איטליה ששיחררה את המחבל אבו עבאס, לאחר שנמצא אחראי לחטיפת האניה האיטלקית „אקילה לאורו" מעשה זה עורר סערת רוחות ומשבר בממשלת איטליה. החיילים האיטלקים בכוח הרב לאומי בביירות לא הותקפו על ידי ארגוני הטרור, בזכות הסכם סמוי שהיה בין ממשלת איטליה לבין ארגוני הטרור בלבנון. זאת בשעה שיתר חיילי מדינות המערב סבלו אבדות כבדות בהתקפות טרור.

בשיחה עם שר החוץ, יצחק שמיר, הסכים האורח, שיש מקום לשיתוף פעולה בין ישראל לבין איטליה בתחום המלחמה בטרור. איטליה נאלצה לנקוט עמדה ברורה נגד הטרור לאחר תעידת סוקיו, על אף הבעיות שעמדה כזו מערימה בדרכה. אזרחים איטלקיים המועסקים ממוקמים בבתי הרושה שם. הזיקה בין לוב לאיטליה נובעת עוד מתקופת הכיבוש האיטלקי, כאשר לוב היתה בשלטון קולוניאלי איטלקי.

אנדריאוטי מכיר את ענייני ישראל מתקופת היותו עוזר בכיר לראש ממשלת איטליה, דה גספרי, בשנות הארבעים, כאשר מאיטליה התארגנו פעולות ההעפלה לא״י, לא פעם בזכות העלמת עין של השלטונות האיטלקיים, ובניגוד למדיניות הבריטית. דה גספרי הוא שקבע את המדיניות של העלמת עין ולעתים אף העניק סיוע סמוי למארגני ההעפלה. ה... לא עשה זאת רק משום שהיה אוהד הציונות, אלא גם משום שקופתו הפרטית נתמלאה בזכות זאת. אבל בכל זאת, היה צורך באומץ כדי לקבוע מדיניות כזו, כאשר איטליה היתה עדיין בחסות בריטניה וארה״ב.

אש״ף הוא שהעביר נשק לידי „הבריגדות האדומות" באיטליה שזרעו הרס במדינה זו. הוא נתפס „על חם" כאשר הנשק הזה הגיע לאיטליה. הוא טען שהיתה זאת שליחות סובייטית. אף על פי כן לא מנעה עובדה זו מממשלת איטליה להצהיר הצהרות אוהדה לאש״ף ולקבל את ערפאת ברומא. ארגוני המחבלים קבעו לעצמם את איטליה כתחנה חשובה, דווקא בשל האוהדה שגילתה ממשלת איטליה כלפי הטרור, למרות שהיא עצמה סבלה מטרור פנימי. בכך ביקשה ממשלת איטליה לשאת חן בעיני הערבים, אבל מדיניות זו לא הביאה לה תועלת. אולי להיפך, גרמה לה נזק.

התעוזה הכלל אירופית נגד הטרור סייעה לאיטליה לקבוע מדיניות יותר בעלת משמעות כלפי הטרור, לאחר שזו נוכחה כי לא תוכל להישאר בודדה במדיניותה בנושא זה בקרב מדינות אירופה. שינוי זה הביא לדו שיח חדש עם ישראל.

י. א.

מעבדה לחקר שורשים

מעבדה ראשונה מסוגה לחקר שורשים נחנכה אתמול במסגרת מושב חבר הנאמנים השנתי באוניברסיטת תל־אביב.

המעבדה, הנקראת על־שם שרה רסין, מאפשרת התבוננות בשורשים השונים ולימוד תבנותיהם, ההבדלים בין סיפוסי שורשים והפונקציות של חלקיהם השונים, דרך קצב הצמיחה שלהם. המעבדה בנויה כך, שהצמחים נמצאים בקומה עליונה והשורשים נראים לעין במבנה תחתון. ניתן לעקוב אחר קצב גידול השורשים בעזרת מצלמה. כן ניתן לחקור השפעת גורמים שונים על חלקי השורש בתקופות שונות, כמו השפעת הורמונים או מליחות. עוד מתאפשר לעקוב אחר התפתחות שורשים מיוחדים, כמו פקעות תפוחי האדמה או הסלק — מתי וכיצד הם מתעבים, ומה משפיע על כך.

פרופ׳ יואב ויזל, מנהל הגן הבוטני ואנשי צוותו, פיתחו מערכת אוטומציה לפיקוח על ההשקיה, ההזנה והטמפרטורה במעבדה. ומערכת תמיכה לשעת חירום, אשר פועלת באמצעות לחץ המים בצנרת.

צעירה – ומלאה קמטים

חברת „בזק" היא צעירה מאד. נולדה רק בשנת 1984 אבל כבר מלאת קמטים, לא יפה, לא חיננית, מאכזבת.

כי אלה הדברים שאומר עליה, בין היתר, מבקר המדינה.

„המטרות המרכזיות, שלשמן הוקמה חברת הבזק, היו פתרון בעיית הממתינים לטלפון, שמספרם הגיע כבר לכ־250,000, בכללם רבים הממתינים מעל תשע שנים, ושיפור טיב השירות שירד בהדרגה בגלל פיתוח לא מאוזן של מערכת הטלקומוניקציה. ההנחה הבסיסית היתה, שמפעל עסקי יוכל להתגבר על הקשיים, אשר מנעו מהמשרד הממשלתי, האחראי לנושא, לפתור את הבעיות האמורות. בדיונים לקראת הקמת החברה דובר על פתרון בעיית הממתינים בתוך ארבע שנים. על פי תכנית החומש המעודכנת של החברה, אמורה הבעייה להיפתר עד סוף השנה, דהיינו בתוך חמש שנים. בהקמתה של החברה הושקעו מאמצים גדולים של גורמים רבים. התהליך היה ממושך ומסובך והיה צורך להתגבר במהלכו על קשיים כבדי משקל. בסופו של התהליך העבירה המדינה לחברת נכסים בהיקף חסר תקדים: המדינה נתנה בידי החברה מונופול מוחלט על שירותי הטלקומוניקציה במדינה. המדינה העבירה לחברה 8,000 עובדים על כל זכויותיהם עם כל המשמעויות הנלוות לכך מבחינת תנאי עבודה ושכר. כל זה נעשה לשם הגשמת הייעדים דלעיל. מידת השגתם מהווה אבן הבוחן העיקרית לצדקת הקמתה של חברת הבזק.

„הסיכום של ממצאי הביקורת עד לבחון פרק זמן של שנה וחצי ממועד הפעלת החברה, המהווה קרוב לשליש מתקופת החומש. בסיכום זה נבחנה הביקורת ביצוע מרכיבים מרכזיים בתכניות העבודה של החברה. בתקופה זו היתה החברה אמורה לסיים את שלבי ההתארגנות, שהקשו על הפעולה השוטפת, וגם לעמוד בתכניות העבודה שהציבה לעצמה.

„כפי שעולה מהממצאים בתקופה שנסקרה לא עמדה החברה במרכיבים רבים של תכניות העבודה שקבעה לעצמה וגם לא השיגה את היעד של שיפור השירות הקיים. כתוצאה מכך כבר נוצר פיגור בביצוע המטרות של תכנית החומש ועל החברה יהיה להגביר את התאוצה כדי להשיגן. החברה אמנם הגדילה את התפוקה בהשוואה לזו של הכשרות בשנים קודמות, אך עדיין לא הגיעה ליעדים שקבעה לעצמה אף בהתחשב בתקופת ההתארגנות.

נראה שבתחומים רבים עדיין לא חלו תמורות בשיטות העבודה של החברה: זאת גם כשם שלחברה הורישה שירותי הטלקומוניקציה של משרד התקשורת על כל עובדיה. המכמי העבודה שנוהגו כצביעים גם הם על זיקה רבה עדיין לעבר.

אבל בכך לא די. כבר כצעירה גילתה „בזק" סטיות. היא רכשה 140 כלי רכב מעבר לכמה שאושר. תקופה קצרה בלבד לאחר הקמתה גדל מספר העובדים במעמד „פקיד נדרש" ב־18 אחוז. לעובדים הותרו נסיעות פרטיות ברכב החברה במחיר נמוך, ובעלי רכב צמוד אישרו תשלומי מס בשיעור פוחת כדי מחצית מזה שנקבע בתקנות מס הכנסה.

נו, אם בגיל הזה כבה, מה יהיה כאשר היא תתבגר?

י. ד.

רבנים על מדוכת שנת השמיטה

רבני ערים ועיירות פיתוח, מושבים חקלאיים וקיבוצים; לובשי מגבי שיראין ביום השבת עם שטריימל וקפוטה בצד רבנים צעירים חובשי כיפות סרוגות היו ועדיו יחדיו בכפר הנופש הדתי „ניר" שעל שפת הכנרת הגב בעניינה של שנת השמיטה ההולכת וקרבה.

במשך שלושה ימים רצופים, שבמרכזם השבת, קויימו דיונים, שהתנהלו בחלקם בהנחיית הרבנים הראשיים לישראל, הגר״א שפירא והגר״מ אליהו. כך לובנו עשרות רבות של שאלות וקושיות, כשרבנים מעלים מצידם בעיות מקומיות, וגדולי התורה מגיבים אותם בתשובות היכולות ברורות.

אך טוב מראה עיניים, וביומו השני של הכינוס נסעו במאורגן לבקר את שורשת היישובים הדתיים הנמצאים ברמת הגולן, את החידושים המוצגים לקראת שנת השמיטה, כמו הפעלת טרקטור ללא נהג, המבצע את עבודת החריש, הזריעה הקציר. הרב יחזקאל באום, רבו של המושב רמת מגשימים, הסביר לנוכחים את טיבה של ההמצאה הישראלית, היכולה לסייע לחקלאים שומרי שביעית בעיבוד שטחי הביכור.

מעבר לדיונים ההלכתיים בעניינית של השמיטה, עצם הפגישה בין רבנים מכל שדרות הציבור היתה לחוויה של ממש. היכרות בלתי אמצעית זו סייעה רבות לגיבושם, מה שבא לידי ביטוי בשולחן השבת הנאה שאליו הסבו בכפר הנופש הדתי שלמרגלות הכנרת השלווה עשרות רבנים, והיקים לנשואי פנים בצד צעירים, הפורשים את צעדיהם הראשונים בעולם הרבנות.

זמירות שבת בנוסח העדות, תפילה מרוממת רוח, ליהוי, התחלת דשת, שיעורים תורניים, לימוד פרקי הדף היומי והמשנה היומית לתוך את השבת בצוותא של הרבנים.

בסיום הכנס הביעו המשתתפים משאלה, להמשיך ולקיים במסגרות של עיון וליבון כאלה, שיש בהן כדי לתרום רבות לשליחות הרבנית בישראל.

חיים פיקרש

עט לשחוק

הנהגת שעון קיץ דומה לביצוע הרוטציה. גם כאן מחליפים את ההנהגה.

✡ ✡ ✡

כשרצינו לבטא את מידת הזדעזעותנו ומורת רוחנו התרגלנו לאחרונה לקרוא גוואלדהיים (הזכויות שמורות לשר ד״ר בורג). מהשבוע אפשר סוף סוף לומר בפשטות: גואלדה.

✡ ✡ ✡

השגריר רוזן סירב להצטרף לשר וייצמן בפגישתו השניה עם שולץ כדי לשמש עזר כנגדו בשל התבטאויות עולבות שהשמיע עזר נגדו.

✡ ✡ ✡

למרות האווירה בציבור נגדו, נשאר רפי רקנאטי הבנקאי היחיד שממאן להתפטר. השבוע נוכחנו לדעת כי לרפ״י מתלווה אומץ.

✡ ✡ ✡

חבר הכנסת דוד ליבאי ב׳קש ואף הצליח להעביר בוועדת הכנסת לביקורת המדינה, שהוא עומד בראשה, הצעת החלטה התובעת מהממשלה להביא להשלמת יישומן של מסקנותיה האישיות של ועדת בייסקי. חברי הועדה פעלו לפי „ותשלים משאלין דליבאי".

אילן בומבך

השבוע בקו לעט

ל[ע]ג בעומר..

עיטורי סופרים וספרים

בחסות אוסטריה

מאת נתנאל קצבורג

בין המקורות לתולדות ארץ ישראל וה־יישוב היהודי בתקופת שבעים השנים האחרונות של המשטר הטורקי תופסות מקום מיוחד התעודות שיצאו מן הקונסוליות של המעצמות, שפעלו בירושלים: הערכות מדיניות וכלכליות, דינים וחשבונות, חוות דעת וכתבים אחרים הנוגעים לענייני הארץ והליכותיה ולענייני מוסדות ויחידים. חשיבות המקורות האלה היא בראש ובראשונה בכך שיש בהן מידה גדולה של אמינות. מטבע עיסוקם היו הקונסולים מאומנים ומנוסים בהתבוננות ובהבנה של המציאות הפוליטית וחברתית בארץ שבה פעלו, ועמדו לרשותם מקורות מידע נרחבים.

לגבי ארץ ישראל במאה התשע עשרה (ועד מלחמת העולם הראשונה) היה קיים המצב המיוחד במינו שהקונסולים היו מעורבים גם בענייניים של האוכלוסיה המקומית, וזאת במסגרת משטר החסות שהיה שורר בארץ בתקופת השלטון העותמאני. אלפים רבים של יהודים היו שרויים בצל חסותן של מעצמות זרות — בייחוד בריטניה, אוסטריה וגרמניה. ענייניהם של יהודים אלה — יחסיהם עם השלטונות המקומיים, מעמדם המשפטי והאישי ולעתים קרובות גם יחסיהם הפנימיים, היו מסורים לסמכותו של הקונסול, כי על כן הדינים והחשבונות שהיה הקונסול משגר למשרד החוץ של ארצו היו מבוססים על ידיעה נאמנה של המציאות; והואיל והדברים היו סודיים, הם כללו ידע שלא היה ידוע ואי־אפשר היה לגלותו ברבים. בכל הטעמים האלה יש חשיבות רבה למסמכי הקונסוליות, ועל כן נתנו החוקרים את דעתם לחומר זה, לחשוף אותו ולהעמידו לרשות המחקר.

הראשון שפירסם קובץ של מסמכים קונסולריים מארץ ישראל היה אלברט חיימסון, שהוציא בשנים 1939—1941 מבחר של תעודות הקונסוליה הבריטית בירושלים מן השנים 1838—1914. מאז הפרסום הזה נתגלו גם מסמכי הקונסוליות של גרמניה ואוסטריה, אשר זכו לטיפולו המדעי של פרופ' מרדכי אליאב מאוניברסיטת בר אילן. הוא פרסם בתשל"ג מבחר של תעודות מארכיון הקונסוליה הגרמנית בירושלים [1], ועתה יצא ספרו הכולל תעודות של הקונסוליה האוסטרית [2].

כבחינתו של היישוב היהודי עולה חשיבותה של הקונסוליה האוסטרית על זו של הקונסוליות האחרות, וזאת נוכח המספר הגדול של יהודים שחסו בצל הקיסרות האוסטרית. בסוף התקופה העותמנית נאמד מספרם ב־8,000, מתוכם 6,000 בירושלים. הטיפול בענייניהם היווה חלק חשוב בעבודתה היומיומית ובפעולתה המדינית והכלכלית של הקונסוליה, הן בירושלים והן בשלוחותיה שביפו, צפת וחיפה.

נוסף על ענייניהם האישיים של אלפי יהודים אלה (אזרחות, מעמד אישי, פגיעות מצד השלטה), עסקה הקונסוליה הרבה בענייני המוסדות שהקימו בירושלים יהודי הקיסרות האוסטרית. החשוב ביותר בין המוסדות האלה היה „כולל שומרי החומות". הוא כולל יוצאי הונגריה, שהקפיד מאוד לשמור על זיקתו למלכות וטיפח על פי דרכו את הפטריוטיות האוסטרית־הונגרית. הקונסוליה ידעה מכל היבטיה בכולל, אך נזהרה מלהתערב בענייניו. עוד עמדו תחת חסות אוסטריה כולל גליציה, בית החולים רוטשילד ובית הספר למל.

עם גבור העליה, מראשית שנות השמונים של המאה הקודמת, הטילו השלטונות הטורקים הגבלות, ועניין העליה תופס מקום גדל והולך בעיסוקיה של הקונסוליה האוסטרית, ואף בפעילותן של הקונסוליות האחרות. הודות להתערבותן, והתערבות מצד השגרירות בקושטא, מיתנו השלטונות את ההוראות ביחס לעליה, אם כי מפעם לפעם חזרו והחמירו את ההוראות האלה. הקונסוליה האוסטרית פעלה גם נגד האיסור שהוטל על יהודים ב־1892 לרכוש קרקעות.

אף בעניין זה נאלצה הממשלה לוותר, אם כי האיסור לא בוטל כליל.

אלה היו עניינים של „מדיניות גבוהה". אך מטבע הדברים — העסיקו את הקונסול הרבה עניינים אחרים, של יחידים ושל קבוצות בתוך היישוב, ובתוך ההתחבטות משתקפים תנאי החיים וההווי של אותם הזמנים. הרי מקרהו של ד"ר אליעזר גרינהוס, מנהל בית היתומים בירושלים, נתין הונגרי, בתו נישאה לנתין עותמאני ובכך איבדה לכאורה את נתינותה האוסטרית־הונגרית והפכה לעותמאנית. אולם הזיווג לא עלה יפה שכן בני הזוג נתגרשו כעבור שלושה חודשים. הגירושין נערכו בפני הרב הראשי האשכנזי, הרב שמואל סלאנט. בין כה וכה נמחקה הבת מרשימת בני החסות האוסטרית. בצר לו פנה האב אל שר הפנים ההונגרי בבקשה לחדש את נתינות הבת. מה היתה תשובת השר אין אנו יודעים: אפשר שהקונסול הכריע מדעתו לכף זכות. עניין אחר: כמה מתושבי בתי־אונגארן הסמוכה למאה שערים יזמו להקים בשכונתם סניף לדואר האוסטרי (שהיה בעיר העתיקה סמוך לשער יפו). הקונסול התנגד מטעמים שונים, ומזכיר בקשר לכך „שגם היהודים העניים ביותר, כחוסרי תעסוקה, אוהבים משום מה להשתמש באמצעי תחבורה למרחקים קצרים...". אגב, הדואר האוסטרי היה היעיל ביותר בין בתי הדואר של המעצמות השונות שפעלו בארץ; הדואר האוסטרי מיפו (ששם הוא נפרק מהאוניה) לירושלים הקדים את הדואר הטורקי, אף שזה נובל ברכבת בעוד שהאוסטרי בעגלות (בליווי שוטרים מזויינים). בראשית שנת 1910 מודיעה הקונסוליה המישנה האוסטרית ביפו כי „קם רובע חדש שבו כשבעים בתים, העושה רושם אירופי ממש: רחובות ישרים מטופחים יפה, עם צמחים בזווית ישרה, ולאורכם גינות שבתוכן עומדים הבתים הנראים נחמדים מאוד...". הכוונה היא לתל אביב שאז טרם מלאה שנה לקיומה.

השנים האחרונות לקיומה של הקונסוליה האוסטרית בירושלים עומדות בסימן מלחמת העולם הראשונה ומצוקותיה. כל ההתחבטות בתקופה זו מתייחסות לענייני צורה למוסדות ולבני החסות האוסטריים, שנותקו עתה ממקורות קיומם.

מבחר התעודות שלפנינו כולל מגוון רחב של עניינים מדיניים, כלכליים, חברתיים, ענייני חינוך וספר, מעבר לחשיבותן כמקורות היסטוריים מהוות תעודות אלה גם חומר קריאה כאלף ולעתים אף מרתק, כשעולה מתוכן תמונה מציאותית של חיי ארץ־ישראל ויישובה בתקופה העותמאנית. החומר ערוך בטוב טעם ודעת, מתוך בקיאות רבה בתולדות היישוב והאישים הפועלים בו. במבחר תעודות האלה הוסיף אליאב נדבך חשוב בבניין ההיסטוריה של ארץ ישראל בדורות האחרונים.

---

1. מרדכי אליאב, היישוב היהודי בארץ ישראל בראי המדיניות הגרמנית 1842—1914, אוניברסיטת תל־אביב והוצאת הקיבוץ המאוחד תשל"ג, שני כרכים. הכרך הראשון כולל מבוא, תרגום התעודות לעברית עם הערות וביאורים; בכרך השני באו התעודות במקור הגרמני.

2. מרדכי אליאב, בחסות ממלכת אוסטריה, מבחר תעודות מארכיון הקונסוליה האוסטרית בירושלים, 1849—1917, יד יצחק בן צבי ירושלים תשמ"ו. בספר נכללו 227 תעודות.

הוותיקאן והציונות

מאת י. עמוס

יצחק מינרבי, הוואתיקאן, ארץ הקודש והציונות, 1895 — 1925, הוצאת יד יצחק בן־צבי, ירושלים, תשמ"ו

מי שרוצה לדעת למה אין האפיפיור מכיר במדינת ישראל ילך לספרו של יצחק מינרבי וימצא את התשובה הראויה בצירוף הרבה ראיות ועדויות. החל בביקורו של ד"ר הרצל אצל פיוס העשירי בינואר 1904 לא הסתירה הכנסיה הקתולית את התנגדותה לציונות, שנבעה מנימוקים תיאולוגיים וחילוניים כאחד.

המנהיג היהודי היחיד שהבין את נימוקיה הארציים־חילוניים של הכנסיה, מתחת לכל התחבולות והשקרים הדיפלומטיים והאחרים של הקרדינלים והאפיפיור, היה חיים וייצמן. בהאבקו על אישור המנדאט הבריטי על ארץ ישראל עקב אחר פעולותיו של הוואתיקאן במדינות הקתוליות, שהתכוונו להכשיל את אישור המנדאט. הוא כתב, כי „הקתולים הם האחראים העיקריים לאיחוד המוסלמים והנוצרים נגדנו, משום שהדבר, שהוואתיקאן רוצה בו באמת, הרי זה להגיע לדבר מה הדומה לשלטון חילוני בארץ ישראל. הוא ניצל מדינות קתוליות שונות בחבר הלאומים — כגון ספרד, בראזיל, איטליה, בלגיה וצרפת — כדי להשיג את מטרתו. זהו באמת משמעותן המהותית של התקפותיו עלינו". ניבא וייצמן לשעתו, לעבר ולעתיד, וידע מה שניבא. מנהיגים ציונים אחרים, כסוקולוב, למשל, הוטעו על ידי המליצות והמלים היפות, שהשמיעו באזניהם רבי הכנסיה, כולל האפיפיורים השונים, ונתפסו להונאה, כי הכנסיה הקתולית מתייחסת באהדה לתנועה הציונית.

כזבים ועלילות

מחקרו של יצחק מינרבי בוחן את העוינות העקבית של הכנסיה לתנועה הציונית. אין ספק, שלאחר התבוסה של טורקיה, כתוצאה ממלחמת העולם הראשונה, חלמו מנהיגיה על קבלת נתח מירושתו של הסולטאן, בצורת השלטון או הפיקוח על ארץ ישראל, בזכותם של המקומות הרבים המקודשים לנצרות. בכך ביקשו להתגבר על הכנסיה האורטודוקסית, שהשפעותיה בארץ ישראל בתמיכתה של הממשלה הרוסית הצארית, היו גדולות לאין ערוך מזו של הכנסיה הקתולית. התירוץ היה — מניעת השתלטות היהודית או הנוצרית הלא־קתולית על המקומות הקדושים. ובדרך כלל לא בחלה הכנסיה באמצעים, שכולם היו כשרים בעיניה, „הפרוטוקולים של זקני ציון" וכל הספרות האנטישמית האחרת. החשמן גאספארי, ששימש רבות בתקופת המחקר היה האיש החזק של הוואתיקאן והפאטריארך בארלאסינא בירושלים חברו יחד. הראשון — בתכסיסי דיפלומטיה ושפת חלקות. והשני — בדברי בלע ובגסות רוח ובשקרים כדי להעליל על הציונות את האשמות־זדון ורמייה ולהשתמש בכל דבר אסור, כדי להכשיל את הצהרת בלפור.

העובדה, שהנציב הבריטי הראשון בארץ ישראל היה יהודי הוציאה אותם מכליהם. דבר זה הספיק להם כדי לעוות את המציאות ולהפיץ תעמולת־כזבים בעולם, בנוסח של שלטון יהודי על האדמה המקודשת בדמו של מייסד הנצרות. ביקוריו של הרברט סמואל בוואתיקאן ושל נציגים אחרים של האדמיניסטרציה הבריטית בארץ ישראל, לא הועילו. גם כאשר הוכיחו להם שלכזביהם לא היה כל יסוד, לא הפסיקו נציגי הכנסיה להטיל את ארסם האנטי־יהודי ולחולל תנועה אנטישמית כלל־עולמית. הדאגה למקומות הקדושים היתה סעיף משני לעומת שנאת היהודים העתיקה־החדשה, שזרמה מרומא הקתולית. למקרא התועבות והדיווחים המפורטים במחקרו של מינרבי מתעורר הרושם, כי הציונות והמדינה היהודית הוציאה מגנזי הכנסיה את איבתה ההיסטורית לעם היהודי, כדי להילחם בעזרתה לא רק נגד הציונות אלא נגד העם היהודי כולו.

הוואתיקאן נפגע מאד, כאשר לא שיתפו אותו בוועידת השלום שלאחר המלחמה. למה היה צריך לשתפו, הרי כוחותיו לא נטלו חלק כלשהו במאמץ להביס את גרמניה — רק לאפיפיור פתרונים. הדבר המעניין ביותר הוא, כי איטליה שבגדה בגרמניה תוך כדי המלחמה ועברה לצדן של בעלות הברית אנגליה, רוסיה וצרפת, התנתה תנאי מפורש, בשנת 1915, שלא ישתפו את הכנסיה. גם צרפת תבעה זאת. כלומר, דווקא המדינות הקתוליות ביותר הכירו כנראה יותר טוב מאחרים את צעדי המדיניות הוואתיקאנית. היו להן סיבות נוספות משלהן, שחייבו את ניתוק היחסים הדיפלומטיים בינהן לבין הוואתיקאן.

תעתועי הפוליטיקה הכנסייתית

אך כאשר הועלה רעיון המנדאט ניסתה הכנסיה להכשילו בטענה של בינאום ירושלים והמקומות האחרים. וכאשר נכשלה גם בתביעה זו התבצרה על עמדת השפעה בוועדה לפיקוח על המקומות הקדושים, שלא הוקמה אף פעם. אלא שחבלי הלידה של הנפל הזה היו קשים ומסובכים, האפיפיור ועוזריו עשו הכל לשם הבטחת השפעתו המכריעה לעומת הכנסיות הנוצריות האחרות הלא־קתוליות. בכל הפעילות הזו, שבראשה עמד החשמן גאספארי, ניהלה הכנסיה הקתולית מדיניות אנטי־בריטית ואנטי־יהודית כאחד. הכנסיה הפריזה בהשפעת היהודים באנגליה וראתה בה סכנה לנצרות, עד כדי כך שכתוצאה מן התעמולה שלה הושמעו רעיונות על יסודו של אינטרנציונל קתולי כמשקל־נגד לאינטרנציונל הקומוניסטי או הסוציאליסטי. המהפכה ברוסיה וחלקם של יהודים רבים בצמרת המפלגה הקומוניסטית הוסיפו שמן על המדורה האנטישמית. כך, למשל, הפיצה הכנסיה, שמועות, כי הציונות מתכוננת לעשות בולשביזציה של ארץ ישראל בסיועם של העולים הבאים מרוסיה. נוסף לכך מתכננים הציונים להפוך את המקומות הקדושים או את האזורים הסמוכים להם, למקומות שעשועים ובילויים. ניתן לומר, שלא היה גבול לתעתועי הפוליטיקה הכנסייתית כנגד הציונות והעם היהודי.

המושג מקומות קדושים לא הצטמצם בירושלים ובבית לחם. לדעת הכנסיה הקתולית הוא כלל את יריחו, ובכמון את הגליל והחורן. גאספארי היה מרחיב ומקצר, הכל לצורכי השעה והעניין. הוא באמצעות שליחיו ועושי דברו ידעו למצוא שפה משותפת עם הערבים, כדי לעמוד יחד במאבק נגד היהודים. בתולדותיו של המאבק הזה נגנזו הרעיונות של בינאום ירושלים ושל מעמד אקסטריטוריאלי למקומות המקודשים. גאספארי והאפיפיורים ידעו היטב כי בסכסוכים שבין הכנסיות השונות יש לסמוך על ההגינות של החוקים והמשפטים השופטים האנגלים בארץ ישראל יותר מאשר על ועדה של אנשים חילוניים, נציגי המדינות המנצלות כל סכסוך לטובת האינטרסים שלהן. עם זאת לא נמנעו מלעשות כל כח שביכולתם כדי לעכב את אישור המנדאט. ולאחר שאושר — פנו לדעת הקהל בעולם, כדי לעורר את כל כוחות השחור והמדון נגד היהדות.

מאבק דיפלומטי עיקש

מן המקורות המובאים ומוסברים במחקר עולה, כי ביטול הקאפיטולאציות בארץ ישראל על ידי הבריטים עורר חששות כבדים אצל הקתולים לגבי גורל מערכת החינוך שלהם. הם חששו מכנסיות הבורות ומן הפרוטסטאנטים שהחלו להתעניין בארץ ישראל ולהקים מוסדות חינוך וצדקה. על כן נלחמו גאספארי ובנדיקטוס החמישה־עשר בחירוף נפש נגד הסעיפים הציוניים בחוקת המנדאט. בכל התזכירים שלהם טענו נגד זכויות היתר של היהודים בארץ ישראל, שהובטחו על ידי ממשלת המנדאט. מינרבי כותב, כי „יש שסבורים, כי המאבק הדיפלומטי העיקש של הוואתיקאן נגד הציונות נבע מן הרצון להוכיח למעצמות שיש להתחשב בדעת הוואתיקאן בפתרון בעיות בינלאומיות".

בסיכום הטיעונים של הוואתיקאן מעלה מינרבי את הסיבות הבאות: הציונים אינם דתיים ואפילו אנטי־דתיים. אין להם קשר לנביאים ולשיבה המובטחת לארץ הקודש. עליית היהודים תביא ליציאתם של הנוצרים מן הארץ ותהרוס את האופי הנוצרי. „האפשרות שתקום ממשלה יהודית היא בלתי־נסבלת". היהודים משנים את אורח־החיים המסורתי של האוכלוסיה הקיימת בארץ, מכניסים מודרניזציה ופוגעים בערכי המוסר. ולגבי האנטישמיות הפרועה שזרמה מרומא, מציין המחבר, כי דעות דומות היו מקובלות, בימים ההם, בחוגים חילוניים באירופה ובאמריקה.

על רקע ההיסטוריה הזו של יחסי הוואתיקאן עם התנועה הציונית עד 1925 לא קשה להבין כלל את יחסי הכנסיה הקתולית למדינת ישראל, שקמה למעלה מעשרים שנה לאחר מכן. אלא שהשואה שקדמה למדינה הוציאה את הכנסיה משלוותה והיא פעלה לשינויים של כמה עקרונות דוגמטיים הנוגעים לעם היהודי ולשיפור היחסים שבין היהודים לנוצרים. אולם, מכאן ועד להכרה להלכה במדינת היהודים, שקמה בארץ הקודש — עדיין רבה הדרך.

האם אגדת חז"ל היא ספרות יפה?

מאת הרב בנימין צביאלי

יש המבקרים את היהדות הדתית על הזנחתה ואי־פיתוחה של הספרות היפה וההתרכזותה המוחלטת כמעט בבעיות הלכה ובדברי הגות ומוסר בלבד. בעיקר תמהים עליה שהיא לא השכילה להפוך את האוצר הנפלא הזה ששמו „אגדת חז"ל" למנוף כביר של יצירה ספרותית בסגנון הדור היכולה לחולל תמורות בתרבות ישראל, בכלל, ולשנות את פני האמנות היהודית והיצירה הדרמטית היהודית, בפרט.

הנכון הוא, שהיהדות החילונית אימצה לעצמה את האגדה (בניגוד להלכה שאינה מעניינת אותה) המטירה עליה שבחים לאין קץ ומה אפשר לכתוב על האגדה, אגדת חז"ל, ולא נכתב עליה: היא אנושית, היא עממית, היא קוסמית, היא מיסטית, חובקת זרועות עולם, היא מחשבה, היא מוסר, היא שירה, היא סיפור, היא דראמה, היא כל גילויי האסתטיקה. ומי לא עסק באגדה?! חוקרים ולמדנים וסופרים ומשוררים ופרשנים והיסטוריונים, ישנים וגם חדשים.

עם כל זאת לא הפכה האגדה להיות מקצוע פופולרי ומקובל כמקצועות אחרים במדעי היהדות, כמו: הספרות העברית למשל. אולי משום היותה לעתים כמעיין החתום שקשה לפתחו, ומשום הדבר שאין מלמדים אותה בבתי הספר לא כ„לימודי קודש" ולא כ„לימודי חול", והיא תלויה כל כולה בחסדו של המורה.

ח.נ. ביאליק כתב על האגדה והבדילה הבדלות רבות מן ההלכה: האגדה וותרנית, מקילה, רכה כשמן, מידת הרחמים, יש לה פנים שוחקות. נשמה, כהונה, התחדשות תמידית, חירות, רשות, להלהטת של שירה, סגנון שוטף, שלמון הרגש, ועוד ועוד. הוא גם שר לה את שירו „אל האגדה":

> בכם דפי תלמוד, בכם עלים בלים / אגדות נחמדות וקדומות / בימי חיי הבלי כי אהגה נכאים / בכם נפשי תמצא תנחומות. / ומאז ועד עתה כי אהגה נכאים / אגדה לכנור אקחה / בה אבך ענות עמי בה אשיר תגחר מות. / אנגן — ותהי לי הרווחה.

אך גם ביהדות „התלמודית" נשארה האגדה נחותה ביחס להלכה. ודאי בגלל אופיה הבלתי מחייב, כאמרתו של ר' שמואל הנגיד במבוא התלמוד המיוחס לו: „הגדה" (אגדה) הוא כל פירוש שיבוא בתלמוד על שום עניין שלא יהיה מצוה, וזהו הגדה ואין לך ללמוד ממנה אלא מה שיעלה על הדעת". אין ספק שבחלוקה זו יעודה העיקרי הוא של „נקודות מנוחה" בלבד. להקל על הלומד עניינים רציניים בדי משקל ולהעניק אתנחתא למתייגעים בסוגיה תלמודית קשה, כדרכם של חכמים ידועים שהיו אומרים מילתא דבדיחותא לפני תלמידיהם בטרם לימוד ובתוך הלימוד. אם נשים לב נראה שגם „ים התלמוד" ערוך כך, מדי פעם בפעם קטעי אגדה משובצים בתוך הסוגיה כדי לפרש קצת מן המאמץ המחשבתי.

למהותה של אגדת חז"ל

בדוננו בשאלה האם האגדה היא ספרות יפה, נשאל את עצמנו האם היא ספרות כל עיקר, ספרות במשמעות המודרנית. הספרות מוגדרת כפעילות תרבותית בכתב שמטרתה להיות מועברת, מתוך כוונה מכוון, לאנשים רבים ככל האפשר ולדורות הבאים, וכדי לשתפם בחוויותיו של היוצר־הכותב. האם האגדה נכתבה מתוך מניעים אלה? הלא עיקר סיבה גלום בשמה — אגדה (הצורה הארמית של המלה הגדה בעברית, כדי להבדילה מן ההגדה של פסח) דברים שמגידים אותם בעל פה בהזדמנויות שונות, כבדרך אגב, בהשראת הרגע, ללא יומרות להנציחם בכתב מתוך מתן צורה קבועה ומגובשת. המתת אגדה מציין את האופי האישי האינדיבידואלי שלה, בניגוד להלכה שעליה מתיישבים הרבים, „נמנו וגמרו". האגדה היא פרי עיונו התעופשי של היחיד ומתכוונת יותר להכרת ערכו של רעיון מאשר להכרת הצורה שהיא בוחרת לשם הבעתו (צונץ בספרו „הדרשות בישראל"). שאלה זו ניצבת לפנינו בכל פעילות אנושית יומיומית, האם היא נועדה לפרט בלבד, למשהו אינטימי־פנימי, או שיש בה מן האופי של פרהסיה, של „תצוגה לרבים ולתמיד". ואף־על־פי־כן זכתה האגדה לחכמים שהתמסרו לה במיוחד, „רבנן דאגדתא", זכתה גם להיכתב ולהיהפך למשהו שלא התכוונה לו לכתחילה, משהו המדבר לא רק לפרט מסויים, אלא משהו המדבר לרבים ולדורות והרי זה אחד מסימניה וסממניה של ספרות טובה שהיא מעל ומעבר לסביבתה ולזמנה. קח אפיזודה רומנית מספרד במאה ה־12, והיא אקטואלית גם היום. קח שירה לירית מתקופת הרנסנס והיא משרה עליך רוח רעננה לנחיצותה היום. וגם זה מסימניה המובהקים של ספרות טובה, שהיא פתוחה לכל הכיוונים ואינה חוששת להיות מושפעת מגורמים מחוץ. הרמב"ם הוא הראשון שהגדיר את האגדה כאמנות, כשירה, ולא עוד אלא שלדעתו אין האגדה מקצוע־שירה יהודי במיוחד, כי דרך זו של שירה היתה מפורסמת ומקובלת גם מחוץ לתחום היהדות „היו עושים אותו הכל כמו שיעשו המשוררים מומרי שיר" (מורה נבוכים ג').

הנחה זו של הרמב"ם, כותב חוקר האגדה א.א. הלוי, באה לו, כנראה, מתוך שהקיש שירת זמנו לשירת הימים ההם, וכשם שבזמנו הושפעה השירה העברית מן השירה הערבית ולא נתבדלה בהרבה בתכניה ובצורותיה מהשירה הכללית, כן גם האגדה, לדעתו, תפסה ואחזה בדרך השירה הכללית של הזמן ההוא. אך דבריו אלה של הרמב"ם העבירו במידה רבה את הלוי על דעתו, ובמחקריו הרבים הוא משתדל להוכיח, לעתים בהוכחות תלויות בשערה, כי רובה של האגדה מקורה בתרבות יוון ורומי ורק מעט יש לה משלה ממש. אין ספק שהאגדה אימצה לה מטאפורות ומבנים סגנוניים וגם תכנים מסויימים מן החוץ, אך היא ידעה לגבל אותם לצורכיה ולהפוך אותם ליהודיים. היא „גיירה" אותם באינטרפרטציה שלה עד לבלי הכר, בחינת „יפיותו של יפת באהלי שם", ואין כאן מקום לדוגמאות הרבות.

מה היא ספרות יפה?

קביעה זו של השפעה מחוץ היא, כאמור, מסימניה של ספרות טובה, הרי אדם קורא עד היום את הקלאסיקאים של יוון ורומי, למרות זרותם וריחוקם הוא נהנה מהם הנאה אסתטית ואינטלקטואלית. גם עובדת היותה של אגדת חז"ל פרושה על פני תקופה של כאלף שנים, מאלכסנדר מוקדון עד הכיבוש הערבי, הכוללת חליפות זמנים ותמורות תרבותיות, חברתיות ופוליטיות לרוב, אינה מפחיתה משלמותה ומן הרלוונטיות שלה.

אך על אף מעלותיה הספרותיות של אגדת חז"ל שמנינו עד עכשיו לא הן בלבד הופכות אותה לספרות יפה כפי שאנו תופסים אותה היום. החלוקה הפורמלית הרווחת בספרות המודרנית, חלוקה לנובלה, לרומן, לשירה, לדראמה וכו', היא שמאפשרת לנו במידה רבה גם את הביקורת הספרותית. ואם נוכל להבחין בכל אלה באגדת חז"ל? מסתבר שכן. אמנם אין אלה כי אם גרגרים קטנים שנשארו במקוריותם, עלובים ובלתי מפותחים בקנה מידה ביקורתי של היום, אך הם חיים וקיימים בכוח, בהיותם משוקעים במסכת הרחבה והמגוונת של האגדה והם מחכים לפיתוחם ולגאולתם.

לא רבים ניצלו את הגרעינים האלה לשם הצמחתם לאילנות ענפים, לדפוסי ספרות מודרניים במלוא היקפם ועומקם, אם משום הריחוק התודעתי מן הספרות העתיקה שראוה תמיד כמשהו שאבד עליו כלח, שהוא עניין לחוקרים בלבד ולמלומדים, או חובשי בית המדרש, אם משום החשש שבניצול המוטיבים הספרותיים שבאגדה יטביעו חותם של אוטוריות על היצירה החדשה וירחיקו אותה מלכתחילה מקהל הקוראים הפוטנציאלי. ביאליק הרגיש בחשש הזה ועשה מאמצים רבים, ראשית הכל, לקרב את האגדה כמות שהיא, או כמעט כמות שהיא, לתודעתו וידיעתו של הקורא בן זמננו. הוא שפתח פתח לעולמה של אגדת חז"ל בפני כל מי שהיה מנוע מלעיין בתוך המקורות עצמם. ותכלית העיון הזה לתת לקורא את האפשרות לא רק להכיר בדרך מתוקנת את פרטי האגדה, אלא גם — מה שחשוב יותר — לעמוד מתוך הפרטים על הכלל כולו ולהתפס בסקירה אחת את כל עולם האגדה העברית במלוא שיעור־קומתו והיקפו ומיצוי צדדיו העיקריים (לפי ההקדמה ל„ספר האגדה"). ולא נפרט כאן את כל מפעלי האיסוף האחרים שעיקרם בזקי האגדה ולא באופיה הספרותי, כגון זה של לוי גינצבורג (דווקא באנגלית, תורגם לעברית ע"י הרב מרדכי הכהן), א.א. הלוי, ועוד.

דרכו של מיכה יוסף בן גוריון

מן המעטים והיחידים שפרצו דרכים חדשות בגילוי זכותה של אגדת חז"ל אל רבדיה השונים של הספרות העברית הוא, ללא ספק, מיכה יוסף ברדיצ'בסקי בן־גוריון, המוגדר בצדק כתופעה תרבותית מרכזית בספרות העברית. הוא, הממרא הגדול במורשת אבות, ששאף לצאת לחופשי מכל השיעבדות לעבר ולמסורת התרבותית שקיבל בילדותו בבית אביו הרב, ולפתח את עצמו מתוך חירות פנימית — הוא לא היסס לשאוב מלוא חפניים ממקורות האגדה, על אף היותה אחד ממעיינות המסורת, שממנה ביקש להשתחרר.

חוקרתו המובהקת של מי"ב — צפורה כגן — טוענת, בדין, שהוא חתר מצד אחד להרחבת ספרותו וליציאה מן המיצר, אך מצד שני ביסס את כתיבתו על האגדה הקדומה על כל עושרה הצורני (הז'אנרי) והתוכני כאשר היא עשויה לסייע בבניית הז'אנרים החדשים בספרות העברית. השתקעותו של מי"ב באגדה שתי פנים לה: ההקפדה בהבאת נושאים שונים וגוונים בלשונם ובצורתם כדי לשמור על השלמות הרעיונית האסתטית של כל יצירה (הנוסח), ושמירה על המבט הפיוטי ועל הערך הסיפורי שבכל אגדה ואגדה. בספרו העיקרי „ממקור ישראל" הוא מביא כמה וכמה נוסחים של אותה אגדה, בנוסח קצר וצר לנוסח רחב לפי המקורות השונים, והוא מתייחס לכל מלה ולכל ביטוי ביראת כבוד ובזהירות שאין למעלה הימנה. הוא בא בטרוניא על ביאליק על שבאוסף שלו העז לשנות ולמשש פה ושם.

בספרה „אמנות הסיפור" מספרת לאה גולדברג, כי ז'אן קוקטו אמר על האמנות, כי בה כל דבר שאינו נובע מאמונה הוא בחזקת אמנות דקורטיבית בלבד. האמן־הסופר צריך להאמין בקשר הבלתי נפרד בין המלה הנכתבת לבין המשמעות המתגלגלת במלה הזאת. ופרידריך שלגל הוסיף ואמר: בסגנונו של המשורר האמיתי שום דבר אינו בחזקת עיטור, כל דבר הוא הכרחי, לפעמים יש יכולת טכנית המניחה להפוך כל דבר לצורה ספרותית או יפה או מעניינת כשהיא לעצמה, ללא התייחסות לכל מציאות מוחשית או רוחנית הוא אותו כלום הבדוי ביצירות אלה.

אגדת חז"ל במקורה מותרת על ה„בלתי הכרחי" הזה, על הדקורטיבי. יש הקפדה על כל מלה, על כל ביטוי, משל כאילו עברה האגדה עריכה של עורך קפדן, אף שכמעט ודאי שאין הדבר כך, אלא הדברים נרשמו כנתינתם מפי המגיד — המספר. מכאן פשטות הסגנון, הבהירות והקיצור, החיסכון בתיאורי החיצוניות, הנוף והסביבה. הפעולה היא רק הלבוש החיצוני של הסיפור וקליפתו, ועיקר העיקרים בה הם חיי הנפש, השיחות עשירות הרוח, הרעיונות והאמיתות הכלליות (הלוי).

עושרה של אגדת חז"ל

האמצעים האמנותיים ונושאי התעניינותה של האגדה רבים מאוד: סיפורים, דיאלוגים, ויכוחים, משלים, פתגמים, סאטירה, דרמה, קינה, אהבה, הגות, רשמי מסע, פרקי היסטוריה, הוויי, וכו'. כל מה שאפשר להעלות על הדעת נמצא באגדה, חוץ מדבר אחד — ליצנות וקלות ראש, כותב צונץ בספרו.

האגדה אמנם קשורה בטבורה במקרא והיא באה לפרש אותו באמצעיה העשירים והרבגוניים, אך תוך כדי פעולתה זאת היא ניתקת ממנו, נעשית בלתי תלויה בו והופכת להיות ספרות בזכות עצמה. רק במטרתה ותכליתה היא זהה למקרא — היא דידקטית, חינוכית, ולא באה לבדר את הקורא או לגרום לו הנאה אסתטית מלכתחילה. היא עושה זאת ממילא ביסוד הספרותי שלה.

אך מפעלו של מי"ב אינו מוגבל לטקסטים אגדיים ככתבם וכלשונם המוגשים לקורא בכלים נאים ונקיים מכל רבב (בדומה לביאליק ב„ספר האגדה"), אלא באותה מסכת ספרותית גדולה ורבת אגפים שהותיר בדמות הסיפורת שלו. תפניית הסיפורת של מי"ב מעוגנת בתבניות הסיפור האגדה המסורתית, כי בהן ראה סטרוקטורות של אופן הקיום היהודי. יש רציפות תולדתית לצורותיה ולתכניה, לא בהמשכיות הרשמית החד־כיוונית הסובייקטיווית, כי אם ברציפות התרבותית המתגלה בזיקות המסועפות לרבות הז'אנריות שבין הסיפור האגדי המסורתי לבין הסיפור המודרני (צ. כגן).

אי אפשר למנות כאן את כל מי שבאבו או הושפעו או קיבלו השראה ממעיין האגדה, אף שאינם רבים, אך לא ייתכן להתעלם מן הארי שבחבורה — ש"י עגנון, הטובל כל כולו במימי האגדה אף שלא עסק בה לגופה (להוציא שלושת ספרי האסופה שלו: „ימים נוראים", „אתם ראיתם", „ספר סופר וסיפור"). עגנון שאב אמנם ממעיינות הרבה ומזג את המשקים שאב לשיקוי ספרותי מקורי שכולו יהודי, אלא שייחודו הסגנוני והסוד האפורי בא לו מן המדרש והאגדה. וזה אולי סוד „השקט האפי" השורר בסיפורי עגנון כהגדרתו של ברוך קורצווייל.

השפעתם של המדרשים והאגדות ניכרת בכמה אספקטים של יצירתו העלילתית שבה מופיעים זכרי מקרא וזכרי מדרש צמודים זה לזה. אם בכיסוי מדרשי גלוי, או רקע מדרשי נסתר, ומציצים מן החרכים של כל משפט של עגנון. הוא משתמש בזכרי מדרשים ואגדות כמשהו מוסכם וידוע לכל, והוא בונה בניין שלם על אסוציאציות וקונוטציות אגדיות. ההנחה היא שהקורא מצוי אצל המדרשים והאגדות ושפגע בהם כמותר עצמו, ורמזים בלבד יועילו כדי לשוב ולהעלותם בתודעתו. כאן גם קוצר ידו של הקורא, ובמיוחד של הקורא שלא טעם טעמה של אגדת חז"ל, להיות לעומק שבכפותה של יצירת עגנון. עגנון הוא פייטן ומשורר גם בפרוזה שלו, וככל פייטן נמשך גם הוא בעבותות אדם אחרי עולם האגדה, אף שגם עולם ההלכה אינו זר לו וארוג ביצירתו.

ספרות האגדה אינה מספקת לספרות העברית החדשה מאמרים ומטבעות לשון בלבד, היא עצמה ספרות, היא יצקה את תבניה לתוך צורות ספרותיות ודפוסים ומבנים מאורגנים שבהם מנת חלקה של חוויתנו התרבותית עד היום, אך עדיין היא מחכה לגאולתה השלמה וזאת בשעה לבוא.

יעקב ניומן

עדי

הגיב יבש / השני עונד קדקדי
כלים אין / כל יפי
נטלם קרחה
היה רנתי / לנתיב מדוח / הם עדי
כי קצוצה / ועדיי
מעוכה / סהדי / דוברי פי
מסכר מסתל / על ידי / הגילוי

אלימות כחלק מעולם קסום / מאת נעמי גוטקינד

את כיפה אדומה והזאב שלה, שלגית ושבעת גמדיה, הנזל וגרטל ובית הממתקים, סינדרלה וסנדל הזכוכית וכל יתר העינויים המצמררים המפעילים רגשות אימה ופחד, שמחה לאיד וחדוות ניצחון; לסירוגין — לא הכירו הילדים הסובייטים שלאחר מהפיכת אוקטובר במשך עשרות שנים.

המעשייה העממית האירופאית היא ספרות קפיטליסטית מנוונת בעיני המחנכים הסוציאליסטיים קומוניסטיים. זוהי ספרות המטפחת אמונה במיסטי ובעל־טבעי (ענף נוסף של „האופיום להמונים"). וחוץ מזה — הרי מלאכתם של גיבורי המעשיות נעשית ע"י פיות וגמדים, טרולים ובעלי חיים מכושפים — האם זהו האידיאל הבולשוויקי? שמישהו אחר יעשה בשבילך את העבודה במקום לספח ערכי מאבק אישי מכשי — לספר על „הוקוס פוקוס" שבן רגע הוסף לך את הזיעה, ההתמדה וכו' וכו'? בקיצור: האגדות — לסל!

אמרו ועשו. וגם המחנכים הסוציאליסטיים היהודים שחיו בארץ ישראל הלכו בעקבותיהם: בשנות ה־30 וה־40 בבתי הילדים של הקיבוצים הארץ־ישראליים, כשסיפרו על כיפה אדומה דאגו לנטרל את הזאב מכל היסודות המאיימים שלו. זאב בלי שיניים, ואת האכזריות שבתיאורי עונשה של המכשפה ש„עמי ותמי" דחפו לתוך התנור הבליעו והסתירו. אפילו את האם החורגת הנוראית של גיבורות המעשייה הפכו לפחות סאדיסטית מכפי שהיא במקור, והתוצאה: ילדי הקיבוץ, הקהל המאזינים הקבוע של המעשייה „המשופצת ומעובדת" — נהגו לפהק בגלוי ולהודיע שמשעמם להם. ואם לא השתעממו — נרדמו לפני הסוף, דבר שלא נשמע כמוהו ולא יעלה על הדעת כאשר מספרים את המעשייה „האמיתית" עם האכזריות והאיבה והשמחה הגדולה.

ועכשיו הפואנטה: הניצחון המתוק שמור, כמו בכל מעשייה קלאסית, ל„גיבור הטוב", כלומר למעשייה האותנטית. שכן, כאשר נפתחו שעריה של בריה"מ ורבבות עולים יהודיים עלו לארץ, בסוף שנות ה־60 ובראשית שנות ה־70, מה מצאנו בכליהם ובאמתחותיהם? קסטות עם סרטוני הנזל וגרטל, סינדרלה ושלגיה, כיפה אדומה, סרטונים שנהגו להקרין בבית למען הילדים לפני השינה. התיאוריה הפדגוגית הסוציאליסטית קרסה — נפלה איפוא בפני עוצמת הצרכים הפסיכולוגיים האמיתיים של הטף...

המעשייה העממית נובעת ממעמקי הנפש

גם בישראל — חזרנו מזמן אל האגדה הבלתי מצונזרת, אם כי עד היום לא שכך הוויכוח אם זה טוב או לא טוב לילדים.

ספרה החדש של ד"ר דינה שטרן מן המחלקה לחינוך באוניברסיטת בר־אילן: „אלימות בעולם קסום" מהווה, נדמה לי, סוף פסוק בוויכוח הזה.

בניתוח יסודי ביותר, המוכיח על ארודיציה מרשימה, כשהיא עוברת בשיטתיות מדעית על כל המוטיבים המרכזיים במעשיות שבחרה לבדוק, כלומר במעשיות הנשיות ובמעשיות שבהן יש גיבורה נערה המתמודדת בעימות חריף עם אמה החורגת) — היא מוכיחה כיצד המעשייה העממית האותנטית נובעת ממעמקי נפש האדם. כיצד כל פרט במעשייה מן הצבעים, העופים ובעלי החיים ועד להתנהגותם של בני האדם, הוא בעצם פרסוניפיקציה מוחשית לרגשות עמוקים, ודווקא כשהשומע מתוודע אל רגשות אלה ונפגש בהם — תוקפם העז נחלש. משפט הסיכום של ספרה הוא איפוא: „המעשייה האלימה פועלת פעולה מרפאה על הנפש, ומשפרת את הקשר של התודעה עם הלא מודע האישי והקבוצי של הנפש... ומגבירה את כוחות היצירה של הילד".

עד שהיא מגיעה למסקנה חד־משמעית זו, עוברת ד"ר שטרן על פני כל התיאוריות המקובלות באשר לאופייה של המעשייה, תולדותיה ומקורותיה. היא מספרת על גישות היסטוריות וסוציאלוגיות, פרוידיאניות ויונגיאניות, ועד קלוד לוי־שטראוס והסכימות האנאליטיות החדשות שלו תגיע.

יש הרואים במעשייה שריד מדולדל של מיתוסים קדומים שבמקום אלים וגיבורים על־אנושיים המתמודדים עם גורל אכזר מציבים דמויות אנושיות קטנות, נערה, אם, אחות חורגת וכדומה.

יש הרואים במעשייה את הצורה שבה מתמודד האדם עם התסביכים האישיים־המשפחתיים הנוצרים בתוך המשפחה ובכל משפחה. הפחד בפני נטישה, המוכר לילדים רכים רבים, הקנאה העזה שבין אחים ובין אחיות, התחרות על אהבת ההורים, הדו־משמעות של הקשר הזה בין הילדים לאמותיהם, כשלכל אהבה יש צד אפל ולכל התקשרות יש רצון להתנתק.

יש גם הסבורים שהמעשייה היא ביטוי המוחש להתמודדות עם עקרונות תרבותיים כלל־אנושיים (ארכיטיפים) ולכן אגב אותם המוטיבים צצים בכל העולם. גם במעשייה המזרח הרחוק הסינית ובמעשייה האפריקנית, במעשייה הדרום־אירופאית ובמעשייה הצפון אירופאית ואפילו במעשייה האינדיאנית. יצר לב האדם לא רק רע מנעוריו אלא גם יפה מנעוריו, ולכן בכל המעשיות יש נערים הנדרשים להוכיח אומץ לב, פעלתנות וכוח פיזי בדרך אל כיבוש הנסיכה או איזה פרס גדול אחר, ויש נערות החייבות להתמודד עם שנאת אם, קנאת אחות, ומעבר מכשולים על־אנושיים בדרך אל הנישואים ואל הנסיך.

המעשייה היא מבחינה זו סיפור של התבגרות, הבשלה. מעין טקס של בר־מצווה או בת־מצווה מסופרי. „בילדונגס־רומן" (רומן חניכות) במישור העמוק והאותנטי של הספרות העממית. ואחרי שמתגברים הגיבורים על קשייהם, הנערה מתמודדת בהצלחה עם כל הזאבים שבדרך (הזאבים, אומרים חלק מן הפרשנים, הם הכוחות האפלים שבנפש) אחרי שהנער מוכיח את גבריותו ואומץ לבו, מגיעים אל הבגרות ולכן גם אל הנישואים. זו הסיבה מדוע רוב המעשיות מסתיימות בנישואין ומדוע כל המעשיות הן על־זמניות. לא מתואר בהן זמן מכשי, אין הן מתעכבות על תיאור החברה או הנוף, הן חותרות ישר אל העיקר, האדם מול כוחות האופל וכוחות האור וכיצד הוא נאבק בהם ומצליח.

האלימות הגדולה ביותר — בבית פנימה

כדי להגיע לתימצות הדו־משמעי הזה של הדברים (בספר „אלימות בעולם קסום" העיון הוא כמובן עמוק ומפורט יותר) עוברת איתנו המחברת שלב שלב על כל יסוד מיסודות המעשייה. המכשפה, האחות החורגת, הגיבורה, הפיה, הגמדים, היער, האכזריות, הצפידה בנסיון: פרט אחר פרט זוכה לתיאור היסטורי מדוקדק. יש גם הרגשה חריפה, ומתגדקת, של הדבר המזעזע ביותר שבמעשיות הנשיות הללו: היכן מתרחשת האלימות הגדולה שבהן? היכן מתגלים הסאדיזם, הקנאה, יצר הרציחה הנורא? בתוך הבית פנימה, בחיק המשפחה, בין אמהות לבנות, ובין האחיות. האם היא אמנם חורגת, אבל גם כלפי בתה האמיתית (זו „הגיבורה המצטרת והרשה האגוטיסטית של „הנערה הטובה") היא מתגלה בשיא אכזריותה. מי לא זוכר את הסצינה שבה מגיעים שליחי הנסיך עם סנדל הזכוכית לבית סינדרלה, וכאשר האם רואה שרגלי בנותיה „האמיתיות", בנותיה הביולוגיות, גדולות מדי ואינן נכנסות לתוך הסנדל, מה היא עושה? היא פוקדת עליהן לקצץ את אצבעותיהן, כדי שהרגל תתאים לסנדל! ואכן סצינת שיא זו היא עקובת דם ואופיינית ביותר למעשיות האירופאיות. אכזריות היא אחת הסממנים המהותיים ביותר שלהן. חיתוך בטנו של הזאב, הפקודה לרצוח את שלגיה הקטנה, הקניבאליזם של המכשפה שבה נתקלים הנזל וגרטל, עצם נטישת השניים ביער מתוך מגמה ברורה שיגוועו וימותו בו. ומהי זירת ההתרחשות למעשים הנוראים? המשפחה.

אגב. מי שפותח עתון יומי מזהה מיד את האמת האנושית העמוקה שבדבר. חלק גדול ממעשי הרצח, האונס והאלימות, היום כבעבר (שוב „יצר לב האדם" וגו') מתרחשים בתוך הבית פנימה, בין בעלים לנשים, בין קרובי משפחה, בין הורים לילדים).

כאשר כך מבינים את המעשייה — אין נופלים לפח המזומן לטיעונים שהתייחסו אל „אלימות בעולם קסום" בבטאונים ישראליים למיניהם. שכן יש הבדל עצום בין המעשייה העממית המזוקקת, המסופרת בעל־פה מאם לבת, לנכדה, לנינה, לבין המעשייה האמנותית (של הנס כריסטיאן אנדרסן ואחרים) להיכה יוצקים המחברים את אישיותם, רגשותיהם ומחשבותיהם. רחל גיורא, ב„הארץ" מן השבת שעברה כתבה: „מחקר עדכני יתמודד גם עם זיהוי העמדות של הכותבים כפי שהן משתקפות ביצירתם ועם פחדיהם".

„כותבים"? כשמדובר במעשייה העממית שעוצבה בעל־פה וטונגה במרוצת הדורות מכל מרכיביה הצדדיים עד שהגיעה אל התמצית הרגשית הפסיכולוגית הבסיסית?

טעות נפלה בחלקה של מירה אריאל שתקפה את ד"ר שטרן בבטאון „גג" על כי אין מחקרה מתייחס לאפשרות שהמעשייה העממית שנתגלגלה בימינו לתפקיד של אגדה לילדים משקפת לא רק את המציאות הנתונה של נפש האדם האוניברסאלית „אלא גם את המציאות הרצויה למחבריה".

תפקידים שונים לאשה ולגבר

אבל, מהי בסופו של דבר, המציאות שלעצמה כפי שהיא משתקפת במעשייה?

ד"ר שטרן: זוהי מציאות שבה יש תפקיד אחד לאשה ותפקיד שונה לגבר. האשה מגיבה אחרת, פועלת אחרת במצבים קשים ושיא מימושה בא לידי ביטוי באמהות, בהקמת המשפחה. האשה האידיאלית נותנת חיים, חום, מזון. הגבר האידיאלי הוא טיפוס הלוחם, וטיפוס המתחרה (יש הרבה אגדות שמספרות על שלושה אחים המתחרים על הירושה שהשאיר אביהם אבל אין על שלוש אחיות המתחרות על ירושה...)

שאלה: האם הגבר האידיאלי כפי שהוא משתקף במעשייה הוא רק לוחם־כובש? ומה על הגבר כאב?

ד"ר שטרן: האב במעשייה העממית אינו דמות דומיננטית ולרוב הוא דמות חיוורת. מדוע? אולי משום הציות לחוקיות האפית, שכן המעשייה היא יצירה אפית מובהקת, ובאפיקה הקונפליקט הוא תמיד בין שניים ולא בין שלושה. כאשר אחד המוטיבים המרכזיים של המעשייה היא יתמות, הרי שהגיבורה היתומה נמצאת, הגיונית, בקונפליקט עם האם החורגת ולא עם האב האלמן שלרוב הוא נעדר או לא מורגש בסיפור.

שאלה: האם תמונת עולם זו אינה ממקמת את האגדה בזמנים ובתקופות ובתרבויות מסויימות? איך מותר להציגה כמעשייה על־זמנית ואוניברסאלית? איך היא „מסתדרת", למשל, עם הפמיניזם המודרני?

ד"ר שטרן: לדעתי, אבני היסוד של המעשייה, זיהוי האמהות הבשלה כתמצית הנשיות, למשל, היא בעצם תוקף על־זמני...

המעשייה היהודית — הזמן והמקום

מאחר שב„אלימות בעולם קסום" מוצגות אגדות אירופאיות בעיקר, סיקרנה אותי ההשוואה בינן לבין האגדה היהודית העממית. למרות שד"ר שטרן הדגישה חזור והדגש שהיא לא חקרה את המעשייה היהודית, בכל זאת הצביעה, מתוך רשמים כלליים, על כמה איפיונים המייחדים את זו: ליהדות אין פיות ולא טרולים, ולא מכשפות ולא באבא־יאגה. את הפתרון העל־טבעי לבעיות הקשות של הגיבורים מעניק מי אם לא אליהו הנביא?

המעשיות היהודיות ממוקמות בזמן ובמקום. בניגוד למעשייה האירופאית העל־זמנית, המעשייה היהודית קשורה לשבתות ולחגים (פסח לדוגמה) ולמקומות עמוסי תכנים ומשמעויות כמו בית־כנסת, בית־עלמין וכו'.

בלי להרבות בהשוואות אלה נדמה לי שחייבים להוסיף שבעוד שבמעשייה הלא־יהודית הכוחות העל־טבעיים הם אמביוולנטיים מבחינת יחסם אל הטוב (לפעמים הם מוצגים כטובים ומיטיבים אבל לפעמים הם „מתחרטים" כביכול על הטובה שהשפיעו על הגיבורה ומנסים לקחתה חזרה ממנה), הרי שהעל־טבעי במעשייה היהודית הוא כולו טוב וכולו אור. מאידך יש אפילו במדרשי חז"ל שדים ורוחות ולילית, והדבר טעון בדיקה נוספת.

שאלה היתמחותית: בבואת העשרים ואחת, כאשר כולנו נחיה בין מגדלי זכוכית ופלדה של גורדי השחקים או בערים שמתחת לאדמה (מי יודע), כאשר הזאבים ייכחדו כליל מעל פני כדור הארץ (כשם שאין היום דינוזאורים), כאשר יערות נכיר רק מספרי צילום, האם אז לא יוסיפו האמהות לספר לילדיהם את סיפורה של כיפה אדומה?

הסיפורים לא ייעלמו כל עוד לא ייעלם האדם, אומרת ד"ר שטרן. האלמנטים הסמליים עשויים להשתנות, ואז במקום זאב יבחרו בנמר כפתיד אחר, במקום יער — אולי יער של גורדי שחקים, אבל מאחר שנפש האדם איננה משתנה, הפחדים, הקנאות, השנאות, הקונפליקטים הפנים־משפחתיים קיימים היום כמאז כמו שהיו אתמול ושלשום, גם תפקידה של המעשייה, תפקיד של פסיכודרמה, תפקיד אולי אפילו תראפויטי, יישאר בתוקפו לנצח.

אז, עכשיו, תכלית, לסיכום, האם להתיישב ליד מיטת הבן או הנכד, ולספר לו על תפוחו המורעל של שלגיה?

ד"ר שטרן: תשובה חד־משמעית לא אתן לך: לא כל הילדים קולטים בצורה שווה את המציאות ואת המעשיות. ייתכן שילד רגיש במיוחד יגיב בחריפות רבה מדי על האכזריות שבאגדה אבל הנסיון המעשי מלמד אותנו שרובם המכריע של הילדים אוהבים את האגדה כמות שהיא — אכזרית, מפחידה, עם „הסוף הטוב". רובם מחכים בכליון רב לעונשו המקווה של הרשע ולאושרו המקווה של הצדיק, וכאשר ציפיות אלה מתממשות, הם מגיעים אל הקתרזיס, אל הזיכוך. כך שאכן צריך לספר את המעשיות האליכות הללו בשני תנאים: (א.) לא לשנות את הבסיס האותנטי שלהן. (ב.) להתחשב ברגישות האינדיבידואלית של הילד המאזין לסיפוריה.

בין הדף והמדף

● מחקרים בלשונות היהודים

קובץ זה בציר על החיקף והיגיוון של חקר מסורות הלשון ולשונות היהודים, שזכה לתנופה רבה בדור האחרון. עשרים ושלושה המחקרים הכלולים בו הם הרצאות שנישאו בכנס ללשונות היהודים ולמסורות הלשון של יהודי הבורות שהתקיים לפני שלוש שנים וחצי בפאריס ביוזמת חוקרים מהאוניברסיטה העברית בירושלים ואוניברסיטת פאריס. ההרצאות מובאות כאן בלשון שבה נאמרו בכנס — תשע בעברית ושלוש־עשרה בצרפתית. חבל שלמעלה ממחציתו של הקובץ היא בצרפתית, וכך לגבי רבים מקרב שוחרי חקר הלשון העברית חלק זה הוא כספר חתום. המאמרים בצרפתית אינם פחותים בחשיבותם לא מצד נושאיהם (חלקם מרתקים, כגון: מילון ערבי יהודי במהשב — שיטות מחקר ותוצאותיהן; איספרטגיות לשוניות בלשון הנשים הדוברות ערבית יהודית במארוקו; המשקל הצבעי להבעת מומים ופגמים בספרדית יהודית), ולא מצד כותביהם. די אם נציין כי בחלק זה כלולים מאמריהם של שלושה מבכירי חוקרי הלשון בישראל: הפרופסורים שלמה מורג (כן המסורת אל ההגה — בעיות במחקר הבלשני), חיים בלנק (הכבשא המסורתי של העברית וצמיחתה של העברית המדוברת כיום) ומשה בר־אשר (ההקסנה בלהגי הערבית היהודית של תאפילאלת שבמארוקו). ראוי לעשות מאמץ להוציא בתרגום לעברית את המאמרים בצרפתית, ויכולים הם להיות ספר מכובד וחשוב בפני עצמו.

מסורות, מחקרים במסורות הלשון ובלשונות היהודים, כרך ב, בעריכת משה בר־אשר ושלמה מורג. האוניברסיטה העברית בירושלים המכון למדעי היהדות, המרכז ללשונות היהודים ומפעל מסורות הלשון של עדות ישראל. ההפצה ע״י הוצאת ספרים ע״ש י״ל מאגנס. 135 עמ׳ + 180 עמ׳ בצרפתית.

נזכיר על קצה המזלג משהו מכמה מהמאמרים בעברית שבקובץ. יצחק אבישור דן בתמורות בערבית־היהודית החדשה של יהודי עיראק ובוחן את הלשון בהקשרה התרבותי. בין היתר הוא עומד על ההגברות חדירת יסודות זרים לתוך הערבית־היהודית החדשה של יהודי עיראק משפות שכבר היו במגע עם הערבית — הערבית הבינונית שם, העברית והארמית, ומשפות שבאו עמה במגע בתקופה החדשה, כמו פרסית חדשה, טורקית, אנגלית וצרפתית. תמר אלכסנדר בודקת את תפקידה של הספרות העממית ככלי ביטוי לזהות אתנית של יהודים ספרדים בארץ־ישראל, וביתר מציינת כי הסיפור העממי נוצר מחדש ומעוצב כחדש כאשר הוא עובר להולכים לשפה אחרת. מעבר משפה לשפה פירושו לא רק החלפת שפת הכינוי, אלא גם שינוי עולם הסיפור והקשרו. גרשון בן־אורן ויוסף מוסקוביץ כותבים על ה„ארגו" (לשון הסתרים) של הסוחרים היהודיים בגרוזיה בהשוואה ל„ארגו" של הסוחרים היהודיים בארצות אחרות במזרח. שפת הסתר של יהודי גרוזיה ממלאת אותו תפקיד שיש לשפה מסוג זה בלשונות יהודיות אחרות במזרח ובמערב: לאפשר ניהול שיחה בעניינים עסקיים, כך שתהיה ברורה רק לסוחרים יהודיים. במרכיבי הארגו השתמשו לא רק הסוחרים, אלא גם גנבי המקום. במשך הזמן חדרו אלמנטים מעטים של ארגו זה בשפת הדיבור של השכנים הלא־יהודים, במקרה זה בא לידי ביטוי חידוש הארגו היהודי. למשל, כאשר המילה „גנבי" כבר לא היתה משום סוד לגרוזינים בשל שימושה הרב, אימצו היהודים את המילה „גימלי", המשקפת את האות הראשונה לאותה מלה. יוסף טובי עומד במאמרו על תופעת ריבויים של השורשים המרובעים בלשונם המדוברת של יהודי צנעא (למשל: „יתבואט" — יתנהג בצורה מאוסה, „יתיהוד" — ינהג על־פי דיני ישראל, „יבלעט" — אוכל ברעבתנות), שמספרם עולה על מאתיים, ומציין כי פעלים אלה לא זו בלבד שרישומם מעשיר את ידיעותינו על לשון זו, אלא הם גם מהווים אמצעי מועיל ביותר להכרת הווי חייהם של יהודי צנעא. שכן רוב המלים הללו מבטאות מציאויות אופייניות, ולעתים ייחודיות, להווי חיים זה.

✱

● מקובלים במארוקו

עד שנות ה־70 כמעט שלא נתפרסמו מחקרים על המקובלים במארוקו. וכפי שמציין משה חלמיש במאמרו „על המקובלים במארוקו" — „בלא להיכנס לבירור הגורמים לכך, דומה כי מעמדה של הקבלה, לפחות במארוקו, לא הצדיק התעלמות זו". בשנים האחרונות נותן המחקר דעתו ביתר תשומת־לב לנושאים הקשורים ביהדות צפון אפריקה ונתעשרו ידיעותינו גם על המקובלים במארוקו. ד"ר חלמיש במאמר זה הכין רשימה של כמאתיים מקובלים בתקופות שונות במארוקו, ערוכה בסדר אלפביתי של שמות פרטיים, ובה מידע על חייהם, פועלם וספריהם. לעתים הפרטים מרובים ולעתים באה רק שורה אחת על המקובל. יש ברשימה אישים ידועים בתולדות יהדות מארוקו בכלל, אך מובא כאן בעיקר חומר הנוגע להיותם מקובלים. בין היתר מוזכר ברשימה רבי שמעון בן לביא, שחי בפאס בערך בשנת ש"ס, מחבר הפירוש לזוהר בשם „כתם פז", אשר מפורסם ביותר הוא שירו „ר' יוחאי".

דעת, כתב־עת לפילוסופיה יהודית וקבלה, חוברת מס׳ 16. עורך ראשי: עמנואל לוינס. מערכת: משה חלמיש (עורך), נחום אריאלי, בנימין גרוס, תיאודור דרויפוס, אברהם נוריאל. יוצא לאור מטעם המחלקה לפילוסופיה, אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן. 184 עמ׳ + 8 עמודי תקצירים באנגלית.

בחוברת זו של „דעת" תופס הרמב"ם מקום חשוב ובאים בה מאמרים במחשבה, בקבלה ובחסידות: תרומתו של אפרים גוטליב לחקר הקבלה (רבקה ש"ץ), מסורת וסמכות מוסרית — לרעיון תורה שבעל־פה בפרשנות הרמב"ם (יעקב בלידשטיין), „קול ה'" בפילוסופיה של ימי־הביניים (חיים קרייסל), הרמב"ם לפועל „ברא" ושאלת חידוש העולם (שרה קליין־ברסלבי), פירוש לבעיית לימוד הפילוסופיה בהגות המאה הט"ו: ר' יוסף ך שם טוב ור' אברהם ביבאגו (שאול רגב), עיונים במחשבת חב"ד (רחל אליאור), ועוד.

✱

● שירה גרמנית מודרנית

„שמעתי שהגרזן פורח, / שמעתי שהמקום אין לו שם, / שמעתי שהלחם המביט בו / מרפא את התלוי, / הלחם שאפתה לו אשתו. / שמעתי שקוראים לחיים בשם / המפלט האחד והיחיד". משיר זה של פאול צלאן לקוח שמו של הקובץ, „הגרזן פורח", שם אכזרי שכדברי פרופ׳ שמעון זנדבנק, „הוא שם את האצבע (את הגרזן?) על החוויה הגרמנית במאה העשרים. אולי מוטב, שמשירו לקוח השם: פאול צלאן, יהודי יליד טשרנוביץ, אשר התאבד בשנת 1970 בהיותו בן 50, עבר את אימי השואה בגיטו ובמחנות־כפייה והוא נחשב לגדול משוררי גרמניה אחרי מלחמת־העולם השנייה ולאמן־לשון מהפכני. בשירתו מוזנים גם יסודות תנ"כיים וחסידיים.

הגרזן הפורח, מבחר שירה גרמנית מודרנית. תרגום, הערות ואחרית־דבר: שמעון זנדבנק. בית הוצאת כתר, ירושלים. 156 עמ׳.

בספר נקבצו יצירות של שלושים משוררים גרמניים במאה העשרים — מסטפאן גיאורגה, הוגו פון הופמנסטאל וריינר מאריה רילקה, שלושת הגדולים במשוררי ראשית המאה, השייכים לזרם הסימבוליסטי, דרך זרמים שאפיינו את השירה הגרמנית המודרנית האקספרסיוניזם, הסוריאליזם והדאדאיזם, ומסיימים אותו משוררים בני ימינו כמו גינטר גראס, גינתר קונרט והאנס מאגנוס אנצנסברגר. על כל משורר מביא המתרגם פרטים ביוגראפיים, אפיונים לשירתו והאסכולה שייכה. אחרית הדבר של פרופ׳ זנדבנק היא מפתח לתהליכים שפקדו את השירה הגרמנית במאה ה־20. ברצף השירה הגרמנית נבעו בקיעים עמוקים במלחמת העולם השנייה, וכפי שהוא מציין, עיקר הקושי היה עצם כתיבת שירה לאחר מה שהתחולל. בשירה שלאחר המלחמה ניתן להבחין בשינויים בבחירת הנושאים, בנימה ובעיצוב האמנותי.

✱

● נפש — רוח — נשמה

כותרת המשנה של הספר היא: „מדריך ליחסי אנוש: בין אדם לחברו, בין אדם לעצמו, בין גבר לאשה". כמדריך אין לצפות למתכונים בדוקים, ובוודאי לא להשגת מטרה כה מסובכת כמו עיצוב האישיות. אך בספר זה יש חומר למחשבה ולעיון, המבוסס על נסיונם של בני הזוג אליצור, שבמשך שנים רבות טיפלו בגישה פרטנית, משפחתית וקבוצתית ופיתחו שיטה פסיכולוגית מיוחדת.

כיצד תעצב את אישיותך, מאת ד"ר אברהם ודבורה אליצור. ספריית מעריב, תל־אביב. 195 עמ׳.

ד"ר אברהם ודבורה אליצור פיתחו מודל של מבנה האישיות, בהתייחס למושגי הקבלה של נפש — רוח — נשמה, המייצגים רמות שונות באדם: נמוכה, בינונית וגבוהה. הספר מבוסס על שיטה פסיכולוגית בשם פסיכוסינתיזה, המדגישה את הצד האנושי של האדם, את המרכיב הנפשי של נפש האדם אותו הם מכנים מרכז המצפה, המבדיל בין האדם לבין החיה. שיטה זו מטרתה לעזור לאדם לפתח את המרכז הנפשי העליון הזה, כדי שיוכל לתפקד בצורה הטובה ביותר.

לאחר חלק עיוני, שבו יש סקירה כללית ותיאור מבנה האישיות ומשחקי הכוחות התוך־אישיים והבין־אישיים, בא החלק המעשי המכיל שיטות וטכניקות שונות, מלוות בדוגמאות: יש כאן הדרכה כיצד לשפר את יחסי האנוש של האדם בינו לבין חברו, בינו לבין עצמו ובינו לבין בני משפחתו. הדברים כתובים בפנייה ישירה אל הקורא, ויש בהם דוגמאות רבות מנסיונם הטיפולי של המחברים.

ש. יהושע

גישות ודרכים בחקר הקבלה

מאת ד"ר שלמה לוי

בעולם האקדמי נחשב פרופ׳ ג׳ שלום איש הרוח התלוש שפתח אופקים חדשים לחקר הקבלה והשיב לה הכבוד הראוי לה לעומת הזלזול שזכתה בחוגי תנועת ההשכלה.

במאה הקודמת, עם התפתחותם של מדעי החיים קמו אסכולות פילוסופיות שונות אשר סיפרו את מדע ההיסטוריה ושלוחותיו. חשובות בהן הן האסכולה הפוזיטיוויסטית בצרפת והאסכולה של דילתי בגרמניה. חקר ההיסטוריה בראי הפוזיטיוויזם אינו שונה מחקר מדעי הטבע לכל הקשור למידת האובייקטיוויות של האדם החוקר, הבוחן, הבודק והמנתח את העובדות והמסמכים שלפניו כמשקיף מבחוץ מבלי לתחוב בתוך מחקרו את השקפת עולמו או רגשותיו האישיים. בניגוד לעמדה זו גרס הפילוסוף דילתי שיש לחקור את מדעי האדם בכלים המיוחדים להם מתוך „הבנה רוחנית", שכינה בשם „סימפטיה". ההבנה האישית של החוקר מתעלה מעל הנורמה האובייקטיבית, המושכל הפוזיטיוויסטי, לאחר שגיזונה מתגלאים הקיימים, מדוקומנטציה וחבה כפי שדורשת החקירה המדעית. שתי מגמות אלו לבשו צורה ופשטו צורה אבל עקרונותיהן ביססו את שיטת המחקר ההיסטורי בתחום ביקורת הספרות, הפילוסופיה והדת.

אחד מגדולי הפוזיטיביזם, ארנסט רנאן, היסטוריון צרפתי קתולי של המאה הקודמת, הקדיש שלושים שנות חייו לחקר ההיסטוריה של עם ישראל. לשם כך הוא למד שפות שמיות, ביקר בארצות המזרח התיכון ואחרי מחקר מקיף ויסודי הגיע למסקנה שכל תרבותו של עם ישראל, גנובות הן מתרבויות המזרח השונות. השבת, למשל, בעיקרה בבלית, וברית המילה — מצרית, וכל חגי ישראל יש בהם יסודות כנעניים. בדרך זו הוכיח רנאן — בשפה שאינה תוספת השמצות וגידופים לעם הנבחר ודתו — עד כמה הושפעה הדת הישראלית מהסביבה הזרה, אלא שידע עם ישראל לעדן את הדברים ולהפיח רוח חדשה באלמנטים מאניים שמקורם בעבודת אלילים. שיטה היסטורית מדעית זו, המעוגנת ביסודות ההיסטוריה ההשוואתית והפילולוגית, מהווה הבסיס והתשתית לחקר המקרא, הדת והמחשבת־ישראל, ובאותה מידה גם לחקר הקבלה.

מאווייהם של החוקרים הוא להוכיח עד כמה חכמת ישראל הושפעה בכל התורות מתרבויות הנכר וכן הפילוסופיה ששררה באותן תקופות. כך, למשל, רבנו בחיי אבן־פקודה ב„חובות הלבבות" מהמיסטיקה האיסלמית. הרשב"ג הושפע מהנאופלטוניזם, והרמב"ם מהאריסטוטליזם, ואילו הקבלה שאבה את תורתה מהנאופלטוניזם, הגנוזי של פלוטינוס שעשה כנפיים בימי הביניים לאחר ששקעה קרנו של אריסטו. כך מסתבר כשקוראים בספריהם של המלומדים גוטמן, ווייזה וג׳ שלום; אצלם מחשבת ישראל נראית כליקוט מהתרבויות שונות לכלים הרשים.

אולם באופן אחר מתוך היבט פסיכולוגי (או פסיכו־אנאליטי) אפשר לראות את התפתחותה של היהדות על רקע המאבקים בתחום האמונה, שניהלה מאז ותמיד, כדי להתקיים ולשמור על אופיה המיוחד. היא פעלה מתוך „מנגנוני הגנה" להשיב מלחמה שערה כשהיא מעורה בקשרי התרבויות השונות, הדתות והפילוסופיה למיניהן, שדרכן באה במגע עם אומות העולם. א״א אורבך מראה בדוגמאות ברורות כיצד „התסיסו חכמי הדורות באמונותיהם ובדעותיהם את מערכות האומה ותוך מאבק מתמיד הגיעו לידי גיבושן וניסוחן של אידיאות והרגשות שנתקבלו בעיקרי אמונה..." (חז״ל אמונות ודעות עמ׳ 2). לפי זה הרבה מדרשים וגם הלכות נכתבו כתגובה ישירה או עקיפה להלניזם או לרוחה של הדת הפרסית. ברוח זו מסתבר כי חכמי ספרד כתבו את ספריהם הפילוסופיים לא בגלל השפעת רוח הזמן אלא לצורך השעה. וכך כתב הרב זאב גולד ז"ל בדברי פתיחה לספר של הרב ר׳ שמחה בונים אורבאך ז"ל (עמודי המחשבה הישראלית): „חכמי ספרד הצטיינו במחקר הפילוסופי לחיזוק האמונה, כי הדור ההוא היה זקוק לכך. לא כן חכמי ספרד אשר האמונה הפשוטה היתה נר לרגלם". הקראים הם שהשתמשו בראשונה ברציונאליזם ככלי כשר לביסוס השקפתם, ולרבנים לא היתה ברירה כי אם לנצל אותו כלי כדי להתריס ולהילחם נגדם. באותו כיוון מחשבה יכולים אנו לראות „בעידן המודרני כי תנועת המוסר התפתחה בד בבד עם הפילוסופיה המוסרית של קנט ואף שאבה ממנה לא מעט ואין בכך פסול. הוגי הדעות בני־זמננו כמו אנדריי נהר ועמנואל לוינס הציגו בספריהם אקסיסטנציאליזם יהודי המנוגד תכלית הניגוד לזה של סארטר למשל. בסיכום, מאבק דתי אידאולוגי בת־כיר היה גורם להתפתחות ודי הרוח שביהדות כשמשגים, רעיונות וצורה שנספגו מהנכר קיבלו שבו ותוכן שכנה־בהגות היהדות.

תיזה, אנטיתיזה, סינתיזה

תולדות עם ישראל ההגותה אמונתו ודתו שונות מהתהליך ההיסטורי של שאר העמים, ומתעלות מעל בו קטגוריות ההיסטורית הרגילות, ולכן יש להתום לפי קריטריונים מיוחדים, רהתנים, „ההגלהיים" ותרבותיים היהודיים להן. הופעתם של הזרמים השונים ביהדות נוצצה בתהליך החוזר על עצמו ושאפשר להתחקות אחריו לפי נוסח הדיאלקטיקה ההגליונית המפורסמת של תיזה, האנטיתיזה והסינתיזה. היהדות הרשמית הלגיטימית מהווה את „התיזה", והזרמים שעמדו לה מנגד הם האנטיתיזה, והמאבק אפשר כתגובה הרהבתו של הזרם המקורי ובסיסו (סינתיזה).

בכל ההופעות הללו לא היתה לעולם האנטיתיזה, הניגוד הגמור של התיזה כפי שמשתקפת בתנועת של הגל, אלא זיוף וסילוף, אמת מעוותת ומכוונת, שקשה מאוד היה להתמודד איתה משום השנאה וההתחזות שבה. והסינתיזה לעולם לא היתה תרכובת ואיחוד שני ניגודים, אלא הרחבתה וביסוסה של התיזה המקורית. הכיתות הסוטות ויוצאות הדופן שהופיעו לצידם של הזרמים הנורמאטיביים ביהדות — ולא כתוצאה מהם — ברובם לא התכחשו ולא כפרו, אלא סירסו וזיופו את האמת המסורה. כך נוצרה דיאלקטיקה בדת האמונה בחובה ניגודים מקצה לקצה — ובשל כך רואים אותה בפו־ליטיסטית כביכול — שמצידה אותה במאבק מתמיד ויישוד בשגב להוציא לאור את האמת מסיגיה ובדיליה.

הגהות אלו משתקפות גם בדרך לחקר הקבלה. כנהוג במחקר הביקורתי, החוקר מצויד בתעודות ומסמכים ממקורות שונים שעליו לפענחם, לסווגם ולהקיש ביניהם. זוהי הרמה האובייקטיוויות הנדרשת בעבודה מדעית. אך החוקר אינו מסתפק בהצגת העובדות שבתעודות, הוא נאלץ לפרש ולהסביר. וכאן הוא עובר מהרמה האובייקטיוויות כשהפרשנות היא פרי שיקול דעתו והנה להשקפת עולמו. ואם יש עמדה זהה בין החוקרים באשר לחקר התיעוד, הרי יצוצו חילוקי דעות באשר לפרשנות. למשל, הדעה רווחת בקרב החוקרים היהודים כי הקבלה הושפעה רבות מהפילוסופיה האפלטונית, והניאו־אפלטונית. כידוע, אפלטון פיתח את הרעיון של ה„אידיאות" המהוות דוגמאות נשגבות — ארכיטיפים — של התופעות בעולם התחושה, כך שהעולם החומרי הוא בבואתו והיקוין של העולם שמעל החושים, העולם השכלי. גם בקבלה יש דבר דומה, והמדובר שם על עלמא תתאה דוגמת עלמא עילאה, בית־מקדש דלתתא לעומת היכלות דלעילא, או ירושלים דלתתא לעומת ירושלים דלעילא. אך הנכנס לעומקם של דברים ולמשמעותם הפנימית רואה בעליל כיצד תוכנה ומהותה של הקבלה שונה תכלית השינוי מתורתו של אפלטון, הניאו־פלטוניזם — אשר נציגו היה פלוטינוס במאה השלישית לספירה — הגה את רעיון העולמות „הנאצלים" וחיפוש אחר „האחד" שמעל ההוויה, וכמובן יש בצורתו דמיון כלשהו עם עולם הספירות, אולם גם כאן יש דמיון בצורה אך לא בתוכן הרעיוני — הערכי — הרוחני המוכיח כי עולם הספירות הוא יצירה יהודית מובהקת שאין לו שיג ושיח עם העולם האלילי של הפילוסופים היוונים. מעניין לציין כי מלומדינו היהודים טוענים כי הקבלה היא ששאבה מקורותיה מהניאו־פלטוניזם ואילו מחברי המילון הצרפתי, הלארוס הפילוסופי, מצביעים כי המיסטיקה היהודית דווקא היא שהשפיעה על התפתחותו של הניאו־פלטוניזם!

ומהדמיון באידיאות לעולמות הקבלה, המפתה פתוח לזהות מגוונים פילוסופיים ותיאוריות לתורותם של כמה בעלי־קבלה מובהקים.

מאפיינת במיוחד תורת הפנתאיזם, הבולטת בהגותו של שפינוזה, המודבקת משום־מה גם להאר"י, הרמ"ק והרב קוק זצ"ל. במערכת היחסים שבין האל לעולם, הכריז שפינוזה את סיסמתו המפורסמת: האלהים הוא הטבע, ובה הוא מזהה את האלוקות עם העולם ואין מעל העולם ולא כלום. ואילו שלומי־אמוני־ישראל פירשו שהאלוקות נמצאת בכל מקום בעולם, בבחינת „מלוא כל הארץ כבודו". חוקרים יהודים כיוסף בן שלמה בספרו על הרמ"ק וצבי ירון בספרו על הרב קוק אינם מקבלים את הכוונה פנתיאיזם כמאפיין את תורת רבם, ומחפשים טרמינולוגיה פילוסופית מוצלחת יותר. יוצא איפוא כי אותו כונה פילוסופי עשוי לשמש כלי להבעת רעיונות מנוגדים מקצה לקצה; הפאנתאיזם אצל שפינוזה מביע על כפירה מוחלטת ואילו אצל רבני ישראל על אמונה רבה!

גם בחקר הקבלה שתי גישות מתגוששות זו בזו: הפיסתם של החוקר ושל המקובל, או איש הקבלה. החוקר המשתוקק למדעו בעבודה, מנתח את הקבלה כאובייקט מחוצה לו. התעניינותו בהתהוותם של הרעיונות מבחינה פילולוגית לשונית כאפילו על הצורך להזדהות עם נושא מחקרו. לא כן איש הקבלה החוקר את הקבלה מ„בפנים" מתוך „סימפטיה" לטקסט ולתוכנו. לא התהוותם של דברים הוא העיקר אלא מה שהם מביעים, משמעותם העמוקה. חוקר הקבלה, ביחס למחקרו, עומד לו כנגד, ואילו המקובל נתון כולו ברובו בהוויה מיד־הזה, אישית, אמיתית אך לא באקסטזה מקהת־חושים אלא, בהוויה רוחנית המסייעת לו להבין לעומקם של הדברים מתוך הסתכלות פנימית. המקובלים לא חששו מלהשתמש בתיאורים ארוטיים של אהבה ארצית כדי לבטא את חיבורם או פגישות הדרכים של הכוחות האלוקיים והשפעתם על עולמות שונים. לשון בוטה ו„גרוטסקית" זו שאינה לטעמו העדין של ג׳ שלום כביצה אמנם בתודעת המקובלים, רעיונות נשגבים של עולם הרוח. הבאור לעיל נדלה משני ספרים המשמשים כמבוא לקבלה: ספרו של ג׳ שלום „פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה", וספרו של הרב יהודה הלוי אשלג, „ספר ההקדמות"; הספרים שונים בגישתם בתוכנם ובתיאורם את נושא מחקרם מן הקצה לקצה. כאילו שמדובר כאן בשתי „קבלות" שונות, זו של ההיסטוריון וזו של המקובל.

קוטביות זו, מעלה פרופ׳ אנדריי נהר בספרו „הקיום היהודי", שפורסם בתחילת שנות השישים. בפרק מאלף על „ההגות הישראלית העכשווית" הוא מעלה על נס את הזיוקו, זה מול זה ובנשימה אחת, של ג׳ שלום והרב צבי יהודה קוק, הקרובים בהרצת מחשבתם אבל „בכיוון הפוך". שונים הם בתפקידם, באישיותם, בגישתם לקבלה והשקפת עולמם. ג׳ שלום, הפרופסור, איש האוניברסיטה, היידען, החילוני המובהק, המארגן והיוצר של ההיסטוריה הפוזיטיוויות של המיסטיקה היהודית, אך לעולם לא יגנה אפילו להגיע להתבגנות בחוויה מיסטית כלשהי. ולעומתו הרב צבי־יהודה קוק, ראש הישיבה, החרדי, המקובל, אך מתוך ענוות עקשנית לא יגנה למסור הלאה את חוויותיו האישית כאיש־קבלה או להעלותה לרמה של הגות פילוסופית. כאן רואה פרופ׳ נהר את הקרע השורר מזה דור בהגות ישראלית בין הריאליות לאידיאולוגיה, בין המעשה והמחשבת. אין עדיין אישיות נעלת שם שתדיכיב לשלב שני התחומים יחד, ושני האישים הדגולים פועלים כל אחד לחוד כאילו הגישור ביניהם אינו אפשרי.

הזוהר, הלוריאניזם והשבתאות

נושאים רבים בקבלה שנויים עדיין במחלוקת ואין התאמה לגביהם בין החוקרים לבעלי הסוד. אפשר לציין לדוגמה את הופעתו המאוחרת של ספר הזוהר. חוקרים דגולים וביניהם ג׳ שלום ותשבי לחובר מביאים בספריהם תלי תלים של הוכחות היסטוריות, צורבתיות, פסיכולוגית, לשוניות, וספרותיות, כדי לנמק כי מחבר ספר הזוהר הוא דה לאון, שחי בסוף המאה השלוש־עשרה. כל מחקר היסטורי ראוי לשמו אך היא עצמו מגלה ספק ומכסה ספחיים ואינו עונה על כל העניינים הסבוכים הנשארים בסימן שאלה. ראשית אין כל יחס לא בכמות ולא באיכות או בסיטה בין מה שר׳ משה דה לאון פרסם בשמו לכתוב בספר הזוהר. ואם יש כאן מעשה מרמה כיצד לא התעוררו על כך צרופי אמוני התורה העומדים בראש הסמכות הדתית במשך דורות רבים ולא פקפקו ולא חשדו במעשה התרמית?

כיצד עלה בדעתו של חכם להסתגר שנים רבות כדי לכתוב „ספר פסיאודואפיגרפי" ולא חשש שחיבורו עלול היה לבגוד בו, הן מבחינת צורתו והן מבחינת תוכנו, השונים מכל הספרות הקבלית שנתפרסמה אז בזמנו? כיצד חכם אלמוני זה לא פקפק שספרו ייחשב לספר מינות ויוחרם לאחר הסערה שקמה עם פרסומו של המורה נבוכים? ויש כאלה שאלות רבות שאינן עולות בקנה אחד עם השקפתו המסורתית של איש הקבלה הרואה בזוהר ספר קדוש ומקודש, יצירה נפלאה בתורת הח"ן, מפעל אדיר בעצמתו הרעיונית, אוצר כביר של תיאורים מרחיקי לכת בעולמות העליונים.

הביקורת רואה בזוהר ספר מיסטי בעל אופי פרשני־דרשני רווי מיתוסים כשמחברו השכיל לתת בו רושם של ספר קדום, ספר עם „מגרעות רמות, הלוקה בחוסר שיטתיות וללא רציפות רעיונית" (ג׳ שלום?). ואילו המקובלים מתבוננים אל ספר הזוהר כאל ספרו של התנא ר׳ שמעון בן יוחאי, רואים בו אורות החכמה והאמונה מתגלים לפניהם. את האמת הצרופה, ספר שדרכו אפשר „להתעלות לקדושה ולטהרה בבחינת „דע את אלקי אביך ועבדהו".

דוגמה נוספת למשא השנוי במחלוקת, היא חקירתו ההיסטורית של ג׳ שלום על שבתאי צבי והשבתאות. החוקר אינו נלאה מלהביא ראיות על תעודות שונות, תוך הקפדה מירבית לכבד כרונולוגיה מדויקת וההשוואה בין מקטע אחד למשנהו. כל זאת כדי להוכיח כי השבתאות צמחה על קרקע פוריה של הקבלה הלוריאנית שעוררה תקוה משיחיות מיסטית כשהיא בהתבכנת [illegible] בתורת [illegible] על הגאולה העתידה. הרבה מהנחותיו של שלום הופרכו על ידי היסטוריון הקבלה י. תשבי בספרו „נתיבות אמונה ומינות". שלא כבעולם הפיזיקאלי, אין בעולם הרוח כוחה של החקירה ההיסטורית להוכיח על־פי דיאלקטיקה של סיבה ותוצאה. השבתאות, כאנטיתיזה של הקבלה, מצטרפת אל הזרמים הנגדיים שפעלו ביהדות לצידם של הזרמים הלגיטימיים. כוחות נגדיים אלו שאבו את היותם כבורות שבורים וגם השבתאות ינקה בבקיעות השקר שבתורת הסוד בכלל ובתורת האר"י בפרט. לאחר ביסוסם של התלמוד וספרות ההלכה נעשתה הקרקע נוחה יותר להפצת הקבלה בקרב המון־העם. הלו נוסף לסיפורי בדים טפלים וסוליים שבתורת הסוד, הפיץ דברים כוזביים ונטולי־יסוד ומצב כצוות זה הגיע לידי ההתפוצצות שתפסה בהמון את מקומה של הקבלה האמיתית. כך קרה גם בזרם הרציונאליסטי בימי הביניים, כשבתחילתו, התבונה היתה אמורה לשרת ולהגן על הדת, אך לאחר מכן תבעה זכות שוויון עם אלבלג׳ (פילוסוף יהודי שספג לא בעט סתירתו של אבן רשד׳) שהשתמש בה לביקורת הדת, ולבסוף הגיע הזרם עם שפינוזה להתכחשות ולשלילת הדת. אך כשם שאי אפשר לומר שהנבואה האמיתית יצרה את נבואת השקר ושהתלמוד המציא את הקראות, כך אין לטעון שתורת האר"י היתה קרקע פוריה להפצת השבתאות. מכאן מוכח כי השבתאות היתה הזרם הנגדי של הקבלה האמיתית וגם אילולי הקבלה הלוריאנית היתה השבתאות מופיעה בצורה זו או אחרת על במת ההיסטוריה.

מדע ההיסטוריה על כל ענפיו, בגלל התפתחותו האדירה, ושאיפתו לחקור לא רק תולדות עם אלא אף נכסי הרוח שלו, אין בכוחו להגיע לאימות מוחלטת. במדע זה יש השערות התלויות ועומדות בבחינה היפותטית עד שיופרכו אי־פעם על־ידי חוקרים אחרים. למרות אפיה המדעי האובייקטיבי, תישאר החקירה ההיסטורית כחבל אחר הדלי, קשורה לאדם ההוגה אותה, לאישיותו, השקפותיו ועולמו הרוחני. פענות ודרכי פרשנות שונים מחוקר לחוקר ומכאן ההתנצחות בין האסכולות ההיסטוריות השונות.

אחת מהן היא האסכולה של ג׳ שלום שהציג בספריו (הזרמים הגדולים על המיסטיקה היהודית; פרקי יסוד בהבנת הקבלה ועוד), תיאור של הקבלה מהיבטו של אדם חילוני על אף הכרתו כי אינו רואה עצמו כהיהודי, (דבריו בגנו ותלמידו המובהק פרופ׳ יוסף בן שלמה הגן על עצמו[1]). זאת ועוד, ג׳ שלום מעיד על עצמו כי נפגש לפעמים עם המקובלים של בית־אל אך לא מצא אתם שפה משותפת (דברים בגו ע׳ 44). הפילוסוף רייכת ארוה, סוציולוג ופילוסוף נודע, כתב באחת ממסותיו על הפילוסופיה של ההיסטוריה, כי אין בכוחה של ההיסטוריה לגלות את כל האמת. וכל היסטוריון והאמת שלו. כל אחד מוסיף אמת אחת על האמיתות שצברו קודמיו. ואם הדברים מוסבים על חקר תולדות העמים, על אחת כמה וכמה כשמדובר באמונה והשקפת, במיוחד ביהדות שהיא גילוי של הנגלות ואמונה. ברוך קורצווייל שלף את חיציו נגד ג׳ שלום שנחשב בעיניו לנציגה המובהק של מגמת ההיסטוריזציה בעת החדשה. שלום כינה את תורתו של בובר בכינוי אנארכיזם דתי, וקורצווייל השיב לשלום באותה מטבע. המשותף אצל שני אישים דגולים אלו היא היחס השלילי ליהדות הרבנית הקלאסית, והכוחה וסמכותה לקבוע את ההלכה אחת ולתמיד"[2]). ג׳ שלום קיבל על כך כי [illegible] בארץ בפרים. (פרקי יסוד ע׳ 25) ולכן אין הוא מקבל יהדות שבדור מסויים, שאין לה כל יחס למציאות ההיסטורית, אלא על ידי מה שעלולי אמוני ישראל הסכימו אליו או השבהו כאפשרי בזמנו (שבתאי צבי ע׳ 230). בעיניו של ג׳ שלום „ניתן להבין את הדת היהודית רק על פי ההבנה הכפולה של מושגיות צרופה ושל סימבוליקה הוגית והגשמות מיתיות" (הגות יהודית צבי 214), אך לא על פי קנה מידה של מערכת ערכית וקיום מצוות. מובן כי גישה רציונאלית זו מציגה לפנינו הדרך התחילבית להבנת הזרמים המיסטיים ביהדות, אולם הדרך השניה של בעלי הקבלה בעמידה חוכבת הסוד כמטפיזיה הנעלה ביותר שביהדות.

אפשר לגשר בין ההיסטוריון לבעל הסוד, כשהראשון ישאף לחקור את העולם העצום של הקבלה ביתר מעורבות אישית ולא כצבוד מנגד, ואילו בעל הסוד ישתמש בממצאים ההיסטוריים כדי לעמוד על אמיתותם של דברים.

(1) יוסף בן שלמה כתב ב„מעריב" זמן־מה לאחר הסתלקותו של רבו, כי ג׳ שלום היה דתי מתוך כך שהיתה לו אמונה באלקים. אם במאמר זה התכוון התלמיד לחלוק כבוד אחרון לרבו, ניחא! אבל אין לקבל דבריו בבחינת כזה ראה וקדש, כי מי כמוהו, בר־אוריין ובר־סמכא, יודע מה נדרש מאדם דתי.

(2) ע׳ משה שוורץ, הגות יהודית, עמ׳ 205.

רשב"י במשנתו

חיים ע. קוליץ, בן העליה — רבי שמעון בר יוחאי במשנתו, הוצאת ראובן מס, תשמ"ו, 1986. 279 עמוד.

עם מותו בקדושים של רבי עקיבא, מחולל מרד בר־כוכבא, נמשח רבי שמעון בר יוחאי ל„ראש להכמים". הוא מרד במוסכמות, ערער את הקבוע והנציח את החולף. הוא „בעל הקבלה ואב הסודות", כפי שכונה בפי המקובל הנודע ר׳ משה קורדובירו. חכמי דורו ראו בו את השבת של הימים. מובא בזוהר: אמר רבי אבא לרשב"י, שש גרות המאירים כן השביעי — אתה הוא השביעי של הכל. רבי יהודה קרא לו: שבת.

רבי שמעון בן יוחאי, „הארי הנורא", ששמו מרטיט כל לב יהודי, הוא היחיד מבין חכמי התלמוד אשר עד היום מתמידים להעפיל ולהשתטח על קברו במירון, שם חוגגים המוני בית ישראל את יום ההילולא שלו. תוך הדלקת מדורות וריקודי דבקות שרים לו: „בר יוחאי, נמשחת, אשריך, שמן ששון מחבריך".

המחבר אסף לתוך הספר הזה כל פירור שבו המקורות שבו נזכר רשב"י, והוציא מתוך ספר „הזוהר" הארות לתולדות חייו ולדרך הגותו. הוא פרש יריעה רחבה של פירוש משנתו, תוך תיאור התקופה, רבותיו וחבריו. הוא הקיף את פעילותו הציבורית של רשב"י למען חיזוק היהדות, ללא רתיעה מפני אימי השלטון.

מקובל שסתם רבי שמעון במקורות הוא רבי שמעון בן יוחאי. מפיו של רבי שמעון למדנו, ששם אביו היה יוחאי: „אמר להם רבי שמעון, אילו היה יוחאי אבא קיים וכו׳" (מעילה יז ב׳). רשב"י הוא תלמידו המובהק של רבי עקיבא, ועם נישואיו הלך לישיבת רבי עקיבא בבני ברק. שם למד תורה מפיו במשך י"ב—י"ג שנים. שלוש מאות תלמידים מובחרים היו לו לרבי עקיבא ולא הסמיך אלא שניים מהם, רבי מאיר ורבי שמעון, שעל עומק דעתם עמד בצעירותם. הוא היה היחיד בין תלמידי רבי עקיבא שדבק ברבו בלבד, ולא היה לו רב אחר על פניו.

המחבר עוקב אחרי הכתרתו של רבי שמעון כראש לחכמים במות רבי עקיבא. אין במקורות שום איזכור למאורע זה של „משיחתו" של רשב"י על ידי חבריו, אבל הוא לומד את מהלך המאורעות ממימרה מוצנעת בתלמוד, סתומה ויחידה, שמאירה פרשיות נעלמות. הוא יוצא מתוך הנחה, שחז"ל דיברו לא אחת בלשון סתרים; ולאחר שהוא מסיר את הלוט ממנה הוא מפרש אותה פירוש היסטורי.

מקום רב מקדיש המחבר לפעילותו המדינית של רשב"י אצל שלטון רומי כדי להסיר את רוע הגזירות. הוא הכניס את עצמו ללוע הארי, אך יצא בשלום, ושליחותו עלתה בידו.

בספר זה מסביר המחבר באריכות את הרקע ההיסטורי להתבודדותו במערה, של רשב"י ובנו רבי אלעזר, שנמשכה י"ב—י"ג שנים. המצוקות הרבות שבארץ ישראל שימשו מקלט למסתתרים מפני המלכות. הרודפים ומשרתיהם חיפשו אחריו בכל מקום. הוא ישב שם עד לסילוק שלטון רומי; עד שיתבטלו הגזירות, ועד שתצא בת קול ותכריז „צאו ממערתכם". היו רשב"י ובנו רבי אלעזר מסירים בגדיהם מעליהם ויושבים כל היום כשהם מכוסים בחול ולומדים תורה. במערה זו ההמסר לרזי התורה ובה נולד ספר הזוהר. מסופר שצמח לו חרוב בתוך המערה, ונקבע לו מעיין לשבור את צמאונו. אליהו השכים לפתח מערתו. האבות היו לו לאושפיזין. עורו שהעלה חלודה נרפא וחזר ונעשה חלק.

בפרק מיוחד עומד המחבר על גזירות אנדריינוס, שאילצו את רבותינו לרדת למחתרת, ועל הדחפים שהניעו אותו לנעוץ את ציפורני הנשר הרומאי בבשר החי של העם היהודי. הוא מפרט את גזירותיו שנועדו לבטל את הייחוד היהודי.

בפרקים מיוחדים דן המחבר בשיטת המחשבה של רשב"י ובדרכו ההלכתית, וביחוד בשיטתו בקבלה. פרקים אחרונים שבספר מוקדשים לבנו רבי אלעזר, ארי בן ארי, שסבל את ייסורי המערה לצד אביו, עד שהעלה בשרו חלודה. רבי אלעזר היה אגדה בחייו, ורבנו הקדוש בסדר המשנה מביא הלכותיו במשנה. פרק אחרון שבספר מוקדש לתולדות הפיוט „בר יוחאי נמשחת אשריך", המיוחס למקובל רבי שמעון לביא, ממגורשי ספרד, שחי במאה השש־עשרה, פיוט שנפוץ בכל קהילות ישראל על כל עדותיה.

י. א.

שצ'רנסקי גיבור זמננו

מאת בת שלום

בספרות העולם

הרכילויה הספרותית מהווהת שהוצאות ספרים אמריקניות מוכנות לשלם להכן (אנטולי) שצ'רנסקי למעלה ממיליון וחצי דולר תמורת ספר אוטוביוגרפי שיכתוב. מרטין גילברט הקדים את שצ'רנסקי. המחבר האנגלי הוציא בהוצאת מקמילן ספר בשם „שצ'רנסקי־גיבור זמננו" שיהפוך ללא ספק לרב־מכר, הודות לפרסום העצום לו זכה בימים אלה ביקורו של שצ'רנסקי בארה"ב.

כאחד מהנלהבים והמסורים שבלוחמים למען שחרורו של שצ'רנסקי במערב, אסף גילברט כל מכתב, כל מסמך, כל פיסת נייר שיכול היה, בין השנים 1973 ל־1980, כדי להעביר את מאבקו של אנטולי, שהוא מכנה בספר בשם „מאבק יהודי מובהק".

אין כאן כל היעד של כל תנועת העלייה הרוסית, אלא התמקדות בשצ'רנסקי מאז ילדותו והרגום של מרבית הכתובים שלשלת כנן הכלא. במכתבים אלה לאביטל אשתו מתגלה שצ'רנסקי כאישיות בעלת סקרנות אינטלקטואלית עזה, בעל חוש הומור חד, וכבהישרדות. יש בספר גם [illegible] מבשפטו של שצ'רנסקי וכן [illegible] אר יחומתו להקמת הארגון לשוויון זכויות האדם, או הוועדה להגנה על החלטות אמנת הלסינקי. יחומה שגרמה לסירובניקים הציונים להסתייג משצ'רנסקי. הסירובניקים טוענים עד היום שהתנועה לשוויון זכויות היא תנועה רוסית פוליטית שאינה יכולה לעזור ליהודים לצאת לישראל או לממש את זכויותיהם וכי די ליהודים להילחם מלחמות של עמים אחרים. הגיע הזמן שיעשו לעצמם ולביתם.

שצ'רנסקי, מסתבר, חשב אחרת, הזוקא על פעילותו הפוליטית הכלל־רוסית סמן לו הק.ג.ב. מלכודה. עובדה זו נחשפה בצורה משכנעת ביותר על־ידי אדוארד ביי אפשטיין, מומחה יהודי־אמריקני בעל מקורות מידע בעולם בסי.אי.איי. גילברט כתאבין להראות את שצ'רנסקי כאחד מפעילי העלייה היהודית וכציוני בלבד, דבר שאיננו מדוייק כליל מבחינה היסטורית. אבל לנוכח עלייתו של שצ'רנסקי לישראל והיקלטותו המקווה בארץ — אולי אין הסתייגות זו אלא דיקדוקי צניות.

דבר אחד ברור, גם אחרי ספרה של אביטל על בעלה שיצא בארץ וגם אחרי צאת ספרו של גילברט — עדיין סקרן הציבור לקרוא את הגרסה השלמה, האישית והחשפנית ביותר, גרסתו של שצ'רנסקי עצמו.

סיפורי מסתורין על „החברה החדשה"

הקסם האנגלי לא חדל לספק לעולם ספרי „בלשיבב" מעולות. אחת מאלה, בת דור שנות ה־60 וה־70 היא רות רנדל, שכתבה עד כה 26 רומנים (רובם בתחום המתח והפשע). הוציאה זה עתה קובץ חדש של סיפורי מסתורין בשם: „החברה החדשה".

כמו ברומנים אנגליים אחרים השייכים לז'אנר הזה, גם גיבורי אחד עשר הסיפורים של „החברה החדשה" הם בריטונים מכובדים, בני המעמד הבינוני, המתנהגים בצורה בריטית אופיינית, אבל לאט לאט נחשפת בהם תהיות כבויית המביכה את העלילה ואת הקורא אל היק הכותב, הוועצה התבסתורין.

שחקן חובב, מבוגר, בלהקת תיאטרון שכונתי, מקבל את תפקיד הזאב ב„כיפה אדומה" ולאחר ההצגה מגלה שהוא נהנה להמשיך לשוטט בשכונה בלילות בתחפושת השעירה, הוצבית, כדי לצוד ציד אדם במציאות ולא כשחוק. חברה בקבוצה של ידידות קשישות אינה עומדת בפיתוי ו„שותפתי" שמן יקר ועתיק מביתה של אחת מבנות הקבוצה והפחד שמא תתגלה, הודף אותה לאט אל דרך צות סירוק הדעת; אב בתהליכי גירושין משתלט על ילדיו וכולא אותם מפחד שיעברו לרשות אמם; סופר מיואש שאיש איננו שם לב לסיפוריו המתפרסמים במגאזינים קטנים מתאבד, ונכמתו, בנקמה, משתלטת על אישיותו של אחד מידידיו שדלול בחייו, ביצירתו הספרותית — זהו החומר ממנו מורכבים רבים מסיפוריה של רנדל, ומי שאהב דברים כאלה (באנגליה רוב הציבור אוהב אותם) — יתבשם. אגב, גם המבקרים הספרותיים משבחים את כתיבתה כך שהיא מצליחה לחרוג מגבולות הז'אנר שלה, בעיקר הודות לכשרון התיאור והיכולת ליצור אווירת מסתורין.

לפרשת השבוע בהר

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה

מאת הרב חיים פרדס

והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך, ולשכירך ולתושבך הגרים עמך. ולבהמתך ולחיה אשר בארצך, תהיה כל תבואתה לאכול (כה ו־ז). והנה, הכתוב הקדים כאן בעניין אכילת פירות שביעית שהם הפקר לכל. את אכילת האדם לאכילת הבהמה. שהרי נאמר „לך" ורק אחר כך „ולבהמתך". וכך אנו מוצאים גם בנוגע לאכילה בתוך התיבה, בבראשית ו כא; ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך, והיה לך ולהם לאכלה. אף כאן קודמת אכילת האדם לאכילת בעלי החיים. לך ואח"כ הם לאכלה. ואילו בדברים יא טו נאמר: ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת. כאן הקדים הכתוב את אכילת הבהמה לאכילת האדם. לבהמתך ואח"כ ואכלת ושבעת. ומכאן למדו חכמים במסכת ברכות מ א: אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר (שם). ונתתי עשב בשדך לבהמתך, והדר (כלומר, ורק לאחר מכן) ואכלת ושבעת.

יש להבין, מדוע הקדים הכתוב את אכילת האדם לבהמה, בפרשת נח בתיבה ובפרשתנו לעניין פירות שביעית. והסביר את הדבר מורי וחמי הגאון הצדיק הרב מרדכי י. ל. זק"ש זצ"ל, כדלהלן. ב„ספר חסידים" מהדורת הרב ראובן מרגליות סימן תקלא עמ׳ שנד, כתב: לעניין צמאון (של) אדם ובהמה. יתננו לאדם תחילה (לשתות) ואח"כ לבהמה. (בבראשית כד, מו, בעניין אליעזר ורבקה:) ותאמר אליו גם אתה שתה, ואח"כ, וגם לגמליך אשקה. ואשת וגם הגמלים השקתה (הרי מפורש כאן, שלעניין שתייה האדם קודם לבהמה). וכתיב (ובבמדבר כ, ח), והשקית את העדה ואת בעירם. העדה תחילה, ואח"כ את בעירם (שהן הבהמות). אבל באכילה הבהמה קודמת, דכתיב (בבראשית כד לב) ויתן תבן ומספוא לגמלים ואח"כ (נאמר שם), ויושם לפניו לאכול. וכתיב (בדברים שם), ונתתי עשב בשדך לבהמתך, וכתיב (אח"כ), ואכלת ושבעת. עד כאן דברי בעל „ספר חסידים", ודבריו הובאו להלכה בפירושו של ה„מגן אברהם" לשולחן ערוך אורח חיים סימן קטז סעיף קטן יח, ולכן העמיק בדבריו הרי"ר מרגליות בהערותיו הנפלאות שם.

על כל פנים יש להבין, מה ההבדל בין האכילה שהבהמה קודמת בה לאדם, לבין השתייה שהאדם קודם בה לבהמה, כפי שקבע בעל „ספר חסידים". והסביר את הדבר מו"ח זצ"ל, שההבדל העקרוני אינו בין אכילה לשתייה, כפי שאמנם נראה לכאורה; אלא שההבדל הוא, בין אם האדם אוכל מאכלים חשובים הראויים לאדם כבשר ודגים וכל מטעמים, ואילו הבהמה אוכלת מאכל גס ופשוט הראוי לה כגון ירק ועשב, שאז מצווה התורה להקדים את אכילתה לאכילת האדם. וכמו שנאמר שם: ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת. עשב של הבהמה, שקודם לשביעתך באכילה חשובה הראויה לאדם בלבד, אבל כאשר האדם והבהמה אוכלים ושותים את אותו מאכל ומשקה, בדין הוא שיקדם האדם לבהמה. וכך מתיישבות שתי הקושיות שהקשינו למעלה. אצל נח בתיבה הרי אכלו בני האדם והבהמות את אותו המאכל, שהרי נאמר בבראשית א כט: ויאמר אלקים (לאדם ולאשתו), הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע אשר על פני כל הארץ, ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זורע זרע לכם יהיה לאכלה. נמצא, שכולם אכלו בשווה עשב וירק ופירות בלבד, ולכן קודמת אכילת האדם לאכילת הבהמה. וכמו שנאמר שם: והיה לך ולהם לאכלה. לך ואח"כ להם. ורק לאחר המבול הותרה להם לבני האדם אכילת בשר ודגים, וכמו שנאמר שם ט ג: כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה, כירק עשב נתתי לכם את כל.

הוא הדין לגבי אכילת פירות שביעית. שנינו בתוספתא שביעית פרק ה הלכה כ: פירות שביעית אין מאכילין אותם (בידים ובקום ועשה) לבהמה לחיה ולעופות. אם הלכה בהמה מאליה לתחת תאינה ואוכלת בתאינים, לתחת חרוב ואוכלת בחרובין, אין מחייבין אותו (את בעל התאנה) להחזירה, משום שנאמר (שם) בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. עד כאן דברי התוספתא, והרמב"ם קבע אותה להלכה בהלכות שמיטה ויובל פרק ה הלכה ה. ומכיוון שלעניין פירות שביעית שהם הפקר לכל שווים האדם והבהמה באכילתם. לכן הקדים הכתוב את האדם לבהמה. וכמו שנאמר שם: לך וכו׳, ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. ולכן כתב בעל „ספר חסידים" שם, כי בעניין השתייה קודם האדם לבהמה, משום ששניהם שותים את אותו משקה שהם המים, כמו שנאמר בפסוקים הנזכרים שם. ולא משום שזו הלכה מיוחדת לשתייה בלבד. שכן אם אמנם ישתה האדם יין והבהמה מים, ודאי הוא שתקדם הבהמה לאדם.

את הרעיון הנפלא שמעתי מפי מו"ח זצ"ל לפני עשרות שנים. והנה, הופיע הספר „גן רוה" על התורה, בשנת תשמ"ג, והוא צילום מן הספר שנדפס לראשונה בשנת תרפ"ז בפולין ואזל. ליקוט מפואר של רעיונות על התורה מספרי קדמונים שאינם מצויים. ובפירושו לפרשתנו עמ׳ 216, כתב את הרעיון הזה בשם ספר „ילקוט הגרשוני". וכן רמז לזה בפירושו לפרשת נח עמ׳ 15. ובהערות „דברי חנוך" שם להגאון רבי חנוך העריאהן מזגיערז׳, הרחיב והעמיק את הסוגיה והעיר בה הערות בבקיאות ובחריפות.

והנה, כאשר שמעתי את הרעיון מפי מו"ח זצ"ל, הוספתי ראיה נוספת. במסכת כתובות קיב א סיפרו בשבחם של פירות ארץ ישראל, ואמרו על שלושה מחכמי ישראל שהזדמנו יחד למקום אחד: הביאו לפניהם אפרסק ענק שמשקלו היה חמישה סאין, „אכלו שליש, והפקירו שליש, ונתנו לפני בהמתן שליש". נמצא, שאכלו בעצמם מן הפרי, לפני שנתנו ממנו לבהמתם. וזאת, משום שכולם אכלו מאותו הפרי, וכשאכילת כולם שווה הרי קודמת אכילת האדם לאכילת הבהמה. ובני היקר ר׳ שניאור זלמן יה"ו הסביר על פי זה, את מה שאמרו במסכת פסחים קיח א: בשעה שאמר הקב"ה לאדם „וקוץ ודרדר תצמיח לך, ואכלת את עשב השדה" (בראשית ג יח), זלגו עיניו דמעות. אמר לפניו, רבש"ע, אני וחמורי נאכל באיבוס אחד. כיון שאמר לו (הקב"ה) „בזעת אפיך תאכל לחם" (שם, פסוק יט), נתקררה דעתו. ומכיוון שהאדם וחמורו יאכלו מאיבוס אחד את אותו עשב, לכן קודם האדם לבהמה באכילתו. וכמו שאמרו שם: אני וחמורי נאכל באיבוס אחד, אני ואח"כ חמורי. וכך הוא מסביר גם את מה שנאמר בתהילים קד יד: מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם, להוציא לחם מן הארץ. כי מכיון שהקב"ה מצמיח את העשב לאדם כדי שיעשה ממנו לחם, כפי שמסביר האבן עזרא שם, לכן קודמת הבהמה לאדם. שהרי אין מאכלם שווה. כיוון שהבהמה אוכלת חציר והאדם לחם, ובאופן כזה הבהמה קודמת.

مطابق للأصل

هكذا في الأصل

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

הבו גודל ל„שטעטיל" (ג)

עימותים עם שוללי הדרך

אני חוזר אל ביקורי בקרקא. רוב חברינו באו מבתים דתיים חסידיים ובהם הרבה מ־תלמידי בית ספר המזרחי. ר' משולם קליגר, ר' זאב באומינגר ור' משה אלתר היו מבעלי הבתים החשובים בעיר שהזדהו ממש עם ה־מזרחי וסיפקו רשת חינוך דתית־לאומית. התעניינותם הפעילה בעניני השומר הדתי היתה למופת. זכורני את ר' משה אלתר שהיה כבר אז יהודי בא בימים כיצד מצטרף היה לקבוצות עלמים לשבת במחנות הקיץ כדי לעזור ולסייע ואולי אף — — — להשגיח.

בקרקא התלה חברותנו הנאמנה עם כמה חברים לבנים רבות. פנחס שינמן כבר היה מפעילי הפעילים של השומר הדתי, כבר היה מורם מרבים מחברינו בידע תורני רב, במרץ ובמחירצות. פעלתן ועסקן נלהב כבר היה ב־צעירותו. הכרנו לראשונה את יוסף ויגר שהיה כראשוני העולים של השומר הדתי לארץ ו־„ברוך" כל כולו על עבודת העליה והקליטה. לא, לא אוכל למנות כרוכל את חברינו הרבים הרבים שנקשרתי עמהם לאהבה. רבים מהם נפלו שדודים לפני צר ואויב ורק חלק מזערי הגיע לארץ ישראל. אלא, לא אוכל שלא להזכיר את שלום טרלר (קרניאל) שהיה „רוח החיה" באופני סניפנו בקרקא. מאז שהכרתיו במחנה המדריכים בהרי גובלוב דבקתי בו לאהבה אותו. בבואי לקרקא הייתי מתאכסן בביתו. עם ראייה ראשונה הבחנתי כי אדם ישר הוא עד עומק הנפש; היה „בעל נפש", בעל השכלה והרבות כללית, פייטן ומשורר בטבע, מתלהב באש האידיאלים ודבק בעקרונות. עוד ידובר עליו בפרקים הבאים של דברינו אלה. אולם עדיין עומדים אנו בביקורי בקרקא ושם היכרתיו כצעיר החותר בכל כוחו גם למימוש רעיונות שאינם ניתנים לכימוד במציאות היום־יומית. הוא היה מאמין קיצוני בעצם האפשרות שאפשר להעלות כל פרט, יהא אשר יהא, למדרגות רמות של התנהגות מוסרית והגשמת אידיאלים — בבקרה דנן האידיאלים של תורה ועבודה. היה מאמין מופלג באפשרויות החינוך בימים שאמונה זו בחינוך היתה באופנת העולם ה־חלוצי בארץ ישראל. במציאות העגומה של היהדות בקרקא טרח הוא לפתח את „קבוצתה־גאולה", לטפחה גידלה ונשגב. היתה זו קבוצה נהדרת של בנות צעירות טובות ונחמדות, בנות טובות והדורות אידיאליסטיות שנתפסו לרעיון תורה ועבודה. חברנו שלום טרלר בנשים והן רצה שדווקא קבוצה זו שבה תקע הרבה כחות נפש בחינוך ולימוד — תתפתח להיות מופת, אות ודגם. מובן שלא עלה הדבר בידו והוא המבהדר ההכים נחל אכזבות. שלום טרלר היה עבה תוך לעבודתנו בגליציה המערבית; עבד עם בפרך ועמד כצור איתן מול כל האכזבות והקשיים.

„עולם חדש"

זכורני כי פעם אחת עשיתי את קרקא למקום מוצא לשורה של ביקורים בעריה ועיירותיה של גליציה המערבית. חיפשתי מגע קרוב יותר עם חברינו ברחבי גליציה וכאשר אוחדה ה־תנועה בגליציה עם התנועה בפולין לרשות ארגונית אחת הן הייתי בוורשה „אחראים" כמעט לכל מה שמתרחש בכל מקום שהוא ב־„הגמוניה" שלנו. ובכן רצו חברי בוורשה ו־רציתי אני לראות את הדברים עין בעין. ואמנם לא פעם נתגלה לפני מעין „עולם חדש" שלא ידענו כמתכונתו בסביבותינו בפולין הקונגרס־אית. את עיני תפסו המראות בעיירות בין הערביים כאשר התכונה ברחובות בריכוזים היהודיים רבתה וגאתה והמוני יהודים ובני נוער חבושי מגבעות רחבות, שבאזורנו היו כובעים חובבים לראשיהם רבנים וראשי ישיבות בלבד — אצים רצים בהמולה לבתי המדרש למנחה־מעריב ולשיעורי תורה. תמונה כזו ראיתי באושוינציים (השם הפולני לאושוויץ — עיר המשרפות להמוני ישראל שנפלו לחרב). היה לנו שם סניף גדול והופעתי שם באסיפה רבת עם. הנוער שלנו וחברינו המבוגרים העזו בתוך האווירה החסידית האנטי־ציונית (על סהרת בובוב לשעבר) להיפקד בגלוי על דגל הציונות הדתית. לי, כ„פולני" מובהק, היה קשה לתפוס את תנאי החיים שם. חברינו היו צריכים להיזהר באלפי סייגים שלא יוכתמו חלילה שמם כפורצי גדרי צניעות וצריכים היו לדאוג לכך שיהיו שתי מערכות של מדרגות כניסה אל האולם הגדול — אחת לנשים ואחת לגברים. כזאת לא ראיתי בשום מקום בפולין והבינותי טוב יותר כה רבים היו קשייהם של חברינו בעבודת הארגון.

וכך עברתי באותה הזדמנות שורה ארוכה של נקודות יישוב ברחבי גליציה המערבית ונתחדשו לי דברים הרבה. עיף ויגע מעמל הדרך חזרתי לוורשה ואף ניערתי מעל עצמי אבק דרכים וכיד רשמתי ופרסמתי ב„אהלנו" רשימה „בשוט בדרכים" — רשמי מסע ב־גליציה. רציתי לספר לחברי מה שראו עיני.

בדרכי הבססוה עשיתי כמובן הרבה מאד בערים ובעיירות במחוזות ה„ליטאיים" שלנו. על ביאליסטוק כבר סיפרנו מעט. אולם דברנו נקלט ונשמע ברחבי המדינה כולה והיה לנו עניין רב בחיזוק הקשרים עם ה„ליטוואקים" שלנו.

אכן כן, באזורים האלה היתה מורגשת בעליל אווירה הפכית ופתוחה יותר. אי־פה אי־שם היו ריכוזים חסידיים גם באזורים אלה וזכורני כי כאשר ביקרתי פעם בביאליסטוק, טרח חברי באח לי יהושע לווינוביץ (שנפל את"כ בגוש עציון) להראות לי מ„פלאי" העיר והביאני בליל שבת אחד לבית חסידי פלוניים שבו ערך את ה„טיש" האדמו"ר של שושלת ליטאית מפורסמת זו בימים ההם. ההתלהבות והדבקות בשעת הניגונים של זמירות שבת הגיעו לשיאים והביאו המדריך כאילו התגאה: לא רק „אצלכם" הוורשאים קיימת חסידות. הנה היא קיימת בלב לבה של ביאליסטוק דליטא. והיו כמובן גם ריכוזים של ישיבות „מוסריות" מנוסח נובהארדוק. בטלטוליה של מלחמת העולם הראשונה הקצו ה„מוסרניקים" את יהדות אהליהם גם בערי פולין, בייחוד באזורים המזרחיים.

אולם בסך הכל היו אזורים אלה מצטיינים ביהודים „מתנגדים", תלמידי חכמים מיושבים בדעת ומנהלים עניניהם הפרטיים והכלליים בשובה ונחת ובפתיחות נציאה. היו לנו שם הרבה רבנים אוהדים — מי בגלוי ומי בסתר.

עימותים עם המתנגדים לציונות

מובן הדבר כי היו לחברינו עימותים די קשים. בעיקרו של דבר פעלו אנ"ש בתוך היהדות הדתית־הלאומית המתונה אולם נגעו ונגסו גם באוכלוסיית־הגבול היהודית שבין ה־מזרחי לבין מה שקרוי היה „עולם הישיבות". הרי שם ב„עולם הישיבות" היה מצוי הפוטנ־ציאל האנושי שלנו וההוגים האלה, עם שהיו שונים לגמרי מהעולם החסידי, היו לא־ציוניים. והיו היו השנים האלו שנות התקרבות מופלאה

בין העולם החסידי הפולני לבין העולם ה־ישיבתי־הליטאי ולבין העולם האגודאי הגרמני. כל הגורמים האלה, כל אחד מטעמים מיוחדים שלו, התאחדו יחדיו אל מעין סטאטוס קוו: שמירה קפדנית על המסורת של סדר החיים הדתיים הלוקאליים תוך התאחדות עולמית רופפת בחסותה של „מועצת גדולי התורה". זו היתה תפיסה דצנטראליסטית מובהקת; השאירה כל איזור ומקום כפי שהוא ללא הרשאה כלשהי להשפעה הדדית, היינו: מה שנאה וטוב מבחינת החיים הדתיים באיזור אחד אינו מוכרח להיות מתאים לאיזור אחר. היתה כאן השקפה עקרונית של אגודת ישראל ונחתה היתה לכל הזרמים שבתוך היהדות החרדית. דבר מרכזי המאחד את כל אלה היה: לא־ציונות. צפייה כלשהי לכינון יישוב הארץ — מותר. ציונות ואפילו ציונות דתית — לאו ואיסור מוחלט.

היו לנו איפוא דברי ריב והיכוחים. טובי פעילי תנועתנו בעיר הגדולה לומז'ה באו דווקא מהישיבה הגדולה והמפורסמת שהיתה שם. ה־ישיבה נאלצת היתה להשלים במידה מסויימת עם עובדה זו מאחר שלא רצתה לוותר על בני ישיבה מעולים ביותר שה„דיבוק" הציוני הדתי נכנס לתוכם. היו שם מקרים של הוצאה או יציאה מהישיבה על רקע ציוני, אולם לעימותים חריפים וגלויים לא הגיעו. כאשר דיברתי פעם בלומז'ה באסיפת עם גדולה ב„בית החייל" ובנשיאות ישבו חשובי המזרחי ובני העיר יחד עם צעירי השומר הדתי היתה ישיבת לומז'ה „מיוצגת" על ידי עשרות בני ישיבה חברים בגלוי או בסתר.

מה טוב ומה נעים היה לשבת למחרת האסיפה המוצלחה (נאם בה גם חברנו היקר יעקב רדזינסקי מוורשה) ב„כינוס גלילי" שבה השתתפה גם לאה ספיר (תירדש) שבאה לפולין בשליחות הפועל המזרחי בארץ ישראל. היא הגיעה לכינוס למחרת האסיפה ואחד מחברינו בני הישיבה קידמה בפסוק „ויקם בבוקר והנה היא לאה". בתוך הדיונים הרציניים היינו מתגלגלים מפעם לפעם מצחוק לשמע המצאות החידודין וההברקות הלמדניות של חברינו. בלומז'ה היה בתנועתנו ציבור גדול שממנו מילאו רבים את מחנות הקיץ ואת קיבוצי ה־הכשרה.

בכל הערים והעיירות של ליטא הפולנית היו לנו סניפים תנועתיים. אולם קשיים רבים נערמו בדרכינו בכל הנוגע לעולם הרבנות ולעולם הישיבות. אמנם, היו רבנים חשובים שהיו נאמנים, ובפרהסיה, לדגל המזרחי. הם לא היו קוטלי קנים אלא מחברי ספרים בהלכה ובדרוש. הרי הורתו ולידתו של המזרחי בליטה הפולנית היתה, להרב י. י. ריינס היו ממשיכים רבים בעולם הרבנות הליטאית חרף העובדה שגם אותו רדפו החרדים הקיצוניים. זוכרני ועידות של רבני המזרחי בפולין ונכחתי פעם בכנס רבני כזה כשאת הדברים המרכזיים השמיע ר' לייב בנו של ה„חפץ חיים" והוא סיפר אז דברים מעניינים מאד על יחסו של אביו לבניין הארץ בימינו.

המחלוקת של הרבנות בווילנה החריפה את העימות בין המזרחי ובין „עולם הישיבות". חזרה ושבה בכל קדרותה וחרפתה פרשת „הלשכה השחורה" שהפעילה בזמנה את כל המאמצים, ובהם פסולים ביותר, נגד הציונות בכלל והציונות הדתית בפרט ובייחוד. חשבו כי מערכות השמצה וההכפשה נגד חיבת ציון שנתלהטה בקובנה ובווילנה בשלהי המאה ה־קודמת — שככה במקצת. והנה לפתע קמה ונסערה הארץ מחדש. „הלשכה השחורה" היתה שם דבר בזמנו. אחדים מהמקורבים והגבאים של רבנים גדולים וראשי ישיבות הצליחו לנהל משך שנים מסעות תעמולה ארסית נגד תנועת חיבת ציון והציונות — וביתר חריפות נגד הציונות הדתית. סיפורים ותיאורים רבים על מעלליה של „הלשכה השחורה" הובאו בכל הספרים והמחקרים הדנים בתולדות הציונות והמזרחי בתקופה ההן. והנה עברו שנים. דברים רבים השתנו בעולם וביהדות ובייחוד בארץ ישראל ובכל זאת כאשר אירע עניין שלא היה לטעמם של החוגים האלה — ניעורו מחדש ובכל ההתלהבות.

המחלוקות על הרבנות בווילנה

מועמדותו של הרב יצחק רובינשטיין לכס הרבנות בווילנה והצלחתו בבחירות עוררו את הסופות והרעמים ביהדות הדתית בפולין ו־הפעילו מחדש את ההתנגדות למזרחי. הרב רובינשטיין היה איש מורם מעם. הזדהה בפירוש ובפרהסיה עם המזרחי משך כל ימיו. היה גאון בתורה ואחד מבין חבורת ה„יד החזקה" (ארבעה עשר צעירים גדולים בתורה שלחת „הסבא מסלבודקה" כדי לייסד ישיבה גדולה בסלוצק). וזכורני כי בימי הפולמוס סביב עניין הרבנות בווילנה כתב הלל צייטלין כי מי ש־יזכור יפה את אותו החלק שאולי שכח הרב רובינשטיין מתלמודו — יהא גאון גדול. הרב יצחק רובינשטיין היה טיפוס של רב למדן, איש מדיני, נתהלן ופרלמנטר (והיה במשך שנים חבר הסיינאט בפולין מטעם המזרחי), רחב אופקים; היה יהודי גאה ואמיץ אשר בימי מלחמת העולם הראשונה לא עזב את וילנה חרף כל הסכנות והשתתף במשלחות של שתדל־נות עוד בימי שלטון הצארים ברוסיה. זכורני, כי פעם ביקשתי גם אני ממנו לבוא ולשאת דבר ברכה באירוע החגיגי של השומר הדתי בוורשה ו... השיב כי אינו יכול למלא בקשה זו. „ביד ... — כך אמר — כי ממש בימים האלה ... ...טירבים ולסטודנטים הימניים ב־וילנה ב... לפרוע פרעות בסטודנטים היהו־דיים שבאוניוורסיטה המקומית. אצתקד אירע שסטודנט יהודי נהרג בשעת המהומות. בימים כאלה היינ אני — כך המשיך — להיות ב־מקום".

הרב רובינשטיין אמר דבריו כלפי השלטונות בנעימות של גאווה אמיצה. זכורני, כי פעם אחת באיזו אסיפת מחאה גדולה בוורשה נגד המדיניות האנטי־יהודית של הממשלה אמר כדברים האלה: „אתם, מתנגדינו הלוחמים בנו רוצים בכל מחכם לצופף אותנו אל תוך מרתפי החברה, לשכבות הנמוכות ביותר ולשלוח רעל וארס לתוך הצפיפות והדוחק שבהם נמצא. דעו לכם — כך המשיך בקול רועם — כי הרעל והארס שתשלחו בנו יעלה ויתפשט גם לקומות העליונות ויביא עמו כליון גם לכם".

יהודי וילנה אהבוהו וכיבדוהו. זכורני, כי כאשר באתי פעם לווילנה בעניני השומר הדתי נתן הוראה ברורה לעורכי דבריו שיותן לי לדבר באופן חפשי בכל הכתות של רשת בתי הספר (מהם נקראו על שם רעייתו המנוחה שהיתה עסקנית מפורסמת) ולקרוא לתלמידים להצטרף להשומר הדתי. אף במזרחי הארצי והעולמי היה מקובל ומכובד, עם שרוב עיסוקיו הציבו־ריים קשורים היו בבעיות האקטואליות של יהודי פולין ובפרט יהודי וילנה. דבריו היו מכובדים על ידי כל החוגים הציוניים שלא היו דתיים דווקא.

והנה עצם ה„חוצפה" להעמיד את מועמדותו

על הגאון ר' חיים עוזר גרודזנסקי, שהיה ראש וראשון ממש בהנהגה ובפעילות בכל עולם הישיבות הליטאי ועצרן היה על כל סביביו — הסעירה את „עולם הישיבות" ונתעוררה מלחמה עיקשת וממושכת לא בווילנה בלבד אלא ב־פולין היהודית כולה. הקצף יצא על המזרחי הנכון הוא לומר שהיו כמה וכמה רבנים חשו־בים שבגלל העניין הזה ראו עצמם נאלצים לפרוש מהתנועה. עד כדי כך!

אכן, לא כאן המקום לספר בארוכה על פרטי הדברים האלה. צעיר הייתי בימים ההם. ישבתי בוורשה ולא כל הפרטים היו נהירים לי. אולם זוכר אני את ה„מהומות" שעורר עניין רבנות וילנה בהרבה ערים ועיירות. בעצמי נכחתי בכמה אסיפות שנערכו מטעם המזרחי בוורשה ושלתוכן התפרצו חבורות של צעירים חרדים נלהבים כדי לפוצץ את האסיפות ולהשמיע ברמות דברי גנאי, השמצה והכפשה.

ואמנם אם בוורשה ובשאר מקומות שבפולין הק־נגרסאית יכלו חבורות חסידים אגודאיים להפריע לאסיפות המזרחי ויכלה היתה עתונות האגודה למלא מאות עמודים של הסתה מילו־לית, הרי שבאזורי ליטא הפולנית — תחומם המובהק של „עולם הישיבות" — קיבלו ה־דברים צורה מוחשית ומעשית יותר. שם נערך מסע רדיפות שיטתי נגד בחורי הישיבות שידעו בהם ואפילו שחשדו בהם כי הם „שייכים" למזרחי. עתוני התנועה בימים ההם היו מפרס־מים מכתבים אנונימיים של בני ישיבה ממקו־מות שונים ובהם קובלנות ותביעות למנהיגי התנועה לעשות „משהו" בעניינים אלה. מדריכי השומר הדתי היו לפעמים צריכים לעשות מלאכתם ב„מחתרת" ועל כל פנים — בתנאים קשים מאד. זכורני, כי כעבור זמן ניכר כ־המחלוקת סביב עניין הרבנות בווילנה ניסו שליחי הפועל המזרחי בארץ ישראל שהגיעו לפולין בשליחות התנועה למצוא מסילות ל־לבותיהם של כמה אישים חשובים בעולם ה־ישיבות. השליחים האלה (נתן גרדי, יעקב בלומר וכד') היו בעצמם תלמידים בישיבות ליטה ו־האמינו בתום לבבם כי אפשר יהא להם לסלק „אי הבנות" אחר שיספרו לראשי הישיבות את עלילות הפועל המזרחי בארץ ישראל. הם מרחו הרבה בעניין זה ובדם לבם עלה להם לקבל איזה פסוקי שבח כלליים. ר' ירוחם ה־משגיח המפורסם של ישיבת מיר, בעל „אור שמח" רבה של דווינסק, ור' אברהם שפירא רבה של קובנה היו מהיחידים שאזרו אומץ להביע דברי תמיכה כלשהם.

דעת לנבון נקל כי חלילה, לא שנאה עיוורת למזרחי היתה כאן. היו חילוקי דעות עקרוניים. ראשי ישיבות ליטא התבצרו בעמדה עקרונית כי בני תורה חייבים להיות מרוכזים בלימוד תורה לשמה ובה בלבד: אסור להסיח דעת מהתפקיד אפילו כשהדברים נוגעים לעניני ה־קיום הלאומי עצמו. גאונים היו ובעלי מלאכה אחת שבה היו מרוכזים כל־כולם. הם פשוט לא קראו אל נכון את מפת המציאות היהודית, ואנו כיבדנו אותם מאד, אולם את דעתם בעניין בניין הארץ והציונות — לא קיבלנו.

אדם בתרי אנפין

מאת אברהם בלאט

חיפשתיו בין חדרי האזבסטונים — שם הסבירו לי שוכנת הקריה של הפי־לוסופים — וכך עליתי וירדתי דרך שבילים בירכתי הקאמפוס עד שהגעתי לחדרון צר שדלתו פתוחה אל המס־דרון המוביל ללשכות המרצים. הצריף צנוע, כתליו עמוסים הודעות ומודעות, גליונות נייר מודפסים ותיבות דואר, וחדר על יד חדר דבוק ועל פתחם תווית עם שם — לנגד חצר השוגרת עליהם מכל צד.

הוא יושב רכון על פני גליונות מגלגל, ולראשו כיפה סרוגה מהודקת לרעמת שערות סתורות המ־שווה לו הילה של חוזה או פילוסוף. הוא מכונס על הכסא, כמוו הגבהה בולט גם באור העמום של החדר המצוי בממדים רך ועיניו דחוקות מפני מה מאחורי משקפיים כהים הרוכבים על פני אף נשרי.

ד"ר נחום אריאלי, מרצה בכיר בפילוסופיה — הוא האיש בתרי אנפין, שדיוקנו הספרותי הפ־ילוסופי מתפצל לשני פנים, שהאחד פונה ללשון בדיונית והשני נוטה לשפת ההגות.

הספר וההגות הם איפוא שני הברואים המת־רוצצים בדמיונו ובתודעתו ומובילים לשני ערו־צים שאינם צהובים זה לזה, אך גם אינם מת־לכדים כל עיקר.

האחד — עוגן בשדה האמנות, מבעד למדו־מה, שם הגבול נזיל ואפשרי, כיד האמן הטובה עליו המחליף זמן הווה בזמן עבר, ומייצג ממי־שות כאליגוריה או אשליה. והשני — שקוע במש־נה סדורה של אידיאות והשגות, הגות שרשומה על פני גווילין, ותורה שבאה להורות דרך לנבו־כים.

בין פילוסופיה ואמנות

גם סארטר היה פילוסוף ורומניסט. האם אמנם ענתה התורה האכזיסטנציאליסטית ליצירתו הב־לטריסטית, ולהיפך? מהי איפוא המשמעות של האדם בתרי אנפין, של הליכה בשני כיוונים? האין אלה תהליכים מנוגדים של חומרים שונים, שמחד גיסא הם עונים על כמיהות פנימיות וא־גוצנטריות, ומאידך גיסא — הם מתמודדים עם חידת החיים? מה בין ספרות לפילוסופיה? א־ני שואל, וד"ר אריאלי משיב: „הפילוסופיה כמדע היא בעלת אופי של פיצול. היא בוקעת את הא־טום ויורדת עד לשורש, כדי לחפש את הגורמים הראשונים של היקום ולדעת מי עומד מאחורי הכול, ומה בעצם הדבר שעובר בכול. והתשובה — מי שמוביל אל הדרך, זו התבונה, ומה שאיננו נתפס בשכל, נושר בשוליים. האמנות לעומת זאת, מגלמת אחדות ומרכיבה מין בשאינו מינו, כאשר גם לאבסורד מקום כלשהו. בסינטזה האסתטית משתלב הכול בהרמוניה. הדייאגת ה־איה החוויתית של האמן—הסופר. באמנות, אין שום דבר הולך לאיבוד כי בעולם האוטונומי של הסופר אין מערכת של זמנים ומקומות מוגדרים. מכאן — שהאתמול יכול לצוף פתאום, מתוך הזי־כרון, והוא יהא אובססיוני כמו העכשיו, לפי האחדות או החוקיות החווייתית, אשר מכוחה מנסה הסופר בכלים משלו להיכנס אל עולם הזולת (או בלשון מיתולוגית: „לתפוס את חוט האר־יאדנה של בת מלך כרתים לאהובה תזאוס כדי להגיע אל המבוך". א. ב.) הספרות היא לכן עולם סובייקטיבי הפתוח לכל אובייקט המצוי בו, לעומת הפילוסופיה הדורשת דיוק אובייקטיבי לקבל לגיטימציה מצד הלוגוס ולאשש את הנחו־תיה, לאור תפיסה זו — מבלם הסופר והפילוסוף אריאלי — קיימת אמנם חציצה ביניהם, ואף על פי כן, מדבר שפינוזה על „אמור דאי אינטלקטו־אליס", והרמב"ם מפליג בשם „אהבת אלוקים בשכלית". ו„אהבה" זו היא מתנה המבטאת את הה־וויה הסובייקטיבית לעומת השכלה שמגדירה את התפיסה המדעית. אנו מוצאים איפוא גם אצל הרמב"ם התרשמות התפעלות שמצויים ב„אהבה". אבל היא רבודה ביסודות רציונאליים, כי החוויה האמיתית עד כמה שהיא סובייקטיבית, היא מוד־רכת על ידי השכל האובייקטיבי, ומתגלה בכל שהשכליות מתגברת. על רקע זה יכול להיות מגע, ואפילו יחס אידילי בין תחומי הספרות והפילו־סופיה — נואם ד"ר אריאלי האיש בתרי אנפין, אשר מסכת ספרות ומשנה פילוסופית חוצים את מהלך חייו.

מצד אחד, „ששה היכלות" — רומן היסטורי על רשהי"ל, „המקלט", „אחרון הצחוקים", „העולם האבוד של רפאל ברגר" ובקרוב „ילדי השח־קה" בהוצאת ספריית הפועלים, מאבק של שלושה ימים על ההגות, ומצד אחר, „אוצר הרכבים" בשני חל־קים, לכסיקון המחשבה של הרמב"ם, „האדם החד־ש" ובו פירוש חדש למושג היהדות — מטען גדוש ומלא, של עולם ומלואו, של היסטוריה ופ־נטזיה סופר בעל הגות, העשוי ללא חת בחשי־

בתו הגלויה, המעוררת ויכוחים ושאלות בין שו־מעי לקחו באוניברסיטת בר אילן באולם 128 ובאובססון 41.

מרצה מבוקש

תהיות אלו מתעוררות על רקע ההתגששות בין דת לפילוסופיה עם תלמידיו שבחלקם אינם יוד־עים הפילוג מהם או שטענו מושג רחוק הוא, ועם אחרים שאינם מקבלים את הקביעות שיש בהן יותר מאשר שמינית של הגות נועזת, והנ־הו קהל הסטודנטים המאכלס את האוניברסיטה. הסופר אריאלי — הסובב בין „הבית והחומה" או בין „אני והעולם" בפרובלמטיקה של דתיים וחי־לוניים או בעולם של חלום ומציאות — אינו מוצא הדים ליצירתו הבלטריסטית בין כותלי היכל המדעי, אך פגישותיו הפילוסופיות כמרצה בכיר זוכות להתהדה רבה. אריאלי הניצב בבלי־זר הכהה, ידיו בכיסים מנסה לדובב את הסטו־דנטים שלו, ושומר על קשר עין. „האם אתה את־על אורט גל', הוא שואל סטודנט בחזה שאינו יודע לשאול, והוא אינו מניח לו לקפוא על שמריו. ד"ר נחום אריאלי הפילוסוף עומד לפני אתגרים אך

דיוקן וקתדרה

עם ד"ר נחום אריאלי

תמיד הוא מבקש להעמיד את הדת והפילוסופיה באורם הנכון. „כאשר פילוסוף עוסק בטקסט מ־דתיים העיסוק שלו הוא מדעי מובהק והוא אינו נוקט עמדה לכאן או לכאן, על כן יכול גם פילו־סוף אתיאיסט ללמד ולנסח את ההוכחות על מצי־אות האלוקים. בין דת לפילוסופיה קיים חיכוך מתמיד, שכן הפילוסופיה אינה בעייתית למעשים שאין להם תשתית רציונאלית, והראשון שניסה זאת היה הרמב"ם עצמו, שלא קיבל את מערכת הקרבנות כי אם על בסיס היסטורי פדגוגי".

ד"ר נחום אריאלי נולד בשנת 1930 (נשוי +6) והוא בנו של הרב יצחק אריאלי, שהיה תלמיד המובהק של הראי"ה קוק וממייסדי ישיבת „מרכז הרב". האב, שהיה ציוני נאמן ולא עזב אף פעם את ירושלים בשמשו 40 שנה ברבנות, קיים חוג קבוע עם הרב קוק במשך 16 שנה, וראה בו את אחת הדמויות הגדולות בהלכה, יחד עם הרוגאצ'ובי ור' חיים מבריסק, בעוד שבמחשבת ישראל העריכו כיחיד בדורו.

מסלולו הלימודי וההשכלתי של נחום אריאלי החל בחדר „עץ חיים" היה אחד התלמידים הרא־שונים בישיבת חברון, עד שהגיע לאוניברסיטה העברית ירושלים. במ־שך הזמן פרסם תחת פסבדונימים שונים, כמו בן יצחק ובר כוכבא, בעתון „הארץ" וב„הפועל הצעיר", שירים ראשונים וביקש להרחיב את השכלתו כדי לרדת לסתומות של החיים. באוני־ברסיטה היה תלמידם של פרופ' רוטנשטרייך, פרופ' פינס ופרופ' ווידא מצרפת, שהיו גם שופ־טיו בדוקטוראט שלו.

הפילוסופיה פתחה בפניו עולם חדש, והוא כתב דיסרטאציה על הפילוסופיה במאה החמש עשרה, על ר' צמח דוראן, ומאז החל עוסק באנתרופו־לוגיה פילוסופית ומטפס בשלבי האקדמיה בהר־צותו באוניברסיטאות בפרינסטון, הארוורד ברא־נדייס ובאוניברסיטה העברית וב„בר אילן". במ־שך השנים התגלה כאחד המרצים המבוקשים שר־בים באים לשמוע תלמודו. הרצותו בבוסטון היה מבאי ביתו של הרב סולוביצ'יק, ומאז נשאר דרוך למשנתו ההגותית.

אמונה ולבטים

כסופר מוצא עצמו נחום אריאלי מושפע מהז'אנר של פרנץ קאפקה, אם כי רבות הן העקבות הלשו־ניות וההתבוללויות משל ש"י עגנון. „המקלט" היה סיפור של ויכוח בין מלאכי, דוד ארצי ושמ־עון ברגר, ובתווך יחיא התימני אשר הביא אתו למקלט תיש שייחס לו תכונות כמעט פילוסו־פיות ושטניות. כך מצויים אצלו בצוותא חדא, איש שומרי החומות, אדם, שירושלים אינה עבורו עברית אם אינה קדושה, ואחד שלחייו מגולחות והוא פוקר ומתגרה. זוהי המחלוקת של דרי „המקלט" ובית המריבה של אנשי ירושלים. בספ־רו שהצטיין בתרבות של ביטוי, והתמצה יותר בקולות מאשר בדמויות. „אחרון הצחוקים" היה ספר מסקרן, שפנה אל האפיק האוניברסלי. גי־בורו — שריד אחרון שנותר עם פגוס נחושה בי־רושה — היה בודד לעצמו, וכשמשפחתו אבד, נש־ארה דרכו אל הבית נעולה. סיטואציה קיומית זו הפכה לגרוטסקה, עת הגיבור ניסה לטפס דרך חלון, כדי לחזור לביתו, בניגוד לכללי החברה אשר כל פריצה מבחוץ מעידה על מצב פיזי או נפשי חריג, שהוא גניבה או טירוף דעת הנוי־טה למפלת ישותו, אדם זה שיצא מהבית כדי לחפש את מהותו, איבד את המפתח על בעלות ואדנות ביתו, והפך לאדם בן בלי שם, בלי מציאות וזהות עצמית. הוא נקלע לבוא אטום, לפונדק המזכיר את הטירה הקפקאית, לבית המשוגעים שם אבד צלמו. אך גם צאתו מבית המשוגעים בעקבות משחק השוואה של אשתו, הותיר אותו בחוץ תצהרים. והסופר לא פתח לפניו את שערי הג־אולה האישית, האמונתית, כי אם העלה את קרנה של האמנות, וכך צחק רפאל צוקונפט את צחוקו כאדם מפוייס, בסוגנו לעיקרון המיטאפיזי ביסוד האמנות והאסתטיקה. גם רפאל ברגר לא הרחיק לכת ונזקק לחוויה ההומאנית כמו „החופש הוא האדם, ובלא חופש, אדם שווה לבעל חיים". „עולמו האבוד של רפאל ברגר" הוא איפוא ספר הבן, אשר המרד שלו גרם את אבדנו.

נושא הדת והחילוניות הפכו לנושא עניין בסי־פורת של נחום אריאלי, אלא שהוא לבד השאיר את גיבורו באור חד־ממדי ולא חדר אל הדינא־מיקה המתהוללת בלב הדור הצעיר. דמויותיו של אריאלי אינן מתנכרות מבחינה דתית, הן חדות בדו־פרצופיותן, כאשר כל אחד מטפח את האמת הלושה שלו, וכך קורה שכאשר רפאל חוזר אל עולם ילדותו, אין זו „שיבה נוסטאלגית, כי אם שיבה שיש בה דרס רוחני ופיוד גלוי כלפי עולם של היום ואתמול, וגילוי מציאות דימונית ב„פו־לוסי" של בית הכנסת. גיבוריו של אריאלי בוח־רים מעצמם ומעולם התורה אל עולם האבות שאינו מפצה אותם. אמונה זו קשורה בלבטים, אך לגי־בוריו של אריאלי חסרה מהות עצמית, ביוזן שגם לחברה הדתית אבד המצפן. ספרים אלה מעוררים הרבה זעזוע, אך אין הם מובילים לפוקד של השיבה אידיאלית. גיבורים אלה נלחמים על הגות בעקבות הסופר עצמו, „האדם בתרי אנפין" שבע בין הקטבים, בין ערכים הומאניים שאבד עליהם הכלח, ובין השיבה הגדולה למחשבת ישראל שמ־רם היותה לה עדנה לפי הפילוסופיה של העידן החדש.

„עולמי כולי — טוען ד"ר נחום אריאלי — אחוז כולו באמנות. הספרות עבורי היא כאוויר לנשי־מה, בעוד הפילוסופיה מרחיבה את צורכי והאפ־שרת פתיחת אופקי מחשבה... אני בראש ובראש־ונה סופר המתאר את החוויות האישיות שלי, ויש לי שאיפות לעולם טוב יותר. והמדעים החד־שים פורצים כיום דרכים חדשות, ובכך משיקים גם את האמנות. הפילוסופיה סוללת כיום נתיבים לאמנות שלא היתה מעיזה להתקדם, וזוהי גם התיזה שאני מציע, בספרי החדש שעומד להופיע בשם „מיתוס ואגדה אצל אפלטון".

„האדם החדש"

ד"ר נחום אריאלי מחפש את „האדם החדש" כשם ספרו שיצא בשנת תשמ"ג. „אנו חיים בעי־דן של התפוצצות הכור המדעי. בעוד שבעבר היה החכם צריך להשחיר את עצמו על תלמודו ולהת־כסות באבק כתבי יד כדי לגלות את צפונות חכמה העתיקה. הרי כיום נעשו הממצאים המד־עיים והטכנולוגים קרובים עד כדי הישג יד כל אדם. שפת המדע נעשתה שפה מובנת, והאיש ברחוב נושם ללא הרף את חידושי המדע ומתווה את דעתו עליהם... תולדות האדם הישן הגיעו לנקודת הסיום ולא בהן ולא הן השרשים של הא־דם החדש... יש באדם החדש שני יסודות קוטביים הם השואה והפריצה אל החלל החיצון. שהאחד מהווה את ההתגלמות הכושלת של הרוע, של האיוולת השטנית, והמוליד השני — הוא הביטוי המושלם של התבונה. מכאן שהאדם החדש הוא יצור כלאיים, אבסורדי המבטא פעם בביטוי תבונה נפלאים, ופעם בשרירות דימונית. שני הד־ויקאנים אלה שפרצו בלב לבה של האנושות, הר־ליבו איפוא דמות חדשה של אדם. עוד האדם החדש בחיתוליו, והרף זאת ניתן להכיר את תכו־נות האופי שלו" ואלו הן:

א) ההגמוני. הוא מעיז לחשוב ולא קיימים בשבי־לו נושאים אסורים במחשבה. ב) אי ההתפסות — אי שקט מלווה את האדם החדש, והוא מחפש, כי כל אפשרות שהוא מגשים שפיטה לו עצמה. ג) אבטי ארינה — האדם החדש אינו מקבל שום צורה של כביעה והוא שולל ... על ... עליו. אדם הישן ... על פי הוראות של סמכות ובשביל האדם החדש אין מיתוס. ד) הביבור — כתוצאה מן החופש מתנתק האדם מן הזולת, וה„אני" „האישי" שלו שוב אינו זורם ב„אני" הקיבוצי. הגיבור בתבונה נובע גם מן היהוד השואתי והרצון לשמור על פרטיותו. ה) תחושת אי אשמה — בניגוד לתחושת אשמה שהיתה כבר־שה באדם הישן כי הכשים בו הוא כבר אינו שלו אלא של אחר, פורק האדם החדש עול האחריות. ו) איננו אוהב — הוא איננו נותן את הוויתו לא־חרים, אלא קולט לתוכו? ז) אין הכל כבוד — בעוד האדם הישן היה אדם גלוי לב הרי האדם החדש מפוצל.

כך דן נחום אריאלי שהוא לבד מגלם את הא־דם הישן, את הצדודית החדשה של האדם לאחר השואה ופריצת החלל, והוא בעיני איש שאינו מציע אמונה, כי אם אל היצר הבצוצה, וכך הוא

(סוף בעמוד 11)

שינויים בזמני השירות בימי שישי ובמוצ"ש בעקבות הנהגת שעון קיץ:
לאור הנהגת שעון הקיץ יוארכו שעות השירות בימי שישי כדלקמן:
בשירות העירוני עד שעה 17.30
בשירות הבינעירוני עד שעה 17.00
כמו כן יחולו שינויים בלוחות הזמנים במוצאי שבת. פרטים בלשכות הנוסעים ובמרכזי המידע.

שירות לפסטיבל ישראל בירושלים:
אגד יפעיל שירות מתל-אביב לפסטיבל ישראל בירושלים המתקיים בין התאריכים: 15.6.86-24.5.86
קו 405 מת"א - תחנה מרכזית יציע עד לתיאטרון ירושלים כדלקמן: לתיאטרון ירושלים היוצאים בימים א'-ה' באוטובוסים בשעות הבאות: 18.30, 19.00, 19.10, 20.00, 20.10. במוצ"ש בשעות: 19.20 - 20.15
בחזרה מהתיאטרון לת"א יצאו אוטובוסים 20 דקות לאחר גמר המופע.
לתושבי ירושלים: קו 15 המגיע לתיאטרון ירושלים יתוגבר. מתחנת קו 15.

חגיגות ל"ג בעומר במירון:
שירות הסעות מיוחד לחגיגות ל"ג בעומר במירון וחזרה יתקיים ביום ב' י"ז באייר 26.5.86 וביום ג' י"ח באייר 27.5.86

ערב ל"ג בעומר יום ב' 26.5.86:
מת"א מ-7.00 עד 18.00 — לת"א מ-18.00 עד 1.00
מחיפה מ-6.15 עד 24.30 — לחיפה מ-12.00 עד 2.30
מטבריה מ-8.00 עד 23.00 — לטבריה מ-13.00 עד 1.30
מק. שמונה מ-8.00 עד 23.00 — לק. שמונה מ-14.00 עד 1.30
מצפת מ-10.30 עד 24.00 — לצפת מ-13.00 עד 2.30
מחניון עין זיתים מ-11.00 עד 24.00 — לחניון עין זיתים מ-12.00 עד 2.30
מחניון שפר מ-11.00 עד 23.30 — לחניון שפר מ-12.00 עד 1.30
מחניון ספסופה מ-11.00 עד 23.30 — לחניון ספסופה מ-12.00 עד 1.30

יום ג' 27.5.86 ל"ג בעומר:
מת"א מ-7.00 עד 11.00 — לת"א מ-5.00 עד 21.30
מחיפה מ-6.00 עד 15.30 — לחיפה מ-5.00 עד 23.00
מטבריה מ-6.00 עד 15.30 — לטבריה מ-5.00 עד 22.00
מק. שמונה מ-6.00 עד 15.30 — לק. שמונה מ-5.00 עד 22.00
מצפת מ-6.00 עד 19.00 — לצפת מ-5.00 עד 23.00
מחניון עין זיתים מ-6.00 עד 21.00 — לחניון עין זיתים מ-5.00 עד 23.00
מחניון שפר מ-6.00 עד 21.00 — לחניון שפר מ-5.00 עד 23.00
מחניון ספסופה מ-6.00 עד 21.00 — לחניון ספסופה מ-5.00 עד 23.00
פרטים נוספים בלשכות המודיעין ובמרכזי המידע
באישור המפקחים על התעבורה

שינויים בסדרי-התנועה בעקבות חגיגות הר-מירון:
עקב הסדרי-תנועה חדשים בזמן חגיגות ל"ג בעומר יסגרו כבישי הגישה למירון החל מיום שני 26.5.86 שעה 7.00 ועד יום שלישי 27.5.86 בשעה 24.00. לרשות הציבור יעמדו חניונים מסודרים כדלהלן:
1 - לבאים מדרום - חניון ספסופה.
2 - לבאים ממערב - חניון עין זיתים.
3 - לבאים מצפון - חניון שפר ליד אמירים.
אגד יקיים שרותי הסעה מהחניונים למירון ובחזרה.

מספרי הטלפון של מרכזי המידע הם:
מרכז מידע ארצי - 03-432777
מרכז מידע צפון - 04-549121
מרכז מידע ירושלים - 02-523456, 528231/2

ל"אגד תיור" שמע הגלילות-נופש לבודדים בירושלים, בנתניה, בטבריה ובאילת במחירים מיוחדים. מת"א, חיפה וירושלים - אוטובוס לכין אמותי בלומה-גל. פרטים בכל משרדי אגד תיור

אגד מברכת את ציבור החוגגים בברכת נסיעה טובה

הצופה לילדים

ב"ה, יום ו', י"ד אייר תשמ"ו (23.5.1986)
גליון מס' 232
בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

בשבוע הבא עלינו לטובה בי"ח באייר יחול ל"ג בעומר ובולנו בשבט מתונגים להכנת המדורה. גאסוף קרשים, מוטות, סמרטוטים ועוד.

לאלה מאתנו שיתכוננו מקום לנסוע ולעלות למירון, לשמוח סביב המדורה ליד קברו של התנא רבי שמעון בר יוחאי, מה-טוב!

שמחה זו על שום מה? ל"ג בעומר הוא יום הילולא ושמחה לציון פטירתו של בר יוחאי, שחי לפני כאלף ושמונה מאות שנה ולפני-מותו גילה לתלמידיו את רזי תורתו המובאים בספר "הזוהר", העוסק בתורת הנסתר, היא תורת הקבלה.

האור הגדול שמפיצות המדורות אותן נדליק בל"ג בעומר, מסמלות את אור התורה.

ביום זה, על פי המסורת, פסקה המגפה הגדולה שפרצה בימים שבין פסח לשבועות וגרמה למותם של עשרים וארבעה אלף מתלמידיו של רבי עקיבא. על כן בל"ג בעומר נפסקים מנהגי האבלות שנוהגים בימי ספירה: מותר לנו להסתפר, נערכות חתונות, ואין אומרים "תחנון" או מספד.

מדוע נגזר על תלמידי רבי עקיבא שחיו גדולים בתורה, עונש כה חמור? משום שלא נהגו כבוד איש ברעהו. הילולו במצוות שבין אדם לחברו ועברו על מצוות "ואהבת לרעך כמוך".

חלקה המוסרי של ביקש ללמדנו ממקרה זה, יודיו הצעירים, הוא — עד כמה חשוב לחתור לכבוד הזולת: הורים, לשאר בני-המשפחה, מורים וחברים. כשם שיש להקפיד בקיום מצוות שבין אדם למקום, עלינו אף להשתדל מאד בקיום המצוות שבין אדם לחברו, כי „אם אין דרך ארץ — אין תורה" (אבות ג', י"ז).

שבת שלום

שלכם, עפרה

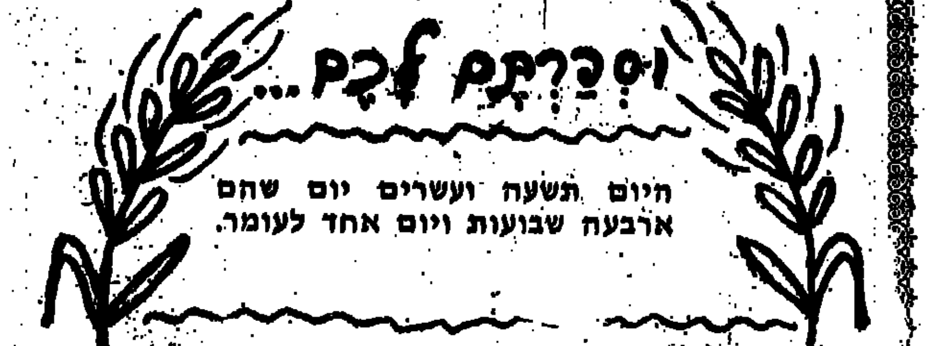

...וספרתם לכם

היום תשעה ועשרים יום שהם ארבעה שבועות ויום אחד לעומר.

יש לי שאלה

מהו „פסח שני" שחל היום?

תשובה:

בתורה נצטוו כל בית ישראל להקריב קורבן פסח בי"ד בניסן, בין הערביים, ולאכול לפחות כ„זית" מבשר הזבח.

אדם שהיה טמא באותו זמן ולכן לא נטל מלהכנס לעזרת בית המקדש ולטעום מן הבשר, או אדם שהיה מחוץ לארץ-ישראל והיה מרוחק מן מועד הקרבת הזבח — לאנשים אלו דאגה התורה ונתנה הזדמנות נוספת לקיום מצוות זו חודש ימים מאוחר יותר, ביד באייר, מכאן השם — „פסח שני".

פסח זה נמשך יום אחד בלבד, ועל כן יש לו שם נוסף — „פסח קטן" ובו מותר לאכול חמץ ומצה יחד.

בימינו מציינים את „פסח שני" באי-אמירת „תחנון" או „הספד", וכן נוהגים לאכול מצות כזכר לאירוע זה.

אייר

מאת רחל שילוני

אייר
ומה בך איר?
מה אתה נושא עמך?
בפתחו של קיץ אתה.
שמש ורוחות אתה.
ועוד ריח פרי הדר
ולילות שקופים אתה.
וחג ה' באייר אתה —
חג הולדת המדינה
ושמחה —
סוחפת עד בקר אתה.

ועוד נמשכת ה„ספירה"
עד י"ח באייר מגיעה
ול"ג בעומר אתה —
ומדורות ושירה אתה.
ועוד נמשכת ה„ספירה"
שמעט עצב מהול בתוכה
וסוגר ראש-חודש סיון.
ומכאן —
אל ימי ה„הגבלה"
אל השמחה הגדולה
אל מתן-תורה.

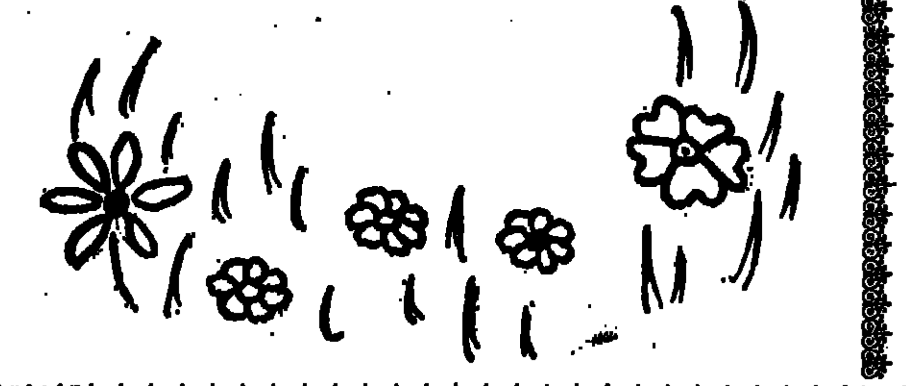

פרשת השבוע

בהר

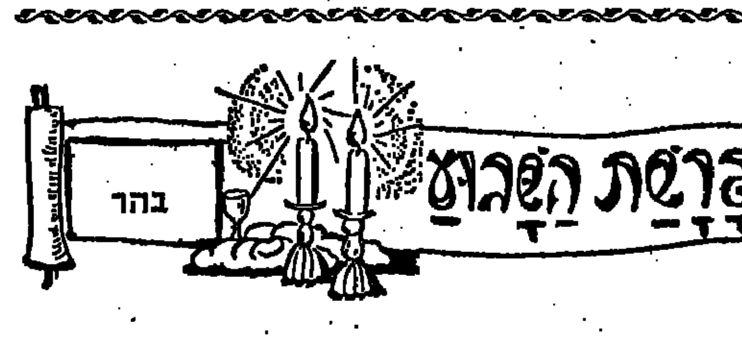

...ושבתה הארץ שבת לה' (כ"ה, ב')

פרשת „בהר" מתחילה במצוות שמיטה ומסתיימת בהזכרת מצוות שמירת שבת. לדעת רבי שמואל דויד לוצאטו, קיים צד שווה בשתי מצוות אלו. כשם שמצוות השבת מחזקת בליבנו את האמונה, שישראל הוא עם קדוש לה' — כך מצוות השמיטה נוטעת בקרבנו את האמונה, שארצנו היא ארץ שנתקדשה מכל הארצות שבעולם; ולכן היא שובתת בשנה השביעית, בדומה לשביתת הבורא ביום השביעי לבריאה.

• ★ •

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, והחזקת בו... (כ"ה, ל"ה)

שואל רבי משה אלשיך: מדוע נוקטת התורה במרבית הפסוקים בפרשה זו לשון רבים, ואילו בפס' זה היא פונה אל האדם בלשון יחיד?

ומשיב: כי בשעה שעני פונה לעזרת הבריות, הוא נתקל לעתים בתשובה: מוטב שתלך אצל פלוני, שהוא עשיר ומסוגל לעזור לך יותר ממני; לכן פונה כאן התורה אל כל יחיד בישראל ואומרת לו: עליך אישית מוטלת החובה לעזור לאח עני, ולעולם אינך רשאי לפטור עצמך ממתן עזרה לנזקק על-ידי שילוחו אל אנשים אחרים...

החטוף / מאת מירה הראל

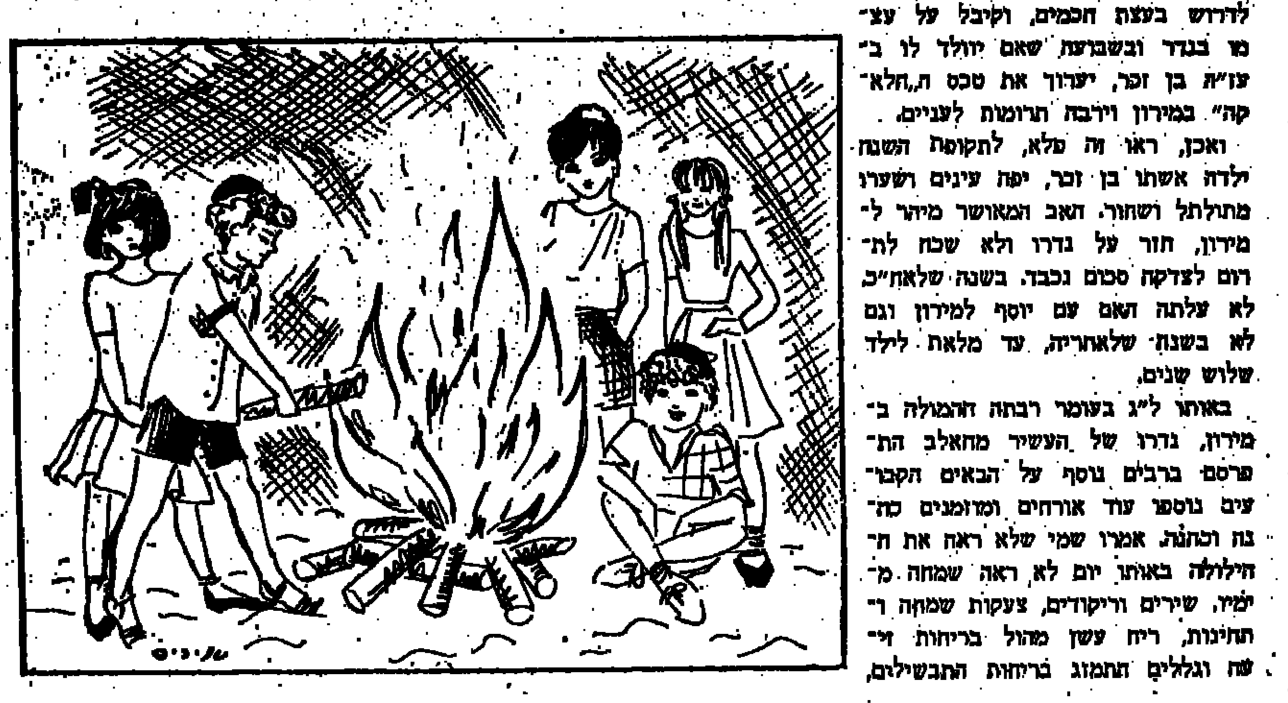

בכל שנה, כשאני ניצבת ליד מדורת ל"ג בעומר אני נזכרת בסיפורו של יוסף.

מנהג הוא בעדות ישראל, לספר את הבנים, בפעם הראשונה בחייהם בטקס „חלאקה" במירון ליד קבר הרשב"י (רבי שמעון בר יוחאי) בטקס זה נערך גם הזבח, ברוב עם ובשמחה, ויש נוהגים שתרה, שלוש מטבעות ותכשיטים ובעיקר בנים זכרים.

גם משפחת דהאן מתאלמת שכמוריה שמשה על מנהג זה ומאחר ונולדו להם רק בנות הרי כאין יורש וכי שימרו את המשולחת, הלך אבי המשפחה לדרוש בעצת חכמים, וקיבל על עצמו בנדר ובשבועה שאם יוולד לו בן זכר, יערוך את טקס ה„חלאקה" במירון ויחגוג תרומות לעניים.

ואכן, ראו זה פלא, לתקופת השנה ילדה אשתו בן זכר, יפה עינים ושערו מתולתל ושחור. האב המאושר מיהר למירון, חוזר על נדרו ולא שכח להרים לכבודו סכום נכבד. בשנה שלאחר מכן לא עלתה האם עם יוסף למירון וגם לא בשנה שלאחריה, עד מלאת לילד שלוש שנים.

באותו ל"ג בעומר רבתה ההמולה במירון, נדרו של העשיר מתאלם התפרסם ברבים בנוסף על הבאים הקבועים נוספו עוד אורחים ותושבים כתגרן והמון. אמרו שמי שלא ראה את ההילולה באותו יום לא ראה שמחה מימיו. שירים וריקודים, צעקות שמחה ותחינות, ריח עשן מהול בריחות זיעה וגללים התמזג בריחות התבשילים, התאומים — צהלות סוס — וזעקות אישה מפלחות את השמחה: יהודים ורשי. הילד איננו! האם אינה באה! הרעש נפסק באחת. האנשים התקרבו לראות מה קרה, ונגלו לדהאן האומלל שבנבו בבת עיניו נחטף. מכאבי. האם עזבה את התינוק בידי נערה בכסף בכדי למצוא את הנערה בלכתה לעלות לקברו של הרשב"י. לאחר לשווא. מרוב צער, נשבר לבה של האם חולה והלכה לעולמה. והזקן, אישרו הוא לכל שעם לחיות ושקע בצערו מבלי רצון לדאוג לרכושו. אם הנער מיששו נערה בבהלה וראתה אדם רוכב על סוס דוהר והילד שרופקי בידיו. אבל לא הצליח למצוא את הילד. השמחה הושבה. האנשים חזרו לבתיהם אבלים ולא חסכו מקום. משפחת דהאן לא הוסיפה ללמוד. מטעם שהשוק התחוף של עזרת ימה. כך בכל הזמן, אין זכר לבת של חוא בעקבות התינוק ובמתן מקום.

את משפחת דהאן, היו האנשים נדים בראשם לגורלה ואומרים: שקר הכסף והבל הממון. תינוק יפה כמלאך היה להם ונעתה לקחוהו המלאכים.

חלפו שבע-עשרה שנה. עם החלטת עצרת האו"ם על הקמת המדינה היהודית, פרצו מהומות דמים בארץ, ובמיוחד בכל מקום בו היו ריכוזי ערבים גדולים; נישכחו יחסי השכנות הטובים מלאו בכוחרות אבל שוררות. אך היהודים זקפו קומה, והשיבו מלחמה שערה מתוך אמונה והרגשה של אתחלתא דגאולה.

בשבט בדואי בדרום, קרא השיך אבו יוסף לבנו והודיע לו, כי מאחר והקרב קרב ברצונו למסור לו את צוואתו. עלם חמודות היה יוסף, ולא אחת מבנות קידר נתנה בו עינה. אך אביו סרב לשמוע ואמר תמיד כי רק כשימלאו לנער עשרים ואחת שנה, יספר את תלתליו הארוכים ויתן לו למצוא בת זוג.

משנותר יוסף עם אביו — הוציא הזקן מתחת יצועו, משהו שנראה כמו בגד משי רקום לתינוק והתוודה בפניו כי לא ערבי הוא אלא יהודי שנחטף במירון לפני שבע-עשרה שנה. „הבגד הזה, יה-אבני, הוא תעודת הזהות שלך, בעזרתו אולי תימצא את משפחתך ויד אללה ירחם על נשמתי ויסלח לחטאי".

יוסף לקח את הבגד והטמינו באמתחתו, אך נשאר ליד „אביו" עד שיצאה נשמתו. רק לאחר הקבורה, עלה על סוסו ושם פעמיו לעיר צפת, אל רב העיר.

(המשך בשבוע הבא)

התפילה במערת רבי שמעון בר יוחאי

„האגדה מספרת, כי מפעם לפעם מתכנסות נשמות של צדיקים לתפילת אל מערת רבי שמעון בר יוחאי.

פעם אחת התאספו לתפילת מנחה נשמות הצדיקים וחסר היה עשירי למנין, והנה עבר בקרבת המערה עני שהוביל שק קמח מהטחנה אל כפר פקיעין, למכור לתושביו. פתאום יצא לקראתו מבין עצי החרובים איש זקן ואמר אליו: בוא עמי אל המערה, אנו שם תשעה ואתה תשלים את המנין לתפילה.

אמר לו: ואיך אוכל לעזוב את חמורי עם שק הקמח? — אמר לו: אל תפחד, אני אשמור עליו.

נכנס העני למערה ולפניו תשעה זקנים נשואי פנים, וכאשר נכנס אליהם התחילו בתפילה בהתעמקות רבה.

משנסתיימה התפילה הוליכו את היהודי החוצה והוא נטל את חמורו ושק הקמח ובא אל ביתו. וכאשר התחיל להריק את הקמח משקו והנה אין סוף לקמח. הוא מלא את כל כליו והקמח שופע עוד ועוד. וכך היה לעשיר גדול כל ימי חייו".

(„מאגדות ארץ-ישראל" / ליקט זאב וילנאי)

מצחיק מאד

לחזור מהר

מדוע באת מאוחר? — כועסת אמא על אודי — הרי אמרתי לך שתלך מהר.

אודי: באמת הלכתי מהר, אבל את לא אמרת לי גם לשוב מהר...

שאלה חשבונית

כשישבו הילדים סביב למדורה שאל המדריך: אם אקח תפוח-אדמה ואחלק אותו לשני חלקים, וכל חצי אחלק לשנים, וכל חלק שוב לשנים — מה אקבל?

ענתה הילדה ענת: סלט תפוחי-אדמה.

לתשומת לבכם

ילדים יקרים, אנא, שלחו אלינו מפרי-עטכם: שירים, סיפורים, ציורים ושאלות למדור „יש לי שאלה" בכל נושא שהוא. החומר ייבדק ומה שיימצא מתאים — יפורסם בעיתוננו.

בתודה
עפרה

★ את המכתבים יש לשלוח לכתובת:
„הצופה לילדים" רח' ה-מסגר 66, תל-אביב.

חידון ? ושעשועון

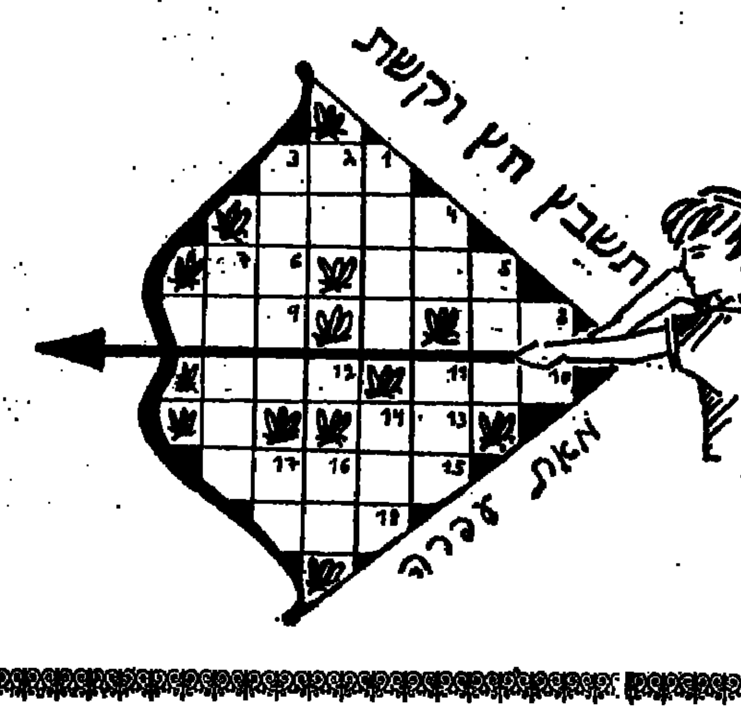

במאוזן — מימין לשמאל

1. עקום, מקומר.
4. ישימון.
5. שם נוסף לחודש אייר.
6. מסמר, קרס.
8. תו בסולם הצלילים.
9. כתובת.
10. זרח, הפיץ אור.
12. בכי, יללה.
13. הגיל של מדינת ישראל.
15. משואה.
18. תבלין חריף.

במאונך — מלמעלה למטה:

1. צדיק.
2. ישיש.
3. מתנה לכוהן.
5. צמד.
7. עצרת.
8. שפם.
11. הבט.
14. שעדיין לא השתמשו בו.
16. כמו מספר — 6 — מאוזן.
17. מורה הוראה.

בין הפותרים יוגרל פרס נאה

[illegible] الأصل

בחוג המשפחה

בעריכת
נעמי גוטקינד

תקשורת ישראלית והאשה הישראלית

כל כך הרבה מתקיפים את התקשורת שלנו (ובצדק) עד שספק אם עוד מיתקפה תשנה משהו לעורכים בטלוויזיה ובעתונות, אבל אנחנו את חובתנו חייבים למלא. החובה זו היא לדווח לכן על יום עיון ארוך ומרתק שנערך השבוע, ביום שלישי, בבית סוקולוב, שכותרתו: „כנס נשים ו-תקשורת".

קדם לכנס מחקר שערכה ד״ר דינה גורן מאוניברסיטת ת״א, ביוזמת שדולת הנשים בישראל. מן המחקר עולה שהטלוויזיה הישראלית מתעלמת מן האשה או מעוותת את דמותה ותפקידיה. המסך, קובעת ד״ר גורן — מסתיר את האשה הישראלית.

כך חד וחלק.

כדי להגיע למסקנה זו נערכה צפייה מבוקרת ומודרכת בתוכניות הטלוויזיה הישראלית מדי יום במשך 4 שבועות.

כך התגלה ש-71% מהתוכניות מוגשות ע״י גברים בלבד, שרוב רובם של המראיינים בטלוויזיה הם גברים, ומה שאולי חמור יותר — שגם רוב המרואיינים, כלומר האנשים ששואלים לדעותיהם, הם גברים. (83% מראיינים ורק 17% מרואיינות).

כאשר כבר כן מציגים נשים, הן רובן בתפקיד של אם, אשת חברה או תסלחו לי, פרוצה. לגברים שעל המסך מיגוון מקצועות עשיר בהרבה.

בתוכניות האקטואליה יש תת-ייצוג לנשים ככתבניות, כמגישות, כמנחות דיונים.

על פני השטח לא מרגישים בדבר שהרי במבט לחדשות יש קריינות. אבל אם תשימו לב תבחינו כבר ש-כאשר יש ראיון המשולב ב„מבט", הנוגע לנושא שבחדשות, מגיש החדשות מראיין ואילו כשיש מגישה — אין היא זו המראיינת את השר או הח״כ הנוגעים בדבר.

נשים בילטות מאידך בתפקיד של תחקירניות ועוזרות הפקה, כלומר לא בעמדות הקובעות.

מחקר זה עמד ברקע יום העיון ובדיון המרתק שהתפתח בו. בעת הדיון הסבירה מיכל זמורה כהן, מנהלת קול המוסיקה, שהייצוג הנמוך של נשים בתקשורת הישראלית נובע מכך שהנשים עצמן לא מוכנות לקבל את כל הדרישות המקצועיות שהציבו להן (שעות עבודה רבות, עבודת לילה, שהייה מחוץ לבית ועוד). סיבה שנייה — חוסר סולידאריות בין הנשים עצמן הפועלות בתחום ה-תקשורתי!

ג׳ודי לרץ, כתבת הטלוויזיה לענייני חינוך טענה שאין להבהל מן הסטטיסטיקות של ד״ר גורן ולמעשה — אישית היא לא נתקלת באפליה; וחיים יבין, מנהלה החדש של הטלוויזיה הישראלית שאל: מה רוצים מהטלוויזיה. אין היא אלא משקפת את העמדות הרווחות בציבור הישראלי כולו, פני המסך כפני העם. חוץ מזה, הדגיש יבין נשים רבות מחזיקות בעמדות בכירות בטלוויזיה, ואם אין יותר כמיתן לדעתו זה נובע מ-חוסר יוזמה מספקת מצידן.

דוגמא ליוזמה נשית שאולי תשא פרי היא המכתב ששלחה אלי פרופ׳ אליס שלוי יו״ר שדולת הנשים. שלוי ניסחה מכתב אשר נשלח במאות עותקים לייצרני ג׳ינס בקרדי ואופנת פורשה, שבו מודיעה החותמת על המכתב לבעלי החברות הללו כי ל-דעתה הפרסומת שלהן פוגעת קשית בדימוי האשה בחברתנו, מנצלת את גוף האשה לצרכים מסחריים ושעד שלא ישתנה הקו הפירסומי הזה — אין בכוונתה לקנות מבגדי החברות. והיא תשפיע על חברותיה לעשית כמותה.

מכתבים דומים, במאות, אם יי-שלחו למשרדי גוטקס וגדעון אוברזון למשל, עשויים לגרום לכך שה-פרסומות המתפירית של בגדי הים המינימאליים המציפות בימים אלה את כל חוצותינו ומכערות כמעט כל תחנת אוטובוסים בת״א ובגוש דן — יוסרו.

עובדה שמכתבים וטלפונים לגוטקס, ברוח זו, שאירגנה עו״ד מרים רכטמן, יו״ר סניף אמונה בב״ב השפיעו על הסרת תצלום בגד הים של אוברזון בכניסה לבני-ברק. פעולה דומה יכולה כל אחת מאיתנו להוות גם בשכונתה ובעירה.

שנת הליבודים תשמ״ו עוד לא נסתיימה, ואצל רבינקר, המוכרים בשם המותג „אמודי" כר חשבו על תיקי סוהים של שנת הליבודים תשמ״ו ואפילו נייכו את קוניקו, מעצבת יפניה תמודה שיתר עם הצברית אילת בר ציצבה תיקים תרמיים ומקביים שבכבם סעורי יה השק להחזר אל כמל הליבודים.

בתיקי ביה״ס העשויים מניילון חזק ומצופה בפוליאתן יש רוכבים וזהרים בצבעי ניאון הוקים, ירוק, צהוב וכדו׳.

יש הרבה תאים, מתפיות מרופדות וגם בגוי הגב. מחיר התיקים לכתות א׳—ב׳ ינוע בין 44 ל־49 שקל. הסגירה שלהם איננה באבזם אלא ברצועות הנידבקות המכונות מגירת „ירקו", כך שגם ידיים קטנות שלא מסתדרות עם אבזמים יוכלו להתמודד עם התיק הזה. מה עוד חדש בתיקים? הדפסים צבעוניים של מספרים ומלבנים בשלל צבעים, וגם תיק האוכל מודפס בהדפס זהה. לכתות גבוהות יותר יש תיקים באדום, כחול, שחור, ורוד ומגיל חלק כ־34 שקל ולתיכוניסטים, תיקים במשקל נמוך, עם גב מרופד ב־21—23 שקל. לאותו נוער המעדיף „תיק שבלי" סברמוטי הללוי על הכתף עיצבה החברה תיק ורוד עם שרוך ורצועה כתף.

חידוש נוסף בתחום אחר, מזוודות בעלות גלגלים נישלפים, הניתנים להסרה. חברה הקטנה מציעה להכיס מזוודות עם גלגלים קבועים בטענה שהם נשברים ומתפגמים.

במזוודות החדשה אפשר איפוא לשלוף את הגלגלים לפני שעולים למטוס. מחירי המזוודה הנוצרת כחול לבן נעים בין 68 ל־76 שקלים.

אוהדיתים חביבים — תיקי אופנה לנשים ו-לנערות עם הדפס גיאומטרי בצבעי סוכניות (ורוד מעומם, צהוב חבניה, ירוק עשב), את התיקים הללו ניתן יהיה לראות בחנויות החל מן החודש הבא, תחילת או אמצע יוני.

מה חדש? / „שבוע הילד" - מיום שני הבא

האו״ם, מכל הארגונים שבעולם, הכריז על „שבוע הילד הבינלאומי" במיסגרת „שנת השלום הבינלאומית". סיסמה זו אומצה גם בישראל, והגיגות השבוע ייפתחו ב־26 במאי במשכן נשיאי ישראל בהוסות רעיית הנשיא הגב׳ אורה הרצוג, מחנכים ותלמידים מכל הארץ. לקראת „השבוע" פורסמה גם חוברת מיוחדת ובה מאמר עיוני כעזר למורים על מלחמות ושלום בדור האחרון ורשימה של עזרי לימוד להעברת נושא זה בכתב וכן כרזה מיוחדת הנראית בתצלום המצורף.

*

חולצה + 4 צבעי טקסטיל

חולצה לציבור עצמי של „סתהי" בעבור 7 ש״ח מקבל הקונה חולצת טריקו, וסט של 4 צבעי טקסטיל (עמידים בכביסה) המיועדים

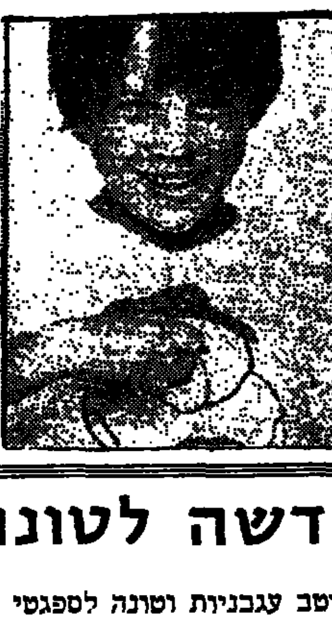

לציור על החולצה. הקונה יכול לעצב את החולצה לפי טעמו האישי בציור מקורי.

„סתהי" יוצאת במשותף עם קודאק לתחרות ציורי ילדים על החולצות.

הילדים מתבקשים לצלם את החולצה ה-מצויירת בפילם של קודאק, להדפיס את ה-תמונה על נייר קודאק.

את התמונות יש לשלוח עד לתאריך 25.5.86.

ב־1.6.86 תערך ההגרלה, אשר תזכה את בעלי שתי החולצות היפות ביותר במצלמת קודאק חדשה. כל יתר התמונות שתגענה לגמר תזכנה את שולחיהן בפרסים שונים. תוצאות ההגרלה ושמות הזוכים יפורסמו בעתונים.

תדמית חדשה לטונה הישנה

יצרני הטונה אוהבים לצטט מחקר שפורסם באוניברסיטת ליידן בהולנד ונמשך 20 שנה לפיו אכילה קבועה של דגים, לפחות 4 פעמים בשבוע תורמת לשיפור הזיכרון ולעירנות שכלית. ואם דגים — אז למה לא טונה?

באמת למה לא. חשבו הצרכנים הישראלים שנים רבות וקנו טונה תוצרת חוץ וזאת משום שהיא זולה יותר מתוצרת הארץ וגם טעימה יותר.

אנשי חברת „מזי" יצרנית ישראלית ל-שימורי דגים. החליטו איפוא להתחרות על כיסנו וטעמנו, והם מוציאים בימים אלה טונה במחירים המתקרבים לזו המיובאת מחו״ל (בערך 2.50 שקל לקופסא). אבל כדי לשכנע אותנו לקנות הרבה טונה הם מוכרים שלוש קופסאות באריזה אחת, ובמחיר של שתיים. עד כאן — באשר למחירים אבל מה לעשות לטעם? את הטונה הישראלית היה קשה לפורר והיא נמכרה בקופסאות כגוש נוקשה אחד. הודות לטכניקה אמריקנית שהופעלה ב„מזי" אפשר את הטונה החדשה במיץ טבעי שזכתה לשם „טונה דייטי" — לפורר בקלות. ברירותה גורמת אמנם לכך שיש פחות טונה בקופסא אבל זה כבר עניין אחר.

אגב לברור שאין הבדל אחר בין הטונה הישנה במיץ טבעי ל„טונה דייטי" המילה ה-לועזית הקוסמת „דייט" מלשון „דייטה" גרמה לכך שהקופסאות נחטפות. לדברי אנשי ה-שיווק של מזי. כלחמניות טריות.

הנה מה שעושים הדמית והפירסומת. הכוח המאגי של המילים.

גם לטונה בשמן העניקו שם עסיסי ומעורר תיאבון - „טונה נאשי".

אם יש כבר טונה בבית ואת רוצה להרכיב במנה מנה לארוחת צהרים הנה אחד מ-מתכוניו של זאב קרן.

*

רוטב עגבניות וטונה לספגטי

(6 מנות)

החומרים:

1 ח׳ ספגטי מבושל במי מלח ומעט שמן לרוטב: 1 קופסא טונה „נאשי", 1 בצל קצוץ דק, 1 כף רסק עגבניות, 1 כוס עגבניות, 1 כוס עגבניות חתוכות לקוביות, חצי כפית אורגנו, 2 שיני שום כתוש, 2 כפות שמן, מלח, פלפל שחור, 1 כף פטרוזיליה קצוצה, 1 כוס מיץ עגבניות.

אופן ההכנה:

1. מאדים בשמן את הבצל עם השום, מוסיפים עגבניות ורסק עגבניות. ממשיכים לטגן ומוסיפים את הטונה המסוננת והמפוררת ולבסוף את התבלינים ומיץ עגבניות. מבשלים עד רתיחה, טועמים ומשלימים בהתאם.

2. מגישים על ספגטי חם ומעטרים ב־פטרוזיליה קצוצה.

*

בתי מרקחת חסכוניים

עשרות בתי־מרקחת החלו לפעול באפריל, במאמץ שיווקי חדש בשם „רקפת" — בתי מרקחת עם תווית של חיסכון.

„רקפת" — הינו מושג הבא לשנות את תדמיתם של בית־המרקחת שעד עתה נודעו כ„יקרנים", ושלקוחותיהם פוקדים אותם ב־עיקר לצורך קניית תרופות.

באמצעות „רקפת" מקווים הרוקחים לחולל מהפך צרכני שמטרתו להדגיש את כדאיות הקניה בהם. חברי „רקפת" מקווים, כי יוכלו לחסל בהדרגה בקרב ציבור הצרכנים ה-ישראלי את המושג „מחירי בתי מרקחת". ברור שלא יחול כאן שינוי בין־לילה. אך זהו תהליכו של תהליך חיובי אשר יהיה לטובת הצרכן.

משמעותה של „רקפת" תתבטא בעיקר במבצעי החלות של מוצרים שאינם מתחום התרופות (מחירי התרופות אחידים על־פי החוק ולכן לא ניתן להוזילם ולשתפם במבצעי ההנחות).

הצרכן ידע על המבצעים ועל רשימת בתי־המרקחת המשתתפים ל„רקפת" באמצעות מודעות שיתפרסמו בעתונות היומית מדי חודש. בכל מבצע ישתתפו כ־10 מוצרים במחירי הנחה (15%—50%).

המוצרים שישתתפו במבצעים יהיו מתחומי ההיגיינה האישית, מוצרי תינוקות, תכשירי קוסמטיקה, מוצרים היפו־אלרגניים, פרה־רפואיים וכו׳.

את בתי־המרקחת המשתייכים ל„רקפת" ניתן לזהות על פי שילוט מתאים שיוצב ב־חזיתם, וכמו כן על־ידי כרזות מתאימות למבצעי החודש.

*

הצגות לילדים במחיר סמלי

[illegible] של בפריית [illegible] בית אריאלה [illegible] לילדים, ברמה גבוהה, היא ללא ספק יוזמה יפה. [illegible] הצגות [illegible] בהדרכת הירחון „התהנות בריחיה וי ששמה תיאטרון. ביום שלישי [illegible] להתבשר בשעות אחה״צ [illegible] הספריה [illegible] ילדים בני המש עד 12 וביום שלישי [illegible] [illegible] [illegible] לגילאי 3 עד 6. הילדים [illegible] (אם הספריה והסבתות) [illegible] הזגנים.

נקיזה שנם בערים אחרות, ובאותו מחיר סימלי, ייקרבו ביצוע דומות.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו ✱ בטלוויזיה
בעריכת שולה מוסטיק

ברדיו

✱ „קבלת שבת" — פרשת „בהר" בעריכת אברהם סלומן (א׳) שישי, 15.00 — שיחה מאת הרב רפאל איידבך. פרשן השבוע: ר׳ אברהם שמואל בנימין סופר.

✱ „מלכה סלכה" (ב׳) מוצ״ש, 22.10 — עצי ששים עומדים" — מרקחת של שמן משחת קודש לבוא ל״ג בעומר עם הרב דוד יוסף, ראש כולל „חזון עובדיה". עורך: שבתאי ביבי.

✱ „לכה הרוחות השדים" — חבית צל אמונות שתנות (א׳) ראשון, 16.05 (ש״ח).

✱ „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות מפי פרופ׳ אליעזר גרינולד (א׳) ראשון, 19.05.

✱ „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם (ב׳) ראשון, 19.35.

✱ „שלום לבן דודי" (ב׳) ראשון, 20.05 — הפעם: באוירת ל״ג ב־עומר. עורך: שבתאי ביבי.

✱ „האוניברסיטה הפתוחה" — „הסלאי הנהוב" (א׳) שני, 17.20 — הפעם: „על המשמעות ההיסטורית הדתית של השואה" — פרופ׳ אוריאל טל ז״ל.

✱ „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „בחוקותי" — מאת הרב ידנה מצגר (א׳) שני, 19.05.

✱ „סולם הזמירות" — בעריכת שבתאי ביבי (ב׳) שני, 20.05.

✱ הידון צה״ל בידיעת הארץ ומורשת קרב תשמ״ו — שלב גמר (גל״צ שני, 20.05.

✱ „ההוש השביעי" (ב) ב׳, 23.05 — משחק רדיו עוסבי דבר צוות מנהי-שים בני גוית, שלום קיטל ומפקים רוסמן כבסים לגלות סודותיהם של אנשים, תחושות שמשמעותי אירועים ומעשים.

✱ „השכלה ודעת לכל" — „קתדרה ישראלי" (א׳) שלישי, 11.30 הפעם: „ספרד ופורטוגל".

✱ „אלכסנדר זייד — מרווק ומק־דבר" (גל״צ) שלישי, 14.05 — כשדר מיוחד במלאת 100 שנים להולדתו.

✱ „עולם יהודי" — בין ישראל ה־התפוצות (א׳) שלישי, 16.05.

✱ „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" — מפי הרב שבתאי סבטו (א׳) שלישי, 19.05.

✱ העברת משחק גמר גביע ה־מדינה בכדורגל (ב׳) שלישי, 17.07.

✱ „עוד פעם אחת" (ב׳) — ה־פעם: „דודי" — משדר מיוחד במלאת 10 שנים למותו.

✱ „סיכום ההלכה היומית" — מפי הרב חיים פרדס (א׳) רביעי, 19.05.

✱ „מבט לפולקלור" (ב׳) רביעי, 20.05 — הפעם: „קונצרט מוסיקה חסידית" — לרגל צאת האנתולוגיה של נחמה ויגבר.

✱ „קתדרא" (א׳) חמישי, 15.30 — הפעם: ד״ר יונה פרנקל — „מקרי מה של ההלכה בסיפור האגדה".

✱ „צומת המזרח התיכון" — בעריכת אפרים אבא (א׳) חמישי, 16.05.

✱ „שיעור בתנ״ך" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א׳) חמישי, 19.05.

✱ „לכל אדם כוכב" (א׳) חמישי, 22.05 — הפעם: פול „מאומנים".

פרקי היום בתנ״ך

רשת א׳, 18.50

יום א׳: ירמיהו פרק ב׳ פסוקים י״א—כ״ו — קריאה מפי יוסף רוזן ושיחה מאת הרב עמוס חכם על „לא יאמרו עוד ארון ברית ה׳".

יום ב׳: ירמיהו פרק ג׳ פסוקים י״ג—כ״ה — קריאה מפי יוסף רוזן ושיחה מאת מנחם בן ישר על בית ה׳ מקדש בספר ירמיהו.

יום ג׳: ירמיהו פרק ד׳ פסוקים א׳—ח׳ קריאה מפי יוסף רוזן ושיחה מאת בן ציון לוריא על „ארץ שוה, בדרך לארץ המובטחת".

יום ד׳: ירמיהו פרק ד׳ פסוקים ט׳—י״ח — קריאה מפי יוסף רוזן ושיחה מאת ד״ר ידהמיאל ברגמן על „אכן השא השאת לעם הזה".

יום ה׳: ירמיהו פרק ד׳ פסוקים י״ט— ל״א קריאה מפי יוסף רוזן ושיחה מאת עמוס חכם על „ראיתי את ה׳ ירא והנה תהו ובהו".

לרקורד צל...

„הפנים האחרונות של הטרור"

המודעות בקרב הקהילייה האירופית למשא הטרור מוצאת את ביטויה גם באמצעי התקשורת.

סרט התעודה „הפנים האחרונות של הטרור" (ה׳, 21.30), בהפקת חברת „בלבר" ההולנדית" מבוסס על תחקיר מאומץ זמעקב במשך שנתיים אחרי קבוצת אנשים אשר יתרנו על דגלם מאבק אלים באמצעות טרור באירופה ובעולם. במהלך המעקב הממושך נחשפו לעין המצלמה מקומות מפגש ומסתור של הרשת הניאו פשיסטית באירופה, כמו גם תנועות כלי נשק והומר תעמולה ארסי.

אחד מראשי וותיקי „חקשר" הניאו פשיסטי באירופה, ויי היל, ברדטי וחבר המפלגה הלאומנית הימנית בבריטניה, עבר מהפך והתפכחות בעקבות תאונת דרכים קשה, ולראשונה הוא חושף את סיפורו האישי ומוליך אותנו לתוך עולם הטרור הניאו פשיסטי באירופה, מנהיגיו דרכי פעולתו, מכונת התעמולה ושטיפת המוח שלוותה את פעולותיו.

בסרט נחשפת במלוא עוצמתה הסכנה התמידית הקיימת מפני טרור באירופה.

צוות ההסרטה ההולנדי צילמו בפריס מקומות מסתור של מנהיגים בכירים בטרור האירופי, במערב גרמניה — שם חשפו קשר ישיר בין הימין הקיצוני ואש״ף, ובקליפורניה — שם התנהל כנס „היסטוריונים" אשר התכנסו לדון בדרכי פעולה למחוק את עובדת היות השואה באירופה. אחד מ„ההיסטוריונים" האלה, ואולי הידוע ביותר, דייויד ארווינג, מראיין על רקע נסיונו לנאום באספה בגרמניה על הרייך השלישי והפותו של היטלר, ואשר נתקל בתגובות נגדיות של האנטי־נאצים.

הסרט צולם בתנאים קשים, תוך שימוש במצלמות נסתרות ובאמצעים מאולתרים רבים, תוך סכנה ואיומים על חיי הצוות.

הקרנת הסרט באירופה לוותה בכיסוי נרחב של העיתונות ובוויכוח ציבורי סוער.

דימוי האשה בתקשורת הישראלית

מי מגיש את התכנית „זה הזמן"? גבר! מי עורך את הראיונות ב„מבט"? — גבר! מי מנחה את הדיונים ב„מוקד"? — גבר!

ומה יהא על הנשים?

כדי לדון על „דימוי האשה בתקשורת הישראלית" ארגנו השבוע לשכת העיתונות ומועצת רה״מ למעמד האשה, מיצה שפירא־ליבאי, יום עיון על הנושא.

היום עיון נערך בעקבות ממצאי סקר שערכה ד״ר דינה גורן מאוניברסיטת ת״א, ביוזמת שדולת הנשים בישראל, שמהם עלה, כי הטלוויזיה הישראלית מתעלמת מן האשה או מעוותת את דימויה ותפקידיה. הסקר התבסס על צפייה מבוקרת ומודרכת בתכניות הטלוויזיה הישראלית מדי יום במשך ארבעה שבועות. הנה הם עיקרי הנקודות מן הסקר:

✱ מי מגיש את התכניות? 71 מהתכניות בטלוויזיה מוגשות ע״י גברים בלבד.

✱ מי הם המראיינים בתכניות? — בכל המקרים, פרט לאחד, נערך הראיון ע״י המגיש גם כאשר נכחה באולפן מגישה.

✱ מי הם קריינים הרקע? — בכל המקרים, פרט לאחד, הקריין היה גבר.

✱ מי הם המנחים? — בתכניות הדיון שבהם יש מנחה אחד — בכל המקרים גבר.

✱ מי הם המרואיינים? — בתכניות אולפן — 83 אחוז הם גברים, בכתבות מן השטח — 85 אחוז גברים.

אשר לעילות לראיונות גם מכך עולה, כי הגברים עוסקים בנושאים חשובים ורציניים, והנשים בנושאים שוליים. חלקן של הנשים בעיתון של התכניות נופל גם הוא בהרבה מזה של הגברים, והן עוסקות ברוב המקרים במתן שירותי עזר לגברים, המצויים בעמדות הקובעות. הנשים בולטות בתפקיד של התחקירניות ועוזרות הפקה.

על „המתקפה הנשית" השיב מנהל הטלוויזיה, חיים יבין, שהשתתף ביום עיון, כי העובדה שאין עדיין כתבת מדינית בטלוויזיה נובעת מחוסר היזומה של הנשים העובדות בטלוויזיה ולא בגלל חוסר הרצון של אנשי הטלוויזיה בעניין זה. הוא ציטט סקרים שערכו הבי.בי.סי. הבריטי והטלוויזיה האמריקנית, ובהם נמצא, כי קולותיהם של הגברים ברדיו והופעתם בטלוויזיה „משכנעים יותר מאלו של הנשים".

על הטענה שהטלוויזיה לא עוסקת מספיק בנושאים הקשורים למעמד האשה, השיב, כי בטלוויזיה הישראלית אין תכניות המיועדות לציבורים המחווים „מיעוט". לדבריו, הטלוויזיה יכולה להוקיע את האלימות כלפי הנשים ואת חוסר שוויון ההזדמנויות, אבל הטלוויזיה איננה יכולה לשנות את עמדות הציבור.

אלא שיועצת רה״מ למעמד האישה איננה מסכימה עם דעתו זאת של מנהל הטלוויזיה, לדעתה, אמצעי התקשורת כן יכולים להרים הרבה מאוד לשינוי ההתייחסות לנשים. הבעיה — היא קובלת — שהנשים המודעות כבר למצבן אינן נמצאות בעמדות ההכרעה המעצבות את עמדות התקשורת.

בטלוויזיה

✱ „מכל מקום" (מוצ״ש, 20.30) — התכנית מתארחת הפעם בקריית שמונה ומביאה את סיפור כרשומה, את ההווי הרתי שבה, מצילה מד־צודון המעד „תקווה", ועוד. ב־חלקי המוסיקה יופיעו חבורת הזמר של מועדון „הקווה", חבורת פיר־סנים ורוקדים — כולם בני קריית שמונה.

✱ „ערב הוקרה לג׳ין קלי" (מד־צ״ש, 23.05) — תכנית שהוקלטה לכבודו של ג׳ין קלי — רקדן, בימאי, שחקן, כוראוגרף — לרגל הפרס שהוענק לו מטעם המכון הד־אמריקאי לקולנוע לשנת 1985 על מפעל חייו.

✱ „קין והבל" — סדרת דרמה חד־שה בת 7 פרקים, עיבוד לספרו רב־המכר של ג׳פרי ארצ׳ר (א׳, שונה לחלוטין, נולדו אנשים באותו תאריך, עצמו, אך במקומות שונים ובתנאים שונים. קין הוא צאצא לשושלת בנקאים עשירה ומפורסמת במוסטון הבל הוא ילד אסופי ש־גדל במשפחות ציידים בפולין, ר׳ אח״כ אצל האצבר הברון רוזנובסקי באחותו דרכיהם של השנים נפ־גשות ברבות השנים, בארצות הב־רית, שאפתנותם וחסרות המעצר־רים מביאה אותם להשוקה אפילו להרוס את זה את זה.

הפרק הראשון מתאר את שנות ילדותם של שני הגיבורים.

✱ „סוף ציפוני" (א׳), (22.20) — „קנאי האיסלאם" — ספרו של עמנואל סיוון עומד במרכז התכנית שתעסוק בהקצנה הדתית בעולם המוסלמי. השיחה תיסוב בין השאר על המהפיכה האיראנית, על הטרור, עים הפתנים, על גילויי הדת ב־תשובה אצל ערביי ישראל והשפעות התופעה לדתות אחרות.

משתתפים: פרופ׳ עמנואל סיוון — מחבר הספר, פרופ׳ איתן קולברג — חוקר השיעה, ופרופ׳ ישעיהו ליבמן — סוציולוג של הדת.

✱ „חידון צה״ל בידיעת הארץ" שלב הגמר (ב׳, 20.02) — חידון צה״ל השנה עומד בסימן הרגש על שנת בן־גוריון. הנושאים המר־כזיים בשאלות הם: הנגב, התנ״ך, המלחמה והעצמאות.

✱ „נגד הרוח" — דרמה (ג׳, 22.30) האם אפשר להצדיק הורים שעשו דין לעצמם ונקמו מילדיהם ליסורים קשים? האם יכולה תלמידה אמנה בטוחה שהם מתנים לסורבתם?

בילדותם, בת שבע, מתגלים סימנים קשים של הפרעות נפשיות, רתיעה מנוכחות בבית הספר וקשיי למידה. לאחר שנולד להם עוד תינוק, מחליטים ההורים להעניק ליילדיהם חינוך אחר: בחווה מבודדת מרוחקת, שבה הם שומרים לגנוד, הם מלמדים את הילדים להתפקד היטב, בסביבות החיים המשפחתיים, האינם שולחים אותם לבית הספר. אבל החוק אינו מניח לזוריים אלה, גם כשהם מתרחקים מן העיר.

✱ „הצפיה" (ד׳, 20.30) — הפעם מספר ויודשים בטיפול בשיניים: על השאלות שיניים, על העששת הנדרכים להימנע כמה, ועוד.

✱ „מעור הזורח השמש" — סרט קולנוע (ד׳ 22.05) — הסרט מבוסס על סיפור אמיתי, סיפורה של אלופת סקי צעירה, חברה בנבחרת האולימפית של ארה״ב, שנפצעה באחת התחרויות ונשארת משותקת בגופה. למרות האסון הכבד הזה היא בערה איננה נכנעת לגורלה, ובזכות הרצון שלה היא מגיעה להתפקד עצמאית ולהמשיך חייה.

✱ „הפנים האחרונות של הטרור" — סרט תעודה (ה׳, 21.30) — ראה דרקור.

✱ „אלה והאחרים" (ה׳, 23.00) — הפרק הרביעי: „דבר אינו כ...רה". באירופה בשנות ה־70 הכבו־רות השבטות היהודיות ה... עומדות למבחן, נישואים ... ובני הארבעים שבעים ...

[redacted]

16.45 כיכבין — קדמה ... מקורה של התפתחות ה... גית הבשפיעה כה רבות על יצור בחושבה ובאבאבים ... קצים בהגדרת הפריון, ב... לים של ביצורים ובפיתיהם ... הרשים. ההיזהה מחייבת השקעת בשאבים ההבהרה היא בעליית רמת החיים שהיא מאפשרת.

15.45 קוסמים — פרק ט׳: חייהם של הכוכבים — דיון אודות מולקי־לות, אטומים וחלקיקים המר־כיבים את האטום מובילים אותנו לבחינת המכנה הפנימי של הכוכבים. ביצגות דיגונה שונות בהתפתחות הכוכבים.

✱ יום חמישי

14.00 ויליאם שקספיר — פרט על חייו של המחזאי האנגלי הנודע ויליאם שקספיר.

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

✱ יום ראשון

14.00 גם אנו שותפים — העיתון — הסרט מספר על מערכת עיתון התלמידים בבי״ס תיכון חקלאי ה־אם ידפיסו או לא ידפיסו מאמר המחנך נגד מנהל בית הספר?

14.15 והשירה נמשכת... — יישוב א״י ב־65 השנים האחרונות, מלווה בשירי התקופה מפי להקת „הכל עובר חביבי" ובציבור גם.

16.30 החבורה של ט־רפי — סדרה עלילתית חדשה בת 16 פרקים. הרקע: עולם הכדורגל מאחורי הקלעים. בפרק הראשון: ל־מועדון אוהדי הכדורגל מתמנה מנהל חדש. הוא כה״ם לארגן את בני הנוער שבסביבה, ואף נותן להם מועדון שבו יבלו ו־יארגנו פעילות.

17.00 „בית קטן" — שם הפרק: „פרי־דה אחרונה" — חלק א׳. בעליהן התוקים של האדמות דורשים לפנות את המתיישבים. ההתגדות מקומית מתארגנת, אך ללא הוי־על.

✱ יום שני

16.00 זכרון דורות — סדרה צרפתית — סדרה צרפתית שכל אחד מפרקיה מספר את סיפורו של סדר בן המאה ה־19. תיאור חייו, מקורות השראתו וסקירת יצירתו. הפרק הראשון יעסוק באורנה דה בלוק.

16.30 שניים אוהזין — מי מפחד מארמית — במפגש משעשע עם שני המורים משוחחים על הקשר בין עברית לארמית, תלמידים מספר חוקים המקלים על התרגום. כמו־כן נלמדת סוגיה קצרה השוסקת בחזקה על קרקעות.

✱ יום שלישי

14.00 זאבים — בניגוד למקובל להדעת הזאבים אינם היות „רעות" שרק משחרות לטרף. הרגש מיוחד בסרט מושם על החיים בקבוצה. תיאור התנהגות האבים בארה״ב.

15.30 קשת הענן — סוד המחזורות — המישור מסביר את הסממים ל־אלפיו הפיוחד של ל״ג בעומר. המקורות ההיסטוריים והנסיבות שהיו הגורם לגיבוש המנהגים המיוחדים של יום זה.

16.15 דיק טרפין — פרק 16 ה־פרס — סר ג׳ון גלאטון הוכרז כבוגד, ועל ראשו הוכרז פרס. טרפין וסוויפסניק מחליטים ללוכדו.

18.32 „טלוויזיה" — פרק רביעי: „עצמתן של החדשות". הפרק הזה עוסק במהדורות החדשות וב־תבניות אקטואליה בשידורי הטלוויזיה.

✱ יום רביעי

14.00 נלסון — על חייו ופועלו של הלורד נלסון, הקרבות שבהם השתתף ונהרג בקרב.

פינת הבול

ועידות איי האוקינוס השקט

מאת חיים לנגלבן

שירותי הדואר של איי קוק, הנפיקו סידרה של שלושה בולי הכרזן צבעוניים, שכל אחד מהם מציין אחת כל שלוש ועידות של איי אוקינוס השקט, שהתקיימו בראורוטונגה — בירת איי קוק, בין ה־30 ביולי עד ה־10 באוגוסט 1985.

העיצוב המרכזי הזהה בכל בול מציג את הסיים, האופייניים לים ההם באיים הטרופיים: גלגלי־שבים וקלים, המסמלים את התעשייה ואת החקלאות בא״ים. הבאים להוכיח את העובדה שבכל המדינות המשתתפות בוועידה שיכנות להוסיף של האוקינוס השקט הגדול.

הבול הראשון בן 55 סנט, מוקדש ל־כנס לשכת דרום־האוקינוס השקט, ל־שיתוף פעולה כלכלי; הבול השני של 65 סנט מוקדש לכנס פורום דרום־האוקינוס השקט; ואילו הבול השלישי בן 75 סנטים מוקדש לועידת איי האוקינוס השקט.

פורום הדרום־האוקינוס השקט

ארגון זה של מדינות עצמאיות או בעלות שלטון עצמאי בדרום האוקינוס השקט, נוסד בוולינגטון באוגוסט 1971, כתוצאה מן הצורך בארגון שבאמצעותו אפשר יהיה להשמיע השקפות משותפות. בארגון זה חברים ראשי ממשלות של מדינות, החברות בו הן רק למדינות עצמאיות או בעלות שלטון עצמי בדרום האוקינוס השקט, כולל אוסטרליה וניו־זילנד. כל 14 הארצות החברות בארגון זה, הוצגו בראורוטונגה על־ידי ראשי ממשלות שלהן או נשיאיהן. על סדר היום הועלו נושאים מדיניים, הברתיים וכלכליים, בעלי ענין כללי לכל המשתתפים.

לשכת הדרום־האוקינוס השקט

לשכת דרום־האוקינוס השקט לשיתוף פעולה כלכלי, הינה ארגון אזורי שהוקם בשנת 1973, על־ידי פורום דרום־האוקינוס השקט. בתור מזכירות הפורום ובמגמה לייסד לשכת מסחר. הוא מאפשר שיתוף פעולה מתמשך והתייעצות בין החברים בענייני מסחר, פיתוח כלכלי, תעבורה ותיירות, ועושה מאמצים לקדם את שיתוף הפעולה בפרוזה הכלכלי, תוך שותפות הדוקה עם המדינות היותר מתעשות באיזור.

ועידת איי האוקינוס השקט

ועידת איי האוקינוס השקט באה כתגובה של מנהיגי האיזור לאתגרי ה־פיתוח. תכנון הוועידה הראשונה של איי האוקינוס השקט החל בינואר 1979 במרכז מזרח־מערב, שהוקם על־ידי ה־מימשל האמריקני עוד בתקופת נשיאותו של דווייט אייזנהאואר. במרץ 1980 אירח המרכז את הוועידה הראשונה של איי האוקינוס השקט, בסיסמה: „בניית קהילה פאסיפית", המוסקת לטובה ה־כלל.

בוועידה הראשונה נקבע, כי הוועידה השנייה תתקיים באיי קוק ב־1985, הנושא של הוועידה הוא „פיתוח והבי־רה". יותר מ־300 נציגים נטלו חלק בוועידה. בנוסף לנציגים מן המדינות החברות בפורום דרום האוקינוס ה־שקט, השתתפו גם נציגים מטריטוריות אחרות, וכן מדינות בעלות אינטרסים מיוחדים באיי האוקינוס השקט כגון: קנדה, צרפת, יפאן, בריטניה, ארה״ב, וכן גם נציגים מעשרות ארגונים בינ־לאומיים, כולל הבנק העולמי, הבנק האסייני לפיתוח, ארגון הבריאות העולמי ועוד.

בנוסף לשלושה הבולים הבכרים ל־ציל, הופיע גם גליון מזכרת שכולל את שלושת הבולים, כשכולם נושאים את הערך הנהה של 50 סנטים. הרקע של הגליון היפה, מראה את ראורוטונגה בירת איי קוק, כן האוויר, ונושא כתובת עם תאריכי שלוש הוועידות האמו־רות.

הבולים הם בגודל 29.5 × 42.5 מ״מ, כאשר בכל גליון דואר 12 בולים. ואילו גליון המזכרת בן שלושה בולים הוא בגודל 127 × 81 מ״מ.

הגליון והבולים הודפסו על נייר בסוחן של איי קוק, בשיטת דפוס ה־ליטוגרפיה בחמישה צבעים.

סוכנות דואר חדשה — באקה אל שרקייה

השירות האוחד בירושלים הודיע, כי ביום רביעי ים באייר ה׳תשמ״ו — 28 במאי 1986, תיפתח סוכנות דואר חדשה ב־באקה אל שרקייה, שבנפת טול כרם.

סוכנות הדואר תעסוק בכל פעולות הדואר כולל עיסקות בנק הדואר, והיא פתוחה לשירות הקהל בימים ובשעות כד־לקמן: בימים: ראשון, שני, רביעי, חמישי ושבת, משעה 08.00 ב־בוקר עד שעה 16.00 אחה״צ; ואילו ב־ימי שישי וערב חג מישלמי — סגורה הסוכנות.

אספנים המעוניינים בחותמת של יום פתיחת הדואר עיש המקום עם סמל בחות, יכבעיאו או למפעליהם המבויילית בחוק (ביל ללא עריך), למעטפה על צעינו הדואר בחודה ושומרון, תא־דואר 99999 ירושלים, מיקוד 91 999 לפני לומד הפתיחה, משרד התקשורת יעשה מאמצים להגיע התבעה בעזרה תקינה.